ARAPGİRLİ HALK ŞAİRİ
FEHMİ GÜR

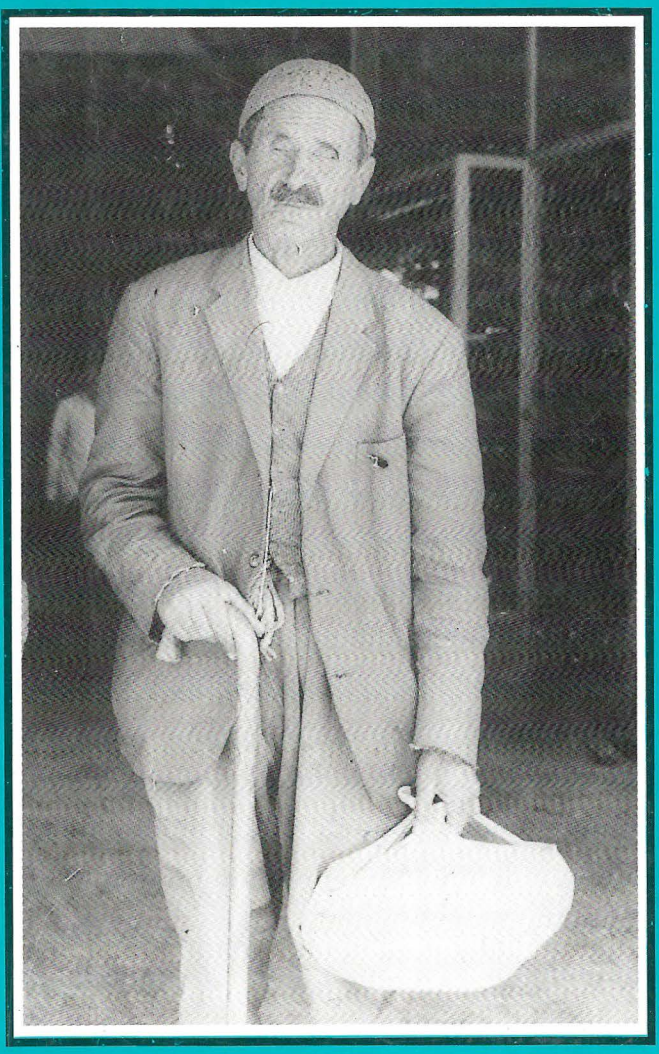

HAYATI-SANATI-BÜTÜN ŞİİRLERİ-I

RAMAZAN ÇİFTLİKÇİ

MALATYA BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI : 2

ARAPGİRLİ HALK ŞAİRİ

FEHMİ GÜR

HAYATI-SANATI-BÜTÜN ŞİİRLERİ

MALATYA BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI : 2

MALATYA BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI : 2

Dizgi & Baskı
Uğurel Matbaası
Mimar Sinan Cad. No : 31
Tel & Fax : (0 422) 321 27 60
MALATYA

ISBN 975-97282-0-6

ARAPGİRLİ HALK ŞAİRİ

FEHMİ GÜR

HAYATI-SANATI-BÜTÜN ŞİİRLERİ

I

Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ

Malatya 2000

İÇİNDEKİLER

Şairlerin Hasına
Bahattin GÜR 7
Şair Fehmi Gür
Tahsin KAYA 8

TAKDİM 9

ÖNSÖZ 11

Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür (1914-1982)
Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ 13
Halk Şiiri Araştırmalarında Karşılaşılan Problemler ve Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür'le İlgili Çalışmalar
Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ 25
Fehmi Gür ve Arapgir Postası
Kamuran SEZER 34
Fehmi Gür
Şemsi BELLİ 36
Fehmi ve Şiirleri
Emin ÖZDEMİR 38
Arapgirli Fehmi Gür
Ahmet ŞENTÜRK 42
Arapgirli Fehmi Gür'ü Anarken
Ahmet ŞENTÜRK 44
Sazsız Ozan
M. Sabri KELEMEROĞLU 46
Fehmi Gür
Celal YALVAÇ 50
Fehmi Gür'ün Şiirlerinde Konular
Okt. Abidin ÖZTÜRK 52
Fehmi Gür'ün Şiirlerinde Nasihat ve Yergi
Hüseyin ŞAHİN 67
Fehmi Gür'ün Dini ve Tasavvufi Yönü
Celal NAYMAN 84
Fehmi Gür'ün Şiirlerinde Dil ve Üslûp Özellikleri
Yrd. Doç.Dr. M. Ünal ŞAHİN 92
Bir Garip Yolcu
CANSEVER (Nevzat TOPAL) 96
Üstad
Şevket BULUT 98
Şairi Anlatmak
Abdurrahim KARAKOÇ 99

Arapgirli Aşık Fehmi Gür
Yrd. Doç.Dr. Mehmet YARDIMCI 100
Fehmi Gür
Yılmaz ÖZER 108
Fehmi Gür İçin
Metin ÖZER 110
Şiirleşen Şaire
Nurettin GÜR 112
Kalemsiz Şair Fehmi Gür
Mehmet Ali CENGİZ 113
Aşık Ruhsati ve Fehmi Gür'de Ortak Ayaklı Şiirler
Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA 114
Aşıklık Geleneği İçerisinde Fehmi Gür ve Şiirlerinde İşlediği Konular
Doç. Dr. Esma ŞİMŞEK 120

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖRÜŞ'TE YAYINLANAN ŞİİRLERİ 131

İKİNCİ BÖLÜM

ARAPGİR POSTASI'NDA YAYINLANAN ŞİİRLERİ 783

ŞİİR DİZİNİ (Birinci Bölüm) 1067

ŞİİR DİZİNİ (İkinci Bölüm) 1081

KAYNAKLAR 1087

ŞAİRLERİN HASINA!..

Çam sakızı, çoban armağanı...

Şairlik o kadar kolaydır sanma!..
Yıllardır kendini avutanlar var..
Yalanla süslenmiş hayâle kanma!..
Milleti ayakta uyutanlar var..

Halâ erimedi dağların karı,
Gene özler misin yeşil baharı?
Ayıramaz olduk kârı, zararı;
Sevgiyi yitirip kin utanlar var..

Vasiyetler ettin, öğütler verdin.
Doğruyu beğendin, yanlışı yerdin.
"İnsanlıktan öte bir şey yok".. derdin.
Yazık ki; nefsini unutanlar var..

Seherde bülbüldün güle sevdalı,
Bazan arı olur yapardın balı,
Cevheri sarrafa sorup almalı;
Altunla bakırı bir tutanlar var..

Yağmur olup yağdın, sel olup taştın,
Rüzgâra karışıp dağlardan aştın,
İnşallah sevdiğin yâr'e ulaştın;
Bir ömür bu yolda toz yutanlar var..

M.Bahattin GÜR

ŞAİR FEHMİ GÜR

Karagün olmazsa aranmaz ışık,
Yol gösteren bana ışıklı gündür;
Şaşkındır yaşarken aklı karışık,
Rehbersin her şaşkın cana Fehmi Gür.

Yarına yön veren bilgidir bize,
Yaşanmaz bilgisiz bu dünyada hür...
Halk şairi demek yetersiz size,
Filozof diyorum sana Fehmi Gür.

Görmeden dünyayı bilmek mucize,
Hafızan destanlar yazdıran ündür...
Silinmez iz denir açtığın ize,
Gidenler erişir şana Fehmi Gür.

Bu günden bilinmez yarınki hayat,
Şanssızlık dünyada kula hüzündür.
Ruhunuz şad olsun, nur içinde yat;
Geçmiş ömrün yana yana Fehmi Gür.

Tahsin KAYA

TAKDİM

1580 Sayılı Belediyeler Kanunu'nda kültürel hizmetler Belediyelerin yapacağı "ihtiyari hizmetler" olarak değerlendirilmektedir. Ancak biz kültürel alandaki hizmetleri mecburi olarak kabul eden bir anlayışa sahibiz.

1999 yılının sonlarına doğru Kültür Sanat Müdürlüğü birimini ihdas ederek bu konuda ne kadar samimi olduğumuzu gösterdik. Bu birimin fiilen hizmete başlamasıyla kültürel ve sosyal faaliyetlerde ciddi adımlar atmaya başladık.

Yeni dönemde Malatyamız'ın sosyal ve kültürel alanlarında kaleme alınan veya alınacak eserleri Malatya'ya kazandırmaya ağırlık vereceğiz. Bu amaçla ilk olarak Malatya Musiki Folkloru adlı kitabı yayınlayarak bütün okullarımıza ve ilgili kişi ve kuruluşlara dağıttık. Geçtiğimiz yıl yayınlanan bu eser, Malatya musiki folklorunun belgelendirilmesi bakımından çok önemli bir çalışmadır.

Şimdi de bir Malatyalı sanatçının, Arapgirli büyük ozan Fehmi Gür'ün hayat hikayesini ve şiirlerini içeren bir kitap dizisini Malatya'ya kazandırmanın büyük mutluluğunu yaşıyoruz.

Rahmetli halk şairimizin gözleri görmezdi. Ama gönül gözü o kadar açıktı ki, bizi bize en güzel şekilde, şiir diliyle anlatan ender şairlerimizden biriydi. Saf ve samimi olduğu kadar, soyut konuları, içinden kopup gelen duyguları güzel bir Türkçe ile terennüm etmiş, inançlı, doğru sözlü ve samimi bir şairimizdi. Gönül gözüyle gördüklerini, hissettiklerini kağıda dantel gibi işlemişti.

20. yüzyılda Arapgir'in yetiştirdiği büyük halk şairi Fehmi Gür, dil ve edebiyatımıza binin üzerinde şiir kazandırmış müstesna bir şahsiyettir. Edebiyat dünyasında yeterince tanınamaması, yaşadığı yıllarda kendisini geniş kitlelere tanıtacak aydınlarla karşılaşmamış olmasından ileri gelmektedir. Şairi, unutulmuşluğun kaderinden kurtarmak, gelecek kuşaklara tanıtmak ve böylece şairimize olan vefa borcumuzu gecikmeli de olsa ödemek bizler için bir görev olmuştur.

Şairimizin en büyük emeli, bütün şiirlerinin bir kitapta toplanmasıydı. "Yoksa perdeli gözlerime bir perde daha inmiş olacak" diyen şairin bu arzusu değerli Araştırmacı-Yazar Hemşehrimiz Sayın Yrd. Doç. Dr. Ramazan Çiftlikçi tarafından yerine getirilmişti. Şimdi biz Malatya Belediyesi olarak bir adım daha atarak, şairi daha geniş kitlelere tanıtmak için şiirlerinin yer aldığı bir kitap serisi hazırlığının ilk meyvesini vermiş bulunuyoruz.

Bugün için Fehmi Gür'ün kim olduğunu, nasıl bir şair olduğunu, şiirlerinde neleri anlattığını çok az kişi bilir. Umuyorum ki, bugün bu eserlerinin yayınlanmaya başlamasından sonra tanıyanı ve okuyanı artacaktır.

Bu eserin, Fehmi Gür ile ilgili araştırma yapan/yapacak araştırmacılara da ışık tutacağına inanıyorum. Fehmi Gür'e bir defa daha Allah'tan rahmet diliyorum.

Malatya Belelediyesi olarak Fehmi Gür gibi Malatya'nın öz evlatlarının eserlerini Malatyamız'a kazandırmaya devam edeceğimizi belirtiyor, bu yayının edebiyat dünyamıza, İlimiz'in kültür boyutuna olumlu katkılarda bulunması dileği ile saygılar sunuyorum.

Mehmet Y. ÇERÇİ
Malatya Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Kökeni İslam öncesi döneme dayanan aşıklık geleneği XIV.yy'dan itibaren Anadolu'da devam etmiştir. Özellikle Doğu Anadolu, Orta Anadolu, Çukurova bölgeleri ile Osmanlı devletinin başkentliğini yapan İstanbul'da yüzyıllar boyunca gelişip varlığını sürdürdüğünü ve günümüze kadar ulaştığını görüyoruz.

Doğu Anadolu ile Orta Anadolu'yu birleştiren bir konuma sahip olan Malatya, bu geleneğin yaşatıldığı önemli illerimizden biridir. Özellikle "Aşıklar yatağı" olarak anılan ve sevgili dostum Doğan Kaya'nın tesbitiyle 500'ün üzerinde âşık yetiştirmiş bulunan Sivas'la komşu bir il oluşu geleneğin olgunlaşmasında önemli bir faktördür.

Tarih boyunca Arguvan, Arapgir, Darende, Hekimhan ve Yazıhan halk şiirinin en zengin olduğu ilçelerdir. Niyazi Mısri, Sadık Baba, Pervane, Esiri, Derviş Muhammed, Âşıki, Şah Sultan, Bektaş Kaymaz, Fakiri, Mecruhi, Kusuri, Remzi vb. önemli şairlerin yaşadığı Malatya'da XX. Yüzyılda yetişmiş en büyük halk şairi Arapgirli Fehmi Gür'dür. Dil ve edebiyatımıza bine yakın şiir kazandıran Fehmi Gür'ün yaşadığı dönemde sesini geniş kitlelere duyurması mümkün olamamıştır. "Şiirlerim bir kitapta toplanmazsa perdeli gözlerime bir perde daha inmiş olacak" diyen şairin bu sözünü bir vasiyet olarak kabul ettik ve muhterem Ahmet Şentürk'ün teşvik ve yardımlarıyla konuyla ilgili çalışmalara başladık.

Önce Ahmet Şentürk tarafından Görüş'te tefrika edilen 650'ye yakın şiir derlenip incelenerek tasnif edilmiş ve sıralanmıştır. Bu şiirler kitabımızın birinci bölümünde yer almaktadır. Daha sonra 1957'den itibaren haftalık olarak yayınlanan Arapgir Postası gazetesinin arşivinde bulunan koleksiyonlar taranarak Fehmi Gür'e ait şiirler tesbit edilmiştir. Görüş'te yayınlanmış olanlar ayrılarak kalanlar aynı sistemde sıralanmış ve çalışmamızın ikinci bölümüne alınmıştır. Böylece her iki bölümde Fehmi Gür'ün 900'e yakın şiiri verilmektedir. Aranan şiirin kolayca bulunmasını sağlamak amacıyla iki ayrı şiir dizini eklenmiştir. Başta şairle ilgili araştırma ve şiirlerin önemli bir bölümü sonda ise; faydalanılan kaynaklar verilmiştir.

Böylece Fehmi Gür'ün vasiyeti gerçekleşmiş, bütün şiirleri bir kitapta toplanmıştır. Kamuran Sezer, şairimizin yayınlanmamış bazı şiirlerinin kendisinde bulunduğunu söylemekteyse de bunları göremediğimiz için bir değerlendirme yapamıyoruz.

Bütün şiirlerinin hazırlanmasında emeği geçen başta Bahattin ve Nurettin Gür olmak üzere öğrencilerim ve meslektaşlarım M. Emin Uludağ ile Celal Nayman'a; Ekrem Tekce ile Cevdet Bulut'a kıymetli ağabeylerim Ahmet Şentürk ve Celal Yalvaç'a; bütün şiirlerin basımını gerçekleştiren Yenimalatya tesisleri personeline ve kitabın basımını sağlayan Malatya Belediyesine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Malatya, 2000 Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ

ARAPGİRLİ HALK ŞAİRİ FEHMİ GÜR (1914 - 1982)*

Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ**

Yanık, içli, ezik ve kahırlarla dopdolu dünyanın geçiciliğini işlemeye yönelmiş; karşılık görmeyen aşkını terennüm eden binlerce halk şairinden biri de Arapgirli Fehmi Gür'dür.

Sorma doktor beyim derdimi sorma,
Ben hasta değilim, gönül hastadır.
İlacın yaramaz boşuna verme,
Ben hasta değilim, gönül hastadır.

diyerek asıl derdini anlatan bu lirik ve âma halk şairini geniş kitlelere tanıtmak arzusundayız. Arapgir'in yetiştirdiği Rengi ve İdrâki adlı halk şairleri ilgisizlikten dolayı unutulmuşlardır. Aynı akibetten Fehmi Gür'ü kurtarmalıyız.

A- HAYATI:

Halkın gözü, kulağı, kalbi, dili, his ve düşüncelerinin tercümanı olan şair Fehmi Gür, 1914 (1330) yılında Malatya'nın Arapgir ilçesinin Bostancık köyünde dünyaya geldi. Babasının adı Mehmet, annesinin adı Esma'dır. 13 yaşındayken babasını, daha sonra da annesini kaybetmiştir.

Bir şiirinde,

Üç yaşında kaybolmuştur gözlerin,
Eşin, dostun senden arası serin,
Sen elinle bağla yaralar derin,
Çektiğin emekler zay Fehmi, Fehmi.

mısralarını dile getiren şairin ifadelerinden anlaşıldığı üzere o da Aşık Veysel gibi üç yaşında geçirdiği çiçek hastalığından dolayı gözlerini kaybetmiştir. Artık bundan sonra herşeyi gönül gözüyle görmeye başlamıştır.

Şair dört kardeş olduklarını bir dörtlükte şöyle ifade eder:

Dört kardeş içinde kadersiz çıktın,
Ne duruldun, ne de bulanık aktın,
Yaşın ellisekiz cefalar çektin,
Şu fani dünyadan doy Fehmi, Fehmi.

Şair çocukluğunu köy odalarında okunan kitapları, masal ve hikâyeleri köye gelen gezgin aşıkların saz ve sözlerini dinleyerek ve radyo programlarına kulak vererek küçük yaşta gelip yerleştiği Arapgir kahvelerinde geçirmiştir.

Şair âmâ oluşundan dolayı hiç tahsil yapamamıştır. Bir çok kitapları çocuklarına okutup dinlerdi ve böylece okuma zevkini giderdi. Bu sayede belli bir kültür düzeyine eriştiği söylenebilir. Şiirlerinden bir çok masal ve halk hikayesi bildiği anlaşılmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı sonrasının acı ve ızdıraplarla dolu yıllarında yetişen şair 13-14 yaşlarında iken rüyasında bir pir tarafından kendisine bade sunulmuştur. Ancak şair âmâ olduğu için bardağa elini çarpınca bardak düşüp kırılıyor. Bardağın dibinde kalan bir miktar badeyi içebiliyor. İşte şairin dilinden ilk şiirler bundan sonra dökülmeye başlıyor.

Yirmisekizine vardığım zaman,
Yirmidokuzunda evlendim hemen,
El sözüne uyup sürmedim devran,
Bir çok zahmet ile gönderdim geri.

dörtlüğünden anlaşıldığına göre 29 yaşında evlenmiş, ancak mutlu olamadığı için aynı yıl eşinden ayrılmıştır.

Yaşım otuziki dört nikah gördüm

mısraına göre de şairin dört kere evlendiği anlaşılmaktadır. İlk eşi kendi akrabasından Menekşe, ikincisi Emine, Üçüncüsü Fatma, dördüncüsü ise Zehra Hanım'dır. Son eşinden üçü kız olmak üzere dokuz çocuğu olmuştur, bunların dördü küçük yaşta vefat etmiştir. Çocuklarının adları: Bahattin, Nurettin, Hayrettin, Raile ve Mehmet Ali'dir.

Fehmi Gür, Mustafa adlı ilk çocuğunun ölümüne duyduğu üzüntüsünü şu mısralarla dile getirmiştir:

Yavrudan ayrılan dil bülbül olur,
Gittikçe derine düşer yarası;
Acısından yanar yanar kül olur,
Boş kalınca kollarının arası.

"Birinci Dünya Savaşı sonrası yıllarının acı ve ızdıraplarla dolu günlerinin usandırıcı havasında yetişen şair 18 yaşına geldiğinde "Suriye" adında bir kıza gönlünü kaptırır. Kızın ailesi onların evlenmelerine engel olur; evlenemezler. Benliğine işleyen sevdanın yakıcı ateşi ile kavrulan şairin dilinden ilk şiirler bu sıralarda dökülmeye başlar. Bu şiirleri daha sonra "Fehmi ile Suriye" adı altında 95 sayfalık bir defterde topladı."[1]

Zeynel Ağa adında varlıklı bir kişinin yeğeni olan Suriye ile evlenemeyen Fehmi Gür, Suriye ile olan aşkını bir nebze teskin etmeye çalışarak şiirlerinde başka konular işlemeye çalışır.

Şair 1934 yılında kendi köyünden Arapgir ilçesine taşınarak vefatına dek burada ikamet etmiştir. Fehmi Gür, başta Arapgir çevresindeki köyler olmak üzere, Anadolu'nun Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman, Elazığ, Mersin, Konya, Afyon, İzmir, Ankara, Sivas, Kayseri, Erzincan, İstanbul ve Malatya gibi şehirlerinde dolaşmıştır. Bir süre de Adana'nın Ceyhan ilçesinde kalmıştır. Destanlarını birer sayfa halinde bastırıp bunları satarak ve kıymetli hemşehrilerinin yardımlarıyla geçimini sağlamıştır.

Çok güçlü bir hafızaya sahip olan şair, şiirlerini ezbere bilirdi. Okur-yazar olmadığından şiirlerini çocuklarına veya herhangi birine yazdırırdı. Saz çalmayan şair, gençlik yıllarında bir süre kendi yaptığı bir tef çalarmış. Saz çalmadığı için diğer aşıklarla atışma yapmayan Fehmi Gür, doğaçlama şiir söyleme yeteneğine sahiptir. 18 yaşından itibaren şiir söylemeye başlayan şair çevresinde bulunan bazı şairlere seslenen şiirler de söylemiştir.

Oğlu Nurettin Gür, babası hakkında aşağıdaki bilgileri vermiştir:

Fehmi Gür, matematikte lise seviyesinde okuyan öğrencilerin sormuş oldukları problemleri dahi zihinden çözer ve kısa bir sürede cevaplandırırdı .Ayrıca Latin ve Arap harflerini, rakamlarını kabartma olarak yazılan tüm yazıları parmaklarını sürerek okur ve toprak üzerine tüm harf ve rakamları yazardı. Madeni ve banknot paraları birbirine karıştırsalar dahi onları tek tek ayırarak tanır ve bilirdi. Her türlü hesabını ve alışverişini kendisi yapardı. Kilometrelerce yolu yalnız başına yürür, yıllarca önce konuştuğu bir sesi tanırdı. "Fehmi dayı ben kimim beni tanıdın

mı?" diyen bir sesin sahibine hemen kim olduğunu söylerdi. Kur'an-ı Kerimin yarısını ezberden okurdu.

7 Mart 1982 tarihinde Pazar günü saat 14.00 civarında Arapgir'deki evinde 68 yaşındayken vefat eden şair, vasiyeti üzerine Arapgir'deki Cömertli mahallesi Alaybey Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Fehmi Gür hakkındaki ilk çalışma, Arapgir halkevi muhabiri M. Kemal Beşer tarafından 1945'de yapılmıştır. Bu çalışmanın ardından 1957 yılından itibaren Arapgir Postası'nda şairin hayatı ve şiirlerinin büyük bir kısmı yayınlanmıştır. En kapsamlı çalışma Görüş Gazetesi'nde Ahmet Şentürk tarafından 1982'de yapılmış ve aynı yazarın günümüze kadar konuyla ilgili 30'a yakın yazısı yayınlanmıştır. Ayrıca Celal Yalvaç, Mustafa Cankul tarafından şair üzerine iki geniş araştırma yapılmıştır. 1996 yılında öğretim görevlisi Mehmet Yardımcı'nın kaleminden İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde şair hakkında önemli bir makale yayınlanmıştır. Biz de iki öğrencimize şairin toplam 633 şiirini ihtiva eden iki ayrı lisans tezi yaptırdık. Diğer şiirlerinin derlenmesi için de iki öğrenciyi görevlendirdik. Böylece Fehmi Gür'ün bütün şiirlerini derleyerek bir araya toplamış bulunuyoruz.

B- EDEBİ ŞAHSİYETİ:

Halk şairlerimiz içinde ünü en az bilinenlerden biri, belki en başta geleni Arapgirli Fehmi Gür'dür. Fehmi Gür, bir ırmak gibi çağlayıp coşarak edebiyatımıza birbirinden güzel bini aşkın şiir kazandırmıştır.

Ücra bir ilçenin kuytu bir mahallesinde oturan, elinden tutanı olmayan Fehmi Gür, geleneksel halk şiirinin son ve gerçek büyük şahsiyetlerinden birisidir. Günümüzde yok olmaya yüz tutan, halk şiirinin son gür seslerinden birisidir. Hayatta iken Aşık Veysel gibi, A. Kutsi Tecer'e benzer birisi ile karşılaşma fırsatı bulsaydı, belki de ikinci bir Veysel olabilirdi.

Fehmi Gür 32 yaşından sonraki şiirlerinde yanık, ezik, içli ve kahırlarla dopdolu dünyanın geçiciliğini işlemeye yönelmiştir. Elimizde olan bir çok şiirinde Fehmi Gür, bu canlı ve taze mısraların içindedir.

Anadolu'nun bazı yörelerini dolaşmış olan şair hep kaderden ve felekten şikâyetçi olmuştur. Sevgiliye ulaşamamanın acısını çekerken görmeyen gözlerinden boşalan yaşlar, kor halinde yüreğine dökülünce geçici olarak sükunet bulur. Mütevekkil ve çaresiz bir şekilde bir şeyler mırıldanmaya çalışır. Şair bu dünyanın zevklerini, nimetlerini pek umursamaz. Onun asıl arzusu kalbinin ipini bir korkunç uçurumun ötesinde durmadan çeken güzelliğe ulaştırmaktır. Bir başka ifade ile sunulmuş olan peymaneyi sonuna dek bitirmektir.

Acısını sindire sindire içine akıtırken, çevresinde gördüğü vefasızlıklar, göğüs gerdiği çileler Fehmi'yi tabiatla daha fazla hemdem olmaya zorlar. Islak bahar sabahlarında, vadilerde, dağlarda ışıldayan sarı, kırmızı, mor renkli çiçekleri; çalılıklardaki yaban güllerini dert ortağı sayarak şuh haliyle söylenir.

Fehmi Gür yalnızca aşk şiirleri söylememiştir. O aynı zamanda kalbi ve dili insanlık ve vatan sevgisiyle dolup taşan ve halkın ızdıraplarını dile getirmeye çalışan Birinci ve ikinci Dünya Harbi neticesinde perişan bir vaziyete giriftar olan vatanını ve milletini ihmal etmeyen vatan ve millet temalarını da işleyen bir şairdir.

Fehmi Gür kendisinden önce nice şairlerin para kazanmak için şiir yazdıklarının, sanatlarını, duygularını geçici bir meta uğruna feda ettiklerinin farkındadır. Sıkıntılı ve ızdıraplı bir hayat geçirmesine rağmen, şair Fehmi Gür sanatını, dilini, sazını, kendi halkına, kendi insanına faydalı olabilmek için kullanmış, bu nedenle kendisinin anlaşılmasını yeni nesillerden, çevresinden temenni etmiştir. Bu vatanın toprağından, insanından aldığı güç ve kuvvetle lirizmin şahikasına çıkmayı başaran şairin şiirlerini üç ana başlık altında incelemek mümkündür.

1) Şekil

Fehmi Gür, şiirlerini klasik koşma türünde ele almıştır. Fakat şiirlerini 3 ve 5 dörtlük üzerine değil de umumiyetle 8 dörtlük üzerine bina etmiştir. Bununla beraber 5, 6, 7 dörtlükten ziyade dörtlüklerden kurulmuş şiirlerine de rastlamak mümkündür. Bazı şiirlerinde beyit düzenini kullandığı görülmektedir.

Şair, vezin olarak sonuna kadar hece ölçüsünü kullanmıştır. Şiirlerinin bazılarında hecenin;

Coştu gitti seller gibi,

Çaldı geçti yeller gibi,

Boyu var sümbüller gibi,

Açılmış gönül dağımda.

dörtlüğünde olduğu gibi sekizli kalıbını kullanmıştır. Şair, şiirlerinin çoğunu aşağıdaki dörtlükte görüldüğü gibi, 6+5 = 11'li hece ölçüsüyle kaleme almıştır:

Sana sevgim yoktur sakın aldanma

Baki kalacağım boyuna sanma,

Koca dünya hiçbir söze inanma

Yoksulu, ganiden seçtikten sonra.

Şairin bütün şiirlerinde abab-cccb-dddb-eeeb... kafiye örgüsü hakimdir. Şiirlerinde tam ve zengin kafiye görülür. Çoğunlukla tam kafiye tercih edilmiştir. Fehmi Gür hemen hemen bütün dörtlüklerinde rediflerden de faydalanmıştır.

2) Ses ve Ahenk

Şair batıdan dilimize girmiş olan bazı kelimeleri vezne uydurmak amacıyla, halk dili ile telaffuz etmiştir: Pilan, gıram, metire, tiren gibi.

Üçüncü unsur olarak şair "a", "e", "i" vokallerini özellikle "a" ve "i" vokallerini sık sık tekrarlayarak ahengi sağlamaya çalışmıştır. Bununla birlikte "d", "l", "m", "n", "r", "s", "ş" konsonlarıyla bir ahenk oluşturmuş, bilhassa "d", "n", "r" konsollarıyla ve "a", "c", "i" vokalleriyle mükemmel bir armoni teşkil etmiştir. Ayrıca şair bazı şiirlerinde birinci dörtlüğün son mısraını diğer dörtlüklerin son mısralarında tekrarlayarak yaptığı nakaratlarıyla ses ve ahengi sağlama peşindedir.

Vezin, kafiye ve rediflerle ritmi assonans ve alterasyonlarla armoniyi sağlayan şair, mükemmel bir ses ve ahengi yakalayarak şiirleri adeta bir bülbül nağmesini ve su sesinin güzelliğini andırırcasına kulaklarda hoş bir seda bırakmıştır. Bu unsurlarla şair iç ve dış ahengi oluşturmakta fazla zorlanmamıştır.

3) Muhteva

Celal Yalvaç'a göre: "Fehmi'nin şiirlerinin söylenişinde üç ana faktör rol oynamıştır:

1. Duyarak ve içinde hissederek söylediği şiirler,
2. Belli olaylar üzerine söylediği şiirler,
3. Sipariş olarak söylediği şiirler."[2]

Fehmi Gür'ün şiirlerini konuları bakımından genel olarak şu başlıklar altında inccleyebiliriz:

a) Aşk ve sevda konulu şiirleri
b) Izdırap ve sitem konulu şiirleri
c) Milli duygularla ele aldığı memleket şiirleri
ç) Dini ve ahlaki muhtevalı şiirleri
d) Tabiat ile ilgili şiirleri
e) Sosyal muhtevalı şiirleri

a- AŞK VE SEVDA KONULU ŞİİRLERİ:

Fehmi Gür'ün şiirlerinde aşk çoğu kez hicran, ızdırap konularıyla beraber elc alınmıştır. Fehmi GÜR de "aşk" başlı başına bir mana ifade eder ve aşkı dünyaya bile değişmez. Şair beşeri aşkı işlediği gibi ilahi aşkı da tasavvufi manada ele almıştır.

Ol nedirki denizleri yol eyler
Ol nedirki yeşilleri al eyler
Ol nedirki zehirleri bal eyler
Aşık olan cevap versin sözüme.

diyen şair bu mısralarıyla kalbinde aşk ateşi olan biri için sevgiliye kavuşma yolunda hiç bir engelin, maninin karşı koyamayacağını, bu ateşin her türlü maniyi yakıp kül edeceğini ifade etmiştir. Aşk öyle güçlü varlıktır ki denizleri yol, zehirleri bal yapar.

b- IZDIRAP VE SİTEM KONULU ŞİİRLERİ:

Şairin hayatı daima ızdırap ve yalnızlık içerisinde geçmiştir. Şairin kendi halet-i ruhiyesini anlattığı şiirinde ızdırap, yalnızlık ve çile hemen göze çarpar. Fakat şair âmâ olmasına ve bin bir türlü çile çekmesine rağmen yaradana şikayet etmemiştir.

Ben de senin gibi yaralı kuşum
Dert ile başlanmış belalı başım
Artık zehir oldu ekmeğim aşım
Ağlama güzelim derdini söyle.

Yukarıdaki mısralarda şairin çileli ve ızdıraplı bir hayat geçirdiği açıkça görülmektedir. Yarinden ayrı düşmesinden dolayı kendisini yaralı bir kuşa benzetir. Adeta başının bela girdabından kurtulamadığını, hayatından bir mutluluk alamadığını belirtir.

c- MİLLİ DUYGULARLA ELE ALDIĞI MEMLEKET ŞİİRLERİ:

Birinci Dünya Savaşı yıllarında doğan ve istiklal Harbi ile çocukluğunu geçiren Fehmi Gür, milletine ve vatanına çok düşkün bir insandır. Vatanına ve milletine olan sevgisini bir çok şiirinde dile getirmeyi ihmal etmemiştir. Bu tür şiirlerinde Milli Mücadele'nin büyüleyici havası esmektedir:

Tarih yaşar burda geldim Samsun'a
Evvel Allah işim gitmez aksine,
Sen de hiç düşünme kendini sına
Kahramanlar çalışmışlar vatana.

Şair, Anadolu'nun sesi ve aynası olmuş, bir sanatçı, bu vatana ve Anadolu halkına mal olmuş bir şairdir. Fehmi Gür İstiklal Harbi'nin sarsılmaz mücadeleci ruhunu genç nesillere bir emanet, bir miras olarak bırakmış, daha nice kahramanların yetişmesine zemin hazırlamıştır.

ç- DİNİ VE AHLAKİ MUHTEVALI ŞİİRLERİ:

Fehmi Gür aynı zamanda dini duyguları ağır basan bir şairdir. Ahlaki ve nasihat özelliği taşıyan bir hayli şiiri vardır. Tabii ki bu şiirleri şekillendiren dindir. Şairde Allah aşkı ebedi bir sevda niteliğini taşır. Hele hele Peygamber Efendimiz'e (S.A.V.) çok bağlı bir insandır. Yeri geldikçe peygamberi, dört halifeyi, evliyaları methetmiştir.

Bu dünyada göremedik yüzünü,
Dinlemedik şeker gibi sözünü,
Nasıl bırakalım O'nun izini,
Görürüz gidince ulu divana.

ifadeleriyle şair Peygamber Efendimize (S.A.V.) duyduğu muhabbetle yanıp tutuşmaktadır. En büyük emeli ulu divana gidince O'nun ruy-i cemali ile müşerref olmak ve şeker gibi dilinden sözler işitmektir.

Fehmi Gür ahlaki şiirlerinde bol bol nasihat ve öğüt vermiştir. Milletin ahlaki bakımdan çöküşünü ve vehametini sayısız şiirlerinde ifade etmekten vazgeçmemiştir.

d- TABİAT İLE İLGİLİ ŞİİRLERİ:

Şairin tabiatı ve aşkı konu edindiği şiirlerde canlı ve lirik bir dil ve üslup bunun yanında akıcı bir ahenk vardır. Şairin ele aldığı tabiat canlı ve empresyonisttir. Tabiatı en güzel yönleriyle gözümüzün önüne getirir. Bununla beraber şair tabiatın içine girdiği zaman şuh ve rindane bir karakter gösterir. Teşbih, istiare, hüsn-i talil, teşhis gibi edebi sanatlara bu tarz şiirlerinde sık sık rastlamak mümkündür.

Çiçekleri methedeyim bu sefer
Alsam gonca gülü çıksam meydana
Menekşe bahçede boynunu eğer
Nazlı bülbül durmuş arş-ı seyrana.

Şair şiirlerinin çoğunda gül, bülbül, bahar, yel, çiçek, gonca, kamer, güneş, gülşen, gibi tabiata ait olan unsurları bolca kullanmıştır.

e- SOSYAL MUHTEVALI ŞİİRLERİ:

Fehmi Gür'ün şiirlerinde yaşadığı dönemin sosyal ve tarihi olaylarını görmek mümkündür. Şair daha çok toplumun aksayan yönlerini yergi ve mizah tarzında işlemiştir. Şair zekat vermeyen zenginleri, dünyaya dalanları, gıybet edenleri, annesine ve babasına hürmet etmeyen kişileri, halkına zulüm eden devlet idarecilerini ağır bir dille eleştirmiştir.

Nasıl olur tek doktorlu bir kaza,
Nedir kusurumuz çekeriz ceza,
Çektiğimiz malum değil mi size,
Göz açıp da bizi gören haniya?

dizeleriyle şair devlet idarecilerine seslenerek bu eza ve cefaların neden bu halka reva görüldüğünü sorduktan sonra, bu gibi idarecileri kör olarak vasıflandırmaktan kaçınmamıştır. Daha bunun gibi bir çok şiirleriyle Fehmi Gür güçlü sanatıyla çok ağır taşlama örnekleri vermiştir. Fehmi Gür, bu temel temalarının yanında ölüm, tarih, çocuk sevgisi temlerini de dile getirmiştir.

C- DİL VE ÜSLUBU:

Fehmi Gür şiirlerinde oldukça samimi açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde halkın konuştuğu dil hakimdir. Anadolu insanının keder ve ızdıraplarını, sevinç ve mutluluklarını, dini ve milli his ve duygularını yine Anadolu inanının kendisine has doğal ve sade üslubuyla dile getirmiştir. Adeta Anadolu'nun sesi ve aynası olmuştur.

Şair Arapça ve Farsça kelimelerin yanında terkiplere de yer vermiştir. Bilahare kullandığı bu kelimeler ve terkipler halkın bildiği ve kullandığı artık Türkçe'nin malı olmuş kelimelerdir. Bu kelimeler daha çok dini kelime ve tamlamalardır: Cennet, Cehennem, ervah, ezel, melun-ı şeytan, münkir, ab-ı kevser, Rabb-i Celil... vb.

Şair toplumun aksayan ve menfi yönlerini dile getirirken hiciv tarzını seçmiştir. Bu yergilerde maksadı topluma ders ve nasihat vermektir. Şairin toplumsal

konulara temas ederken bile şiirlerinin ses ve ahenginden hiç bir şey kaybetmediğini, sanat yapmaktan vazgeçmediğini, uslubundan taviz vermediğini görürüz.

Fehmi Gür anlatmak istediği duygu ve düşünceleri anlaşılır bir üslupla ifade etmiştir. Şiirlerinde her ne kadar mücerret isimlere yer verse de orijinal üslubuyla ifade etmek istediklerini kolayca dile getirmiştir. Şiirlerinde müşahhas isimlere oldukça önemli yer vermiştir: Güneş, çiçek, gonca, bahar, dünya, gülşen, bülbül, şarap, kamer, ebru... vb. Müşahhas kelimelerin yanı sıra mücerret kelimeler de çoğunluktadır: Aşk, hayal, sevda, güzel, gönül, ezel, melek, huri, dilber.. vb..
Şiirlerinde kullandığı, anahtar kelimeler genellikle şunlardır: Aşk, sevda, yar, Allah, ölüm, drt bahar, can, gönül, ezel, bülbül, şarap.

Fehmi Gür şiirlerinde tarihi ve efsanevi isimlere, yer isimlerine fazlasıyla yer vermiştir. Şiirlerinde Kerem, Tahir, Emrah, Selvihan, Aşık Garip, Şah Sanem, Şah İsmail, Gülizar, Leyla-Mecnun, Arzu-Kamber, Y. Sultan Selim, Van, Çorum, Sivas, samsun, Ankara, İstanbul, Malatya, Elazığ, Arapgir, Adana, Antalya, Siirt,. Kayseri ve daha bir çok şahıs ve yer ismi vardır.

Fehmi Gür şiirlerinde ifadeyi kuvvetlendirmek için sıfat tamlamalarından ve isim tamlamalarından oldukça fazla istifade etmiştir. Sıfat tamlamalarına; Mübarek cemal, üç güzel, melek sima, ulu derya, incecik bel, tatlı söz, yüce dağlar.... vb. İsim tamlamalarına ise; ipeğin teli, ecel meyi, seher yeli, yarin cemali... vb. örnekler verilebilir.

Şiirlerinde göze çarpan sanatlar içerisinde teşbih, telmih, teşhis, istiare, mübalâğa, hüsn-i talil ve intak sanatlarını görmemiz mümkündür.

Ateş düşmüş yüreğime yanarım,
Ele gitti hala benim sanarım,
Şişte kebap döner gibi yanarım,
Uzak düştüm "gel" demedi yar bana.

dizelerinde teşbih, mübalağa ve hüsn-i talil sanatlarını açıkça görmekteyiz.

Sabah güneşisin açma perdeni,
Benzer meftun olur kaşı kemana,
Düşmanların çoktur koru kendini,
Herkes meftun olur kaşı kemana.

dizelerinde istiare açıkça kendisini göstermektedir.

Kısaca söylemek gerekirse Fehmi Gür'ün şiirlerine en doğru hükmü, en gerçekçi kararı yine şairin kendisi verir.:

"Cevahir taşıdır benim sözlerim"

Sonuç olarak Fehmi Gür'ün büyük bir şair olduğu ortadadır. Biz cılız sesimizle kendisini bir parça olsun tanıtabilirsek yapılması gereken bir görevi yerine getirmiş olacağız. Şairin çok geçmeden asıl değerinin anlaşılacağından eminiz. Şairin dağlarımızda, bayırlarımızda ve kırlarımızda güzel sözleriyle açtırdığı çiçekler her zaman tazeliğini koruyacak ve kulaklarımızda bir bülbülün tatlı ötüşü sürüp gidecektir.

"Şayet şiirlerinin bu kitapta toplanmazsa perdeli gözlerime bir perde daha iner." diyen şairin bu arzusunu vasiyet olarak kabul ettiğimiz için bine yakın şiiri içerisinden oğullarının da yardımıyla seçtiğimiz 150 şiiri ilk dörtlüğün son mısraına göre sondan alfabetik olarak sizlere sunulmuştu.[3] Şiirlerinin bir kitapta toplanmadan Fehmi Gür'ün aramızdan ayrılması hayatının ikinci ve en büyük bahtsızlığıdır. Yalan dünyayı doyasıya seyredemeden gözlerini kaybetmiş şairin böyle küçük bir armağandan daha fazlasına layık olduğuna inanıyorum. Sanatı sadece yöresel değil, evrensel özellikler de taşıyan Fehmi Gür'ün 20. yüzyılda Malatya'nın yetiştirdiği en büyük halk şairi olduğuna inanıyor, onbeş yıl önce kaybettiğimiz bu değerli şairimizi rahmet ve saygıyla anıyoruz. Ruhu şad olsun.

* VII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri (Eskişehir, 1997)'nde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş metnidir.

** İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tükçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

1 Ahmet Şentürk, **Arapgirli Şair Fehmi Gür'ün Hayatı ve Şiirleri**, Görüş, 1. 2. 1982 "Sürmeli ile Fehmi" adıyla da bilinen bu defter halen şairin çocuklarında bulunmaktadır.

2 Celal Yalvaç, **Arapgirli Büyük Halk Şairi Fehmi Gür**, Görüş, 8-12.3. 1985

3 Ramazan Çiftlikçi, **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür,** Arapgir Postası Yayınları Malatya 1997

HALK ŞİİRİ ARAŞTIRMALARINDA KARŞILAŞILAN PROBLEMLER ve ARAPGİRLİ HALK ŞAİRİ FEHMİ GÜR'LE İLGİLİ ÇALIŞMALAR*

Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ**

Türk halk şairleri üzerine yapılan araştırmalarda karşılaştığımız problemlerin başında şairle ilgili biyografik bilgilerin sağlıklı olarak elde edilip değerlendirilememesi gelmektedir. Yüzyıllar boyu devam eden gelenek içerisinde herhangi bir şairin ne zaman ve nerede yaşadığını, nerede doğup nerede öldüğünü ve mezarının nerede olduğunu belirlemekte çoğu zaman güçlük çekmekteyiz. Bu konuda Cahit Öztelli yıllarca önce şunları yazmış:

"On dokuzuncu yüzyılda yaşamış, güney illerinin büyük şairi Dadaloğlu'nun hayatı hakkında kesin bilgiye sahip değiliz. Bu durum hemen bütün halk şairleri için böyledir. Bence bunun değişik sebepleri arasında en önemlisi, saz şairlerinin çoğunun ümmî oluşu ve aydın zümrenin onlara önem vermemesidir. Bu yüzden yazılı belge bulmak çok güçtür. Hele Divan şairlerden bahseden tezkirelerde halk şairlerinin adlarına rastlamak mümkün değildir. Bunun için yaşadıkları zamanda hayatlarına dair bilgi vermeyen halk şairlerini incelemek zorlaşmaktadır. Bu durum karşısında halk rivayetleri ve şiirlerinin incelenmesiyle yetinmek zorundayız."[1]

Bu yüzden halk şiiri alanında çalışan her araştırmacı yazılı ve sözlü kaynakları mutlaka birlikte değerlendirmeli; sözlü kaynaklardan yaptığı derlemeleri yazılı kaynaklarla desteklemeli; yazılı kaynaklarda rastladığı ipuçlarını da geleneğin yaşayan temsilcilerinin verdiği bilgilerle pekiştirmelidir. Araştırmacı geçmiş yüzyıllarda yaşamış bir halk şairini dönemi içerisine oturtup değerlendirirken yazılı kaynak olarak sadece cönkler ve mecmualarla yetinmeyerek her türlü resmi ve tarihi kayıtları, bilgi ve belgeleri (nüfus, tapu, vakıf ve mahkeme kayıtları; tarih kitapları; şairin varislerine intikal etmiş yazılı malzemeyi, şairnameleri) göz önünde tutmalıdır.

Araştırmacıların karşılaştığı bir başka problem de halk şairlerine bilmeden yapılan mal ediliş ile tabşırma benzerliklerinin (ortak mahlas kullanma) yarattığı

karışıklıklar ve cönklerden kaynaklanan yanılgılardır.2 Bir metnin hangi halk şairine ait olduğunu belirlememizde mahlas en önemli ipucudur. Ancak sadece mahlasa dayanılarak yapılacak belirlemeler çoğu zaman bizi hatalı sonuçlara götürmektedir. Çünkü halk şiiri ürünlerinin zaman içerisinde ferdilik-anonimlik arasında gidip geldiğini görmekteyiz. Bazı ferdi ürünler zamanla anonimleşirken bazı anonim ürünlerin de belli bir zaman sonra bir şaire mal edildiği yahut şairin kendisinin bu ürünü ferdileştirerek sahiplendiği görülmektedir. Buna vaktiyle Ali İzzet'in XIX.yüzyıl şairlerinden İzzeti'nin şiirlerini kendine mal etmesi örnek verilebilir. Halk şiirimiz bu durumun örnekleriyle doludur. Bu konuda araştırmacının çok dikkatli olması gerekiyor. Diyelim, XIX. veya XX. yüzyılda yaşamış bir şair daha önceki yüzyıllarda düzenlenmiş cönklerde yer alan bir metni kendisine mal ediyorsa araştırmacının işi başlamış oluyor. Ferdi bir ürünün zamanla neden ve nasıl anonimleştiğini belirlemek de araştırmacıların görevidir.

Halk şiiri sözlü geleneğe dayandığı için ortak veya benzer mahlas kullanan (bilmeyerek veya bilinçli olarak) şairlerin ürünleri de belli bir dönemden sonra birbirine karışmaya başlamaktadır. Halk şairleri aynı çığırın izleyicisi olduğu için, kendisinden önce yaşayan şaire duyduğu saygıdan dolayı veya onun şöhretinden yararlanmak amacıyla ortak veya benzer mahlaslar seçebilir. Böylelikle halk şiirinde çığır veya gelenek diyebileceğimiz zincirler oluşmuştur. Yüzyıllar boyunca Yunus'u, Karacaoğlan'ı, Köroğlu'nu, Pir Sultan'ı, Kul Himmet'i,.... beğenen ve onun izinden giden, onun edasıyla, tarzıyla dil ve üslubuyla şiirler söyleyen halk şairleri belli bir zaman sonra bir Yunus, bir Karacaoğlan, bir Köroğlu, bir Pir Sultan, bir Kul Himmet... geleneği oluşturmakta bu aşamadan sonra ayrı kişilere ait ürünler bir tek kişiye aitmiş gibi algılanmaya ve değerlendirilmeye başlanmaktadır.

Ancak, çok dikkatli ve titiz araştırmalar sonucu hangi ürünün, hangi yüzyılda yaşamış, hangi halk şairine ait olduğu ortaya çıkabilmektedir. Aksi halde birçok yanılgılar dil ve üslup uyumsuzlukları, kehanetler vb. sonuçlarla karşılaşırız. Bu durum sadece halk şairleri ve onların ürünleri için değil halk hikayeleri, fıkraları, destanları için de söz konusudur. Nasrettin Hoca ve Bektaşi tipine bağlı fıkraların yüzyıllar boyunca nasıl çoğaldığı, zenginleştiği hepinizce bilinmektedir. Son yıllarda M.Öcal Oğuz ve Metin Ekici'nin bu konuda yaptığı çalışmalar dikkate değer.3

Halk şairlerinin çoğunun gezgin olması, ömürlerini belli bir yerde geçirmeyip sürekli dolaşmaları, onları belli bir yere bağlamamızı da güçleştirmektedir. Bu noktada hangi halk şairinin veya halk tipinin (Nasrettin Hoca, Köroğlu vb.) nereli olduğu problemi başlamaktadır. Bu durum zaman zaman iki il veya ilçemiz arasında tartışma sebebi oluşturmakta Yunus'u, Nasrettin Hoca'yı, Köroğlu'nu, Karacaoğlan'ı... sahiplenme çabaları ortaya çıkmaktadır. Aslında Türk kültürünün ortak değerleri olan bu şahsiyetleri ve ürünlerini belli bölgelere ve zümrelere sıkıştırmanın sağlıklı olmadığını düşünüyoruz. Bir çeşit "hemşehrilik gayreti" olarak nitelcyeceğimiz bu çabalar sadece şahsiyetin yaşatılması, hatırlanması bakımından yararlıdır. Konunun turistik boyutu da gözden uzak tutulamaz. Ancak bilimsel çalışmalar ve araştırmalar sırasında daima duygusallık ve taraf tutmadan uzak kalınmalıdır.

Şahsiyetlerle ilgili biyografik bilgilerin belirlenmesinden sonra ürünlerin değerlendirilmesi aşamasında da çeşitli problemlerle karşılaşıyoruz. Metinler üzerinde yapılan çalışmalar bize göre yeterli değildir. Araştırmacılar genellikle bir şaire ait ürünleri, belli bir sistem dahilinde (konularına göre, kafiyelerine göre, nazım şekillerine göre) veya gelişi güzel sıralamakla yetinmekte bunların tahliline çoğu zaman önem vermemektedirler. Bu yüzden her araştırmacı metinlerini verdiği ürünleri ayrıntılı olarak tahlil etmeli, metinden hareketle şahsiyeti belirlemeye çalışmalıdır. Bu alanda yeni yöntem arayışlarına girişmek gerekiyor. Öncelikle Mehmet Kaplan'ın Şiir Tahlilleri'nde yaptığı tarzda bir eser ortaya konmalıdır. Yüzyıllar boyunca yaşamış halk şairlerimizden seçilen ürünler tahlil edilerek halk şiirinin genel dokusu sergilenmeli, ikinci aşamada bu işlem yüzyıllara göre yapılmalı üçüncü aşamada ise her halk şairine uygulanarak "şerh" niteliğinde çözümleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Dil ve üslup çalışmaları da bu çerçevede düşünülmelidir.

Bu araştırmalar sırasında ihmal edilmemesi gereken en önemli noktalardan biri de bibliyografya çalışmalarıdır. Araştırmacı için bibliyografya hafıza anlamına gelmektedir. Hafızası zayıf bir araştırmacı daima hatalar yapar. Çalıştığı konuyla ilgili kaynaklara ve bibliyografik bilgiye hakim olmayan araştırmacı Amerika'yı yeniden keşfeder ve gülünç duruma düşmekle kalmaz çok kıymetli zamanını bazen

boşa harcamış olur. Bibliyografya çalışmalarının son yıllarda eskiye göre daha fazla önemsendiğini belirtmeliyiz. Bu bölümde XX. yüzyılda yaşamış Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür (1914 - 1982) üzerinde yapılan çalışmaları değerlendirerek konuyu somutlaştırmak istiyoruz.

İlk defa 1997 yılında geniş kitlelere tanıttığımız Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, XX. yüzyılda Malatya'da yetişen en büyük halk şairidir doğduğu köyü Bostancık'tan ayrılıp . 1934'te Arapgir'e yerleşen şairimiz vefatına kadar burada ikamet etmiştir. Anadolu'nun birçok yöresini dolaşan bu âma şairimiz şiirlerini birer sayfa halinde bastırıp satarak ve kendisini sevenlerin yardımlarıyla geçimini sağlamıştır. Halk edebiyatına kendisinin ifadesiyle üç bin şiir kazandıran Fehmi Gür'ün bine yakın şiiri elimizde bulunmaktadır. Bunlar, 1957'den itibaren Arapgir Postası'nda yayınlanmış, 1982'de ise 650 şiiri Ahmet Şentürk tarafından Görüş gazetesinde (Malatya) tefrika edilmiştir.

Fehmi Gür hakkında ilk çalışma Arapgir Halkevi Muhabiri M. Kemal Beşer tarafından 1945'te yapılmıştır. Beşer, Malatya Halkevi Dergisi Derme'de yayımlanan kısa yazısında şairi tanıtmaya çalışmış ve birkaç şiirini örnek olarak vermiştir. Günümüze kadar şairle ilgili en geniş çalışmaları Ahmet Şentürk yapmıştır. Şentürk, 1980'de Son Posta ve Türk Folklor Araştırmaları'nda Fehmi Gür'le ilgili tanıtma yazıları kaleme alarak şairimizi mahalli kalmaktan kurtarmaya çaba göstermiştir. Ayrıca mahalli basında son yıllara kadar şairle ilgili 30'a yakın yazı yayınlayarak onun unutulmamasını sağlamıştır. Bize Fehmi Gür'ü tanıtan ve çalışmaya teşvik eden kişi de muhterem Ahmet Şentürk olmuştur.

Şemsi Belli, 13.09.1957'de Arapgir Postası'nda bir yazı yayınlayarak şairi geniş kitlelere tanıtmaya çalışır. "Yirminci asır Türk halk edebiyatının en mümtaz şiir ustalarından olan Aşık Veysel Şatıroğlu'ndan sonra sayacağınız her isim Fehmi Gür'ün eserlerini gölgede bırakamayacak kadar cılızdır." diyen Belli, o tarihte Fehmi'nin şiirlerinin kitaplaşması gerektiğini belirtmiştir.

Emin Özdemir, aynı yıl yine aynı gazetede yayınlanan bir diğer yazıda (22.02.1957) Fehmi'nin asıl orijinalitesinin belli bir zümreye ait olmaması ve bütün gruplara hitap etmesi olduğunu vurgular. Fehmi'nin bir yandan Yunus, diğer yandan Karacaoğlan özelliklerini taşıdığını savunan Özdemir, şairin gelecekte Arapgir'i

zengin halk şiirinin bir halkası olarak temsil edeceğini tahmin etmiştir. Zaman Özdemir'i haklı çıkarmıştır.

Ayrıca Arapgir Postası, Görüş, Hamle, Ekspres, Yeni Malatya gibi mahalli gazetelerde 1980'li yıllardan itibaren Celal Yalvaç, Mustafa Cankul, Mustafa Geban, Kamuran Sezer, Hüseyin Şen, Abdullah Mol, Yakup Aknar, Murtaza Gür, Recep Kuşçu, Ali Yurtsever, Cansever (Nevzat Topal) ve M.Bahattin Gür imzalarıyla çeşitli yazı ve şiirler yayınlanmıştır. 1996'da ise sevgili dostumuz Mehmet Yardımcı, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde şairi tanıtan ve şiirlerinden örnekler veren bir yazı yayınlamıştır.4 Bu çalışmaların künyeleri şairle ilgili kitabımızın kaynaklar bölümünde (s.23-24) sıralanmıştır.

Fehmi Gür'le ilgili en önemli çalışmalar 1997'den itibaren tarafımızdan yapılmaya başlanmıştır. Mayıs 1997'de Eskişehir'de düzenlenen VII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri'nde şairin hayatı, edebi şahsiyeti, dil ve üslubu üzerine bir tebliğ sunulmuş hakkındaki kaynaklar belirtilerek şiirlerinden örnekler verilmiştir.5 Aynı yıl Celal Nayman ve M. Emin Uludağ adlı öğrencilerimiz (şimdi meslektaşlarımız), Görüş gazetesinde tefrika edilen şiirleri benim nezaretimde derleyip düzenleyerek iki ayrı lisans tezi hazırlamışlardır. Bu iki tezde Fehmi Gür'ün 650'ye yakın şiiri yer almaktadır.

Yine 1997 yılında "Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, Hayatı–Sanatı-Şiirlerinden Seçmeler" adıyla şairle ilgili ilk kitabı yayınlayarak Görüş'te tefrika edilen şiirlerinden seçtiğimiz 150 eserine yer verdik.6 Bu çalışma ülkemizin çeşitli üniversitelerinde görevli hocalarım, meslektaşlarım ve öğrenciler tarafından geniş bir ilgi gördü. Böylece şairin vasiyeti de gerçekleşmiş oldu. Saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Muhan Bali ve Saim Sakaoğlu bu çalışmayı çok beğenerek takdirle karşılamışlardır. Sakaoğlu, 10.11.1997 tarihli mektubunda şöyle demektedir: "Fehmi Gür'ü aldım; teşekkür edcrim. Her araştırıcı bir şairimize sahip çıksa ne güzel olur. Tebrik ederim." Ayrıca Halk Edebiyatı alanında çalışan çeşitli üniversitelerdeki meslektaşlarımın hazırladıkları çeşitli yazı ve eserlerde Fehmi Gür'e yer vermeleri de bizi fazlasıyla mutlu etmiştir.

Fehmi Gür'ü anma toplantılarının ilki 1997 yılında Arapgir'de yapıldı. Mart 1999'da biri Malatya'da İnönü Üniversitesi Ahmet Yesevi Salonun'da diğeri

Arapgir'de Meslek Yüksekokulu Konferans Salonunda iki ayrı anma günü düzenledik. Anma gününde M.Sabri Kelemeroğlu, M.Ünal Şahin, Abidin Öztürk, Hüseyin Şahin7, Kamuran Sezer, Celal Nayman, Aşık Cansever (Nevzat Topal) şairimizi çeşitli yönlerden değerlendiren bildiriler ve şiirler sundular. Geniş bir dinleyici topluluğunun ve oğullarının da katıldığı bu toplantılarda Fehmi Gür'ün çeşitli şiirleri okundu ve saz eşliğinde çalınıp söylendi. Arapgir Cömertli Mahallesi Alaybey Mezarlığı'nda bulunan kabri ziyaret edilerek burada tarafımızdan bir anma konuşması yapıldı. Bu etkinliklere mahalli basın ve televizyonlarda haber olarak yer verildi. Konuşmaların metinleri Arapgir Postası'nda aynı yıl yayınlandı.

Arapgir Postası'nın 1957'den beri çıkan sayıları taranarak ve Görüş'te yayınlananlar bir yana ayrılarak 350'ye yakın şiiri Cevdet Bulut ve Ekrem Tekçe adlı öğrencilerimiz (şimdi meslektaşlarımız) tarafından iki ayrı lisans tezi olarak 1998'de hazırlandı. Böylece Fehmi Gür'ün bine yakın şiiri dört ayrı çalışmayla derlenip düzenlenmiş oldu.

Çeşitli kaynaklarda Fehmi Gür'le ilgili bir halk hikayesinin varlığından söz edilmektedir.8 Ahmet Şentürk **Arapgir'li Fehmi Gür** başlıklı yazısında bu konuda aşağıdaki bilgileri veriyor:

"On sekiz yaşına girince başında deli rüzgarlar esmeye başlamış. Suriye adındaki bir kıza aşık olmuş. Aşkı karşılık görmemiş. Kızın ailesi büyük engeller çıkarmış. Aşkı benliğini bir kurt gibi kemirmiş, ağzından şiirler dökülünce bunları **Fehmi ile Suriye** adı altında 95 sayfalık bir defterde toplamış." Bu defteri elde etmek için sayın Şentürk'le ve şairin oğullarıyla temasa geçtiysek de deftere erişmemiz mümkün olmadı. Şentürk'ün 18.03.1997 tarihli özel mektubunda bu konuda şahsımıza yazdığı satırlar şöyledir:

"O'nun Sürmeli ile Fehmi isimli bir bir halk hikayesi varsa da pek önemli değildir. Kerem ile Aslı veya Ferhat ile Şirin misali bir denemeden oluşmaktadır. Müptedi bir düz yazı çalışmasıdır. Aşıklık geleneğine uymak için yapılan bir girişimdir. Şentürk, Türk Folklor Araştırmaları dergisinde yayınlanan yazısında bu hikayeden bir bölüm sunmaktadır:

Güz mevsimi duman alır dağları
Döker gazelleri, bozar bağları
Cennet misalidir bahar ayları
Açılır çiçekler ne güzel olur.

Ot, ekin yeşerir çiçekler açar
Güller kokusunu dört yana saçar,
Güzeller yaylada soğuk su içer
Çayırı, çimeni ne güzel olur.

Fehmi gayri görecek mi bu günü
Yapacak mı bir şerefli düğünü
Yaram oyulmadan alın önünü
Bu dertten kurtulmak ne güzel olur.

Fehmi Gür'ün edebiyat dünyasında yeterince tanınamaması yaşadığı yıllarda kendisini geniş kitlelere tanıtacak aydınlarla karşılaşamamasından kaynaklanmaktadır. Sağken anlaşılamayan ve tanınamayan bu büyük halk şairimiz bir şiirinde "Cevahir taşıdır benim sözlerim" demektedir. "Şayet şiirlerim bir kitapta toplanmazsa perdeli gözlerime bir perde daha iner." diyen şairin bu arzusunu vasiyet kabul ederek gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

Şairin oğulları Bahattin Gür ve Nurettin Gür'ün de görüşlerinden yararlanarak Arapgir Postası'nın çeşitli sayılarından seçtiğimiz 150 şiiri yine ayrı bir ciltte toplamış bulunuyoruz.9 Böylece şairin 300 şiiri iki ayrı ciltle okuyuculara sunulmuş bulunuyor. Ayrıca elimizde bulunan bütün şiirleri tek bir kitapta toplayarak "Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, Hayatı-Sanatı-Bütün Şiirleri" adıyla yayınlama amacını taşıyoruz. Sadece yöresel değil, evrensel özellikler de taşıyan şairin bu aşamadan sonra halk edebiyatımızdaki gerçek yerini alacağından eminiz. Ahmet Şentürk, Fehmi Gür için yazdığı bir kıt'ada şairi şöyle anıyor:

Dökülen gözyaşı çağladı, aktı
Hem kendini yaktı hem bizi yaktı
Kederle eleme hüznü ekleyip
Geride binlerce ağıt bıraktı.10

Şairin hemşehrisi Aşık Cansever (Nevzat Topal), Bir Garip Yolcu başlıklı on iki dörtlükten oluşan şiirinde ise sözlerini şöyle noktalıyor:

Dostluğa sohbete doyamaz idi
Hatıra gönüle kıyamaz idi
Derdini herkese diyemez idi
Gözyaşını süzer idi bu garip.

Ramazan Çiftlikçi keşfetti GÜR'ü
Yazdı kitabını bu gönül eri
Altında kalmazdı olsaydı diri
Methiyeler dizer idi bu garip.

CANSEVER'im ermemişti murada
Kendi gitmiş eserleri burada
Sordum FEHMİ GÜR'ü acep nerede
Bir sıradan mezar idi bu garip.11

Şairin şiirlerini toplu olarak 1982'de Görüş gazetesinde yayınlayan ve onu çok yakından tanıyan Celal Yalvaç şairle ilgili kitabımız için yazdığı iki kıtadan oluşan şiirde ona şöyle sesleniyor:

FEHMİ GÜR'E

Şahlanan imanınla, atını semaya sür,
Allah'ın rahmetinden al payını Fehmi Gür.
Samimi inancınla, yalvarırdın Allah'a
İnşallah nailsindir, istediğin felaha

Hep düşünüp, söyledin, yalvarıp niyaz ettin,
Hakka dönük kalbini, inleyen bir saz ettin,
Koskoca bir ummandın, tadamadık tadını,
Neşredip eserini, yükseltelim adını.12

---

* İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi
** Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı (Mersin, 2000) için hazırlanan bildiri.
1 Cahit Öztelli, **Köroğlu ve Dadaloğlu**, Varlık Yay. 3. bas. İst. 1971, s.9
2 Mehmet Yardımcı, Halk Şiirinde Mahlas Benzerliğinin Yarattığı Karışıklıklar,**Halkbilim ve Edebiyat Yazıları**, Açıksöz Yay. Malatya 1993, **Türk Halkbilimi ve Edebiyat Araştırmaları**, Ürün Yay.,Ankara1999, s.63- 69; M.Sabri Koz, Aşık Edebiyatımızda Ortak Mahlaslar Sorunu, **I.Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri**, Eskişehir 1987, s.169- 79
3 M.Öcal Oğuz, Türk Halkbilimi Çalışmalarında Eş Metin (Varyant) ve Benzer Metin (Versiyon) Sorunu, **Milli Folklor**, S.42, Yaz 1999 s.2-5; Metin Ekici, Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi, **Milli Folklor**, S.39, Güz 1998, s.25-34
4 M.Yardımcı, A.g.e., s.121-28
5 Ramazan Çiftlikçi, Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, **Arapgir Postası**, 23 Mayıs 1997-20 Haziran 1997
6 Ramazan Çiftlikçi, **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, Hayatı-Sanatı Şiirlerinden Seçmeler**, Arapgir Postası Yay., Malatya 1997
7 Hüseyin Şahin, Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür'ün Şiirlerinde Nasihat ve Yergi, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1996**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1998, s.184-200
8 Ahmet Şentürk, Yaşayan Halk Şairlerimiz: Arapgirli Fehmi Gür, **Türk Folklor Araştırmaları**, S.362, Eylül 1979 s.8780
9 Ramazan Çiftlikçi, **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, Seçme Şiirleri**., Malatya 2000
10 Yeni Malatya, 07.03.1991
11 Arapgir Postası, 05.03.1999
12 Çiftlikçi, **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, Seçme Şiirleri**, s.29

FEHMİ GÜR VE ARAPGİR POSTASI

Kâmuran SEZER

Arapgirimizden yetişen Halk Şairi Fehmi Gür'ü ölümünden sonra değil de, keşke sağlığında yeterince hatırlayabilseydik. Bu durum, maalesef günümüzde insanoğlunun karşısına çok çıkıyor. Bir çok değerin kıymeti o değer elden gidince farkediliyor. Fehmi Gür de bu değerlerden biriydi. Arapgir'in Türk Halk Edebiyatı'na sunduğu günümüzün son örneklerindendi.

Şunu açıkça ifade edelim ki, Fehmi Gür'süz Arapgir Postası'nın eksikliğini onun vefat tarihi olan 7 Mart 1982'den bu yana hep hissettik. O'na ait köşenin boşluğu okuyucularımızı da etkiledi. Her hafta Arapgir Postası eline ulaşan okuyucularımız Fehmi Gür'ün şiirlerini önce kendi okur, çevresine okur, keser saklar, tekrar tekrar okurdu. O'nun şiirlerinde aşk vardı, ızdırap vardı, din vardı, ahlak vardı, tabiatın güzellikleri vardı, millî duygularımız vardı, günlük yaşantımızda karşımıza çıkan olaylar vardı, Arapgir'in sorunları vardı. Kısacası hayatımızın her kesiti vardı. O, tüm bu konuları güzel anlatımı ile dile getirir, Arapgir Postası sütunlarından da okuyucularımıza ulaştırdı. O'nun 1982'den sonra gazetemiz sütunlarında yer almayan şiirleri elbette ki Arapgir Postası Gazetesi ve Arapgir Postası okuyucuları için bir eksiklikti.

Fehmi Gür'ün Arapgir Postası'nda yazdığı günleri şöyle bir gerilere giderek hatırlamaya çalışıyorum: Arapgir'de İpekçi Sokağı'nda altı numaralı işyeri; yani Arapgir Postası'nın idare merkezi. Bastonunun yardımıyla kapıdan girer, selamını verdikten sonra oturur. Biz hemen anlarız O'nun şiirinin hazır olduğunu. Daktiloya iki nüsha kağıt takar, bekleriz. O nefeslenir, ezberindeki şiirini bir kez daha süzgeçten geçirir ve başlar söylemeye. Genelde sekiz kıta olan şiirini bitirdikten sonra yazdığımızı biz okuruz, kendisi ezberinden takip eder, yanlışlık varsa düzeltilmesini ister. Sonra yazdığımız iki nüsha şiirin bir nüshası Arapgir Postası'nın arşivine girer, diğer nüshası ise Fehmi Gür'e verilir...

Onda bir Allah vergisi vardı. Müthiş bir ezber gücü, bilgi hazinesi vardı. Yanlışları hemen yakalar, düzeltilmesini isterdi. Beğenmediği kelimeyi veya mısraı düzeltir, şiirini önce kendi beğenir, sonra sunardı.

Fehmi Gür maalesef sağlığında bir kitap yapamadı. Bu desteği kimse de sağlamadı. Arapgir Postası o yıllar teknik bakımdan yeterli değildi; yapamazdı. Nasip 1997 yılına imiş. 1997 yılı Eylül ayında çok kısa bir sürede 150 şiirini içine alan kitabı hazırlayarak 1997 yılındaki Boğbozumu Şenlikleri'nde gazetemiz tarafından da bir anma toplantısı düzenlenerek başlangıç yapıldı. Kitap hazırlığında Yrd. Doç. Dr. Sayın Ramazan Çiftlikçi'nin desteğini buradan bir kez daha dile getirmek istiyor ve şükranlarımı sunuyorum.

O'nu Arapgir'in sorunlarına ışık tutan bir şair olarak da görmekteyiz. Bu yüzden Arapgir Postası'nın dile getirdiği ilçe sorunlarının bir çoğu Fehmi Gür'ün şiirlerinde mevcuttur. 1962 yılında Başbakan İsmet İnönü'nün Arapgir'i ziyareti sırasında Başbakan'a sekiz kıtalık bir şiirle seslenen ve Başbakan'ın bizzat huzuruna giderek ezberden okuyan Fehmi Gür, Arapgir'in o günkü yani, 1962 yılındaki sorunlarını mısralarına gizleyerek Başbakan İsmet İnönü'den bu sorunların çözümünü talep etmiştir:

Ne bir fabrika var, ne bir lise var,
Ancak içimizde büyük tasa var,
Issız mı kalacak bahçeler bağlar
Gonca güllerimiz soldu dediler.

Çekildi zenginler, fakirler neyler
Kimisi düşünür, kimisi söyler,
Gitti elimizden bu kadar köyler,
Sade yarım nahiye kaldı dediler,

diye Arapgir'in sorunlarını dile getiren Fehmi Gür'e o günün kaymakamı Mehmet Karasarlıoğlu, ilçenin sorunlarını bu kadar açık ve net olarak başbakana dile getirdiği için teşekkür etmiştir.

Fehmi Gür, kolay kolay yeri doldurulmayacak bir şairimizdi. Arapgir'in yetiştirdiği son dönemin değerlerinden olan Fehmi Gür'ü bundan böyle daha geniş kitlelere tanıtarak O'nun halk edebiyatında hak ettiği yere gelmesini arzu ediyor, rahmetle anıyoruz. Ruhu şad, mekanı Cennet olsun.

(Arapgir Postası, 12.03.1999)

FEHMİ GÜR

Şemsi BELLİ

Şirin kasabamızın münzevi köşelerinde bir insan yaşar. Gözbebeklerini dış âleme kapamış, bakışlarını kendi iç dünyasına çevirmiş, sessiz, gösterişsiz ve mütevazi bir insan.

Bugünkü Türk Halk Edebiyatının dikkate değer bir siması olan Fehmi Gür, içli, duygulu ve çağdaşı, bulunan birçok saz şairlerini gölgede bırakacak kadar usta bir yurt şairidir. Fakat ne yazık ki onun sessiz yaşayışı, biz Arapgirlilerin de bu güçlü halk şairimize karşı olan ilgisizliğimiz, onu kıyıda-köşede kalmaktan kurtaramamıştır.

Fehmi Gür'ün kaderi, Arapgir'in kaderiyle sıkı sıkıya ilgilidir. Eğer, bu küçük kasabanın hudutlarından dışarı çıkmak imkanını bulsaydı, eğer o, kaderin kapattığı gözlerini daha geniş ufuklara çevirebilseydi kendisini geniş kitlelere kabul ettirmesi hiç de güç olmayacaktı. Fakat ne yazık ki, bu içli halk şairimiz bir ipek böceği tevekkülü içinde kendi kozasına çekilmiş, kalmıştır. Onun etrafındaki bu ipek kabuktan dış dünyaya bir pencere açmak herkesten evvel bizim, Arapgirlilerin vazifesidir.

Yirminci asır Türk halk edebiyatının en mümtaz şiir ustalarından olan Âşık Veysel Şatıroğlu'ndan sonra sayacağınız her isim, Fehmi Gür'ün eserlerini gölgede bırakamıyacak kadar cılızdır. Fakat ne var ki Fehmi, sessiz, sedasız kalmayı tercih etmiş, veyahut da elinden tutan olmadığı için böyle bir hayata mahkum olmuştur.

Onun "Arapgir Postası" tarafından dikkatle derlenen ve itina ile neşredilen koşmaları, yalnız Arapgirliler tarafından değil Ankara'da ve İstanbul'da bulunan tanınmış edebiyat tarihçileri ve folklorcular tarafından da büyük bir alaka ile takip edilmekte zevkle okunmaktadır.

Yarının Halk Edebiyatı Tarihi, muhakkak ki Arapgirli Âşık Fehmi Gür'ün ismini ihmal etmiyecektir. Etmiyecektir ama yarından evvel bugün, edebiyat tarihçilerinden evvel biz, kendi toprağımızın bu fakir ve kudretli san'atkarına gereken ilgiyi göstermekte kusur etmemeliyiz.

Arapgir'in maddi ve manevi kalkınması için kurulmuş bütün derneklerimiz, Türkiyenin her tarafına yayılmış bulunan Arapgirli aydınlarımız ve nihayet Arapgir

Belediyesi müşterek bir mesai ile "Arapgirli Âşık Fehmi Gür"ün eserlerini bir kitap halinde neşir ve tevzi etmekle yalnız bu fakir ve perişan san'atkara yardım eli uzatmış olmakla kalmayacak ayni zamanda kasabamızın fikir hayatına hizmet etmek şerefini de kazanmış olacaklardır.

(Arapgir Postası, 13.09.1957)

FEHMİ ve ŞİİRLERİ

Emin ÖZDEMİR

Ne zaman halk şairleri ve onların eserleri üzerinde düşünecek olsam, garip bir çağrışım bana, dağlarda, kaya diplerinde açan adsız "yabani çiçekleri" hatırlatır. Renklerin en tatlısı, en alımlısını kokuların şahını taşıyan bu çiçekler, hiçbir ele değmeden ömrünü tamamlar, sonra gün gelir, deli yellerin önünde bir zaman sürüklenip, yokluğa karışırlar. Halk şairleri de böyle değil midir? Çokluk nerede, ne zaman doğdukları bilinmez. Nasıl bir yaşama düzeni içerisinde tükenirler, kimseler farkına varmaz. Ruhlarını burgulayan dertler, nelerdir, anlaşılmaz. Bütün bu olumsuz şartlar içerisinde, sessiz sedasız sahneyi terkederler.

Bir halk şairinin bütün karakterlerini taşıyan Fehmi'yi, bu gazetenin sütunlarında tanıdım. İçinde bulunduğu acılı, korkunç hayat dramını, yaşama kavgasındaki çileli payını da öğrenince ilgim büsbütün arttı. Şiirlerini yaşadığı, kahırlı şartların açısından inceleyip okudukça "Orijinal" bir halk şairi olduğu yargısına vardım. Bu orjinalite nedir, nereden geliyor?..

Fehmi'yi yaşayışı ve şiirleri yönünden halk şairlerinin girdiği standart gruplardan (köylü, Bektaşi, mistik zümre, göçebe, aşıklar) herhangi birine sokmak mümkün değildir. Çünkü işlediği konular, düşünüş ve yaşayışı bakımından bu çeşitli gruplardan ortak nitelikler taşır. Şöyleki, Saz, bütün halk şairlerinde bulunan bir özellik olduğu halde, Fehmi'de yoktur. O, herhangi bir zümrenin zihniyeti altında da değildir. Konularını, çoğunluğun ilgilenebileceği meselelerden alır. Meselâ bir Hatayi, bir Kaygusuz, bir Pir Sultan Abdal belli bir zümrenin duyuş ve düşünüşünün temsilcisi olduğu halde, Fehmi, yaşadığı çevrenin toplumun yahutta tek bir kişinin şairidir.

Gezgin de değildir. Âma oluşu onu hemen hemen Arapgir ve yakın çevresinin dışına çıkışı ve herkese hitap edişinden gelmektedir. Bu, Onun şiirlerindeki ferdi ve toplumsal motiflerle beşeri havadan doğmaktadır. Bu yönüyle de Fehmi'nin Yunus gibi kitlelerin, Karacaoğlan gibi de "kişilerin" şairi olduğunu söyleyebiliriz.

Fehmi'nin şiirlerinde başlangıçtan bugüne dek halk şiirinde konu teşkil etmiş olan, "ıztırap, insanların doyrulmamış arzuları, bedbaht insanın iç isyanı, tevkküllü" gibi beşeri unsurlarla "tabiat sevgisi, yaşama sevinci, yar özlemi" eleledir.

Fakat, bütünüyle onda hakim olan tema, insan ıztırabıdır. Bu da, şiirlerine zaman zaman, karamsar ve kötümser bir hava katar ki sebebini de şairin içinde bulunduğu sefil ve yürekler acısı hayatıyla izah etmek mümkündür. Şu mısralar, bu yargımızın canlı kanıtlarıdır:

Ben yükümü gam şehrinden almışım
Bir dibi görünmez göle dalmışım
Şaşırmışım ortaklıkta kalmışım
Ne bir erkanım var, ne bir yolum var.

Yoksulluk bendedir adım söylenmez
Varsam bir meclise sözüm dinlenmez
Serçeler gölgeme konup eğlenmez
Ne bir budağım var, ne bir dalım var.

Fehmi, birçok halk şairinin yaptığı gibi belli kalıplar haline gelmiş hazır ifade şekillerinden kaçınır, yeni şekiller arar. Her yeni şekilde yeni özler getireceğinden şiirlerinde "ruh " daima taze ve renklidir. Koşma, destan, mani onun sık sık işlediği şekiller olmakla beraber, dış yapısı yönünden bunlara katılamıyacak şiirleri de vardır. 6+5,4+4+3,4+4 lük ölçülerini fazlaca kullanır.

Fehmi'de tatlı bir sevgiyle beslenmiş "hiciv" de vardır. Düzensizliklere, insan oğlunun anlayışsızlığına, katı kalpliliğine geçici de olsa neşterini vurmaktan kaçınmaz. Şu örneğe bakalım:

Adın cihanda söylenmez
Derindir yaran iylenmez
Gölgende bir kuş eğlenmez
Yapraklı dalın yoğusa.

Günümüzde maddeye olan büyük itibar ve sevgiyi ortaya koymuyor mu? Bu yönüyle Fehmi, son yılların getirdiği bir edebiyat terimiyle, sosyal realist bir

halk şairidir. Yukarıda Fehmi'yi ferdiyetçi oluşu bakımından ünlü şair Karacaoğlan'a benzetmiştik. Şu iki kıtaya bakalım:

Gelin silip atmış pembe rengini
Kız bulabilir mi acep dengini,
Gelin yapmış muhabbetin cengini
Kız altın kafeste şen bülbül gibi.

Gelin, alev alev çıkar tütünü
Kız arar kendine özü bütünü
Gelin ovalara salmış atını
Kız geçilmez duman almış yol gibi.

Ferdi ayrıntıları, canlı ve renkli olarak ustaca deyimlemiyor mu? Fehmi, tam anlamıyla halk içinden çıkmış olmasına rağmen bazı, halk şairlerinde bulduğumuz eksikliği Onda da buluyoruz. Dil, yer yer halk diline uygun değildir. Mesela "pul, kul, cefa, muhabbet cengi, aşiyap, efkar, zar ziynet, bağban" gibi günlük konuşma dili dışındaki kelimeler şiirlerinde yer almıştır. Bunu, Fehmi'nin hayal zenginliğine, yeni ifade yolları arama arzusuna mal edebiliriz.

Fehmi, orijinalitesini hazırlayan büyük ölçüde kendindenlikler taşımasına rağmen, halk şairlerinde sık sık rastladığımız orta malı, anonim motiflere de şiirlerinde yer veriyor. "Seher yeli, yanık bağır, dertli bülbül, aşk şerbeti, felek " gibi örnekleri bolca yer verebiliriz.

Fehmi, geniş soluklu bir halk şairidir. İki veya üç kıtalık kısa şiirleri yok gibidir. Uzun oluşlarıyla, şiirleri destani bir karakter taşır.

Çevresinin dertleri günlük yaşantı, kıtlık, küçük kasaba insanının istek ve arzuları Fehmi'ye konu olabiliyor. Bu tarafı da şairin üzerinde durulması gerekli bir yönüdür. Tek telli bir saz gibi, ayni sesi veren sanatkarların zaman içerisinde birgün kaybolacağı, kabul edilen bir gerçektir. Onun "Buğday destanı" gibi diğer övgü ve taşlamaları Fehmi'yi gelecekte de halkın hafızasında yaşatacak ve daima "Halkın Şairi" olarak andırtacaktır.

Yukarıdan beri biyografik bilgilerden uzak belirtmeğe çalıştığımız Fehmi'nin şair kişiliğini hazırlayan her niteliğe, ayrı bir örnek vermek istedik. Fakat bu, böyle küçük bir inceleme ve dar sütunların sınırını aşaçağından, bir kaçıyla yetindik.

Şurasını da belirtelim ki, halk şairleri yetiştikleri yer ve çevre ile anılırlar. Mesela bir Zihni Bayburt'u bir Emrah, Erzurum'u, bir Hıfzı Kağızman'ı daima adının yanı başında taşımıştır. Fehmi'nin de gelecekte Arapgir'i, zengin halk şiiri zincirinde bir halka olarak temsil edebileceğini şimdiden söyliyebiliriz.

(Arapgir Postası,22.02.1957)

Yaşayan Halk Şairimiz:

ARAPGİR'Lİ FEHMİ GÜR

Ahmet ŞENTÜRK

Yaşayan halk şairimiz içinde, ünü en az bilinenlerden biri de, Arapgir'li Fehmi Gür'dür. Fehmi Gür, umman sessizliği içindeki bir ırmak gibi coşarak dilimize iki bini aşkın şiir kazandırmıştır. Bu rakam üzerinde iyi durulması gerekmektedir.

Kuytu bir ilçede, elinden tutanı olmayan Fehmi Gür hakkında, iki yıldan beri bir tanıtma yazısı tasarlıyordum. Geçtiğimiz ay içerisinde kendisine Malatya'daki Söğütlü Caminin avlusunda rastladım. Önündeki naylon torbada yeni şiirlerinin yer aldığı basılı kâğıtlar bulunuyordu. Onlara kısaca baktıktan sonra orada kısa hayat hikâyesini not etmek fırsatını elde ettim.

Fehmi Gür geleneksel halk şiirinin büyük, belki en son ustalarından biridir. Günümüzde yok olmaya yüz tutan halk şiirinin son seslerinden sayılan Fehmi Gür'ün tanınmayışı, herhalde, doğduğu yerden ayrılmamış olmasına bağlanabilir. Şair, ömrünün son yıllarda da olsa biraz anlaşılmasını ve kendisine sahip çıkılmasını umuyor. Günümüzün sanatçısı artık "Kadrinin seng-i musallada" bilinsin istemiyor. Fehmi Gür'ün en büyük arzusu tüm şiirlerinin bir kitapta toplanmasıdır. "Yoksa" diyor, "perdeli gözlerime bir perde daha inmiş olacak."

Fehmi Gür, 1330 yılında Malatya 'ya bağlı Arapgir ilçesinde dünyaya gelmiş. Üç yaşındayken çiçek salgını iki gözünü birden perdelemiş. Çocukluğu, kış günleri mahallelerde açılan odalarda ve kahvelerde geçmiş. Şair eğitimini, buralarda okunan kitaplar ile anlatılanları dinlemekle, sağlamış. On sekiz yaşına girince başında deli rüzgârlar esmeye başlamış. Suriye adında bir kıza âşık olmuş. Aşkı karşılık görmemiş. Kızın ailesi büyük engeller çıkarmış. Aşkı benliğini bir kurt gibi kemirmiş. Ağzından şiirler dökülünce bunları "Fehmi ile Suriye" adı altında 95 sayfalık bir defterde toplamış.

Fehmi Gür âşık geleneğinin bütün yönlerine uyarak otuz iki yaşına girmiş. O zaman bugünkü eşiyle evlenmiş. Ondan sonraki şiirlerinde yanık, ezik, içli ve kahırla dopdolu, dünyanın geçiciliğini işlemeye yönelmiş. Ağırbaşlı bir gönül adamı olan Fehmi Gür'ün tüm şiirlerini görmek fırsatını elde edemedim. Elimdeki 8 -10

şiirinden rastgele bölümler alarak sözlerimi noktalıyor, kaleme alınmasını görev saydığım şu satırların arzulanan sonuca varılmasında yararlı olacağını sanıyorum.

(Türk Folklor Araştırmaları, S.363, Eylül 1979)

ÖLÜMÜNÜN 1. YILDÖNÜMÜNDE: ARAPGİRLİ FEHMİ GÜR'Ü ANARKEN

Ahmet ŞENTÜRK

Bir yılı aşkın süredir, şiirlerinden bir bölümü, aralıksız olarak, bu gazetede yayınlanan, büyük halk şairi Arapgirli Fehmi Gür, aramızdan ayrılalı bir yıl oldu.

1982 yılının 7 Mart'ında beka alemine göçüşünü takiben ve şiirlerinin neşrinden önce, hakkında söylediklerimizin mübalağalı olmadığı, her geçen gün biraz daha iyi anlaşılıyor.

Gazetenin her sayısında, birbirinden güzel, yeni fikirlerle dolu, bu kadar şiirin bir araya getirilmesi, dizilmesi, duyulması, söylenmesi şüphesiz her fani şaire nasip olmayacak çapta, büyük başarıdır.

Bir konuşmamızda şiirlerinin sayısını sormuştum da, bana; "Üçbinin üzerinde olduğunu..." söylemişti. Elimizdeki şiirin bu sayıya ulaşmadığını hemen belirtmeliyim. Ötekilerin nerede ve kimde bulunduğunu bilemiyoruz. Her biri 8-10 kıtadan oluşan bu kadar şiiri meydana getirmek için insanın sadece şair olması yetişmez; aynı zamanda şiirle dolu, şiirle doğup, şiirle büyümüş olması gerekir. Arapgirli Fehmi Gür hiç şüphesiz böyle bir şairdir. Bırakın, bunca şiir meydana getirmeyi, değme insan hayatında bu boyutta konuşma yapamaz.

Şiirlerinin bir kitapta toplanması onun biricik emeliydi. Bunu birkaç kez ortaya atmış olmamıza rağmen, ölümünden sonra da olsa, bu arzuyu üstlenecek bir kişi ve kuruluştan ses çıkmamıştır. Dilimize ve kültürümüze bu çapta hizmet vermiş bir şairi anmak için Arapgir'deki Alaybey Mezarlığına gitmeyi de beceremedik. Sağlığında ihmal ettiğimizi ölümünden sonra unutmak eğiliminde olduğumuz derhal anlaşılıyor. Fakat, üzülmeye gerek yoktur. O, kendisini unutturmayacaktır. Şiirleri ağızlarda dolaştıkça Fehmi Gür yaşamaya devam edecektir.

Tıfliken vuruldum o bir çift göze,

Seni gören bakmaz aya yıldıza...

Türkçeyi böylesine kıvrak, ahenkli, rahat ve erişilmez bir ustalıkla kullanan şair, kendisini elbet unutturmaz. Yaşayacak olan bu ölümsüz mısraları görünce, geleceğin edebiyat tarihi üzerinde çalışacak araştırmacılarının bizleri, biraz da istih-

fafla yadedeceklerini sanıyorum. Bu isim, üzerinde büyük tartışmalar yaptıracak büyüklüktedir. Şiirlerinin topluca neşrini sağlamış olmak biricik tesellimizdir. Sağlığında kendisine bir şey verilememiş olması da önemli sayılmaz. Zaten o bir mavera adamı olarak parayla şiir söylemeyi amaçlamamıştı.

Her büyük sanatçı gibi o da yaşadı, eser bıraktı ve göçtü; Ölümünün birinci yıldönümünde onu bir kez daha rahmetle anıyoruz...

(Görüş, 07.03.1983)

SAZSIZ OZAN

M.Sabri KELEMEROĞLU

I

Amâ Şair Fehmi Gür'ü, "Kör öldü, elâ gözlü oldu" deyimi ile değil, edebiyatımıza koyduğu ağırlığı ile ele alıyor, tanıtmak istiyoruz.

Önce, benim onunla nasıl tanıştığımın özet bir öyküsünü hatırlatmak isterim.

Çocukluk yıllarımda, bizim oturduğumuz Köseoğlu mahallesi ile Hacıyahya'yı birbirinden ayıran Karagöz Deresi'nin hemen karşısındaki tepenin alt başında, Topal Mevlüt Dayı'nın Konağı dediğimiz ağalık döneminden kalma, hapishanesi ile eski bir konak vardı. Bu konak evimizin karşı tarafındaydı.

Küçük oda içinden bu evi görerek, yüreği pırıl pırıl, çok ince düşünceli anam, müjde vermişti:

"Karşıdaki konağa, Bostancık'lı Fehmi Gür adlı bir şair gelmiş. Zavallının her iki gözü de görmüyormuş..." diye bana anlattı.

Anamın bu sözleri beni etkilemişti. Onun yanına nasıl duyguların içinde, nasıl bir heyecanla gittiğimi burada anlatacak değilim.

O da çok sevinmişti. Şiire ilgi duyan bir konuğu gelmişti. Yanına oturtarak, yanık şiirlerinden heyecanlı bir sesle, bir coşkuyla okudu.

Yaşadığım bu olay, körpe duygularımın titreşimi içinde şiire yatkın olan ruhumu çalkalamış bana sonsuz bir şiir heyecanı vermişti.

Yıllar sonra başlayan araştırmacılığım, yoğun çalışmalarım bile yetersiz kalmış, şiire karşı olan sevdamı yenememiş, beni özgür dünyamdan çekip alamamıştı.

Tam 47 yıl önce Arapgir'den ayrılmış Malatya'ya gelmiştim. Yunus Emre yolunda o şiirler yazarken ben kendimi arıyor, değişik bu dünyadan seslenmek istiyordum. Yunus Emre'yi aşmak benim işim değildi. Öyle ise boşuna neden çırpınacaktım? Yaratılış sistemi, bir felsefe çizgisi hayli beni yormuştu. Bir ara da hamasi konulara eğildim. Yenilikler içinde ben ayrı olmalıydım. Yadırganmış olsam da açıkçası, bakire bir dünya arıyordum...

Malatya'ya gelince o da beni arardı. Arapgir Postası'nın Nevzat Sezer döneminde yayınlanmış olduğu çeşitli şiirlerden tek yaprak bastırarak kucağına bastığı şiir yığınlarıyla bir gün yine gözlükçü dükkânıma gelmişti.

Cami kapılarında artık el açmayacak, yazdığı şiirlerle kendini tanıtacak, para kazanacaktı.

Bir gün ona dedim ki: "Sana gözlük vereyim, inşallah göreceksin..." Demek istediğimi çok iyi anlamıştı:

"Benim gözüm görüyor...." demesine sevindim.

Fehmi Gür'ü her yönü ile iyi tanıdım. Hayat adlı oyunun gayesini iyi anlayan o, gerçekten görüyor, alınyazısına da, ölüm sonrasındaki diriliş gününe de içten inanıyordu. Sabırla yoğrulduğu çileli dünyasından alnında secde izi ile de ayrılmıştı.

Kestirme yol tutarak bugünkü Arapgir'den ayrılan kervan yolu, Şıhlar'ın üzerinden Sancak Kent Öteşehir ya da Tekke önünden Kozluk çayı yoluyla Karadeniz'e çıkan ikinci ana yol da, Köseoğlu ile Hacıyahya'dan, evimizin kapısı önünden geçmektedir. Kaldırım taşlarıyla hâlâ döşeli bu yol, Şair Fehmi Gür'ün de, asasını kaldırım taşlarına vurarak gittiği ve döndüğü o günlerin içinde ben onu bu yolda da görüyor, izliyordum. Her vuruşta taşlarla bir uyuma girerek asanın çıkardığı o sıcak melodiyi ben de çok dinlemiştim. Bu, onun dünyasını, ruhunu aydınlatan, ona yeni bir kuvvet, bir cesaret getiren bir müzik olmalıydı.

Bugün anlıyorum ki, elindeki asası, onun sazı olmuştu.

O, tefin de verdiği sesten hoşlanamazdı. Kaynaştığı asası, ona yol göstererek, aradığı dünyaya, daha doğal, katıksız bir müzik çizgisinde alıp götürecekti.

İşte o, bu noktada saza, tefe kapılan ozanlardan ayrılmış, ideal bir haykırma ortamı aramıştı.

Şairde gördüğümüz bir hayal gücü, çok işlek bir hafıza, bir sezgi duruluğu, dinamiklik ve direnç, onu, kahırlarına yenik düşüremezdi.

Yaşadığı hayatı, kendine has üslûbu, coşku ve heyecanı ile besteleyerek içindekilerini flâş özelliğinde çevresine aktaran, kendisini gösteren o bir sanat ehliydi.

Rahmetle anıyoruz.

II

Edebiyatımızın bir goncası olarak henüz tanıtılmamış, Âma SAZSIZ O-ZAN'ın hem yakın bir komşusu, üstelik sanatsever arkadaşı olarak onu, daha yakından yakına tanımıştım.

"Mahallemize âma bir şair gelmiş" dedi. Bu söz bana, anamın verdiği bir müjdeydi. Nabzımda küt küt vuran, taşan bir heyecanla, tarihi bir konakta, gidip onun dizleri önünde oturduğum o günü unutmadım.

Şiire yatkın ruhum, mısralara döktüğü onun etkileyici, içli, sıcak coşkusu önünde çalkalanmış, derin titreşimlerle yeni bir duyarlılık, bir cesaret almıştı.

Sonra anlamıştım ki, Fehmi Gür'le başlayan bu yakın ilişkiler, iki sanatseveri bir araya getiren bir sanat ortamıydı. Bu ortam, ikimizi ruhta ve düşüncede elele tutuşturan, uzun yıllar boyunca sevgi bağı olmuştu.

1950'de Arapgir içinde de büyüyen göç dalgası, bizi de Malatya'nın kucağına atmıştı.

1200 rakımda bir yayla, bir akarsu, ışık, sağlık ülkesi artık o Arapgir'de, ben de memleketimin derinlenen özlemi, acıları içinde bir garip âlemdeydim. Üstelik de yakamı tutan geçim kavgası, sanat hayatımı da allak bullak etmişti. İkide bir karşıma çıkan hayal dünyamdan nasıl vazgeçecektim? İçe doğuşlarımda yakalamış olduğum haykırma isteğimi yüreğime gömerek nasıl saklayacaktım? Ben nasıl susacaktım?...

Malatya'ya gelince bu defa da Fehmi Gür, beni arar bulurdu. Onun yüz çizgisine, dudağına yansıyan ince ruh yapısını, engellere takılmış yetenek sevdasını, derin burkuntusunu, aşk dolu bir sebatla aşamaya yönelik o derin coşkusunu görüyor, izliyordum.

O da kendi dünyası içine itilmişti, yalnızdı, yapyalnızdı. Kırmaya çalıştığı kabuğunun içinde, toprak, hava, güneş, su bekleyen bir tohumdu. Dış dünyaya açılan, patlama kıvamını görmeyen göz çukuru içinde bulacaktı.

Fehmi, gözsüz değildi, eline aldığını çok iyi görüyordu. Yaşama sanatında o, düşünen, arayan, araştıran insandı. Ölüme ayrılırken eli boş dönemezdi.

"Kılı kırka" ölçüler içinde yaratılmış kâinatın sistemli bu temel ahenginde, hayat adlı oyunun gayesini anlamak, Yaratıcı'ya saygı mantığını kurarak bu gökyüzü altında bir seda bırakmaktı. İsyancı bir isteğin getirdiği şöhretle ne kazanmış olurdu? Ben, Fehmi'de gelişen bu düşünce tarzını, bu ruhu buluyordum.

Yanık üslubu ile yeni şiirlerini, çevresine toplanan insanlara okurken karşılaşmış olduğu o başıboş alkışlar, ciddiyetsiz övgüler onu incitiyordu. O, olgun bir ustanın eleştirilerine susamış bir insandı. Çekirdeğinde saklı dehalık motifini daha Gür haykırışla dışa vuramamanın acısı, kıvranışı, ezikliği içinde âsasını kaldırım taşlarına vurarak onun melodisinde teselli buluyordu.

Sonsuzlayan düşünce, duygu ve imajlarla arayışa açılmış Fehmi Gür'ün dünyası, usta bir el ucuyla dürtülmek istiyordu. Ne acı bir kader ki, bir sanat ortamında biz onu dürtemedik. Hem de büyük bir kentte biz de dürtülebilme ortamı arıyorduk. Bu arada rahmetli Fethi Gemuhluoğlu'nun Cezayir'in Fransızlar tarafından işgali vesilesiyle şaire gönderdiği açık mektubu (Arapgir Postası, 24.07.1959) hatırlatmak isterim. Fehmi, bu mektup üzerine Cezayir'le ilgili bir şiir söylemiştir.

Şair, beni severdi. Malatya'ya gelince beni arar bulurdu. Ciddi bir iradenin doğrultusu içinde idealist bir yazar olarak tanıdığım Fehmi Gemuhluoğlu'nun da beni çok sevdiğini cesur kalemiyle çıkarmakta olduğu, Ülkü Sanat Dergisi, Toprak'ta tanıştığım, Darendelioğlu'nun ağzından dinlemiştim. Edebiyatımıza bıraktığı izlerle aramızdan ayrılan bu her üç kardeşe de Allah rahmet eylesin...

FEHMİ GÜR

Celal YALVAÇ

En güzel duygulardan birisi, bir şairi anarken onun yayınlanmış eserlerini görmek mutluluğuna erişmiş olmaktır. Yıllarca içinde bir ukde olarak kalmış ,şiirlerinde bunu sık sık ifade etmiş bulunan Fehmi Gür'ün şiirlerinin kitap haline getirildiğini görmeden ebediyete intikal etmiş oluşu, kendisini seven ve takdir eden çevreler için de büyük bir üzüntü konusu idi. Merhumu anmak için yazdığım birkaç yazıda, bu konuyu gündeme getirmiş, konunun uzmanlarınca şiirlerinin toplanarak kitap haline getirilmesinin şaire yapılacak en büyük hizmet ve iyilik olacağını belirtmiştim. Üniversitemiz mensuplarından Sayın Ramazan Çiftlikçi, titiz bir çalışma ile şairimizin ruhunu şad etmiştir.

Fehmi Gür, bence asrımızın en büyük Türk halk şairidir. Kendilerinin yaşamı ve yaşam şartları göz önüne alındığında, bu iddianın bir hakikat olduğu görülecektir. Üç yaşlarında gözlerini kaybeden bir insanın, şu ana kadar tesbiti yapılmış binin üzerinde şiire imza atmış olması, mucize sayılacak bir olaydır. Türk edebiyatı tarihinde yer alımış şairlerimize bir bakınız. Ya özel ders almışlar, ya özel okullarda okumuşlar, ya da devletten ve edebiyat çevresinden çok büyük destek görmüşlerdir. Buna rağmen, çoğunun görülebilen eserlerinin sayısı, Fehmi Gür'ün şiirlerinin sayısının onda birini geçmemektedir.

Edebiyatımızda Fehmi Gür kadar çok değişik konularda rekor sayıda eser ortaya koymuş bir şair, hemen hemen yok gibidir. Bu bakımdan Fehmi Gür, her türlü takdirin üstünde bir mevkiye sahiptir, layıktır. Sekiz kıt'adan eksik olmayan binden fazla şiir yazmış bir insanın sağlığında değerinin bilinmemesi, kendisi için olduğu kadar, sevenlerince de çok büyük bir hüsrandır. Şairimiz, şiirlerinde bu büyük hüsranını fırsat buldukça ifade etmekten çekinmemiştir.

Kıymeti musalla taşında bile anlaşılmayan merhumun, geç de olsa layık oluğu değere kavuşması, en az yakınları kadar, bizleri de sevindirmektedir. Bütün şiirlerinin neşri de planlanmış olup, belirli bir programa bağlanmıştır. Başta eserin hazırlayıcısı Ramazan Çiftlikçi olmak üzere, çabası geçen herkesi kutlar, başarılar dilerim.

FEHMİ GÜR'E

Şahlanan imanınla, atını semaya sür,
Allah'ın rahmetinden al payını Fehmi Gür.
Samimi inancınla, yalvarırdın Allah'a
İnşallah nailsindir, istediğin felaha

Hep düşünüp, söyledin, yalvarıp niyaz ettin,
Hakka dönük kalbini, inleyen bir saz ettin,
Koskoca bir ummandın, tadamadık tadını,
Neşredip eserini, yükseltelim adını.

FEHMİ GÜR'ÜN ŞİİRLERİNDE KONULAR

Okt.Abidin ÖZTÜRK

Fehmi Gür, elindeki şiir anahtarıyla altın kapıyı açmaya çalışan bu **usta şairdir.** Asmaya çalıştığı kapı, **aşk kapısıdır.** O, bu altın anahtarla hemen her kapıyı açmaya uğraşmıştır.

Fehmi Gür'ün şiirlerindeki konular, dertleriydi. O'nun derdi, aşk, yalnızlık, vefasızlık, ıstırap, ferdi ve toplumsal bozukluklardır.

Şair, içinde yaşadığı toplumun gören gözü, işiten kulağı, tutan eli ve söyleyen dilidir. Fehmi Gür, üç yaşında gözlerini kaybettiğinden fiziki gözüyle dünyayı göremedi; ama gönül gözü açıktı, önemli olan da bu değil miydi? "Körler görmez ama, sezer dediler" deyişi O'nun gönül gözüyle her şeyi sezdiğini gösteriyor. Başka bir şiirde, "Senin gözlerini açmış yaradan" dizesiyle gönül gözünün açık olduğunu ifade etmiştir.

Sezip anladıklarını insanlara anlatmak ve onları dürterek uyandırmak istemiştir. Baldan tatlı sözleriyle:

Çırpındım, çırpındım yoktur bir çare,
Acep benim gibi kim düşmüş dara?
Sinem göz göz olmuş,yaram bin yara,
Kaderim böyledir, gezer ben oldum,
Cümle dertlerimi yazar ben oldum.

diyerek ne söylemek istediğini, kendi dilinden anlıyoruz.

Şairin, dertleri duyuşu ve söyleyişi elbette farklıdır. Bu sebeple Fehmi Gür'ün şiirlerinde seslendirdiği konuları hakkıyla anlamak ve anlatmak ne benim, ne de bir başkasının yapabileceği iştir.

Bu bakış açısı içerisinde Fehmi Gür'ün şiirlerinde konular yerine, "ana temalar" bir başka ifadeyle **"ana konular"** demek, daha gerçekçi olur kanaatindeyim. Ölçüyü böylece belirledikten sonra, Fehmi Gür'ün şiirlerinde işlediği **"genel duygu ve düşünceleri"** şu ana başlıklar altında inceleyebiliriz:

1. AŞK

Aşkın derin deryasına dalayım.
Alınmamış cevherlerden alayım

anlayışıyla aşkın derinlerine dalmak ister. Aşkın derinlerine dalmak ister. Aşkın derinlik istediğini, derine dalınmadan, zahmet çekilmeden ter dökülmeden aşık olunamayacağını söyler.

Fehmi Gür, yetişme dönemi diyebileceğimiz ilk dönemlerinde dünyevi aşkın tesiriyle uzun uzun şiirler yazmıştır:

Gönül sever, ben severim güzeli,
Her daim elinde o yarin eli,
Dosta dost olmuşuz ezel ezeli
İkrar verdim caymamışım, cayamam.
***
Dinle kömür gözlüm acı sözleri,
Merhamet kıl, bu halime ar benim.
Beni öldürecek ela gözlerin
Çok zamandır sende gönlüm var benim.

Ramazan Çiftlikçi'nin ifadesiyle, O'nun asıl aşkı, "... kalbinin ipini bir korkunç uçurumun ötesinde durmadan çeken güzelliğedir." Şair, yaklaşık 30-35 yaşlarına kadar hemen her konuda şiir yazmış ve aşk konusu olarak, geçici aşkları işlemiştir. Ancak bu yaşlardan sonra, ilâhi aşka yönelmiş, gerçek aşk şiirinin güzel örneklerini vermiştir:

Aşkın şarabından içer giderim.
Türlü cevahirleri içer giderim,
Sırattan yel gibi geçer giderim,
İmam Hüseyin'le Hasan var iken.
***

Can -ı dilden aşık oldum yanarım,
İsmini zikrederim, durmaz anarım
Sensiz elimdeki kurtulmaz varım
Yürek yaralandı derman Muhammed..

diye yalvarışı O'nun tam bir ilâhi aşk sahibi olduğunu gösterir.

Aşk ateşi şairin yüreğini kavurmaktadır. Yanan yüreğin alevleri ağzından şiir olarak çıkar ve okuyanları ısıtır, hatta eritir. Aşk ateşinin kıvılcımlarını, O'nun şiirlerinde bol bol görebiliriz:

Fehmi der ki yalan var mı sözümde,
Dağlar altın olsa yoktur gözümde
Aşkı cayır cayır yanar gözümde
Benim aşıklarım bahtiyar dedi.

2.YALNIZLIK VE ÇARESİZLİK

Fehmi Gür tam anlamıyla bir yalnızlıklar şairidir. Şiirlerinde, yalnızlık ve çaresizlik arka arkaya değil, yan yana yürür. Ancak yalnızlık ve çaresizliğinde hiç bir zaman, isyan, kin, nefret...görülmez. inancının verdiği güçle o, bütün bu olumsuzlukların üstesinden gelebilecek bir irade gücüne sahiptir. Ancak yer yer:

Baktım sağa sola yolum kalmadı,
Kırıldı kanadım, kolum kalmadı.
İki cepte bir tek pulum kalmadı.
Güzel talih Fehmi Gür'e yok imiş.

serzenişinde bulunmaktan da geri durmaz.

Şair, iç denizi dalgalı insandır. Hele de bu Fehmi Gür gibi içli ve kahırlı bir şairse şiirlerinde çaresizlik elbette var olacaktır. Çaresizlik anlayışı kışlamayacağı dağın önünde oturup ağlamak şeklinde değildir. Soğukkanlılığını korumaya çalışmıştır. Ne var ki, her insanda olduğu gibi köz kendi bağına düşünce daha farklı hissetmiştir ateşin yakıcılığını :

Eridi yürekte kalmadı yağım,

Döktü yaprağını dalım budağım

Kesildi suları, kurudu bağım

O gonca güllerim soldu neyleyim.

3.GURBET VE ÖZLEM

"Gurbet belimi kırdı." diyen Fehmi Gür, şiirlerinde bol bol bu temayı işlemiştir. Ancak O'nun gurbeti, doğup büyüdüğü çevreden ayrılmaktan çok, kıymet bilmez ve halden anlamazların içinde yaşamaktır. Şair, **ayrılığı yani gurbeti ölümden de beter kabul eder:**

"Ger ölüm gelirse, ölür kurtulur.

Ayrılık, yoksulluk ölümden beter." der; ayrılık acısını ve yoksulluk ateşini iliklerine kadar hisseder, bu dertlerle ney gibi inler. Fehmi Gür, gurbet duygusunu hayatı boyunca hissetmiştir. Elinde deyneği, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman, Elazığ, Mersin, Konya, Afyon, İzmir, İstanbul ve daha bir çok şehri dolaşmış bir şairin gurbetten konu seçmemesi elbette düşünülemez:

Seyyah olmadığım bir yer mi kaldı?

Gurbet kahrı beni taşlara çaldı;

Hasretin ateşi yürekten aldı.

Gurbet eli geze geze çürüdüm.

Gurbet elin yollarında ömür tüketen şairin kalbi, gurbet acısıyla kanamış durmuştur:

Garip yerler oldu benim durağım

Arada dağlar var, yardan ırağım

Ağlarmış, sızlarmış duymaz kulağım,

Gurbet eli geze geze çürüdüm.

4.DÜNYANIN GEÇİCİLİĞİ VE ÖLÜM

Türk ve dünya edebiyatının ölümsüz konularından biri, belki de birincisi, ölümdür. Her sanatçının kendi bakış açısıyla işlediği ölüm ana fikri, Fehmi Gür'ün

şiirlerinde de önemli bir yer tutar. Fehmi Gür, ölümden korkmaz. Çevresine, ölüm var, hesap var, dünya yalan ve geçicidir diye şöyle seslenir:

Aldanma dünyaya beyhude yere,

Çağıracak ölüm gel bana bana.

Arkasından; "Bu dünya kimseye kalmaz topulu" der ve bu konuda Aşık Veysel'le birleşir:

Her iki kapılı bir hana geldim.

İşte malışer yeri divana geldim. İfadesiyle dünyayı; "İki kapılı bir handa, Gidiyorum gündüz gece." diyen Aşık Veysel gibi algılar, yorumlar ve söyler.

Bir kapıdan girdiğimiz bu handaki yolculuğumuz, elbette bitecektir. O halde bu dünyanın geçici değerlerine yapışmanın sevgilinin yarattıklarını incitmenin ne gereği var:

İster az yaşa, ister çok yaşa.

Demez ki bu beydir, bu paşa.

Konacaksın bir gün yassı bir taşa

Yalan isem sözümde bir hata gör.

İnsanlar yaşarken, ölürler de. Zira doğumdan sonra varılacak yer ölümdür. Doğan ölür gerçeğinden hareketle, doğum başlangıcından koşuya başlayanların, varış noktaları bu kaçınılmaz sondur. Fehmi Gür bu gerçeği çok iyi görmüş ve şiirlerinde bol bol işlemiştir. Ancak şu hususu da önemle ve tekrar belirtmeliyim ki, O'nun şiirlerindeki ölüm teması; ölüm var, kaçın, ağlayın, yaşamaktan bıkın... değil, ölüm var, hesap gününe hazırlanandır:

Aman eyle, iblis seni kandırır,

Çeker alır, daldan dala kondurur

Nazik teni cehennemde yandırır,

Yakın olma dedim şeytana yavrum.

Yavruların yanmasına şair gönlü razı olmayan Fehmi Gür, ölüm konusunu doğru anlamış ve doğru yorumlamıştır. O, dünyayı bir misafirhane olarak algılar, yorumlar, öyle inanır öyle yaşar ve şöyle der: "Bugün çalış, yarın nardan (ateşten) uzak ol."

5. DİN VE AHLAK

Fehmi Gür'de din duygusu "ebedi bir sevda'dır. Cansever (Nevzat TOPAL)'ın ifadesiyle; "Hakk'tan alır, halka beleş satardı." Şair, özellikle 32 yaşından sonra, dini konulara ağırlık vermiş; hemen her şiirde bu konuyu çok derin manalarla ifade etmiştir. Şiirlerinde: Allah (c.c.) ve Kur'an-ı Kerim'le birlikte, Hz. Muhammed (S.A.V.), Hz. Ebubekir, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz.Hasan, Hz. Hüseyin, Hz. İsa, Hz. Meryem, Mevlana, Veysel Karani vb. din ulularını sık sık zikretmiş ve bu zirve kişilere telmih yapmıştır:

Ayık davranırım, gafletle yatmam.

Böyle kelâmullah Kur'an var iken. deyişi şairin dini konuları iyi bildiğini ve bildiklerini de uyguladığını göstermektedir. Üç yaşında gözünü kaybetmesine rağmen. Kur'an-ı Kerim'in yarısını ezberden bilmesi, O'nun din konusunda çok bilgili olduğunun bir başka belirtisidir.

Sevginin dili Yunus EMRE'nin, "Yaratılanı severim. Yaratandan ötürü," anlayışına yakınlığını, hatta aynılığını; "Kimse kötü değil. O'nun kuludur." diyerek ortaya koymuştur. Fehmi Gür yaradanı ve yarattıklarını elbette sevmiştir. Sevmese, sevgisine yüzlerce şiir, yazabilir miydi?..

İnançların hayata uygulanış şekli olan ahlak anlayışı, Fehmi Gür gibi dini duyguları ağır basan şaire konu vermiştir. Şiirlerinde bu konuyu gerçekçi şekilde işler. Ahlak bozucu davranışlara ve zararlarına vurgu yapar, bunlardan uzak durulmasını öğütler:

Kumar kırar, kanadını kolunu,
Zina her taratan keser yolunu,
İçki içmek ağu yapar balını
Uyma sakın sen kafana dediler.

dörtlüğü ahlaki konuda çok özlü bir ifadeye ve bir o kadar da uyarıcı anlama sahiptir. O'nun her şiiri, her kesimden insanları uyarmaya yöneliktir. "Vallahi yalandır, o çirkef sözler." deyişiyle kötü, faydasız sözlerin insana neler kaybettireceğine dikkat çekmiş, ahlaksızlığın süpürülüp atılmasını istemiştir. Yoksa deli poyraza teşbih ettiği ahlaksızlığın, bütün güzellikleri silip süpereceği konusunda hepimizi defalarca uyarmıştır.

6. MİLLİ DUYGULAR

Şair 1914 doğumludur. Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarını yaşamıştır. Bu olaylar şairde milli duyguların oluşmasına ve güçlü bir şekilde gelişmesine zemin hazırlamıştır:

Her yanda söylenir yüksek şanımız,

Kutsal bir şimşektir çakar Türkiye. Şair, bu vatan ve millet sevgisinin yanında, toprağı kanlarıyla vatan yapan Mehmetçikleri de unutmaz ve onları över:

Ezelden verilmiş Mehmet'in methi,

Düşmanı mahveder Türk'ün heybeti. coşkulu ifadesi, Fehmi Gür'ün tabii duygularıdır. Atatürk ve milletin O'na bakışını da konuları arasına alan şair:

Bulursun izini git baka baka

Hep O'nun emrine bakar Türkiye. diyerek. Atatürk'ün Türk Milleti için önemini iki mısrayla gayet özlü anlatmıştır. Vatan, millet, asker, kahramanlar konusunu sık sık işleyen Fehmi Gür, vatanseverlerin çalışmaktan geri durmamaları gereğini de vurgulamıştır: "Çalışın vatana, yurt âbâd olsun."

7. KENDİ BENLİĞİ

Fehmi Gür'ün çok zengin ve o kadar da engin bir iç dünyası vardır. Olur olmaz şeylere bakan insan, iş yapma gücünü bu yolla israf eder. Fehmi Gür'ün fiziki gözünün kapalı olması, öyle inanıyorum ki, ruhi gözünü daha fazla açmıştır. Ruh dünyası, israf etmediği enerjisi sayesinde zenginleşmiştir. Bizler üzerimize lüzum etmeyen işlere karışır, oraya buraya bakar, boşa enerji harcarız. Büyük alimlerin, yürürken hep önlerine baktıkları tarihi hakikatlerle sabittir. Halbuki bizler, önümüzden başka her yere; satış mağazalarının gösterim yerlerine, arabalara, evlere, karşı cinse, hele hele kuyumcu vitrinlerine... bakıyor da bakıyoruz... Görüp görmediğimiz de tartışılır. Bakın Fehmi Gür böylesine ne diyor:

Kızılırmak gibi tersine akmaz,
Her daim büyüğünün sözünden çıkmaz,
Başını kaldırıp kimseye bakmaz,
O şahsın kafası boş olmayınca.

Bu sözün üzerine söze, başka söze, gerek var mı?..

İç dünyası zengin, manevi gözü açık bir insanın yolu derinden gider. Güzelliklerle beslenir, sevgi satar böyleleri. Ancak derinden giden yol; sarp, dikenli, tozludur. Çetin yolda ilerler sevgilisine doğru. Yolunun çetinliği, yalnızlığına sebep olmuştur biraz da... Olsun! Hedefi büyük olanların, yolları engebeli olacak elbette. Aydınlığı görmek için pencereye koşanlar cam kırıklarının içinden, belki de yalınayak geçmek durumundadırlar. Zor şartların ve derin yolların adamıdır şair Fehmi Gür, aydınlığı sever, insanı sever, insana değer verir. Çok alçak gönüllüdür. İnsanlardan bir insan, ama tam insandır o. Alçak gönüllüğü konusunda Mehmet Akif'e benzer. Akif'in "Ne tasannu (yapmacık) bilirim, çünkü, ne san'atkarım" mısraına benzer olarak, "Ben şair değilim, koşma dizmedim", der. Ancak coşkun yürekli, denizi dalgalı bir şairdir. O,

İki koşma bir arada söylenmez,

Biraz da yürekte coş olmayınca. mısralarıyla şairliğin koşma dizmenin yürekteki coşkunluğa bağlı olduğunu ortaya koyar. İç dünyası zengindir. Oradan alana satar:

Müşteri var ise gelsin yanıma,

Geri kovmak düşmez benim şanıma

Aç gözlerini gir dükkanıma

Dükkanının yüz bin çeşit malı var...

Müşterisinin, dükkana girerken değil, girmeden gözlerini açmasını isteyişi, ne demek diye düşünüyorum? İnanın benim dilim kurudu, elim tutuldu!... Edepsizlik edip de alıkam kesmek istemiyor, susuyorum. Ve de manalı susuyorum. Bir manalı susup, binlerce manasız konuşmaktan anlamlıdır. Anladınız değil mi?..

Hanı, konağı, sarayı... yoktu O'nun. Böyle şeyleri istemez, bunların peşinde koşmaz. Sevdası, bir başka kara sevdadır:

Kara yer bize ağzını açarsa.

Ondan başka benim konağım yoktur.

Kara sevdalı olduğuna ulaşmanın yolunun doğruluktan geçtiğini de bilir: "Sözüm hakikattir. Sanma düşmanlık" diye haykırışına, babacan söyleyişine "ey-vallah"denmez de ne denir acaba?..

Sözünün kaynağını bilen haddini bilmez mi? Muhakkak bilir. Hastalığını bildiği kadar tedavisini de bilir. Kendine bakar, nefsini eleştirir, cehennemde odun olmadığını, herkesin odununu (ateşini) kendisinin götürdüğünü (bir çok zirve insan gibi) ifade eder: "Korkarım cümle isyan bizdedir" der ve hatadan dönüşün temel yolunu çizer.

Fehmi Gür kendine, nefsine bakar. Yunus'un "kendini bilmek." Hacı Bektaş Veli'nin "kendinde aramak" temel yaklaşımını Gür'de de bulabiliriz: "Kulak tut, kendinden gelen habere." Kendini bilmek, kendini okumak, kendinden gelen habere kulak tutmak bilginin başı değil mi? Fehmi Gür, kendini okumuş ve arayış içinde olmuştur. Zira duran kokar:

Ben ateş değilim, yanıp tütmedim.

Ben bitki değilim, yerden bitmedim

Ben bülbül değilim, erken ötmedim

Hiç bir dalda kalmamışım kalamam.

Şairin bin bir çeşit konusu vardır. Zengindir O'nun iç dünyası, Gönül zirvede olunca, yükseklerden çok şey görür:

Gönül dağa düşmüş, maşukun arar,

Yar olmazsa yaramızı kim sarar?

Hele bak ki yüreğimde neler var?

Hançer al sinemi del Leylam Leylam.

8. İLİM VE ÇALIŞMA

Fehmi Gür'ün şiirlerinde dikkat çeken konulardan biri de çalışmak ve ilim (bilim)dir. Yaşanan bozuklukların çözümünü, çalışkanlıkta ve bilimsel gelişmede görür. O, adam gibi adam

olmayı, ilim öğrenmede görür. "Bir ilim öğrenip adam olmadım." deyişiyle, "Bilgi bil adam ol."diyen, XI. yüzyıl bilgelerimizden Yusuf Has Hacib'e benzer. Gerçekçi tespitleriyle, ilme değer verilmesini ısrarla ister:"Yaklaş alimlere, bakma cahile." Başka bir şiirinde:

Dünyada her şeyden olmaz haberin,

İlim denizine dalmazsan eğer.

* * *

Aklı başında ilme dalmıştır.

Karışırsın dedim ummana yavrum!

Yavrum deyişi, ayrı bir mana taşır. Bu ifadeyle gençlere seslenir. Onlara esas değer vermeleri gereken esas alanın ilim olduğunu hatırlatmaz, sağır sultana bile duyuracak ısrarla haykırır:

Kul kusursuz olmaz pişman olalım,

Arayı arayı dostu bulalım.

Daldığımız kadar ilme dalalım.

Göster görem, elde nedir hünerim?dörtlüğünü okuyunca, Ziya Paşa'nın "İştir kişinin aynası lafa bakılmaz" mısraını hatırlamamak olur mu? "Uğraşmazsan bir makama erilmez." der ve çalışmanın insan hayatındaki yerinin tablosunu çizer, Çalışmak konusunu; dünyaya ve ahirete çalışmak olarak ele alan şair, bu iki dünyayı birlikte düşünmek ve ikisine de hazırlanmak gerçeğini söyler:

Çalışmayıp tembel tembel yatarsak.

Önümüzden sofra gider, nan(ekmek) gider. dizeleriyle dünya için çalışmadan söz ederken;

Bulun anahtarı açıp cennet'i,

Kâfire dost olup etmen minneti,

Yerine getirin farzı, sünneti,

Beş vakit namazı kılmalı yavrum.

Dostumdan izinsiz lokma yiyemem,

Ciğer köşemsiniz size kıyamam,

Cehennem narına yanın diyemem,

Ağır günahları silmeli yavrum. dörtlükleriyle de âhiret için çalışmayı öğütler. Dostum dediği de Allah (c.c) olsa gerektir. Fehmi Gür, inciler saçtığı şiirlerinde, çalışmak ve ilim mücevherlerini gümüş ipliğe dizer ve bize sunar. Zira boş sözlere karnı toktur şairin. O'na göre tembellik ve bilimden uzaklaşmak, bizi bir

kuyuya düşürür ki, o kuyu çok derindir. Derin kuyudan çıkmanın yolu, çalışmak ve ilim öğrenmektir O'na göre. Yanlış mı?

9. TABİAT (DOĞA)

"Sordum sarı çiçeğe
Anan baban var mıdır?
Çiçek eydür (söyler) derviş baba

Annem, babam tapraktır." şaheser dörtlüğünün sahibi Yunus Emre'mizin talebesidir Fehmi Gür. Öğrencisi olmasaydı:

Nasıl hor bakayım ben bu toprağa,

Anamız, babamız toprak değil mi? mısralarıyla Yunus Emre'yi yakalayabilir miydi? "Benim sadık yarim kara topraktır." diyen Aşık Veysel de bu zincirin güzel halkalarındandır. Yunus, Veysel, Fehmi...zincirini ve insan gibi sanatçının toprağı anlatışını, hissedebiliyoruz değil mi?...

Doğa; her şeyimizle içinde yaşadığımız, suyunu içtiğimiz, toprağına yüz sürdüğümüz, kuşların sesini derelerin çağıltısını dinlediğimiz...ayrılmaz parçamız, etimiz, kemiğimiz, kanımız, canımızdır... Fehmi Gür, Arapgir gibi güzel bir Anadolu kasabasında doya doya ve iç içe yaşadığı tabiatı şiirlerine konu etmez mi? Anadolu'nun bu "toprak yüzlü." "bal sözlü"şairi, tabiat çiçeklerinden topladıklarıyla, şiir peteğini doldurmaz mı? O, fildişi kulelerde viski yudumlayarak şiir yazmadı. Ne söyledi ne dediyse, içinde duydu ve öylece söyledi. En doğal şekliyle yaşadığı ortamı elbette anlatacaktı şiirlerinde:

Baharın son ayı, açıldı güller
Atasın kendini meydana bülbül
Soldu yayladaki nazlı sümbüller,
Sefalar veresin, gülşene bülbül.

Şair, tabiat konulu şiirlerinde daha akıcı bir dil kullanır. Bu şiirlerinde daha akıcı bir dil kullanır. Bu şiirlerinde teşbih, hüsn-i talil (daha güzel sebeple açıklama), istiare.. gibi edebi sanatlara da bol bol yer verir. Doğa konulu şiirlerinde, gül, bülbül, gonca, çalı; turna, ördek, kaz; katır, aslan... gibi tabiat unsurlarını sıkça kullanır. Memleketi Arapgir'in önemli yerlerinden de söz açar: "Sarı çiçek yaylaları

hoş olur." dizesiyle içerisinde yaşadığı Arapgir'in meşhur yerlerini de şiirlerinde işlemiştir.

10. SOSYAL YAŞANTI VE SOSYAL OLAYLAR

Hayatını ait olduğu toplumla iç içe yaşayan Fehmi Gür, toplumdaki bütün sosyal olayları çıplak gözle görmüş, dertlerini birinci ağızdan dinlemiştir. Böylece her sosyal olayın ya içinde ya da yanı başında olmuştur. Aynı havayı solukladığı insanların kalp atışlarını da hissetmiştir. İnsanların acılarını, özlemlerini, sevinçlerini, mutluluklarını, çaresizliklerini, açgözlülüklerini, doğruluklarını... yaşamış, görmüş, duymuş, algılamış, yorumlamış ve sunmuştur. Fehmi Gür, sosyal dertlerin dilekçesini, en güzel şekilde yazmış şairdir. Dert çeken anlar dertlinin halinden. Şair dert dilekçesini yazandır. O bu işi en güzel şekilde yaptı. Bakmadı gördü, dinlemedi duydu. Gördüklerine ve duyduklarına yürek sızısını da katarak onları bizlere sundu şiir tepsisinde:

Cahil insanların sözüne kanınam

Lafım gerçek olduğunu sorarım. dizeleriyle, anlayanlara gerçekleri anlatır. Fehmi Gür, sosyal olayların bir kısmını değil, tamamını anlatan bir şairdir:

Bire alan ona satar,

Kazancına hile katar,

Merhameti elden atar,

Bozulmuş cihan efendim.

* * *

Alınca zemmeder aldığı malı,

Satınca metheder satar pahalı diyerek ticaret ahlakındaki bozulmuşluğu ve kokuş-muşluğu;

Babada şefkat yok, evlatta hürmet,

Yılan olmuş birbirine saldırır

Kadınlarda iş yok, erlerde gayret.

Yılan olmuş birbirine saldırır.

deyişiyle aile geçimsizliklerini;

Dirliksiz zevceye düşerse bir kişi

Her iki cihanda müşküldür işi

deyişiyle kadınları;

Kadir kıymet bilmez kötü erkekler

deyişiyle erkekleri;

Dünyada eşini bulmadan alma.

uyarısıyla gençleri;

Ana der ki, nerde kaldı emekler?

Senden uzak kaçar suda semekler.

Ana baba senden ne hayır bekler?

Doğurmaz olaydım vefasız seni.

Kız der ki, emeğin yerlere girsin,

Bırakmazsın gençler bir devran sürsün.

Diyeceğin var mı, daha ne dersin?

İşime karışma söyletme beni.

deyişle ana kız anlaşmazlıklarını;

İki şahıs için bir destan yazdım.

Edepsiz gelince düşen ağlasın.

Birinden usandım, birinden bezdim;

Kötü kaynanaya düşen ağlasın.

deyişiyle gelin kaynana geçimsizliklerini;

İki kardeş gördüm, birisi Ahmet

Biri zengin olmuş, biri yaslıdır.

Geceli gündüzlü çektiği zahmet,

Çoban hastalanmış, sürü yaslıdır.

* * *

Kimisi kaftan satar, kimisi şalı

Kiminin boynunda halkın vebali

deyişiyle de yöneten yönetilen ilişkilerini, yöneticilerin vebal altında nasıl kaldıklarını, gözler önüne serer.

Bu dertlerle geceli gündüzlü yanan şair, memleketinin en önemli derdini de konu edinir:

Fehmi'nin sözünde yalanı yoktur.

Kaçıp gider, burda kalanı yoktur.

Cevahir satsa da alanı yoktur

Ağlıyor Arapgir, derdi bilinmez! sızlanışıyla, Arapgir'den göç olayının açtığı kapanmaz yaraya parmak basar.

Fehmi Gür bu sosyal meselelerin yanında; yetim, öksüz ve kul hakkı yemenin zararlarını, zekat ve vergi vermemenin kötü sonuçlarını; içki, kumar ve zinanın açtığı yaraları; zamanı boşa geçirmenin götürdüklerini; yol, su, sağlık problemlerini, genç kızları parayla satanların zalimliklerini... büyük bir ustalıkla işlemiştir.

Büyük usta Fehmi Gür'ün şiirlerinde konular diyerek söze başladım. İtiraf etmeliyim ki, bu haddimi aşan bir cüretkârlıktır. Samimiyetle başladığım bu çalışmada, sizlere deryadan damla sunmaya çalıştım, ama bunu da becerdiğim kanaatinde değilim.

Vururlar, kırarlar, dökerler kanı.

Bu yolda sararıp solduğum yeter. diyen rahmetlinin çağrısına uyarak sözlerimi bitirmek istiyorum. Doğruluk kapısından giren bu gönül sultanı geride, han, hamam, saray, konak.. bırakmadı. Kaybolacağı endişesini taşıdığı yüzlerce soluk bıraktı bizlere:

Şu cihanda öldüğüme gam yemem,

Ne yazık eserim kayıp olacak.

* * *

Kim toplayıp cem edecek deftere,

Atacaklar her birini bir yere,

Bu yara sürecek ruz-i mahşere

Ah ile vah ile benzim solacak! feryadıyla göçtü, gözü eksik, özü tam şair... Atmadılar... Yrd. Doç. Dr. Ramazan Çiftlikçi topladı, gazeteci Kamuran Sezer baskısını yaptı, dili dönenler anlattılar, anlatacaklar, eli kalem tutanlar yazdılar,

yazacaklar. Nefeslerinde güzelliklerin uçuşmasını isteyenler de okudular, okuyacaklar.. Yeni şiirlerinin toplanıp cem edilmesi çalışmaları devam ediyor. Bu çalışmaları yürütenlerin maddi desteğe ihtiyaçları olduğunu da biliyor ve buradan duyuruyorum. Elde bin civarında şiiri olan Fehmi Gür'ün şiirlerinin bir kitapta toplanması ve güzel bir baskıyla yayımlanabilmesi için, Ramazan Çiftlikçi hocamız akademik seviyede çalışmalar yaptı, yaptırdı. İş Fehmi Gür dostlarına, Fehmi Gür'ün dostunun dostlarına kaldı. Bekliyoruz!.. Bu vesileyle Fehmi Gür'ü bir daha rahmet, sevgi ve saygıyla anıyor ve diyorum ki:

Tarifle anlaşılmaz, balın tadı,
Balını tadalım, ölmesin adı,
Arapgirli güzel bir şair vardı,
O dostunu, dostu O'nu arardı.

Fehmi Gür'e dost olunuz ki ebedi güzellikleri soluklansın nefeslerinizde...

(Arapgir Postası, 21.05.1999 – 18.06.1999)

ARAPGİRLİ HALK ŞAİRİ FEHMİ GÜR'ÜN ŞİİRLERİNDE NASİHAT VE YERGİ*

Hüseyin ŞAHİN**

Malatya'nın Arapgir ilçesine bağlı Bostancık Köyünde 1914 yılında dünyaya gelen Fehmi Gür, 7 Mart 1982 günü aynı ilçede vefat etmiştir. Yirmi yaşından ölümüne kadar olan sürede Arapgir'de yaşamını sürdürmüş olan Fehmi Gür, halk şairlerimiz içinde ünü en az bilinenlerden biri , belki de en başta gelenlerdendir. Yaşamı boyunca kendi ızdıraplarını ve karşılık görmediği aşklarını da bini aşkın şiirinde dile getirmiştir. O da Aşık Veysel gibi dört yaşında geçirdiği çiçek hastalığından gözlerini kaybetmiştir. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ'nin bir çalışmasında belirttiği gibi "artık bundan sonra her şeyi gönül gözüyle görmeye başlamıştır."1

Babasının adı Mehmet, anasının adı Esma'dır.13 yaşında babasını, sonra da anasını kaybetmiştir. Dört kardeştirler. Şair, bir dizede "Yaşım otuz iki dört nikah gördüm" demektedir. Bundan da şairin dört defa evlendiğini anlıyoruz. İlk eşi Menekşe, ikincisi Emine, üçüncüsü Fatma'dır. Son eşi Zehra Hanım'dan üçü kız olmak üzere dokuz çocuğu olmuştur. Bunların dördünü küçük yaşta iken kaybetmiştir.

Fehmi Gür, çocukluğunu ve gençliğini köy odalarında okunan kitapları, masal ve hikayeleri dinleyerek; köye gelen gezgin aşıkların saz ve sözlerine kulak vererek ve radyo programlarını dinleyerek; genç yaşta gelip yerleştiği Arapgir kahvelerinde geçirmiştir.

Şair gözleri görmediğinden dolayı hiç tahsil yapmamıştır. 13-14 yaşlarındayken rüyasında bir pir tarafından kendisine bade sunulmuş,şair görmediği için bardağa elini çarpınca bardak düşüp kırılır, bardağın dibinde kalan bir miktar badeyi içer. Böylece dilinden ilk şiirler dökülmeye başlar.18 yaşına erdiğinde **Suriye** adında bir kıza gönlünü kaptıran Fehmi, Suriye ile evlenemez. Bu sevdasını şiirlerine yansıtır. Saz çalmayan şairin, gençlik yıllarında bir süre kendi yaptığı bir tefi çaldığı söylenir.

Fehmi Gür hakkında bazı çalışmaların yapıldığını biliyoruz: İlk çalışma Arapgir Halkevi muhabiri M. Kemal Başer tarafından 1945'de yapılmıştır. Yine, Şemsi Belli'nin şairi tanıtan bir makalesinin 1957'de Arapgir Postasında yayımlan-

dığını öğreniyoruz. Yine, 1957 yılından itibaren de **Arapgir Postası** adlı gazete şairin şiirlerinin büyük bir kısmının yayımlanmış olduğu görülmüştür. 1982 yılında ise Ahmet Şentürk tarafından bir çalışma yapılarak **Görüş Gazetesi**'nde yayımlanmıştır. Ayrıca, Celal Yalvaç, Mustafa Cankul, Mehmet Yardımcı ve Ramazan Çiftlikçi tarafından da şair hakkında yayımlar yapıldığı bilinmektedir.2

Çalışmamızda; şairin edebi şahsiyetini, şiirlerindeki şekil ve işlediği tüm konuları sırasıyla ele alıp değerlendirmek amacını taşımıyoruz. Çünkü bu konularda yukarıda belirttiğimiz gibi bazı makale ve yazıların yanı sıra, 1997 yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 633 şiirinin yer aldığı iki lisans tezi yapılmıştır.3

Fehmi Gür'ün şiirlerini, biz lisans tezi olarak çalışılan 633 şiiri nasihat ve yergi motifleri bakımından değerlendirmeye gayret göstereceğiz. Bu bakımdan şairin çok zengin bir muhteva taşıyan aşk ve sevda, ıztırap ve sitem, tabiat, dini ve ahlaki yön taşıyanlar ile milli duygularla ele aldığı memleket şiirlerinin ayrı birer çalışma konusu olarak işlenmesinin de yararlı olacağını burada belirtmeden geçemeyeceğiz.

Arapgirli Halk şairi Fehmi Gür, hem 1.ci Dünya Savaşı sonrasındaki sıkıntıları yaşamış hem de daha sonraları gelişen sosyal ve tarihi olayların neticesinde, özellikle 2.ci Dünya Savaşı yıllarındaki toplumu etkileyen bir çok sıkıntıyı yaşamış, bütün bunlar Fehmi'yi yoğun olarak etkilemiştir.

Daha çok toplumsal yaşantı içerisinde, duyduğu ve gönül gözüyle gördüklerini yergi ve mizahi bir söyleyiş biçimi içerisinde dile getirmiştir. Yaşadığı dönemin sosyal hayatını genellikle ahlaki açıdan yaklaşarak ele almış;bir çöküntü yaşandığı kaygısını bir çok dizede dile getirmeye çalışmıştır. Özellikle de aile içi ilişkilerden hareketle karı-koca, gelin-kaynana, evlat-baba ilişkilerini; zekat vermeyenleri; dünya malına dalanları, gıybet edenleri; Arapgir'in gurbete verdiği göçü bunun yarattığı ekonomik, sosyal/kültürel boşluğu vb. konuları işlemesinin yanı sıra, idari kurumlarda görev alanlara da seslenerek, halkın yol, su, sağlık sorunları gibi dertlerine çözüm getirmeleri konularında bazen yardım istemiş, bazen de eleştirilerde bulunmuştur.

Şiirlerinde, Anadolu'da gezip dolaştığı İstanbul, Adana, Ankara, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman, Elazığ, Mersin, Konya, Afyon, Sivas, Erzincan, Malatya gibi birçok yöreye dair bilgiler bulmak da mümkündür.

Şiirleri, **Arapgir Postası, Görüş** gazetesi gibi yayın organlarında yayınlanmış olup; Fehmi'yi bilim dünyasına tanıtmak amacıyla Dr. Ramazan Çiftlikçi tarafından Eskişehir'de düzenlenen VII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri'nde (Mayıs 1997) bir bildiri sunulmuştur.

Yine, "Arapgir Bağbozumu Şenlikleri" programı kapsamında **Halk Şairi Fehmi Gür** konulu anma günü düzenlenmiştir.(6 Eylül 1997) Dr. Çiftlikçi, şairin bir kısım şiirini kitaplaştırmıştır.

ŞİİRLERİN NASİHAT VE YERGİ TAŞIYAN MOTİFLER YÖNÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Fehmi Gür, babaların-anaların evlatlarını iyi yetiştirmelerini, vatana yararlı işler yapmaları gibi güzel duyguları, ahlaki olarak onların kötülüklere, kötü ve zararlı alışkanlıklara sapmamalarını öğütlemelerini ister; bunlara uymayanları uyarır:

Baba nerde evlat nerde
Her biri düşmüş bir derde
Ziya kalmamış fenerde
Geldi zaman, geldi zaman

Aile reisi olan baba evlatlarının gidişatından bihaberse, Fehmi bunları uyarır, eleştiride bulunur:

Ters döndü dünyanın işi
Vay babalar vay babalar
Kimse sevmez bu gidişi
Vay babalar vay babalar

Tesir etmez sözleriniz
Yanar gider özleriniz
Yolda kalır gözleriniz
Vay babalar vay babalar

O, aile bağlarının güçlenmesi ve birliğin sağlanması için erkeğin hanımına saygı göstermesini öğütler. Kocaya bir dörtlüğünde şöyle seslenir:

Halkın arasında kendini övme
Evde küfür yapıp, din iman sövme
Sana bir yardımcı avradı dövme
Doğru bir kadına fenalık etme

Şiirlerinde gelin-kaynana çekişmesini mizahi bir yergiyle ele alan Fehmi, toplumumuzdaki geleneksel bir tatlı çekişmeyi de gözler önüne serer ve der ki:

İki şahıs içir bir destan yazdım
Edepsiz geline düşen ağlasın
Birinden usandım birinden bezdim
Kötü kaynanaya düşen ağlasın

Onun dizelerinde tüm güzellikleri, ızdırapları, yakınmayı bir bir görebilir, herkes kendine göre bir anlam, bir hisse çıkarabilir.Bir destanında **başlık parası** geleneğine de değinir. Onun karşı çıktığı, kınadığı şey, daha onbeş yaşına bile girmemiş genç kızların,bir miktar başlığa kendinden yaşça çok büyük birine verilmesidir. Bu haksızlığa çok kızar, ona göre herşey dengi dengine olmalıdır, herkes muradına ermelidir; bu konuyu genç bir kızın ağzından, onun duygularına tercüman olarak şöyle aktarır:

Yalçın kayalardan attılar beni
Bulanık sulara kattılar beni

İkibin beşyüze sattılar beni
Ana beni ihtiyara vermeyin

Babam tamalı etmiş paraya pula
Tıfıl kızı vermiş ihtiyar dula
Kör ola gözleri Allah'tan bula
Ana beni ihtiyara vermeyin

Fehmi der ki, herkes bablı babına
Doyum olmaz hiç gençliğin tadına
Herkesi erdirir öz muradına
Genç kızları ihtiyara vermeyin

Onun için evlilik kutsal bir kurumdur. Çoğu zaman söylendiği gibi "bekarlık hiç de sultanlık değildir" her şey zamanında yapılmalıdır, nasıl ki demirin tavında dövülmesi gerektiği gibi, kişi de gençlik elden gitmeden bekarlığa veda etmelidir. Fehmi, bekarlara bu konuda şöyle nasihatta bulunur:

Sakın böyle gezme vaktinde davran
Ben yalan değilim sözüme inan
Babanın evini eyleme viran
Bekarlık adamı sarpa sürükler

Yine bir şiirinde babalardan söz eder, kimisi evlatlarına tüm gayretiyle sahip çıkmakta, kimisi de ilgi nedir bilmeyen, babalık görevlerini yerine getirmeyenlerdir... İşte bunlara da bir çift sözü vardır Fehmi'nin:

Geceyi gündüze katıp özenen
Çalınıp çırpınıp para kazanan
Evlat acısına tutuşup yanan
Göz yaşları döken babalar varmış

Havada turnayı gözünden vuran
Paralı parasız kim diye soran
Kızı satıp kemerini dolduran
Kafasını diken babalar varmış

Çoğu zaman babanın-atanın çektiği emekler zayi olur. Evlat babaya bakmaz bile... Bu, şairi çok üzer, bu gidişata sitem eder, geleneğin, törenin bozulmasıdır evladın babayı saymaması.. Bu konudaki değerlendirmesiyle ilgili bir dörtlük şöyle dökülmüştür dilinden:

Güneşten evveli bilmem ne doğar
Evlatlar babayı kapıdan kovar
Bir gün poyraz eser, bir gün kar yağar
Bu nasıl mevsimdir kışlar bozulmuş

Halk şairi, içinde yaşadığı toplumun sesidir, kulağıdır, gözüdür. Dertlerin, sorunların, güzelliklerin dile getirilmesinde ona tercüman olur. Bazen nasihat eder, bazen eleştirir, bazen de gidişata karşı uyarılarda bulunur. Bütün bunları kendine bir görev sayar:

Büyükte şefkat kalmadı
Küçükte hürmet kalmadı
Birinde rağbet kalmadı
Geldi zaman, geldi zaman

diyerek, büyüklerin ve küçüklerin birbirine karşı şefkat ve hürmette kusur eylediklerinden yakınır. Ona göre her şeyin başı, en güzel olan dostluktur:

Meyil verme parasına puluna
El uzatma yeşiline alına
Bir avuç inciden dostun yoluna
Mükafat alırsın saçabilirsin

derken, dostluğun öneminin ne kadar büyük olduğu üzerinde durur.

Giyimde, süslenme anlayışında sürekli yaşanan bir değişim vardır. Bunda meydana gelen değişikliklerin ilk uygulayıcıları da çoğunlukla genç kuşak olur. Hatta televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte modada olan hızlı değişim, kendini diğer bir çok sahada da göstermiştir. Fehmi, televizyonunun yeni yeni yaygınlaşmaya başladığı dönemlerle beraber, bayan giyiminde pantolonun yer almasına tepki gösterir. Bu gibi durumların gençliği kötü yönde etkileyeceğini, ahlakın bozulmaya başlayacağı endişesini de taşıyarak, konuya şöyle bir yaklaşımda bulunmuştur:

Pantolon giyindi gelinler kızlar
Tükürmeli devir senin yüzüne
Daha tesir etmez söylenen sözler
Tükürmeli devir senin yüzüne

Televizyonun toplumda olumlu-olumsuz etkileri olmuştur. Öyle ki komşu, dost, ahbap ziyaretleri azalmış; kış günleri sohbetleri, ninelerin çocuklara-torunlara anlattığı o masallar; seyirlik oyunlar vs. gibi geleneksel yön taşıyan bir çok kültür ürünü de fonksiyon yitirmeye başlamış ya da değişime uğramış, yeni yeni fonksiyonlar kazanmıştır. İşte, televizyonun evlere yeni yeni girdiği, evin içinde önemli konuma yerleşmeye başladığı dönemlerde Fehmi Gür bunun ahlaki bozulmaya yol açacağı endişesini taşıyarak kaygılarını bir dörtlükte şöyle dile getirmiştir;

Her odada bir sinema seslenir
Cehennem yolu mu cennet yolu mu
Duyan gelir karşısına yaslanır
Cehennem yolu mu cennet yolu mu

Televizyon derler onun adına
Cehennem yolu mu cennet yolu mu
Görenler erişir öz muradına
Cehennem yolu mu cennet yolu mu?

Fehmi, toplumun bir kargaşa içinde bulunduğunu görür, 1980 öncesi dönemde.... Kardeşin kardeşe düşmanlık beslemesine akıl sır erdiremez. Bunun anlamsız bir kavga olduğunu, düşmanların bu duruma alkış çaldıklarını, sevindiklerini, bundan ders alınması gerektiğini topluma anlatmaya çalışır, şu dizelerde olduğu gibi:

Bu nasıl yaradır, bu nasıl illet
Düşmüş birbirini kırıyor millet
Kimi banka soyar, kimi de cellat
Arayan yok, acıyan yok,soran yok

Karşımızda düşman alkış çalıyor
Analar, babalar kanlar ağlıyor
Kırk yılda yetişmez gençler ölüyor
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.

Fehmi Gür'ün şiirlerinde, sosyal muhteva bakımından dikkat edilirse bir çok konunun işlendiği görülür. Örnek vermeye devam ettiğimizde onun tembelliğe, gıybet edenlere, pahalı mal satanlara,içki-kumar gibi sosyal yaralara, faiz verenlere, yalancı şahitlik yapanlara ve daha bir çok şey üzerine de şiirlerinin olduğunu, bu konularda nasihat, uyarı ve yergi tarzında seslenişlerde bulunduğu görülür.

O, kumarı bir hastalık olarak tanımlar ve der ki,

Mahvoldu kumardan nice hanuman
Yıkılmış evleri, kesilmiş duman
Olsa da dilleri söylese viran
Hele gidip taşlarına sorsana

Bu bir hastalıktır önü alınmaz
Kumar derin göldür, dibi bulunmaz

Neyler ana baba, sabır olunmaz
Benim sözüm şimdi gelir zor sana
***
Mecnun musun aklın gelmez başına
Kumar zehir katar temiz aşına
Aldanıp şeytana düşme peşine
Atar seni bir külhana dediler

Fehmi'nin şiirlerinde, tembellik en büyük gafletlerden biridir. O, dizelerinde, **"Çalışmayıp tembel tembel yatarsak/Önümüzden sofra gider nan gider"** demekle, uykuyu değil çalışmayı öğütler. Fehmi bilir ki, çalışan hiç bir zaman geride kalmaz. Çalışmak üzerine söylediği dizeler şöyle dile getirir bu duygusunu:

Solmaz gönüllerin çiçeği solmaz
Çalışan elbette geri de kalmaz
Kimseden kimseye bir ziyan olmaz
Fitne, fesat, gıybet, yalan olmasa

Fehmi'ye göre ümidini yitirmeden çalışmak gerekir. Çünkü çalışan hiç bir zaman geride kalmaz. Bunun için fitneden, fesattan, gıybet ve yalandan da sakınmak şartını ileri sürer. Erkenden başlamak her işe..... Fehmi Gür, bunu söyler, bunu öğütler ve der ki:

Beyhude çalışmak çıkmaz bir yoldur
Kesme ümidini rahmeti boldur
Terkeyle uykuyu başını kaldır
Seher zamanında hacet gerektir

Diğer bir dörtlükte sitemini sertleştirir:

Ne yatarsın gafil kişi
Uyansana sabah oldu

Bitirdin mi cümle işi
Uyansana sabah oldu

Fehmi Gür'ün şiirlerinde misafire hürmetin gerekliliği konusunda nasihatların yer aldığını sık sık görmek mümkündür. Çünkü, eve gelen misafir, "Tanrı misafiri" sayılır, ona hürmet gerekir. Gelen misafir, kısmetini de beraberinde getirmiştir. Geleneksel kültür değerlerimiz bakımından da "misafir giren evin bereketi tükenmez" anlayışı yerleşmiştir. Hısım akraba ise, şaire göre misafirden sayılmaz. Zaten onlar, hanenin birer üyesi olarak kabul edilir. Onlara göstereceğimiz hürmetin iki katını, hatta daha fazlasını misafire göstermek gerekir. O, bu konuya çok önem verir ve şöyle der:

Misafir kısmeti iki getirir
Birlikte cevahir yükü getirir
Cenneti beraber belki getirir
Gelen misafire hürmet ediniz

Misafir değildir hısım akraba
Gördüğüm garibe eyle merhaba
Safalar getirdin muhterem baba
Gelen misafire hürmet ediniz

Ya gurbet; İstanbul'a, Ankara'ya gurbette gidenler. Onların derdi bir çok şeyi beraber getirir. Köylerin, ilçenin gurbete verdiği göçler dolayısıyla ıssızlaşması... Geride kalanlar, hasret çekenler... Fehmi de çok gurbet gezmiştir, bilir gurbette kalmanın acısını... Ya sılada kalanlar, onlar da bu acılara ortak olmuşlardır. Fehmi, iki ayrı dörtlükte şöyle konuşur:

Çalışmazlar vatanında yurdunda
Küçüğü büyüğü gurbet ellerde
Uzuk uzak karlı dağlar ardında
Sılada ağlıyor karı yastadır

Sor gurbette gariplerin halini
Yere düşmüş tutun yoktur, elini
Gurbet kırmış onun ince belini
Gurbet elin kalırı kolay değildir.

Gurbet ele gidişler, göçleri hızlandırmış, Arapgir iyice boşalmıştır. Hatta bakımsız kalmıştır. Fehmi, bütün bu olaylara bir anlam veremez, üzülür. Hemen derman aramaya başlar:

Arapgir'in suyu bulanmış baştan
Geçilmez sokaklar, çamurdan taştan
İşiten haniya, söyleme baştan
Yara derin olmuş derman olan yok
...
Eski hanlar kahve olmuş, daha hoş
Köyler elden gitmiş çarşısı bomboş
Elinden gelirse imdada sen koş
Yerlisi göç etmiş burda kalan yok

Fehmi Gür, bir şiirinde kırk bin olan ilçe nüfusunun göçler dolayısıyla gün geçtikçe azaldığını belirtir. Ona göre, Arapgir ağlıyordur, sesini duyan yoktur. Önceleri "Manusa kumaşı"nın dokunduğunu, bu kumaşın ta Muş'a Van'a kadar götürüldüğünden söz eder. Ama, şimdi bütün bunlardan iz kalmamıştır. Fehmi'nin dizelerinde "Arapgir bu haline ağlamaktadır":

Üzülme Arapgir, işler düzelir
Gidenler inşaallah geriye döner
Hayırsız evlatlar halden ne biler
Ağlıyor Arapgir derdi bilimez

Giderdi kumaşı Muş ile Van'a
Bin yük buğday yıkılırdı meydana
Şimdi her taraf olmuş virana
Ağlıyor Arapgir derdi bilinmez

FEHMi'nin sözünde yalanı yoktur
Kaçıp gider burda kalanı yoktur
Cevahir satsa da alanı yoktur
Ağlıyor Arapgir derdi bilinmez

Halk Şairi Fehmi, ızdıraplarla dolu yaşamında, bir çok olay üzerine söylediği şiirler vasıtasıyla insanları uyardığı gibi, bir halk deyişiyle "Parasını el alır, dumanını yel alır" diye geleneksel bir tanımlama yapılmış olan sigara içme illeti konusunda da duyarlı olmuş, nasihatlarda, uyarılarda bulunmuştur. Kendisi tam kırkbeş sene içmiştir tütünü. "Bakın" der, "ben bıraktım, siz de bırakın artık şunu" Kolay olmasa bile bu düşmanla mücadele edin ve yenin demektedir, kendini de örnek vererek:

Kırkbeş sene içtim ben bu dumanı
Ben terkini verdim siz de veriniz
Gitsin ağzımızdan acı dumanı
Ben terkini verdim siz de veriniz

Fehmi Gür, yergi içeren şiirlerinde, mizahi bir yaklaşım içine sık sık girmiştir. Bunu, karaborsanın-pahalılığın kol gezdiği, sıkıntıların halkı canından bezdirdiği bir dönemde yazdığını anladığımız bir şiirinde şöyle dile getirmiştir:

Balı sürgün ettik başka düvele
Şeker girdi muşambadan çuvala
Pekmez ağa, sen ne dersin bu hale
Hele sorun bakın dut ne söylüyor

Bir tütün paketi yüz kuruş oldu
Buna karşı millet hep şaşıp kaldı
Keyfçiler tamamen sararıp soldu
Kaba kağıt acı duman veriyor.

Et eşkıya olmuş, mavzer dalında
Kebap cellât olmuş, satır belinde
Yumurta beğ olmuş, baston elinde
Ne merhaba ne bir selam veriyor

Kırk liraya çakılıyor bir çift nal
Evveli arama hele burda kal
Ne kanaat, ne merhamet, ne bir hal
İki mıhı on liraya vuruyor

Gayet pahalıdır kalay parası
Bir liraya kalaylanır su tası
Beş lira diyorlar, yünün pahası
Kimi düşünüyor, kimi kuruyor

Onun herkese söylenecek nasihat ya da yergi içeren bir şiiri muhakkak vardır. Çünkü, halk şairinin görevi, önceden de belirttiğimiz gibi toplumun aynası olmaktır. Onun dertlerini kendi derdiymiş gibi algılamak, onun hatalarını gördüğünde ise kendince uyarılarda bulunmaktır. Fehmi de çoğu zaman nasihatta, uyarıda bulunduğu dizeleriyle bu görevi yerine getirmeye çalışmıştır:

Eğer tabip isen derde derman et
Hastalara zahmet verme kardeşim
Bezirganım dersen yola devam et
Korkulu dağlarda durma kardeşim

Eğer bakkal isen satma pahalı
Boğazdan geçer mi dikenli çalı
Eğer mecnun isen ara Leyla'nı
Ulu günahlara girme kardeşim

Eğer fakir isen sabret haline
Güzel isen düşme elin diline
Naçar isen al keseri eline
Boşuna bıyığın burma kardeşim

Eğer yakar isen tekneyle unu
Böyle kimselerin gelir mi sonu
Değirmen çalıştır, ufak yap unu
Herkese bir pilan kurma kardeşim

Yalancılık, gıybet yapmak, rüşvet almak-vermek gibi konular, Fehmi Gür'ün sosyal muhtevalı şiirlerinde önemli bir yer tutmuştur:

Aldanmıştır yoldan geri kalanlar
Zarardadır el malını çalanlar
Milleti soyup da rüşvet alanlar
Yediğini bir gün kusar efendim

Yalancı yere şahitlik yapmak da onun en çok tepki gösterdiği ahlaki çöküntülerden biridir. O, bu duruma cevabını şöyle verir:

Serçe şahin ile durmuş yarışa
Nasıl bunlar birbirine barışa
Varıp yalan yere üç beş kuruşa
İmanını satmış gidenlere bak

Şairin "grip" olarak belirttiği bir hastalıktan dolayı, yaşanan salgında sadece "Eğnir" köyünde 12 kişi ölmüştür. Bu salgın hastalık sebebiyle çok ocaklar sönmüş, Fehmi Gür, bu durumdan yoğun olarak etkilenmiştir. Bu konuda o, yöneticilere şöyle seslenir:

Nasıl olur tek doktorlu bir kaza
Nedir kusurumuz çekeriz ceza
Çektiğimiz malum değil mi size
Göz açıp da bizi gören haniya

Şiirlerinde zamanın akışı içerisinde devam eden gidişata dair eleştirilerinde sitem, nasihat ve yaradana şikayet görülür. Genellikle, şiirlerinin son dörtlüğünde, sözlerinin dinlenmediğinden yakınır. Sürekli uyarılarda bulunur. O, susuzluğa çare arar, ağaç kıyımına-erezyona dair düşüncelerini belirtir, bilinçsiz avlananlara, ucuz alıp pahalı satanlara, gidişata dair bir çok dizeler söyler:

Susuzluğa dair bir yakınmasında eleştirisini sertleştirir:

Suları kesilmiş, bahçeler susuz
Değme biraz yatsın, kalmış uykusuz
Hiç bir yeğen iş göremez dayısız
Arayıp da dayısını bulan yok

Fehmi'nin, bilinçsiz avlanmaya karşı da diyeceği vardır:

Kimse bilmez Fehmi senin halinden
Söylesen de bilen olmaz dilinden
Yeni çıkan silahların elinden
Ormanı, kaplanı, şir'i yaslıdır

Hayatını boşa yaşayanlar için:

Gezdiler bir zaman düğünde toyda
Onlar da dünyada bulmadı fayda
Mezarın üstüne bir karış boyda
Yeşil otlar itenleri görmüşüm

Fehmi, insan ilişkilerinde her zaman doğruluğu, güzelliği arar. Buna uymayanlara da sözü vardır:

Ucuz ucuz alır satar pahalı
Ağzı göğü gözler, burnu havalı
Haramdan kazanır getirir malı
Doğruluğu bozanlara ne dersin

Arapgirli halk şairi Fehmi Gür'ün şiirleri sosyal muhteva bakımından çok zengin bir özellik taşır. Biz bu çalışmamızda; sadece bir kaç örnek vermeye çalıştık. Fehmi, değerlendirmeye çalıştığımız şiirlerinden anladığımız kadarıyla bir deryadır. O'nun dilinden akan dizeler bazın acıdır, bazan da bir bal şerbeti gibidir. Herkes hakketiğini, nasibine düşeni almalıdır. Çünkü onun sözleri, kendi deyişiyle **cevahir taşıdır** fakat Fehmi Gür şiirlerinde sürekli anlaşılmadığından yakınır. O, gönül gözüyle görür, nice görmeyen beyinlere ışık tutmaya çalışır:

Fehmi der ki el içinde hor olma
Her yüze güleni sakın yar sanma
Hakkı görmez körler gibi kör olma
İş bilenin her işine dikkat et

Şair, kendisine "kör" diye seslenenlere de şunları söyler:
Dinle Fehmi 'nin sözünü
Kördür zannetme gözünü
Gel, dosta bağla özünü
Faiz yeme demedim mi?

O değerli şair, sağlığında şiirlerini kitap haline getirememiş, eserlerinin kaybolacağı kaygısını sürekli yaşamıştır:
Şu cihanda öldüğüme gam yemem
Ne yazık eserim kayıp olacak
Ben dünyanın yakasını salmadan
Dünya benim tez yakamı salacak

Onun bu dileği 1997'de gerçekleşti. Şiirlerinden 150 kadarı kitap haline getirildi. Sonuç olarak; halk şiiri geleneği içerisinde yaklaşık bini aşkın şiiriyle, topluma önemli mesajlar verdiğini gördüğümüz Fehmi Gür, sürekli anlaşılamadı-

ğından dert yanmıştır. Onun zengin motiflerle yüklü şiirlerini halkbilim, halk edebiyatı, sosyoloji gibi bilimlerin bakış açılarıyla değerlendirmek gerektiğine inanıyoruz. Ancak, o zaman Fehmi Gür'ün daha iyi anlaşılacağını tanınacağını ve hak ettiği yerin şimdikinden daha yukarılarda olacağını belirtebiliriz.

Bilmezler burada kıymet bilmezler
Zannederler ölüm yoktur, ölmezler
Bin nasihat versen söze gelmezler
Kumaşım sarf olan yere gideyim

diyen Fehmi Gür'ün artık geniş kitleler tarafından okunup anlaşılacağı ve ürünün yayılacağı ümidini taşıyoruz.

(*) Bu çalışmanın bir özeti 6 Eylül 1997 günü, Arapgir'de düzenlenen " **Halk Şairi Fehmi Gür'ü Anma Toplantısı"** dolayısıyla yapılan panelde sunulmuştur. Metni, " Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1996 " , Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, s.184-200' de yayınlanmıştır.

(**) Malatya Müzesi Müze Araştırmacısı –Antropolog

[1] Ramazan Çiftlikçi, "Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür", **Arapgir Postası**, 23.5- 20.6.1997, Malatya.

[2] Ramazan Çiftlikçi, **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, Hayatı-Sanatı-Şiirlerinden Seçmeler,** Arapgir Postası Yayınları:5, Malatya, 1997,s.13-16

[3] Bu konuda fazla bilgi ve kaynaklar için bkz.:Ramazan Çiftlikçi, A.g.e., S.22-24; Celal Nayman -M. Emin Uludağ, **Arapgirli Fehmi Gür'ün Hayatı, Sanatı ve Şiirleri,** İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayımlanmamış Lisans Tezi, Malatya 1997. Tez iki cilt halinde olup, ilk cildinde 364, ikinci cildinde 268 şiir yer almaktadır.

FEHMİ GÜR'ÜN DİNİ VE TASAVVUFİ YÖNÜ

Celal NAYMAN

Fehmi Gür dini duyguları ağır basan bir halk şairimizdir. Ahlaki ve nasihat özelliği taşıyan bir hayli şiiri vardır. Diyebiliriz ki Fehmi Gür'ün 100'e yakın dini muhtevalı şiiri vardır. Bu şiirlerini gönül hazinesinden duyarak ve içinden gelerek ifade etmiştir.

Fehmi Gür dinine bağlı ve Kur'an-ı Kerim'in yarısını ezbere bilen bir şairdi.1 Âmâ olan birisinin Kur'an-ı Kerim'in yarısını ezbere okuması şairin azınini ve hafızasının ne denli güçlü olduğunu göstermektedir.

Şairde Allah aşkı ebedi bir sevda niteliği taşır. Bu aşka kavuşmak için bütün zorluklara ve sıkıntılara katlandığı gibi tüm insanlığı da bu yola çağırmaktadır:

Yolunda zahmetler çekip,
Gelin Canana'a gidelim,
Sular gibi terler döküp,
Gelin Canan'a gidelim.

Bu gafletten uyanıp da,
Aşkına düşüp yanıp da
Bir kapıya dayanıp da
Gelin Canan'a gidelim. 2

Yunus gibi kapı kapı gezerek bu aşkı tamamlamaya çalışan, aslında bu aşkın bitmez tükenmez, sonsuz bir derya olduğunu bilen aşık Fehmi Gür daima Allah'a yönelmiştir:

Çoktur bizim günahımız,
Gelin Allah'a dönelim,
Göklere çıkar ahımız,
Gelin Allah'a dönelim.

Bu fırsat gidecek elden,
Kesmeyelim şükrü dilden,
Sıdk ile can-ı gönülden
Gelin Allah'a dönelim. (s.323)

Şair âmâ olması ve derbeder bir hayat geçirmesine rağmen hiçbir zaman bu aşk yolunda yürümekten vazgeçmemiştir. Hatta günahlarının çokluğundan Allah'tan daima yardım isteyerek günahlarının affını istemiştir:

Ben bir aciz kulum, sultanım sensin,
Can-can-ı içinde mihmanım sensin;
Affeyle cürmümü Rahmanım sensin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Fehmi ne yapasın dünya malını
Zehir karışmıştır yeme balını;
Çalış ki bulasın Hakk'ın yolunu,
Şikayet eylemem halim ben sana. (s.39)

Dünya gözünden mahrum ama gönül gözü, kalp gözü bizim görüyor zannettiğimiz gözlerimizden kat kat daha iyi gören şair ikinci Yunus olma hakkını kazanmıştır. Yunus gibi O da tevekkülün ve kanaatın birer sembolü olmuş, bu alanda zirveye yükselmiştir. Şunu rahatlıkla diyebiliriz ki Fehmi Gür yüzyılımızın Yunus'u olmuştur:

Günahlar işledim dağlardan ağır,
Kapına gelmişim affeyle beni;
Dilim yok, gözüm yok, kulağım sağır,
Kapına gelmişim affeyle beni.

Senden başka tabip yoktur bu derde,
Göster, bu sarayın kapısı nerde

Gözlerim yaşlıdır halimi gör de,
Kapına gelmişim affeyle beni.

İsyanın cümlesi mevcuttur bende,
Gafir u Rahim'sin, merhamet sende,
Ağlaya ağlaya böyle bir günde
Kapına gelmişim affeyle beni. (s.154)

dizelerini okurken şairin sade, masum, şefkat ve sevgi dolu kalbinin ilahi bir dille dile geldiğini görürüz. Ruhunu tamamıyla bize açan şair Hakk'a karşı hitaplarında, feryatlarında daima safvetle, samimiyetle haykırır, ağlar veya vecd içinde terennüm eder.

Fehmi Gür'ün ilahi aşkın rehberliğini asrımızda devam ettiren bir misyonu taşımasının en önemli sebeplerinden biri de Peygamber Efendimize olan sonsuz aşkıdır. Fehmi Gür'ün sanatını ve fikrini Peygamber Efendimizden ayrı olarak incelemeye imkan yoktur. Zira Fehmi Gür'ün şiirlerini şekillendiren en önemli unsur Peygamberimize duyduğu sevgi ve aşkdır. Bu aşkın ve sevginin sade ve samimi bir tezahürü olan şiirleri asırları aşacak niteliktedir. Bu bağlamda Fehmi Gür geleceğin şairidir. Peygamber Efendimize olan aşkıyla kendinden geçen şairin bu aşkı öyle bir seviyeye gelmiştir ki bu dünyanın Peygamber Efendimizin yüzü suyu hürmetine yaratıldığını ifade etmiştir:

Yüzün suyu hürmetine cihanı,
Halkedip yarattı dehr-i ummanı,
Her iki dünyanın şefaat kanı,
Geldin cümlemize sultan Muhammed.

Sensin bu cihanın şemsi, kameri,
Allah'ın sevgili son peygamberi,
Koymuşum yoluna can ile seri,
Aşkın ile Fehmi giryan Muhammed. (s.57)

Şairin peygamber sevgisi rüyalarına bile aksetmiş ve bir şiirinde herkese nasip olmayacak bir biçimde **İki Cihan Serveri**ni gördüğünü ve sohbet ettiğini şu şekilde anlatmıştır:

Ezel ezelinden gönlümü verdim,
Kimse bilmez ben ne devlete erdim;
Alem-i manada cemalin gördüm,
Dünyanın altunu bize pul gelir.

Fehmi der ki saydım altmış üç dedi,
Emir geldi sevgilime göç dedi;
Nice hüküm sürsem sonu hiç dedi,
Bir aşıka hırka ile şal gelir. (s.564)

Şair Fehmi Gür birçok şiirinde Peygamber Efendimizin doğduğu kutlu geceyi ve bu gecede meydana gelen olayları anlatmıştır. Bugünü aşan şiirleriyle Peygamber Efendimizi en güzel şekilde anlatmaya çalışmış fakat bunda aciz olduğunu, sözlerinin yeterli olmayacağını belirtmiştir:

Vay, akılsız Fehmi, ne divanesin,
Nefsini, terk edip, Hakk'a dönesin,
Meth eden methetmiş, O'nu, sen nesin
Risalet tahtının hatimi geldi. (s.12)

Zaten Peygamber Efendimizin gerçek anlamda bir şair veya yazar tarafından tam ifade edilemeyeceği kesindir. Beşeriyetin dili buna kafi gelmez. Ama Fehmi Gür bir beşerin dilinden çıkabilecek en mükemmel ve veciz bir şekilde Peygamber Efendimizi anlatmayı başarmıştır. İşte bu dörtlük bunun kanıtıdır:

Cihana nurlar saçıldı,
Canımın canı Mustafa,
Terinden güller açıldı,
Koklarım anı Mustafa. (s.323)

Fehmi Gür aynı zamanda Hz. Ebubekir'i, Hz. Ömer'i, Hz. Osman'ı ve Hz. Ali'yi yani dört halifeyi metheden birçok şiir dile getirmiştir. Daha çok Hz.Ali'nin üzerinde durmuştur. Şair Hz. Ali'ye çok bağlıdır. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e de bağlılığını ifade eden Şair Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesini esefle kınamış ve üzüntüsünü belirtmiştir:

Nice kaleleri fetheden Ali,
Tanrı'nın aslanı ol gerçek veli,
Yavuz cenkten geri dönmezdi kolu,
Aliye'l-Murtaza aslan nicoldu.

Duman çöktü Kerbela'nın düzüne
Lanet indi kafirlerin yüzüne,
Kast ettiler mahzunların özüne,
İmam Hüseyin'le, Hasan nicoldu.(s.391)

Şair bununla beraber diğer halifeleri de övmekten geri durmamıştır:
Hakk'a çalışırsın doğru öz ile,
Dağlar ise yürekleri köz ile,
Cehenmem narına girmem söz ile
Ebubekir, Ömer, Osman var iken. (s.323)

Fehmi Gür şiirlerinde birçok sahabenin meziyetlerini canlı bir şekilde gözler önüne sermiştir. Ayrıca dinine bağlı olan şair Hz. Adem, Hz. Şit, Hz. Nuh, Hz. Salih, Hz. İsmail, Hz. Yusuf, Hz. Süleyman, Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. İsa ve diğer peygamberlerin mucizelerini, hayat kıssalarını kısa ve öz bir biçimde anlatmıştır. Kısaca belirtirsek Hz. Adem'den Peygamber Efendimize kadar gelmiş bütün peygamberleri ibret verici sahneleriyle canlandırmıştır. Fehmi Gür'ün şiirlerinde dinler tarihini ve İslam tarihini bütünüyle görmek ve yaşamak mümkündür.

İslam'ın şartlarından olan namaz kılmak, oruç tutmak, zekat vermek ve Hacc'a gitmek şairin önemle üzerinde durduğu, yapılmasını salık verdiği ibadetlerdir.

Şairde kulluk heyecanı ve Yaradanı razı etme endişesi hakimdir. Allah'a karşı olan kulluk bilincinin gereği olarak saf ve temiz bir Türkçeyle İslam'ın vazgeçilmez şartlarını şiirlerine bir dantel gibi işlemiştir.

Bitmez bir iş oldu, Fehmi'nin işi,
Dolanır başında sevdanın kışı;
"Mal zekatı vermem" derse bir kişi,
Karun gibi yer dibine dalacak.(s.198)

* * *

Bulun anahtarı açın cenneti
Kafire dost olup etmen minneti;
Yerine getirin farzı, sünneti,
Beş vakit namazı kılmalı yavrum. (s.361)

Şairin kulluk bilincinin bir versiyonu olarak şeytana ve nefse karşı büyük bir öfke ve bu öfkenin sonucu olarak bu iki düşmana karşı yılmaz bir savaş vardır. Şair ilk önce nefsin ve şeytanın insanlara verdiği zararları anlatır, arkasından okuyucularını bu iki düşmana karşı hazırlıklı olmaları için sık sık uyarır. Fakat bu uyarılarının dikkate alınmamasından dert yanar:

Milleti yoldan azdıran,
Derin kuyular kazdıran,
Bir gün de candan bezdiren,
Biri nefis, bir şeytan.

Fehmi bunu bilen hani
Derde derman olan hani
Gün be gün akıtan kanı,
Biri nefis, bir şeytan. (s.384)

Fehmi Gür "Bu kadar saraylar viran olacak,/ Bir gün gelip güllerimiz solacak" derken dünyanın faniliğine dikkatleri çeker. Bu fani dünyanın hiç kimseye kalmadığını, zenginliğin, şöhretin, namın geçici bir hayal olduğunu defalarca söyler,

durur. Peygamber Efendimizin, dört halifenin, din ve devlet büyüklerinin yokluğundan duyduğu hasret ve acıyla dünyanın geçiciliğine karşı büyük bir sistemi vardır:

Bunca peygamberler cümlesi noldu
Ne güller açıldı, ne güller soldu;
Yahya'nın kanından kuyular doldu,
Bu fani dünyada baki kalan yok. (s.212)

Fehmi Gür sayısız şiirlerinde fani dünyanın faniliğini açık bir şekilde ortaya koyduktan sonra ebedi ve baki dünyaya hazırlığın yapılması gerektiğine işaret eder. Hesap günü için hazır olmamızı ve hayatın tatlı yüzüne kanmamızı öğütler:

Beyhude çalışma zikre devam et,
Hakk'ın birliğine kalpten iman et,
Ciğerleri hud eyler, dağlar püyram et,
Yarınki mahşerde hesap günü var. (s.478)

Dini konulardaki titizliğinin yanında kainata ve olaylara tefekkür gözüyle bakan Fehmi Gür tabiattaki ve canlılardaki ince hikmetleri sezer, görür ve onları ibretle temaşa eder:

Fehmi daima Hakk'a şükreyle
Elinden geldikçe durma zikreyle
Herbir şey Mevla'dan bunu fikreyle,
Bakmaz mısın çiçek ile arıya. (s.52)

Fehmi Gür'ün dini sahada ele aldığı konular bu kadarla sınırlı değildir. Anadolu coğrafyasında yetişmiş ve sesini geniş halk kitlelerine duyurmaya çalışmış bizden biri olan Fehmi Gür kul hakkından ana ve baba haklarına, kibir ve gururun zararlarından rüşvet ve yolsuzlukların toplum hayatında ortaya çıkardığı derin yaralara kadar uzanan geniş bir perspektif içerisinde kalem oynatmış, bütün sorunların çözüm yollarını göstermiş ve muhtaç olduğumuz değerleri bize sunmuştur.

Şiirleriyle "Halkın Lisanı" olan Fehmi Gür içimizdeki kini ve nefreti temizleyerek bizi sevginin ve barışın hakim olduğu bir dünyaya götürmüştür. İçimiz-

den Fehmi Gür gibi hakikat ve sevgi bülbülleri çıktıkça güllerimiz ve çiçeklerimiz, hiçbir zaman solmayacaktır:

Ervah-ı ezelde iman ettiysek,
Ara yerde birlik olun kardeşim.
Mezhebimiz gerçek, dinimiz gerçek,
İçimize sevgi dolsun kardeşim. (s.350)

(Arapgir Postası, 12.03.1999)

1 Yrd. Doç. Dr. Ramazan Çiftlikçi, **Fehmi Gür, Hayatı-Sanatı-Şiirlerinden Seçmeler** Arapgir Postası Yay. 1997. s.15.

2 Celal Nayman-M.Emin Uludağ, **Arapgirli Fehmi Gür'ün Hayatı, Sanatı ve Şiirleri**, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyat Eğitim Bölümü, Lisans Tezi, Malatya 1997, s.321, yazının bundan sonraki bölümlerinde anılan sayfa numaraları bu çalışmaya aittir.

FEHMİ GÜR'ÜN DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

Yrd. Doç. Dr. M. Ünal ŞAHİN

Bir sanat adamının (şair veya yazarın) edebiyat alanında yerini tayin eden, eserlerinde kullandığı dili ve bunun sonucu yeteneğini, estetiğini gösteren üslûbudur. Dil, nasıl ki tüm insanların temel anlaşma aracı ise, bir eserin yapı taşları; en temel malzemesidir. Zaten, sanatçının farklılığı, dile belki hepimizin bildiği, fakat özel duygulanışlarla yeni ve orijinal anlamları katması, yüklemesi ve âhenk dediğimiz güzelliği yakalamasıdır. Sanatçı yaptığı işe farklılık katan, orijinallik sağlayan adamdır. Üslûp dediğimiz kavram, sanatçının kendine özgü bir biçimde, belirli bir tarzda sanatını ifadesi, yansıtması, anlatmasıdır. Bu bakımdan eğer sanatın konusu edebiyatsa, edebiyatın temel malzemesi kelimeler, cümleler ve bunların âhenkli bir biçimde kullanılmasıdır.

Dile âhenk katmak, anlaşılmayı ve kalıcılığı sağlamaktır. Sanat dediğimiz olgu, ifâdenin belleklerde ve gönüllerde yer bulması, kalıcılaşmasından başka bir şey değildir. Bu sonuçta sanatçının üslûbu, dili kullanma ustalığıdır. Dil ve üslûp birbirinden ayrılmayan; biri diğerinin tamamlayıcısı olan iki temel öğedir.

Sanatçı, eserinde kullandığı dili, yaşadığı toplumdan alır. Eserinden kendini soyutlayamaz. Çünkü her sanatçının amacı, ortaya koyduğu eserdeki duygularının paylaşılmasıdır. Okunup anlaşılmak, onun en büyük arzularındandır.

Dil dediğimiz engin denizin, büyük zenginliğin imkânlarından yararlanan sanatçının üslûbunu anlamak için, onun eserinde kullandığı kelimelere; üslûbunu tanımak için de kelime servetini kullanış tarzına, onlara yüklediği değişik mânâlara bakmak gerekir.

Bu görüşler ışığında Fehmi Gür'ün şiirlerine baktığımızda; içten, oldukça yalın ve kolaylıkla anlaşılan bir şiir diline ulaştığını görürüz. O, yetişmiş olduğu Arapgir'in saf, berrak; Kozluk Çayı gibi sakin ve telâşsız bir şekilde akan dilini kullanır.

Arapgir, Anadolu'dur. İki büyük yerleşim merkezine hemen hemen eşit uzaklıkta, teknolojinin birçok imkânlarından mahrum, Göldağı'nın eteklerine yaslanmış, kendi derdini kendi imkânlarıyla çözmenin vakur ağırlığıyla, çok özel bir

kültür dokusuna sahiptir. Bu dokunun elmas taşlarından biri, belki de en önemlisi, en seçkini Fehmi Gür'dür.

Şiirler, bir toplumun hafızasında yer eden, toplumu etkileyen en önemli sanat etkinliğidir. Fahmi Gür, bu noktadan hem halkından aldığı dil zenginliğini şiirlerine nakşetmiş; hem de gönlünde açan güzellikleri kelimelerle oluşturduğu eşsiz gül goncaları halinde halkının beğenisine, gönül tahtına sunmuştur.

Şairimiz yaşadığı dönemde halkın çok yabancısı olmadığı bir dili kullanmış, şiirlerinde Arapça ve Farsça kelimelerle bazı basit terkiplere yer vermiştir. Bunların çoğu halkın günlük konuşmalarda kullandığı; masallarında, hikâyelerinde dinlediği, konuştuğu kendi diline mal olmuş sözler ve söz gruplarıdır. Halkımız bu kelime ve tamlamaları yüzyıllarca kullanmış, Türkçenin yapısına uydurmuştur. Bunlardan bazıları: mel'ûn-ı şeytan, merdan, cebel, ecel meyi, kıblegâh, dört yanımı nar kesmiş, güllerimi har kesmiş, nûr-ı alem, genc-i irfan vb.

Sanatın kalıcılığını sağlayan, şiiri belleklerde tutan, söyleyiş kolaylığıyla gönüllerde yer bulan atasözleri ve deyimlerle bunlara benzer söz gruplarıdır: "Kara bağrı bağlandı, dökme sular ile değirmen dönmez, hiç bir tarakta bezim kalmadı, bir zamandır elvan elvan kokarsın, alev düşmüş cayır cayır yanarsın" vb.

Fehmi Gür diğer Anadolu şairleri gibi, kendi yöresinin ağız özelliklerini, halk tabirlerini şiirlerinde bolca kullanmıştır. Çünkü o, halkının bir parçası, halkın kendisidir: "Seni farz eylemiş yoksula, baya (zengine anlamında); Çalışmazsan balık toruna düşmez; Çalışdım çırpındım tora düşmedi; Gözünün biri şaş olmayınca; Her yüzgecim diyen gölde yüzemez, tatlıdan sütlüden aş olmayınca; Şahin olam koluna; Bildirem size; Koca dünya kocamadın sen hâlâ; Kaybettim barhanamı, göçümü; Helbet yüz çevirmez (konson prothese) vb."

Söze anlam kuvveti katan bir özellik de ikilemelerdir. Özellikle eş anlamlı ikilemler anlamda kalıcılığı sağlayan önemli unsurlardandır: "Döşek yorgan olsun; Cümle gam kasavet bize verilmiş; Köhne dünya seni n'edem, neyliyem?.."vb.

Radyo, televizyon vb. iletişim araçlarının olmadığı yıllarda halkımız, meclislerde destan, masal, tarihî ve dini kahramanların sürüklediği halk hikâyelerini, destanları, masalları vb. dinleyerek millî bir kültür hafızası oluşturmuştur. Fehmi Gür'ün şiirlerinde bu tip edebî ürünlerin kahramanlarının hemen bir çoğu yer alır:

"Dedi, Mecnun gibi söz etme bana; Ali sultan; Kılmıştı Emine evine karar; Meryem Hatun, Asiya, Binnigar; Seba gölü; İblis; Hûri gılman; Nemrut; Konmadı başıma bir devlet kuşu; Hani İbrahim'i, Musa'yı nettin; Mühr-i Süleyman'ı İsa'yı nettin; Ne yapmadın şol Yusuf-ı Kenan'ı" vb.

Cumhuriyet dönemi Türkçesi metinlerinde artık kullanılmayan, Orta Türkçe dönemi metinlerinde görülen bazı eski kelimeleri, büyük ölçüde etkilendiği tasavvûfî metinlerden dolayı ara-sıra kullanmıştır: "Ol dem (Türkçe -Farsça birleşik ifade); Şefaat kanı Mustafa (şefaat kaynağı); Ne yapmadın şol Yusuf-ı Kenan'ı" vb.

Şairin kelime kadrosu oldukça zengindir: Aşk, hayal, sevda, güzel, gönül, ezel, melek, huri vb. soyut kelimelerin yanında âma gözleriyle göremediği, fakat gönül gözünün her zaman farkettiği dünyada tüm güzelliklerin simgesi olan güneş, çiçek, gonca, bahar, gülşen, bülbül, kamer, ebru gibi somut kelimeleri de şiirlerinde bolca kullanmıştır.

Her şair gibi Fehmi Gür de gönlünden çıkan kervanı oluşturan katarı, bazı anahtar kelimelerle simgelemiştir: Aşk, sevda, yâr, Allah, ölüm, dert, bahar, can, gönül, ezel, bülbül, şarap vb.

Türkçenin ifade gücünü arttıran en önemli özelliklerden biri de tamlamalardır. Sıfat ve isim tamlamaları dilimizin zenginliğinin önemli göstergelerindendir: Mübarek cemal, üç güzel, melek sima, ulu derya, incecik bel, tatlı söz, yüce dağlar... gibi sıfat tamlamaları; ipeğin meyi, seher yeli, yarin cemali... gibi isim tamlamaları Fehmi Gür'ün şiirlerinde kullandığı zenginliklerden bir kaçıdır.

Birçok halk ozanı gibi Fehmi Gür de memleketi Arapgir'e yakın merkezler Malatya ve Elazığ'ın yanında birçok Anadolu şehrini dolaşmış ve bu şehirlerin adlarını şiirlerinde zikretmiştir: Ankara, İstanbul, Sivas, Samsun, Çorum, Adana, Antalya, Kayresi, Siirt vd. şiirlerinde gördüğümüz şehir adlarıdır.

Sanatlı söyleyiş ve söz sanatında ustalığını göstermek şairin en vazgeçilmez hususiyetlerinden biridir. Fehmi Gür de şiirlerinde bolca teşbih, telmih, teşhis, istiare, mübalağa, hüsn-i talil, intak... gibi sanatlara yer vermiştir:

Ateş düşmüş yüreğime yanarım,
Ele gitti hâlâ benim sanarım,

Şişte kebap döner gibi yanarım,

Uzak düştüm "gel" demedi yar bana

Dörtlüğünde teşbih, mübalağa ve hüsn-i talil sanatları;

Sabah güneşisin açma perdeni,

Herkes meftun olur kaşı kemana,

Düşmanların çoktur koru kendini,

Herkes meftun olur kaşı kemana

dörtlüğünde ise istiare sanatı ustalıkla kullanılmıştır. Hemen her şair gibi Fehmi Gür de söz sanatında usta olduğunu ifade etmekten kendini alamaz: "Cevahir taşıdır benim sözlerim" mısraının yanında şu dörtlükle bunu iyice açığa vurur:

Kimse dayanamaz nazıma benim,

Gafiller uyarlar sözüme benim,

Düşer gece gündüz izime benim,

İnciler, mercanlar saçtım dört yana.

Bu yazıda sizlere merhum Fehmi Gür'ün saçtığı mücevherden bir kaçını sunmaya çalıştım. Şaire Allah'tan rahmet dilerim.

(Arapgir Postası, 19.03.1999)

BİR GARİP YOLCU

Elinde bir baston başında tahik *
Aramızda gezer idi bu garip
Dünyada her şeyi görmezdi amma
Fehmi Gürdü sezer idi bu garip

Nasip oldu bir gün gördüm yüzünü
Çiçek çıkmış almış iki gözünü
Kadir Mevlam açmış gönül gözünü
Yaradandan nazar idi bu garip

Gökyüzünde bulut olup açılmış
Yağmur olup yeryüzüne saçılmış
En sonunda insan olup seçilmiş
Şair idi yazar idi bu garip

Heybesini omuzuna atardı
Çarşıbaşına da bazı çıkardı**
Hakk'dan alır halk'a beleş satardı
Arapgir'de pazar idi bu garip

İnsana aşıktı Hakk'ı severdi
Kurdu kuşu Yaradan'ı överdi
Doğa bir, insan bir, Allah bir derdi
İkiliğe kızar idi bu garip

Başındaydı Göldağı'nın dumanı
Dolaşırdı köy köy yazı yabanı
Ziyaret ederdi çiftçi çobanı
Toprak olur tozar idi bu garip

Dostluğa sohbete doyamaz idi
Hatıra gönüle kıyamaz idi
Derdini herkese diyemez idi
Gözyaşını süzer idi bu garip

Ona göre birdi yoksullar baylar
Ağalar paşalar hemi de beyler
Doğrudan ayrılmaz doğruyu söyler
Doğru yolu çizer idi bu garip

Gemileri batmış gibi deryada
Düşüyordu gece gündüz feryada
Kaybolacak eserlerim dünyada
Der de kendin üzer idi bu garip

Arapgir Postası topladı yazdı
Kamuran Sezer bey arşive dizdi
O geçmiş tecrübe gelecek sözdü
Tarihlerde yüzer idi bu garip

Ramazan Çiftlikçi keşfetti GÜR'ü
Yazdı kitabını bu gönül eri
Altında kalmazdı olsaydı diri
Methiyeler dizer idi bu garip

CANSEVER'im ermemişti murada
Kendi gitmiş eserleri burada
Sordum FEHMİ GÜR'ü acep nerede
Bir sıradan mezar idi bu garip

14.02.1999
CANSEVER (Nevzat TOPAL - Boğazlı Köyü)

* Tahik Arapgir'in halk dilinde takke karşılığıdır.
** Çarşıbaşı Arapgir'in pazar yeri.

ÜSTAD

Arapgirli Şair Fehmi Gür'e

Gönül hak kuşudur koca kafeste
Zaman mahkumudur evrenin üstad
Hakikat gizilidir tek bir nefeste,
Manevi yolda mı seyranın üstad.

Nice esrar gizli karada, akta
Boşuna dolaşma, çıkmaz sokakta
Ne varsa islamda, ne varsa hakta,
Kıbleye yönelsin kervanın üstad

Kılıbık halini izhar eyleme
Verimsiz tarlayı boşa belleme
Zalime, cahile kelam söyleme,
Hak için kabarsın ayranın üstad.

Nurdan mı alıyor Fehmi'ni adın
Uzaktan geliyor neden feryadın
Sen uzun ömrünü nasıl harcadın
Yale mi savurdun harmanın üstad.

Ölmeyen güzele gönül verdin mi?
İlim beldesini düşte gördün mü?
Lokman gibi Hak sırrına erdin mi?
Hastaya şifa mı dermanın üstad?

Kur'an kılavuzun, Peygamber yarsa,
Bir yılın bir saat zamandan darsa,
Manevi sahada hünerin varsa,
Bulut Ozan her an hayranın üstad.

Şevket BULUT

ŞAİRİ ANLATMAK

Abdurrahim KARAKOÇ

İnsanlar kabiliyetlerine göre çok şeyi anlatabilirler. Fakat bir şairi, şairlerin şiirlerini anlatmak mümkün değildir.

Rahmetli şair Fehmi Gür'ü şiirlerinden tanıdım. Saf ve samimi olduğu kadar da müşahhas konuları, içinden kopan duyguları güzel bir Türkçe ile dile getirirdi.

Şiirlerinin tamamı değilse de, bir çoğunu okuma fırsatı buldum. İnançlı doğru sözlü bir şairdi Fehmi Gür.

Oğlu Nurettin Gür ile komşuluğumuz oldu, sohbetlerimiz oldu. Zamanla hiç göremez oldum. İstanbul'a mekan tuttuğunu öğrendim.

Bir telefon..

Karşımdaki telefon neden Nurettin Gür'dü. O da babası gibi şiire ve sanata kendini vermiş imanlı, ahlâklı, terbiyeli..

Diyordu ki;

- Ağabey, rahmetli babamın şiirlerini kitap olarak bastıracağız. Çıkacak bu kitap hakkında senin de bir yazılı değerlendirmeni istiyoruz. Herhalde bizi kırmazsınız?

Ne mümkün?

Rahmeti Rahman'a kavuşmuş babalarının kıyıda-köşede kalmış eserlerini kitaplaştırmak ve okuyucuların dikkatine sunmak evlatların yapacakları çok önemli bir hizmet borcudur.

Kendilerini tebrik ediyorum.

Allah da memnun olur ebeveyne karşı yapılan hizmetten.

Gelelim şaire ve şiire:

Şair genellikle duygu adamı demektir. Amma duygularını ve gördüklerini edebi bir üslupla dantel dantel nakışlandırmasını da bilir. Sıradan insanların inemediği fikir denizinin derinliklerine dalar, kahramanlık elmasları, tasavvuf incileri toplar. Topladıklarını mısralar halinde hafızalara dizer.

Şairi yeteri kadar anlatmak zor.

Bundan 30-40 yıl önce tesadüfen avakoda, kivi meyvelerini görmüş ve onları yemiş ve lezzetlerini öğrenmiş olsaydınız, hiç tanımayanlara nasıl anlatabilirdiniz? Hayretle dinlerler ve her dinleyen hayal gücüne göre bin benzetme yapardı.

Şairi ve onun yazdığı şiiri ve şiir meyvesindeki acıyı, tatlıyı layıkı veçhile tanıyabilmek için ya şairle konuşmak, ya da yazdığı eserleri okumak lazım.

Fehmi Gür'ün kim olduğunu çok kişi tanımaz. Umuyorum, eseri kitap halinde yayınlandıktan sonra tanıyanı artacaktır. Tıpkı benim gibi sevip, tasvip edenlerin sayısı "Aman sen de." diyenlerden kat kat fazla olacaktır.

Fehmi Gür'ü bir defa daha rahmetle yad ederken, babalarının hatırasına hürmet gösteren evlatlarını tebrik edip, sevgiyle selamlıyorum.

Allah (c.c.) hakikate yönelenlerden razı olsun.

ARAPGİRLİ ŞAİR FEHMİ GÜR (1914-1982)

Hayatı-Sanatı-Şiirlerinden Örnekler

Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI

Halk şiiri, halkın içinden yetişmiş kişilerin ya da adları bilinmeyen halk sanatçılarının hece ölçüsü ve özel biçimlerde ortaya koydukları manzum ürünleri kapsar.

Halk şiiri geniş halk yığınlarının özlemini, sevgisini ve acılarını dile getirir. Türk halkı köyündeki çobanından, sarayındaki padişahına kadar şair ruhlu, duygulu bir millettir. Yüreğinden geçen dile ve tele döken binlerce halk ozanı bu milletin bağrından çıkmıştır.

Bu halk ozanlarının kimi yetiştikleri ortam gereği sesini duyurabilmiş, kimileri araştırmacıların dikkatini çekip eserlerini cönklerin tozlu sayfalarından kurtulup yazı alanına geçerek kalıcılığı sağlamış, kimileri de ne kadar güçlü halk ozanı olurlarsa olsunlar dar çevrede kaldıkları için unutulup gitmişlerdir. Bugün adı bilinen, eserleri elde olmayan nice halk ozanlarından söz edilmektedir. Elimizde 300 kadar, ailesinde de yaklaşık 2000 kadar şiiri bulunan Arapgirli Aşık Fehmi Gür de unutulması önlenen ender aşıklarımızdandır.

Çevresinin gözü, kulağı, kalbi ve dili olabilen Aşık Fehmi Gür 1914'te Arapgir ilçesi Bostancık köyünde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Mehmet, annesinin adı Esma'dır. Bir şiirinde:

Üç yaşında kaybolmuştur gözlerin
Eşin dostum senden arası serin
Sen elinle bağla yaralar derin
Çektiğin emekler zay Fehmi Fehmi

Kametin düz eyle bakma bir yana
Yüreğin gamlıdır çıkma meydana
Dünya karanlıktır görünmez sana
Başını vur taşa oy Fehmi Fehmi

deyişinde belirttiği gibi, O da Aşık Veysel gibi üç yaşında geçirdiği çiçek hastalığından dolayı dünyaya gözlerini kapamış, dünyayı dünya nimetlerini gönül gözü ile görmeye başlamıştır.

Dört kardeş olduğunu:

Dört kardeş içinde kadersiz çıktın
Ne duruldun ne de bulanık aktın
Yaşın elli sekiz cefalar çektin
Şu fani dünyadan doy Fehmi Fehmi

Dizelerinde belirten aşığın çocukluğu köy odalarında okunan kitapları masal ve halk hikayeleri ile yapılan sohbetleri dinleyerek, köye gelen gezgin aşıkların saz ve sözlerine kulak vererek geçmiş; küçük yaşta gelip yerleştiği Arapgir kahveleri de dünyaya açılan tek penceresi olmuştur.

"Fehmi Gür'ün çok kuvvetli bir hafızaya sahip olduğu onu tanıyanlar tarafından belirtilmektedir. Fehmi'nin korkunç derecede güçlü hafızaya sahip oluşu yazmış olduğu şiirlerinin tümünü ezbere bilişinden de anlaşılmaktadır."[1]

Malatya'nın en uzak ilçesi Arapgir'in kenar bir mahallesinde oturan ve elinden tutanı olmayan Fehmi Gür, geleneksel halk şiirimizin yirminci yüzyıldaki önemli temsilcilerinden biridir. Hayatta iken; Veysel misali, Ahmet Kutsi Tecer gibi biri ile karşılaşma fırsatı olsa idi herhalde ikinci bir Veysel de Fehmi Gür olurdu.

Bir şiirinde:

Fehmi gayrı görecek mi bu günü
Yapacak mı bir şerefli düğünü
Yaram oyulmadan alın önünü
Bu dertten kurtulmak ne güzel olur.

diyen Fehmi Gür'ün, her genç gibi 18 yaşına geldiğinde yüreğine bir kor düşer ve gönlünü Suriye adlı bir kıza kaptırır fakat kızın ailesinin engeli ile karşılaşır. Evlenemez. Evlenemeyince de;

Fehmi der ki Felek bozdun arayı
Yüzerim deryada bulmam karayı
Boyuna çekerim ben bu yarayı
Ne ilaç kar eder ne derman gelsin.

Biçimindeki dizelerle de ümitsizliğini sergilemiştir.

Suriye ile ilgili sevda şiirlerini 96 sayfalık Fehmi ile Suriye isimli bir defte-re yazdırmıştır. Bu defter vefatından sonra çocukları tarafından halen Malatya'da oturan araştırmacı yazar Ahmet Şentürk'e verilmiştir.

Suriye ile evlenemeyen Fehmi Gür 32 yaşına geldiğinde bir başkası ile evlenmiş ve Suriye'ye olan aşkına kül serpmeye çalışıp şiirlerinde değişik konuları işlemeye başlamıştır.

Ahmet Şentürk'ün bir yazısında rastladığım, "Fehmi Gür'ün en büyük arzusu tüm şiirlerinin bir kitapta toplanmasıdır "yoksa" diyor perdeli gözlerime bir perde daha inmiş olacak"[2] ifadesi ne büyük bir usta ile karşı karşıya olduğumu gör-düm. Ben de defterlerin tozlu sayfalardan Fehmi Gür'e layık kitabın yayınlanması gerektiğine inandım.

Şiirlerinde Biçim:

Fehmi Gür şiirlerini klasik koşma türünde, fakat koşma gibi üç ya da beş dörtlük üzerine değil, destana daha yakın bir biçimde, genellikle sekiz dörtlük üzeri-ne kurmuştur. Bazı şiirlerinde hece ölçüsünün:

Ararım çöllerde seni

Sensin benim yarim diye

Koymuşum yoluna canı

Cayır cayır yansın diye.

Örneğinde olduğu gibi sekizli, genellikle de;

Çakır dikeninde gonca gül olmaz

Sarrafın elinde altın pul olmaz

Bildiğimiz karga şen bülbül olmaz

Baharı bilemez yazı bilemez.

Örneğinde olduğu gibi (6+5=11) on birli kalıbını kullanmıştır. Bütün şiirlerinde abab-cccb-dddb-eeeb-fffb uyak örgüsü hakimdir.

Şiirlerindeki Ana Duygular:

Her aşığın bazı ana konuları vardır. Köroğlu, yiğitlik, kahramanlık konula-rını; Seyrani, yergi konusunu; Yunus Emre, Tanrı aşkını; Karacaoğlan da güzelleri, güzellikleri, sevda konularını daha çok işler. Fehmi Gür'ün şiirlerinde ise genellikle

sevgi, sevgiliye kavuşamamanın acısı, ayrılık, kaderden yakınma, sitem, doğa, ölüm, öğüt, yurt sevgisi ve çeşitli sosyal konular belirgin ana konulardır.

Çok sıkıntılı bir yaşam sürmüş olmasına rağmen gönlü hep güzelden yana olmuş, şiirlerinde sevgi hep ön palana çıkmıştır. Bir şiirinde;

Kınamayın beni yarenler eşler,
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.
Uzun gecelerde gördüğüm düşler.
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.

diyen aşık Fehmi Gür'ün şiirlerindeki sevgi

Eğer aşık isen maşukun tanı.
Severim sevgine sevgi katanı;
Gönül sarayının sensin sultanı
Kanın kaynamaz mı kana sevdiğim

deyişinde;

Aşıklar yanar da şairler söyler,
Geleni gideni yolundan eyler,
Seni seven kışı cenneti neyler,
Sendeki güzellik ona yetişir.

deyişinde;

Aşkına düşeli belim büküldü
Kan kurudu damarlarının çekildi
Yaralı sineme tohum ekildi
Bundan sonra yakar gider nar beni

Fehmi fehmedemez yollar çetindir
Vurup devirmeyen dağlar metindir
Burada sızlayan senin itindir
İster ki kapına dayana yar yar.

deyişlerinde görüldüğü gibi ulaşılamayan bir sevgiliye seslenişler durumundadır.

Küçük yaşta iki gözünü birden kaybetmesinin üzerinde yarattığı psikolojik etki ile olsa gerek hep kaderden yakınmış; şiirlerinde yakınma ve sitem çarpıcı dizelerle dile gelmiştir. Bir şiirinde;

Böyle yazı yazmış kalem
Çektiğim dert ile elem
Kerametim yoktur bilem
Bahtım karalı karalı.

deyişi, bir şiirinde:

Hasretim cihanda aya güneşe
Ne orman gösterdin, ne dağ, ne meşe
Akıl ermez senin yaptığın işe
Karanlık zindanı bana mı verdin

deyişi, bir şiirinde:

Bize böyle gelmiş Hak'tan fermanı,
Boşuna savurdum gitti harmanı,
Mümkünsüz, çaresiz derde dermanı,
Ne arayabildim ne sorabildim.

deyişi, bir başka şiirinde:

Yürekten vuruldum çarem yok benim,
Geceler karanlık çıram yok benim,
Aradım cebimi param yok benim,
Zehir zıkkım oldu pul bana bana.

deyişi ve:

Acıyan yoktur halime,
Dikenler batar elime,
Düzen veren yok telime,
Teli kırık keman benim.

Biçimindeki örneklerini daha da çoğaltabileceğimiz deyişleri bu görüşümüzü doğrulamaktadır.

Rahmetinden çok mu benim günahım,
Yükseldi semaya figanım ahım,

Senin lütfun azim aman Allah'ım,

Kapına gelmişim affeyle beni.

diye Tanrı gücünü şiirleştiren Fehmi Gür'de olgun aşıkların sık sık yaptıkları gibi;

Razı eyle duasını al dedim,

Ananın babanın hakkı çetindir,

Yolda kalma hakikati bul dedim,

Ananın babanın hakkı çetindir,

* * *

Gelen misafiri aziz kondurun

Tahıllar çıkarın sofralar kurun,

Yoksulun düşkünün halini sorun,

Böyle cömertlerde olmalı yavrum.

deyişlerinde olduğu gibi nasihatten geri kalmamıştır.

Hepimizin bildiği gibi bu dünyanın zevk ve sefası, ihtirası, mal mülk hevesi boştur. Dünyanın sonu ölümdür. Yaşı ilerledikçe Fehmi Gür'de de ölüm temi önem kazanmıştır:

Otur Fehmi Hak postuna

Ecel yapışır destine

Yatasın bir yan üstüne

Mahşere gelene kadar.

derken bir başka şiirinde:

Fehmi söyler sözlerini

Bir gün yumar gözlerini

Sarın ahret bezlerini

Gör bu hali gafil insan.

nasihat yollu ölüm olayını gözler önüne ustaca sermiş, bir şiirinde:

İbadet ticaret gençlikte olur,

Bil ki çalışmayan geride kalır,

Ecel gelir Fehmi, seni de bulur.

Kara yerden bir ev kazmanın vakti.

deyip, bir başka şiirinde:

Fehmi söyler amma, sana yar olmaz.

Cümle cihan gider hiç kimse kalmaz:

Benim de her dem işim zor olmaz.

Cansız ata binip göçtükten sonra.

gibi çarpıcı dizelerle kaçınılmaz sonu vurgulamıştır.

Görüldüğü gibi Fehmi Gür değişik konulara gereği gibi eğilmiş, genelde insancıl düşüncelerle yoğrulmuş yüreği Türk halk şiirine önemli eserler kazandırmıştır.

Fehmi Gür de pek çok halk ozanının başvurduğu dedim dedili söyleyişi denemiş Türk saz şiirinde ilk örneklerini 17. Yüzyılda yaşamış halk ozanlarından; Aşık Hasan, Aşık Ömer, Kul Nesimi'de, 19. yüzyılda yaşamış Erzurumlu Emrah ile 20 yüzyılın önemli aşıklardan Aşık Ferrahi'de gördüğümüz bu söyleyiş biçimini:

Dedim güzel sen kimlerin yarisin?

Dedi, tanımadım kim derler sana?

Dedim güzel sen canımın canısın,

Dedi, Mecnun gibi söz etme bana.

örneğinde görüldüğü gibi ustaca uygulamıştır.

Her aşık şiirlerine yetiştiği çevrenin damgasını vurur. Bu damgalar tapu senetleri gibidir. Dizeler arasına sokuşturduğu mahalli söyleyiş, onun bir başka yöreye mal edilmesini önleyen ve yetiştiği çevredeki otantik kültür izlerini gelecek kuşaklara nakleden öncmli belgelerdir. Böyle belge niteliğindeki otantik söyleyiş özelliği de Fehmi Gür'ün bazı şiirlerinde kendini göstermektedir.

Bir şiirindeki:

Fehmi der ki yaram derin elleme

Yamacımda durup zülfün telleme

Sen bizi bu kadar cahil belleme

Dilimizde sohbet de var söz de var.

deyişini şiirlerindeki çarpıcı dizeler gözler önüne sermektedir.

68 yıllık ömre 2000 şiiri sığdıran bu velut ozan 7 Mart 1982'de evinde vefat etmiş ve Arapgir'deki Cömertli Mahallesi'nde bulunan Alay Bey Mezarlığına defnedilmiştir.

Anadolu halk şiirine damgasını vurup usta aşıklar zincirinin son halkalarından biri sayılabilecek Fehmi Gür'ü rahmetle anar, anısı önünde saygı ile eğiliriz.

(İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
S.2, Malatya 1996, s.235-42)

FEHMİ GÜR

(Arapgirli merhum ozanın 18. ölüm yıldönümünde saygıyla)

Gülleri gönlünde iskan eylemiş
Bülbüllerle el tutuşmuş Fehmi Gür
Dikenler üstünü mesken eylemiş
Yalın ayak yola düşmüş Fehmi Gür

Dercetmiş devranı gezmeden il il
Takdire taltife etmemiş meyil
Parıldayan saman alevi değil
Özde yanan bir ataşmış Fehmi Gür

Parçaları cem eylemiş indinde
Seni beni onu görmüş kendinde
Yüceliği keşfeylemiş enginde
Ne öğünmüş ne de şişmiş Fehmi Gür

Malum çok aşığının konup göçtüğü
Herkesin kendince ekip biçtiği
Kiminin üstünü örtüp geçtiği
Çıbanları bulup deşmiş Fehmi Gür

Onun gördükleri çoğuna dulda
Himmet beklememiş sultanda kulda
Altmış sekiz yıllık çetin bir yolda
Durmak vebal demiş koşmuş Fehmi Gür

İşitmeden duymuş bakmadan görmüş
Gönül kavşağında vuslata ermiş
Üryan olup nar-ı deryaya girmiş
Arınmış kurunmuş pişmiş Fehmi Gür

Gahı duru pınar gahı göl olmuş
Gahı gül gülistan gahı çöl olmuş
Gahı coşkun ırmak, gahı sel olmuş
Sığmamış yatağa taşmış Fehmi Gür

Binlerce ton vardır bazan tek türde
İşte bunu buldum sen Fehmi Gür'de
Saymaya kalkarsam ağlarım burda
Zaten gözü dolu yaşmış Fehmi Gür

Yorulmaz bu yolda riyasız giden
Benlikten sıyrılır hem nefs hem beden
Ne kadar ozanım bilmiyorum ben
Nice Yılmaz'ları aşmış Fehmi Gür

08.03.2000

Yılmaz ÖZER
(AŞIK MUTSUZ)
HEKİMHANLI HALK OZANI

FEHMİ GÜR İÇİN

Açtım kitabını şehrine girdim
Postunu engine yaymış Fehmi Gür
Çekildim kenara seyrine durdum
Özünü ortaya koymuş Fehmi Gür

Çiçek gözlerini almış üzülmüş
Savaş olmuş kıtlık gelmiş üzülmüş
Ana baba evlat ölmüş üzülmüş
Hakk'tan gelen emre uymuş Fehmi Gür

Kadere feleğe sitemler ile
Demeler söyletmiş çektiği çile
Lakin incitmemiş bir kuşu bile
Ne de karıncaya kıymış Fehmi Gür

Fidanlar indirmiş kara toprağa
Hayran hayran bakmış yeşil yaprağa
Sevgiyle yaklaşmış bahçeye bağa
Ancak üretince doymuş Fehmi Gür

İnsan ve doğadan almış esini
Çevresinin sesi bilmiş sesini
Halkın çilesini endişesini
Kendi yüreğinde duymuş Fehmi Gür

Her aşığa zordur bu aşkı gütmek
Nar ile doğrulup nar ile yatmak
Adam karı değil çıkarıp atmak
Ateşten gömleği giymiş Fehmi Gür

Sırtlamış derdini yollardan aşmış
Yürekte kor diyar diyar dolaşmış
Dört kapı kırk makam demiş ulaşmış
İkilik yurdundan caymış Fehmi Gür

Fehmi Gür'e hizmet eden hocalar
Var olsun siz gibi gönlü yüceler
Onu anlatmaya yetmez heceler
Ne bu kadar ne de buymuş Fehmi Gür

Rahmetli gönlünü güzele vermiş
Güzel düşündükçe güzeli görmüş
BİRFANİ suretin aslına ermiş
Yaradanı kulda saymış Fehmi Gür

11.03.2000

AŞIK BİRFANİ

(Metin ÖZER)

ŞİİRLEŞEN ŞAİRE

Bir acizden ifade

Billûrca akmıştın susuz ruhlara,
Kayalara ekin ektin de gittin,
Nefret ederidin bütün şuhlara,
Çile güllerini diktin de gittin.

Gönülden gözleyip kalpten severdin,
Yüzlerini dost yoluna sererdin,
Nefsiyle savaşan rütbesiz erdin,
Zaferden zafere sektin de gittin.

İkbalini aramadın yarında,
Yunus ile piştin aynı fırında,
Ter akıttın zemherinin karında,
Gönüllere ateş döktün de gittin.

İblisi, cahili, caniyi yerdin,
Alimi, ilimi, cemali sevdin,
Kaybolmasın bir tek cevherim derdin,
Sarrafa emanet ettin de gittin.

Şükürler sunardın her hikmetine,
Kalmadın kimsenin bir minnetine,
Hep güvendin sonsuz merhametine,
Aht ile vefanı tuttun da gittin.

Ozanoğlun aciz sana ne diye,
Tüm dileğim Allah rahmet eyleye,
Adını bizlere verdin hediye,
Beş yetim boynunu büktün de gittin.

Nurettin GÜR(Ozanoğlu)

KALEMSİZ ŞAİR FEHMİ GÜR...

Mehmet Ali CENGİZ

Fehmi Gür'ü 1970'li yılların ortalarında gördüm. Malatya'da en çok uğrak yeri Yeni Camii çevresi idi. İkincisi de PTT binasının ön kısımları...

Gözleri görmüyordu. Boynunda asılı bir çantası, elinde değneği ile yanık bir sesle şiirler okuyordu.

Fehmi Gür'ü maalesef ölümünden sonra tanıdım.

Okuduğu şiirlerin kendisine ait olduğunu, bu duygulu şiirlerinde Fehmi Gür'ün gerçek sesi ve gerçek Fehmi Gür olduğunu çok geç anlaya bildim.

Kalemsiz şairdi O...

Ama rabbi ona öyle bir bellek vermiş, öyle bir özellik vermiş ki, gönlünden doğan o güzel dizeler ilahi kasedine, sidisine hemen kaydedilmiş. Yeri geldiğinde zorlanmadan yıllar öncesinin dörtlükleri değişim geçirmeden, sıra atlamadan dudaklarından çok sevdiği halkına ulaşabilmiş.

Fehmi Gür, yine de kalemin hasretini çekmiş. Onun sırrını içinde yaşamış:

Bir kalem verin de yazayım derdi,
Haniya, elime bir gül mü verdi?
Şahlar, padişahlar ne demler sürdü,
Bu yalancı dünya kime kalacak?

Yaşam süresi içerisinde duyduğu endişeyi yine kaleme dönük duygularla dile getirmeye çalışmış :

Kim toplayıp cem edecek deftere,
Atacaklar her birini bir yere,
Bu yara sürecek, ruz-i mahşere
Ah ile, vah ile benzim solacak.

Fehmi Gür, inandığı, hasretini içinde duyduğu "kalem"e ölümünden sonra sevenleri vasitasıyla kavuşmuş "Kim toplayıp cem edecek deftere" endişesini de yine sevenleri yerine getirmişler.

Nur içinde ol, Fehmi Gür...

ÂŞIK ŞİİRİNDE AYAK VE RUHSATÎ'YLE FEHMİ GÜR'ÜN ORTAK AYAKLI ŞİİRLERİ

Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA*

Âşıklık geleneğinde, ayak sözü ile, dörtlüklerin son mısralarındaki kafiye kastedilir. Bu kafiye ise, genellikle ilk dörtlüğün ikinci mısraında başlatılır. Şiiri meydana getiren dörtlüklerin ilk üç mısraları kendi aralarında kafiyelenirler. Halbuki ayak, bunlardan bağımsız olarak dördüncü mısralar arasında bir kafiye bütünlüğünü arz etmek durumundadır. Bir başka deyişle, âşık şiirleri iki çeşit kafiye sistemi ile vücuda getirilir. Birincisi; dörtlüklerde, ilk üç mısrada oluşturulan kafiyeler; ikincisi ise, dörtlüklerin son mısraında ses birliği sağlama esasına dayalı olarak meydana getirilen kafiyeler. Bunlardan ilkine **kafiye** veya **uyak**, ikincisine yani dörtlüklerin son mısralarında oluşturulan kafiyelere ise **ayak** denir.

Âşık şiirinde ayaklar, belirli fonksiyonları icra ederler. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Şiirin şekillenmesinde belirleyicilik vasfı vardır.
2. Bünyesinde ortak sesler bulundurmalarından dolayı şiirde ahenk sağlarlar.
3. Gerek ait olduğu dörtlükteki mısralar arasında gerekse şiirin tamamında dörtlükler arasında ilişki sergileyerek konu ve anlam bütünlüğünün oluşmasına yardımcı olurlar.
4. Karşılaşmalarda âşıkların sanat güçlerini sergilemesinde etkin rol oynarlar.
5. Şiirin sazla söylendiğinde, işlenen konuyla bağlantılı olarak yeni ezgilerin ve tavırların oluşmasını sağlarlar.

Diğer taraftan, Prof. Dr. Umay Günay, âşıklık geleneğinde önceden bilinen ayakları kullanan âşıkların birbirine benzeyen yeni şiirleri vücuda getirdiklerine dikkati çeker. *"Ayrıca âşıklar kendi şiirlerini ve usta malı şiirleri ezberlerken, şiirin aslı ve tamamı yerine, ayağı, şiirin konusu ve nazım türünü ezberlemekte, gerektiği zaman şiirleri bu bilgilerle yeniden inşa edebilmektedirler.... Birbirlerinden habersiz iki âşık aynı ayak ve aynı konuda birbirine fevkalade yakın şiirler söyleyebilirler."*[1] Konuya, bu açıdan baktığımızda, ayakların âşıklık geleneğinde ne derece önemli rol oynadıklarını görürüz. Zaten, tevarüt dediğimiz şiirlerin ortaya çıkması da ortak ayak kullanma sebebine dayanır.

Ayak: Âşık şiirinde genellikle ilk dörtlüğün ikinci mısraında başlatılan bütün dörtlüklerin son mısralarında mısranın tamamında aynen tekrarlanan sözlerle

---

* Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

[1] Umay GÜNAY, **Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Ankara, 1992, s. 182.

yahut yarım, tam, zengin hatta cinaslı kafiyelerle vücuda getirilen ve dörtlüklerin mihengi durumunda olan kafiyeye denir.

Ayak mısraında kafiyeli söz, çoğunlukla kafiye+redif şeklinde mısranın herhangi bir yerinde görülür. Nadiren de olsa mısra sonunda redif olmadan sadece kafiyenin bulunduğu örnekler de yok değildir. Sözgelişi; Ispartalı Seyranî'nin Vak'a-i Hayriye Destanında böyle bir durumla karşılaşırız.

Bir dasitan nakledeyim bu sene
Dehr-i dûn içinde ola ***hikâyet***
Döndü lâtif devran her ehl-i dine
Hak Gani Mevlâ'dan lutf u ***inayet***[2]

Ayak mısralarında kafiye, mısranın genellikle ortasındadır. Ama mısranın başında veya sonunda da olabileceğini unutmamak gerekir. Sözgelişi şu örneklerde ayaklar mısranın başındadır.

Şans atını sürdüm yola gitmedi
"Deh" *demekten başka ne diyebildim*
Aklım yetse ne ki gücüm yetmedi
"Ah" *demekten başka ne diyebildim* (İsmetî)

Şu örneklerde de ayağı oluşturan kafiyeyi mısra sonunda görürüz;

Bu dil mahşere dek olunmaz huşyâr
Peymane-i aşkın ***mestane****sidir*
Aşk oduna yanar eylemez izhar
Hakikat şem'inin ***pervane****sidir* (Erzurumlu emrah)

Ayak mısralarında kafiye, daha ziyade mısranın ortasında bulunur. Kafiyeden sonra gelen ve aynen tekrarlanan ek yahut kelimeler ise, rediftirler. İşte birkaç örnek:

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Kokuya benzettim ***güller*** *içinde*
İnceciktir belin hilâldir kaşın
Selviye benzettim ***dallar*** *içinde* (Karacaoğlan)

Gönül bu aşk ile fani dünyada
Ölene dek böyle ***gez*** *garip garip*
Fikrin dümen olsun aklın deryada
Hicran deryasında ***yüz*** *garip garip* (Nihanî)

Ayaklar, **kafiyelerin özelliğine göre** tek ayak ve döner ayak diye ikiye; **kafiye derecelerinin zorluğuna göre** ise geniş ayak, dar ayak ve kapanık ayak olmak üzere üçe ayrılır.

Âşık edebiyatının temsilcileri olan âşıklar, eserlerini ortaya korken, şüphesiz birtakım sebeplerden etkilenirler. Hasret, dert, gurbet, aşk, yalnızlık gibi hususlar etkileyici faktörlerin başında gelir. Diğer taraftan etkileşim, şiir tekniği açısından da kendisini gösterir. Bu da yukarıda sözünü ettiğimiz (ayak) vasıtasıyla olur.

---

[2] M. Fuat KÖPRÜLÜ, **Türk Saz Şairleri**, C.II, İstanbul, 1940, s. 508.

Âşıklar genellikle kendisine ait orijinal ayakları kullanarak şiirlerini vücuda getirirler. Ne var ki, bazı âşıklar, zaman zaman çevresinde iz bırakmış yahut kendisinden önce yaşamış ünlü bir âşığın kullandığı ayağı alıp yeni bir şiir de söyleyebilir. Edebiyatımızda bu söylenmiş pek çok âşığa ait yüzlerce şiir vardır. hemen söyleyelim ki, kendisinden önce âşıkları en fazla etkileyen âşık, Karacaoğlan, Âşık Ömer, Emrah, Sümmanî, Şenlik ve Ruhsatî'dir.

Biz de burada bir vesile ile Ruhsatî'nin Arapgirli Fehmi Gür'e olan etkisinden bahsedeceğiz.

Ruhsatî Sivaslı olup 1835-1911 yılları arasında yaşamış bir âşığımızdır. Mezarı, ömrünün büyük bölümünü geçirdiği Deliktaş'tadır. Deliktaş, Kangal'a bağlı bir köydür.

Ruhsatî, gerek kişiliği ve gerekse kuvvetli deyişleriyle çevresinde sevilmiş ve sayılmıştır. Sözgelişi; "çite kıyamaz" redifli şiirinde Darende, Sivas, Gürün, Hekimhan gibi yörelerde tanındığını ve sevildiğini ifade etmektedir.

Ruhsatî'den etkilenen âşıkların başında oğlu **Minhacî** gelir. Minhacî'den başka başta **Meslekî, Zakirî (Noksanî), Emsalî** ve **Tabibî** olmak üzere **Bekir Kılıç, Dilhanî, Ehramî Firakî, Gafilî Hamza, Sızırlı Hasan, Hitabî, Kelamî, Kenanî, Memiş Eroğlu, Muzaffer, Nedimî** ve **Zakirî** gibi âşıkları etkilemiştir. Hatta bu etkileşimden, edebiyatımızda Ruhsatî Kolu dediğimiz bir kol vücuda gelmiştir.

Çevresinde bu kadar iz bırakan Ruhsatî'nin aynı coğrafyada olan Arapgirli Fehmi Gür'ü etkilememesi düşünülemez. Meseleye bu açıdan baktığımızda, gerçekten de âşığımızın, Ruhsatî'den büyük oranda etkilendiğini görürüz. Değerli bilim adamı Yrd. Doç. Dr. Ramazan Çiftlikçi'nin, titiz bir çalışma sonucu yayımını sağladığı Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür adlı kitapta yer alan 150 şiirden 13'ü, Âşık Ruhsatî'nin kullandığı ayakla söylenmiştir.

Âşıklar, ustamalı deyişleri söylerken, daha çok çevresinde iz bırakmış âşıkların veya ustasının ya da kendisinden önce yaşamış meşhur halk şairlerinin deyişlerini de söylerler. Öyle an gelir ki, gençliğinden beri ustamalı söyleyen şair, zihninde yer eden sözleri ve kafiyeleri kendi şiirlerinde kullanmaya başlar

Fehmi Gür'ün şiirlerini incelediğimizde, onun hemen hemen aynı yörenin âşıklarından olan Ruhsatî'nin etkisinde kaldığını görürüz.

Ruhsatî ve Âşık Fehmî'de ortak ayaklar konusunu iki cephede ele alabiliriz. Bunlardan birincisi; kafiyesi ve redifi ortak olan ayaklar, ikincisi; kafiyeleri farklı redifleri ortak olan ayaklar.

İlk bölüme ait tespit edebildiğimiz dokuz şiirde ayaklar, her iki şairde de ilk dörtlüklerin ikinci dizesinde başlatılmıştır. Ayakların tamamı döner ayak olup kafiye+redif şeklindedirler. Şiirler aşk, din, sosyal hayat ve toplumda tipler konuludur. Sekiz şiir on bir, bir şiir de sekiz hecelidir.

Ruhsatî	***Fehmi Gür***
Bir vakte erdi ki şimdi günümüz	*Zaman ahir zaman oldu dediler*
Ayak belli değil **ser belli değil**	*Zarar belli değil **kâr belli değil***

Bir gül-i ra'nâya olduk mübtelâ	*Sonbahar yapraklar soldu dediler*
Bülbül belli değil **har belli değil**	*Bahçe belli değil **bar belli değil***
(Şiir No: 181)[3]	(Şiir No: 52)[4]
.....	
Yine bahar geldi seller söküldü	*Baharın son ayı açıldı günleri*
Terk eyle harabı **gülşeni bülbül**	*Atasın kendini **meydana bülbül***
Ben de senin gibi âşıkım güle	*Soldu yayladaki nazlı sümbüller*
Didemin yaşına **baksana bülbül**	*Safalar veresin **gülşene bülbül***
(Şiir No: 184)	(Şiir No: 54)
.....	
Safadan el çekip cefaya taptım	*Boş bardak elimde karşına geldim*
İster ağlat ister **güldür efendim**	*Kerem et susuzum **doldur efendim***
Kederden ruhuma türbeler yaptım	*Kölenim reddetme kapından beni*
İster yaşat ister **öldür efendim**	*Tükenmez gerisi **boldur efendim***
(Şiir No: 219)	(Şiir No: 77)
.....	
Evvel bahar yaz ayları doğunca	*Ne güzel devlettir dikkat eyleyin*
Benim gibi akar **seller sabahtan**	*Nasıl olur mor **sümbüller sabahtan***
Kıble tarafından Mekke'den beri	*Sözünüze karşı bir şey söyleyin*
Bir haber getirir **yeller sabahtan**	*Elvan elvan kokar **güller sabahtan***
(Şiir No: 250)	(Şiir No: 93)
.....	
Gerek yatsın gerek dursun çalışsın	*Cömerdin nekesin vasfın söyleyim*
Günden güne artar **malı cömerdin**	*Açılır cennette **gülü cömerdin***
Bir nan verse malik olur on nana	*Birer birer size beyan edeyim*
Elbet yeşil olur **alı cömerdin**	*Açıktır her daim **eli cömerdin***
(Şiir No: 275)	(Şiir No: 101)
.....	
Kıyafete bakıp çoban bellemen	*Ne kadar ürürse üredursunlar*
Erkân da var iz'an da var **yol da var**	*Kervanlar geçecek doğru **yol da var***
Bir tüccarım yeni bedesten açtım	**İblisin yolunu soradursunlar**
Kutnuda var kumaş da var **şal da var**	*Şeytanların azdırdığı **kul da var***
(Şiir No: 328)	(Şiir No: 111)
.....	
Vaktimiz hünkârı Gazi Hamit Han	*Amentü billahi demek ne demek*
Nüfuzun artırsın **Rahman dediler**	*Allah'ı bir bilip **inan dediler***
Vezir vüzerasın ber-karar etsin	*Dünyaya verdiğin emek boş emek*
Kitabımız aziz **Kur'an dediler**	*Gaflet uykusundan **uyan dediler***
(Şiir No: 351)	(Şiir No: 120)

[3] İlgili rakam şu eserdeki şiir numarasını gösterir: Doğan KAYA, **Âşık Ruhsatî**, Sivas, 1999.
[4] İlgili rakam şu eserdeki şiir numarasını gösterir: Ramazan ÇİFTLİKÇİ, **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, Hayatı, Sanatı, Şiirlerinden Seçmeler**, Malatya 1997

Haber almayana anlatmak haber
Saatçilikten de gayet **zor imiş**
Kendi kusurunu bilmeyen adam
Kulağı işitmez gözü **kör imiş**
(Şiir No: 420)

Zamanında bir damlacık su idim
*Başıma gelecek haller **var imiş***
Rahme düşüp günden güne büyüdüm
*Yedi türlü geçit yollar **var imiş***
(Şiir No: 141)

.....

Dünyanın temeli yitti
Geçinmesi **çetin oldu**
Fukaraya gün kalmadı
Mürtekipler **metin oldu**
(Şiir No: 431)

Vah beni ömrüm vah beni
*Dünya bana **zindan oldu***
Ezme bunca bırak beni
*Benim halim **yaman oldu***
(Şiir No: 144)

Kafiyeleri farklı redifleri ortak olan ayaklar hakkında ise şunları söyleyebiliriz: Bu şiirler arasında kafiye birliği yoktur. Bunun yerine kişilerin üzerinde etkisi fazla olan ve redif olarak seçilen sözler seçilmiştir.Aslında bu hususu, ayak kavramının dışında telakki etmemiz gerekir. Fakat, aşıkların birbirlerini etkilemelerinde ayağın olduğu gibi alınmasının yanı sıra sadece redifin de alındığı sık görülen hususlardandır. Bu bakımdan aşağıda ilk dörtlüklerini aldığımız örnekleri buraya kaydetmekte sakınca görmedik.

Ruhsatî — ***Fehmi Gür***

Nasihatım budur sana bir öğüt
Sözünü bilmeyen **kuldan ırak ol**
Yoklamadan geçme her bir dereyi
Dibi görünmeyen **gölden ırak ol**
(Şiir No: 183)

Nasihat edeyim sana ilk önce
*Bir vefa bilmedik **yardan uzak ol***
Sonunda ellere olma eğlence
*Dökme gözyaşını **zardan uzak ol***
(Şiir No: 53)

.....

Billahi ağyara vermenem seni
Elimde bu kadar **mesnet var iken**
Çevirir dört yanın hisar eylerim
Bende ilm-i simya **kuvvet var iken**
(Şiir No: 256)

Ne bir gam çekerim, ne de bir keder
*Yeri göğü ol Yaradan **var iken***
Ben çok günahkârım ol yardım eder
*İnanmış olduğum iman **var iken***
(Şiir No: 95)

.....

Daha senden gayrı âşık mı yoktur
Nedir bu telaşın ey **deli gönül**
Hele düşün devr-i Adem'den beri
Neler gelmiş geçmiş say **deli gönül**
(Şiir No: 189)

Bir güzelin aşkı düştü canıma
*Dayanır mı bu can **deli gönül***
Sevgi dolu damarlarda kanıma
*Geceli gündüzlü yan **deli gönül***
(Şiir No: 56)

.....

Billahi ağyara vermenem seni
Elimde bu kadar mesnet **var iken**
Çevirir dört yanın hisar eylerim
Bende ilm-i simya kuvvet **var iken**
(Şiir No: 256)

Ne bir gam çekerim, ne de bir keder
*Yeri göğü ol Yaradan **var iken***
Ben çok günahkârım ol yardım eder
*İnanmış olduğum iman **var iken***
(Şiir No: 95)

.....

Yar beni düşürdün dilden dillere
İncitme sevdiğim gel yavaş yavaş
Yönümü döndürdüm garip illere
Göründü gözüme yol **yavaş yavaş**
(Şiir No: 415)

Er kalkan âşıklar menzile yetti
Sen de tedarikin gör yavaş yavaş
Geçti nevbahârım hazan erişti
Yağar dört yanıma kar **yavaş yavaş**
(Şiir No: 416)

Otur da karşıma çıkart kalemi
*Ben söyleyim sen de yaz **yavaş yavaş***
Başımızdan geçen derdi elemi
*Nokta noktasına düz **yavaş yavaş***
(Şiir No: 139)

* *

Benim biraz nekre kelâmlarımdan
Darendeli ister çite kıyamaz
Deliktaş'tan dahi isteyen çoktur
Bir kalbur samana ota kıyamaz

Kendi içerimde neşterim benim
Her kazada vardır isterim benim
Sivas'tan da çoktur müşterim benim
Bir kebap yedirip ete kıyamaz

Yaz geldi ortalık güllük gülistan
Yine benim başım kurtulmaz yastan
Mihrali Bey'e de yazdım bir destan
İkrar verir amma ata kıyamaz

Nice Şirin geldi nice bir Ferhat
Birisi dünyadan almamış murat
Bazen Gürün'den de isterler ebyat
Tazıya zağara ite kıyamaz

Bunca âşık şair geldi cihana
RUHSATî birine bulmaz bahane
Nice şi'rim gitti ol Hekimhan'a
Velâkin onlar da duta kıyamaz

ÂŞIKLIK GELENEĞİ İÇERİSİNDE FEHMİ GÜR ve ŞİİRLERİNDE İŞLEDİĞİ KONULAR*

Doç. Dr. Esma ŞİMŞEK**

Bizler, acılarımızı, sevinçlerimizi, coşkularımızı, hemen her konudaki duygu ve düşüncelerimizi şiirlerle dile getirmiş, buna bağlı olarak da ninnilerle büyümüş, tekerlemelerle oynamış, mani ve türkülerle eğlenmiş, destanlarla coşmuş, ağıtlarla ağlamışızdır.

Halk şiirinin ilk temsilcileri olarak kabul ettiğimiz ozanlar, halkın en önde gelen kişileridir. Bunlar, bulundukları toplumun her türlü problemlerini çözmekle, müşküllerini halletmekle, görevlidirler. Hastaları tedavi etmek, Gök Tanrı'ya kurbanlar kesmek, yeni doğan çocuğun talihini belirlemek, gaipten haber vermek, sihir yapmak, güneşin ve ayın tutulmasını önlemek, ölen kişilerin ruhlarını gökyüzüne veya yeraltına göndermek, bunların görevleri arasındadır. Ve ozanlar, bütün bu görevlerini şiir diliyle, manzum olarak icra ederlerdi.

15. asırdan sonra, ozanların üstlendiği görevler, farklı meslek grupları tarafndan paylaşılmış; şairlik hususiyetleri de âşıklara geçmiştir. İşte bu yüzyıldan sonra "ozan" terimi, yerini "âşık"a bırakmıştır.

Âşıklık geleneği; 16. asırdan 20. asra kadar değişik isimlerle devam etmiştir. Günümüzde ise bu gelenek, eskisi kadar olmasa da Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova, Reyhanî, Feymani, Hacı Karakılçık, Halil Karabulut, Eyyûbî, Sefil Selîmî, Alımet Poyrazoğlu, Nuri Çırağî, vs. gibi isimlerle canlılığını devam ettirmektedir.

Âşıkların yetiştikleri çevrelere baktığımız zaman, bunların belirli bölgelerde yoğunlaştıklarını görürüz. Bu bölgelerin başında; Kars, Erzurum, Ağrı, Sivas, Artvin, Yozgat, Malatya, Kahramanmaraş ve Çukurova gelmektedir. Elazığ'da hiçbir âşığın yetişmemesine rağmen, en yakın komşusu olan Malatya'da çok sayıda âşığın bulunması dikkat çekicidir. Elbette, bunun farklı sebepleri vardır.

Bugün, Malatya'nın yetiştirdiği bu ünlü şairlerden sadece birisi üzerinde; soyadı gibi sesi de gür olan Fehmi GÜR'ü anmak için toplanmış bulunuyoruz.

Malatya'nın Arapgir ilçesine bağlı Bostancık köyünde dünyaya gelen GÜR, 68 yıllık ömrüne bine yakın şiir sığdırmış, tıpkı Âşık Veysel gibi, çocuk yaşta gözlerini kaybetmesine rağmen, kendi karanlık dünyasından kararan dünyaların meşalesi olmuştur. Fehmi GÜR, bir âşıkta bulunması gereken hususiyetlerin hemen hepsini üzerinde taşıyan başarılı bir şairdir. Nedir bu hususiyetler:

1. Âşıklar, şiirlerini hece vezniyle ve dörtlük esasına göre söylerler. GÜR de, görebildiğimiz kadarıyla, şiirlerinin tamamını 8'li ve 11'li hece vezniyle söyler. Yine onun bütün şiirleri dörtlük esasına göredir (sadece bir şiirinde, haneler beşer mısradan oluşur). Fehmi GÜR'de dikkatimizi çeken bir başka husus

da, onun hemen hemen bütün şiirlerinde dörtlük sayısının sekiz olmasıdır. İstisna olarak, özellikle destan türünde söylediği şiirleri; 11, 15, 16, 17, 19, 22 gibi dörtlüklerden meydana gelse de, çoğunluk sekiz dörtlükte birleşmektedir. Oysa, diğer âşıkların koşmaları, genellikle 3 ile 5 dörtlük arasında değişmektedir.

2. Âşıkların dili, açık ve sadedir. Fehmi GÜR'ün şiirlerini incelediğimizde, anlaşılması güç olan hiçbir kelimenin yer almadığını göreceğiz. Şairimiz, köyde doğup büyümesine rağmen, yetiştiği çevrenin ağız özelliklerini şiirlerine aksettirmemiştir. Ancak, az da olsa Arapça ve Farsça'nın tesiri altında kaldığını; "mar, turâb, cenup, şimal, ervah-ı ezel, leşker, taam, nâr, leyli nehar, du çeşm, yalışı vs. gibi kelimelerden anlamaktayız.

3. Âşıklar, şiirlerini irticalen, yani hazırlıksız olarak söylerler. Tesbit edebildiğimiz kadarıyla, Fehmi GÜR de şiirlerini bu şekilde söylemiştir.

4. Âşıkların büyük bir kısmı, bade içerek şiir söylemeye başlarlar. Fehmi GÜR de, 13-14 yaşlarındayken bir rüya görür ve rüyasında bir pir buna bade uzatır. Ancak, âmâ olan şairimiz, bardağa çarpıp düşürerek, sadece dibinde kalan birkaç damlayı içebilir. Kimbilir, saz çalamamasının sebebi, belke de badeyi tam içememesindendir.

5. Âşıklar, şiirlerini saz eşleğinde söylerler. Fehmi GÜR'ün diğer âşıklardan farkı saz çalamamasıdır. Saz çalamadığı için, diğer âşıklarla atışma da yapamamıştır. Gençliğinde bir süre, kendi yaptığı tefi çalan GÜR, saz çalmasa da, şiirlende yer yer sazdan bahseder:

"Şair var ki, çalgısı yok, sazı yok
Kırılmış telleri, keman neylesin" (s. 159)

Talıminimizce, onun saz çalmamasının sebebi, günah kabul etmesindendir. Çünkü O, bir şiirinde:

"Koruyun siz sizi kumardan, sazdan,
İçki, kumar kıymetli mi namazdan" diyerek saz çalmak ile kumar oynamayı bir tutmuştur. Ancak, buradaki "saz"ın mecazi mânâda, eğlence yerine kullanıldığı da düşünülebilir.

6. Usta olarak kabul edilen bazı şairler örnek alınır. Fehmi GÜR'ün, tesiri altında kaldığı, usta olarak kabul ettiği bir şair var mıydı, bilemiyoruz. Ama, şiirlerini incelediğimizde, çeşitli mısralar arasında Karacaoğlan'dan, Kerem'den, Bayburtlu Zihnî'den, Veysel'den, Ferrahî'den izler görebiliriz.

İlk örneğini Divânü Lûgat'it-Türk'te gördüğümüz "dedim-dedi"li şiir söylemek âşıklar arasında gelenek haline gelmiştir. Bunlar içerisinde Ercişli Emrah'a ait olan şiir, türkü olup dillerde dolaşmaktadır. Fehmi GÜR de bu geleneğe uyarak, aynı tarzda şiir söylemiştir:

Dedim güzel, kimler düştü peşine
Dedi, çok söyledim var git işine
Dedim güzel, hayran olam eşine
Dedi, al başını, çekil bir yana (36)

Ayrıca onun:

"Bir seher vaktinde seyrana çıktım
Sefalar getirmiş gördüm kızları" (57) mısralarıyla Karacaoğlan'ı;
"Dost bağından bir gonca gül
Alam dedim alamadım" (107) mısralarıyla Âşık Ferrahi'yi;
"Çıktım seyreyledim yayla yurdumu
Eli göçmüş, viran olmuş obalar" (164) mısralarıyla Bayburtlu Zihnî'yi hatırlattığını söyleyebiliriz.

Bütün bu özellikleri gözönüne aldığımızda, saz çalmaması hariç -ki o da, kendi isteğine bağlı gibi geliyor- Fehmi GÜR'ü tam bir âşık olarak değerlendirebiliriz.

Buraya kadar, âşıklığını ortaya koymaya çalıştığımız Fehmi GÜR'ün, şiirlerinde işlediği konulara gelince.... Bütün âşıklar, yetiştikleri toplumun gözü, kulağı, yüreği olmuşlar; onların acılarını, ıstıraplarını, sevinçlerini mısralarla dile getirmişlerdir. Böyle olunca, Fehmi GÜR'ün şiirlerinde de, bulunduğu çevrenin ortak düşüncelerini, arzularını, isteklerini dile getirdiği söyenebilir. Ama, sadece kendi düşüncelerine, kendi görüşlerine yer verdiği şiirleri de yok değildir.

Fehmi GÜR'ün şiirlerini topluca değerlendirdiğimizde, onun üzerinde durduğu konuları şöylece sıralayabiliriz:

1. Din ve Tasavvuf:

Halk şairlerinin büyük bir kısmı, bade içerek âşık oldukları için, ilk şiirlerini rüyalarında gördükleri güzele söylerler ve buna bağlı olarak da aşk konulu şiirler birinci sırada yer alır. Oysa Fehmi GÜR, işlediği konular içerisinde ilk sırayı "din ve tasavvuf"a ayırmıştır:

Şeriat babından aldım bir yaprak
Aç kapıyı pirim bana, gir dedi
Eriyip cismimiz, olacak toprak
İçeride ne var ise gör dedi

Girdim içeriye tarikat bağı
Bir yandan dökülür açar yaprağı
Ne ile süslemiş köşkü, konağı
Ne yakut, ne inci, ne de zer dedi

Hakikat kapısın aç dedi bana,
Türlü libasları biç edi bana
Onca cevheri seç dedi bana
Dalı yüz dört ama, kökü bir dedi (s. 61-62)

şeklindeki dörtlüklerde olduğu gibi o, bazen dinleyicilerinin bir tarikata girmesinin ve yüce Allah'a ulaşmanın yollarını anlatır, bazen de "imanın şartlarını" manzum olarak anlatıp (179-180),"İslâmın şartlarını" mecâzi âlemde beş güzel olarak değerlendirir (59-60):

Gezerken uğradım beş güzellere
Birer birer muradını al dedi

Sarılmak istedim ince bellere
Leblerimden akan şeker, bal dedi
.....
Birisi dedi ki, Selat'dır adım
Vazifen yap, sana olur imdadım
Sırat'dan geçirmek seni muradım
Yapmam dersen, gerilerde kal dedi (59)

Fehmi GÜR, birçok şiirinde, Allah'ın varlığını, birliğini ve yüceleğini dile getirirken, başta peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (S.A.V.) olmak üzere din büyüklerini de (Ebâbekir, Osman, Ali, Hasan, Hüseyin, Veysel Karani vs.) tek tek metheder:

Sensin bu cihanın şemsi, kameri
Allalı'ın sevgili, son peygamberi
Koymuşun yoluna can ile seri
Aşkın ile Fehmi giryan Muhammed (S.A.V.), (46)

O, dünyada yapılan her işin hesabının birgün sorulacağını; "Yarınki mahşerde hesap günü var" nakartlı şiirinde dile getirir (172). "Neylerim" redifli şiirinde ise, Allah sevgisinin, her şeyin üstünde olduğunu ifade eder:

Kokuların yeter bana
Gülü, reyhanı neylerim
Sevgin can katar bu cana
Canansız canı neylerim (124)

Allah aşkıyla yanıp tutuşan şairimiz, Allah'a ulaşmanın çaresini "ölmeden önce ölmekte" bulur:

Bir kâmil var ise gelsin yanıma
Eriştirsin beni, beni ol cananıma
Hayıf benim, yazık benim canıma
Ölmeden evveli ölmezsem eğer (177).

Fehmi GÜR'ün, Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.)'in hayatını konu alan bir şiiri ise, bugün ilahi olarak söylenmektedir:

Seyreyleyip yandım, malı cemaline
Nur kundak içinde yatar muhammed
Kukuları benzer cennet gülüne
Nur kundak içinde yatar Muhammed (209-210)

2. Karamsarlık ve Zamandan Şikayet

Dini konulardan sonra Fehmi GÜR'ün şiirlerinde işlediği en önemli temalardan birisi de onun, sürekli olarak hayattan şikayet etmesidir. Bu tür şiirlerini okuduğumuz zaman, belki yetiştiği dönemin sosyal şartları sebebiyle (ki, I. ve II. dünya savaşlarının yaşandığı bir dönemdir), belki de fiziki yapısının bir aksi olarak, onun, dünyaya kapkara bir gözlükle baktığını, kendisini karanlıklar dünyasında hissettiğini söyleyebiliriz:

Gonca gülü hardan ayırt etmeli
Bir deste bağlayıp, dosta gitmeli

Güneş batmış, ay bulutta netmeli
Baktım, önümüzde çare yok imiş
.....

Senden ayrılmışım halim nicedir
Kanat yok, uçamam dağlar yücedir
Hava bulut, ne karanlık gecedir
Yıldız görünecek ara yok imiş (207-208)

mısralarında olduğu gibi onun dünyasında ne güneş, nc ay, ne de yıldızlar vardır. Bu karanlıklar dünyasında büründüğü karamsarlığa, onun diğer, birçok şiirinde rastlamamız mümkündür:

Yarasa kuşuyum, yolunmuş tüyüm,
Ne pınara varsan, kurudu suyum
Ulu deryalardan yok mudur payım
Susuz bu yabanı bana mı verdin?
.....
Du çeşmim kapalı, dünyayı görmez,
Kimse yakın olup derdimi sormaz
Gönül bahçesinin suyunu vermez
İş bilmez bağbanı bana mı verdin? (156-157)

Onun, üzerinde durduğu konulardaı biri de, yaşadığı devrin bozukluğundan, insanlarda ahlâk ve namus kavramlarının olmayışından şikayettir. O, bu şikayetini bazen feleğe, bazen dünyaya, bazen de insanlara yapar:

Döktün dişlerimi, yoldun saçımı
Koca dünya, kocamadın sen hâlâ
Kaybettim barhanamı, göçümü
Yoktur senin gibi püsküllü bela (32) örneğinde olduğu gibi.

Bu bozuk düzen içerisinde, insanlar da değer yargılarını yitirmiştir. Hele hele geleceğin umudu genç nesiller... GÜR, bir şiirinde anne ile kızın kavgasını dile getirir:

Ana der ki; "Açma göğüs, gerdanı,
Baldır bacak, çıplak gezme meydanı
Yok mu damarında müslüman kanı
Doğurmaz olaydım, vefasız seni"

Kız der ki; "Reyim benim elimde
Serbestçe giderim, kendi yolumda
Nice delikanlı gezer kolumda
Karışma işime, söyletme beni." ((67)

En sonunda şairimiz, dünyadan çok çektiğini, artık tâkatinin kalmadığını, bu sebeple de ölmek istediğini; "Dünya sana küstüm, sen de bana küs" nakaratlı şiiri ile anlatır. Öyle zannediyoruz ki, buradaki "küsme", onun dünyadan ayrılışı, yani ölümü demektir (204-205).

3. Sevgi ve Aşk:

Başından dört evlilik geçen Fehmi GÜR, 18 yaşında iken "Suriye" isimli bir güzele âşık olur. Sevdiği güzele kavuşamamanın acısıyla feryad eden GÜR, duygularını şiirlerle dile getirir:

O melek simadır, göründü bize
Aklımı başımdan aldı ne fayda
Başıma geleni bildirem size
Serimi sevdaya saldı ne fayda
.....
Gezerken bir güzel karşıma çıktı
Bir kere sıdk ile yüzüme baktı
Görünmezden beni aşka bıraktı
İçime sevgisi doldu ne fayda (29)

Bir başka şiirinde ise:

Bir güzelin aşkı beni bağladı
Od düşürüp yüreğimi dağladı
Gözyaşlarım ırmak gibi çağladı
Dağlar dayanmaz seline benim (123) der.

Âşık olduğu güzelden karşılık göremeyen şairimiz, bu derdini şöyle dile getirir:

O günden beridir, yaslı gezerim
Gülmek yoktur, "Gül" demedi yâr bana
Gözlerimden kanlı yaşlar süzerim
"Al mendili sil" demedi yâr bana (38).

Bu şekilde yârine sitem eden GÜR, çaresiz derdinden dolayı, deli gönlüne de serzenişte bulunur:

Elin güzelinden vefa yok imiş
Bu derdi çekene sefa yok imiş
Sordum tabiplere, şifa yok imiş
Demedim mi sana, dün deli gönül? (96)

O, çektiği aşk acısı ile bazen Mecnun olur çölerde dolaşır, bazen Kerem olup ateşlerle kavrulur, bazen de Ferhat misali dağları deler:

Nazlı yârin konağına varasın
Benim için hatırını sorasın
Ferhat gibi kayaları yarasın
Kocaman dağları delmiş desinler (184)

O, aşk konulu şiirlerinin büyük bir kısmında "Leyla" terimini, mecazi olarak, "sevgili" yerine kullanmıştır. Nitekim, günümüzde de, sembolik olarak;"Mecnun"un âşık yerine, "Leylâ"nın ise sevgili yerine kullanıldığını görmekteyiz:

Bu nasıl tecelli, bilmem ne kader
Ben, senin elinden oldum derbeder
Fehmi çoban olmuş Leylâsın güder
Olmasın arada söz Leylâ Leylâ (34)

Aslında Fehmi GÜR'ün aradığı, Allah aşkıdır. O, beşeri aşktan yola çıkarak, ilahi aşka erişmiş birisidir. Bunu, dini ve tasavvuf konulu şiirlerinin çokluğundan da anlayabiliriz. Tıpkı, gördüğü her güzele âşık olduğu söylenen Karacaoğlan'ın:

"Güzel sevdi diye böhtan ederler,
Benim Hak'tan özge sevdiğim mi var?" dediği gibi, şairimiz de:
Fehmi, yine baştan bir daha yansın
Nuş etsin, muhabbet meyine kansın
Bu dünyada benim sevgilim sensin
Başkasına gönül verecek miyim. (130) diyerek, şiirlerinde aradığı gerçek sevgilinin Allah olduğunu ifade eder.

Netice itibariyle, şairimiz Fehmi GÜR âşık olmuştur. Şiirlerinin bir kısmını sevip gönül verdiği güzelin aşkı üzerine söylemiştir, ama onun asıl gönlünde yatan Allah aşkıdır.

4. Ahlâkî Konular ve Nasihat

Kılıçsız, kalkansız cenge girilmez

Söz anlamayana öğüt verilmez (171) diyen şairimiz, şiirleri ile sık sık çevresindeki insanlara nasihat etme yoluna gitmiştir. I. ve II. Dünya Savaşlarının yaşandığı o yıllarda halk, sosyal yönden bir çöküntü içerisindedir. İnsanların birbirine karşı saygısı kalmamış, aile düzeni bozulmuş, ahlâkî değerler zayıflamış, İslâmın emirlerine uyanlar azalmıştır. O, "Uzak ol" redifli şiirinde; hem toplumun değer yargılarını belirtir, hem de insanları neleri yapıp, nelerden kaçınmaları gerektiğini açıkça ifade eder (91-92).

Her insanın, yaptığı iyi veya kötü amellerden sorumlu olduğunu, bunların hesabının birgün sorulacağını; "Her koyun kendi bacağından asılır" atasözünü hatırlatırcasına; "Seni senden, beni benden sorarlar" nakaratlı şiirinde dile getirir:

Dağlar kadar günah etsen bana ne
Kanat verip dosta gitsen bana ne
Ulu denizleri yutsan bana ne
Seni senden, beni benden sorarlar (167)

O, kul hakkı yemenin ne kadar kötü olduğunu ve bir gün,bunun hesabını Allah'ın soracağını, bir şiirinde şöyle ifade eder:

Allah affetmez hakkını kulun
Alır her kimde varsa bir kılın
Arayıp sözüne mert kişi bulun
Namerdin başına dünya dar diye (53).

Fehmi GÜR, mükemmel bir insanda bulunması gereken hususiyetlerin; doğruluk, adalet, hayâ ve ilim olduğunu bir başka şiirinde dile getirmiştir (63-64).

O, "Yavrum" redifli iki şiirinde ise; "Kızım sana diyorum, gelinim sen işit" kabilinden, oğluna hitab ederek, bütün insanlara ahlâk dersi vermektedir:

Cennetin yolunu cefa belleme
Dünyanın zevkini sefa belleme

Bu herif bir deli kafa belleme
Bir gün dağlar döner virana yavrum
.....
İçkide, kumarda günlerin geçer,
Olursun sonunda nâçardan nâçar

Felımi der ki, gençlik kafesten uçar,
Bir daha da dönmez bu yana yavrum (135).

O, insanların özellikle, Kur'ân-ı Kerim okuma, namaz kılma gibi dînî konularda kendilerini yetiştirmesini nasihat eder. Ama, bunun dışında, gençliğin ve dünya malının geçiciliğini; içkinin, kumarın kötülüğünü, vs. de belirtir. Onun bir şiiri, tamamıyle içki, kumar ve zinanın kötülüğü üzerinedir (178-179):

Kumar kırar kanadını, kolunu
Zina her taraftan keser yolunu
İçki içmek ağu yapar balını
Uyma sen sakın kafana dediler (178)

Ayrıca:

Gelen misafiri aziz kondurun
Taamlar çıkartıp, sofralar kurun,
Yoksulun, düşkünün halini sorun
Böyle cömertlerden olmalı yavrum (137)

şeklindeki dörtlük ise, Türk kültüründe misafirperverliğe verilen önemi açıkca göstermektedir. Bilindiği gibi Dede Korkut da, hanımları, özelliklerine göre dörde ayırırken, bunların evlerine gelen bir misafire nasıl davrandıklarını esas almıştır. Şairimiz, aynı konuyu "Dirliksiz kadına yakın olmayın" (152-153) redifli şiirinde de işleyerek, huysuz bir hanım ile evlenmenin âkıbetini anlatır.

Halk şairleri, nasihat konulu şiirlerinde, sık sık atasözü ve deyimlere müracaat ederler. Fehmi GÜR de, bu tür şiirlerinde; "bağrı kararmak, beyni sulanmak, cansız ata binmek, destan olmak, karalar giymek, kulak vermek, yaraya tuz elemek vs." gibi deyimlerin yanında, çok sayıda atasözünü de manzum hale getirerek kullanmıştır:

"Erkence kalkanlar doğru yol almış
Yolunu şaşıran, yabanda kalmış" (42)
"Bin yaşına gitse gönül ferimiz
Cevahir pas tutmaz, elmas ergimez" (123)
"Alana sözümüz elbette yeter
Ot derler, kökünün üstüne biter" (168)
"Ne kadar ürerse üre dursunlar
Kervanlar geçecek doğru yol da var" (168)
"Bu yırtığa küçük gelir bu yama
Bugünkü işini, yarına koma" (219)

5. Millî Konular

"Türküz, Müslümanız, şüphe yok dinde," diyen Fehmi GÜR, 1914 tarihinde, yani Birinci Dünya Savaşının başladığı yıllarda dünyaya gelmiştir. Va-

tanın bir karış toprağını, düşmana vermemek için binlerce canın feda edildiği, iki bacağını da kaybeden bir gazinin; "Bu vatan, bu bayrak bana yeter. Ben sürüneyim ama, milletimin başı göklerde olsun. Milletimin şerefi yüksek dursun" dediği bir ülkede, elbette şairimiz de hissiz kalmayacaktır. O da, bu cennet vatanımız için, Türkiyemiz için bakınız ne diyor:

Her yanda söylenir yüksek şanımız,
Kutsal bir şimşektir, çakar Türkiye
Çelikten biçilmiş bizim donumuz
Dünyayı ateşe yakar Türkiye

Unutanlar hatırlasınlar dünü
Cihanda söylenir mukaddes ünü
Gören ah çeker mi böyle bir günü
Gonca güller gibi kokar Türkiye

Eyvallah etmeyiz hiçbir düşmana
Boğarız dünyayı al kızıl kana
Cümlemiz meftunuz Mehmetim sana
Düşmanın belini büker Türkiye (54-55)

Sanırız, bu güzel mısralardan sonra, bu konuda başka söz söylemeye gerek yok.

6. Ayrılık ve Gurbet Konusu

Şairimiz, memleketi olan Arapgir ve Malatya'nın dışında; Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman, Elazığ, Mersin, Konya, Afyon, İzmir, Sivas, Ankara, İstanbul, vs. gibi yerleri gezmiş, hatta Adana'nın Ceyhan ilçesinde birkaç yıl kalmıştır. Böyle olunca bazı şiirlerinde gurbeti, bazı şiirlerinde de hem memleketinden, hem de sevdiğinden ayrılmanın acısını dile getirmiştir:

Seyyah olmadığım bir yer mi kaldı?
Gurbet kalırı beni taşlara çaldı
Hasretin ateşi yürekten aldı
Gurbet eli geze geze çürüdüm (140) der.

Şairimiz, Yunus Emre misali, gurbeteldeki kimsesizliğini şöyle dile getirir:

Gurbette garibin halin sormazlar
Ölse bile mezarına varmazlar
Yıkayıp da namazına durmazlar
Düşmüşüm çaresiz derde, garibim (115)

7. Günlük ve Sosyal Hadiseler

Toplumun sözcüsü olan âşıklar, yaşanılan her türlü acıyı, kederi ve sevinci şiirleriyle dile getirirler. Fehmi GÜR'ün şiirlerinde de, toplumu yakından ilgilendiren çeşitli konuları rahatlıkla tesbit edebiliriz.

GÜR, şiirlerinde, herşeyden önce aile konusunu ele almış ve karı koca-

nın birbirine nasıl davranması gerektiğini, "Doğru bir kadına fenalık etme" nakaratlı şiirinde dile getirmiştir (49-50). Ama O, hanımlardan yana şanssız olduğunu:

Dünyaya geldim, gülmedim
Gözüm yaşını silmedim
Akıllı bir eş bulmadım
Aklı noksanı neylerim (124) diyerek anlatır. "Kınamayın dostlar kılıbık oldum" nakaratlı şiiri ise, bu acısını teyid eder durumdadır.

Şairimiz, birçok şiirinde, toplumdaki zararlı şeylere karşı çocuklarına nasihat ederken, bazen de toplumun bozuk düzeni karşısında aile yapısının da bozulduğunu ifade eder:

Babada şefkat yok, evlatta hürmet
Yılan olmuş, birbirine saldırır
Kadınlarda iş yok, erlerde gayret
Yılan olmuş, birbirine saldırır (189)

Türkülere, manilere, masallara, efsanelere konu olan "gelin-kaynana" çatışması, geçmişte olduğu gibi, günümüzde de devam etmektedir. Şairimiz, bu konuyu mizahi bir üslupla ele alır:

İki şahıs için bir destan yazdım
Edepsiz geline düşen ağlasın
Birinden usandım, birinden bezdim
Kötü kaynanaya düşen ağlasın (148)

Şairimiz, bir başka şiirinde de, ana ile kızını karşılaştırır (69-71).

Geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi gören geleneklerimiz, Fehmi GÜR'ün şiirlerinde de yer alır. Onun, bir "yaşname" türünde yazdığı şiirinde bulunan;

"Pişirdiler cesedimi tuz ile
Sardı beni, bağladılar bez ile
Uyuttular tatlı tatlı söz ile
Ne güzel aydınlık cihana geldim" (117)

şeklindeki dörtlük dikkat çekicidir. Burada, yeni doğan çocuğun vücudunun tuzlanması, kundağa sarılması ve ninnilerle uyutulması anlatılmaktadır.

Gelenek ve göreneklerin yanında, ilim ve teknolojinin gelişmesiyle sosyal hayatımıza giren değişiklikler de vardır. O, "Cehennem yolu mu, cennet yolu mu" (213-214) nakaratlı şiirinde televizyondan bahsederken, bu icaddan biraz da şikayetçi olduğu görülür.

8. İlmin Önemi

Fehmi GÜR, belki de kendisi okuyamadığı için, birçok şiirinde, özellikle de nasihat konulu şiirlerinde,, okumaya, ilme ve âlimlere verdiği değeri dile getirmiştir.

O, bir şiirinde; "Bir ilim öğrenip adam olmadım" (109-110) diye serzenişte bulunurken, "Yavrum" redifli şiirlerinde, çocuklarının okuyarak âlim olmalarını ister (133-138):

Bu dünyada ilim bilmeyen kişi
Du cihanda müşkül olur her işi
Billah çekilmez bu yolun kışı
Eğer karışmazsan kervana yavrum (135).

GÜR'ün nazarında, ilim yapmayan kişinin kör ve sağır bir insandan farkı yoktur:

Daha öğrenmemiş bir ile beşi
Her iki cihanda müşküldür işi
İlimden haberdar olmayan kişi
İster sağır olsun, ister kör olsun (163).

Netice itibariyle güçlü bir şair olan Fehmi GÜR, şiirlerinde, acısıyla, sevinciyle, neşesiyle, kederiyle toplumu ilgilendiren her konuyu ele almıştır. Böyle bir şairin edebiyatımıza kazandırılması büyük mutluluktur. Hakkında yapılan bu faaliyetleri gördükten sonra;

"Şu cihanda öldüğüme gam yemem
Ne yazık eserim kayıp olacak"

diyen şairimiz, herhalde yattığı yerde, artık rahat uyumaktadır. Ruhu şâd olsun.

* Yazıda örnek olarak verilen şiirler Ramazan ÇİFTLİKÇİ'nin Arapgirli Halk Şairi Fehmi GÜR,Hayatı-Sanatı-Şiirlerinden Seçmeler (Malatya-1997) adlı eserinden alınmıştır.

** Fırat Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi

BİRİNCİ BÖLÜM
GÖRÜŞ'TE YAYINLANAN ŞİİRLERİ

A
-1-

Bu ayda mel'un-i şeytan bağlandı,
Safa geldin şehr Ramazan merhaba.
Münkirlerin kara bağrı dağlandı,
Safa geldin şehr Ramazan merhaba

Şükrolsun eriştik bu güzel aya,
Çekilen emekler gitmesin zaya;
Seni farz eylemiş yoksula, baya,
Safa geldin şehr Ramazan merhaba.

Sekiz Cennet kapıları açılır,
Gökten yeryüzüne nurlar saçılır;
Mümin kullarına hulle biçilir,
Safa geldin şehr Ramazan merhaba.

Cehenneme karşı kalkan dediler,
Deler onu gıybet, yalan dediler;
Münafık olana zindan dediler,
Safa geldin şehr Ramazan merhaba.

Biz de görür müyüz ölmeden evvel,
Ecelimiz yetip gelmeden evvel;
Gönül çiçekleri solmadan evvel,
Safa geldin şehr Ramazan merhaba.

Gece gündüz camileri doldurdun,
On bir aydır kılmayana kıldırdın;
Kötülüğü ara yerden kaldırdın,
Safa geldin şehr Ramazan merhaba.

Ervah-ı ezelde farz oldun bize,
Safalar doldurdun bu kalbimize;
Biz de ceddimizin gittiği ize,
Safa geldin şehr Ramazan merhaba.

Yükseldi göklere Kur'an avazı,
Cem olur müminler kılar namazı;
Fehmi der, gönlümün baharı, yazı,
Safa geldin şehr Ramazan merhaba.

-2-

Alem başka alem oldu, hoş oldu,
Safa geldin Şah Ramazan merhaba.
Münkirlerin bağrı kara taş oldu,
Safa geldin Şah Ramazan merhaba.

Yıldan beri yolundadır gözümüz,
Seni görmek için yanar özümüz,
Hak katında makbul olsun sözümüz,
Safa geldin Şah Ramazan merhaba.

Cennet kapıları açıldı yine,
Zincirler vuruldu şeytana, cine,
Sevgimiz bir iken, yükseldi bine,
Safa geldin Şah Ramazan merhaba.

Coştu yüreğimiz, coşkun göl gibi,
Bereket yağmakta, akar sel gibi,
Açıldın kalplerde taze gül gibi,
Safa geldin Şah Ramazan merhaba.

On bir aya sultan olmuştun ezel,
Aşkı içimize dolmuştur ezel,
Gidişi yaslı da, gelişi güzel,
Safa geldin Şah Ramazan merhaba.

Göklere yükselir Kur'an avazı,
Kılmayanlar bugün kılar namazı,
Toplanmış alimler ederler vazı,
Safa geldin Şah Ramazan merhaba.

İçinde bulunan Kadir Gecesi,
Elbet, On bir ayın sensin yücesi,
Gör ki yaşlar döker, ağlar nicesi,
Safa geldin Şah Ramazan merhaba.

Fehmi der ki, geldin geri gidesin,
Ulumuza bizden selam edesin,
"Kullarından hoşnut geldim" diyesin,
Safa geldin Şah Ramazan merhaba.

-3-

Düşürme kendini sarp kayalara,
Bu dağlar aşılmaz yol olmayınca.
Bakın içimdeki şu deryalara,
Dökemem derdimi tel olmayınca.

Cahil kimselere etme merhaba,
Benim sözüm size gelir mi kaba?
Burda ne dursun elinde yaba,
Harman savrulur mu yel olmayınca?

Nice hanümanlar dünyadan gitti,
Çoğunun yurdunda baykuşlar öttü,
Boşaltma kovanı çiçekler bitti,
Arılar yaşamaz bal olmayınca.

Denizler bağlansa ateşim sönmez,
Bir bardak süt ile bu zehir yenmez,
Demek ki dünyanın dümeni dönmez,
İyler kötülere kul olmayınca.

Kör gözlüler karşısını göremez,
Çalışmayan makamına eremez,
Bilmediği yere hırsız giremez,
Belki komşulardan el olmayınca.

Herkesi sevdiği odlara yakmaz,
Tabi uğraşmazsan terlerin akmaz,
Yüzüne dünyada kimseler bakmaz,
Elinde servetin bol olmayınca.

Her taraf hoş olur bahar olunca,
Bahçelere yeşil yaprak dolunca,
İşte aşık, maşukunu bulunca,
Bülbül şevke gelmez gül olmayınca.

Her daim böyle geçecek günün,
Bir günde olacak yaslı düğünün,
Bu sevda başından eksilmez senin,
Fehmi yana yana kül olmayınca.

-4-

Böyle gezme ile yar ele geçmez,
Geceler yastığı taş olmayınca.
Çalışmazsan balık toruna düşmez,
Biraz üstün başın yaş olmayınca.

Namert kişi yar yolunda koşamaz,
Bineği olmazsa dağdan aşamaz,
Böyle zamanlarda güzel yaşamaz;
Gözünün birisi şaş olmayınca.

Zamanı gelmezse güller derilmez,
Uğraşmazsan bir makama erilmez;
Sürme çekme ile işler görülmez,
Anadan bir kara kaş olmayınca.

Bilmez şu cihana gelip gideni,
Bu yolda canını feda edeni;
Deli kafa gezdiremez bedeni,
Akıllı, fikirli baş olmayınca.

Her yüzgecim diyen gölde yüzemez,
Her şairim diyen koşma dizemez,
Her avcıyım diyen dağda gezemez,
Avcının elinde kuş olmayınca.

Soðuk su serpmekle hararet sönmez,
Dökme sular ile değirmen dönmez,
İki koşma bir arada söylenmez,
Biraz da yürekte coş olmayınca.

Her an büyüğünün emrinden çıkmaz,
Kızılırmak gibi tersine akmaz,
Kaldırıp başını kimseye bakmaz;
O şahsın kafası boş olmayınca.

Fehmi sözlerini söyler bitirmez,
Onda birisini dile getirmez,
Midem zayıf her yemeği götürmez;
Tatlıdan, sütlüden aş olmayınca.

-5-

Günümüz on altı, geri gidersin,
Şah Ramazan sana olsun elveda;
Artık bizi böyle malızun edersin,
Şah Ramazan sana olsun elveda.

Bizden o makama hoşnut varasın,
Gidip dostun cemalini göresin;
Kullarından ben razıyım diyesin,
Şah Ramazan sana olsun elveda.

Bekleriz yolunu, yine gelesin,
Gelip bizi selametle bulasın;
Muradımız bizden memnun olasın,
Şah Ramazan sana olsun elveda.

Aylar geçti, günler geçti sıradan,
Geldin, durmaz tez gidersin aradan;
Tekrarını nasip etsin Yaradan,
Şah Ramazan sana olsun elveda.

Zincirden salınır bağlı şeytanlar,
Milletin içine dağılır onlar;
Onların elinden ne çeker canlar,
Şah Ramazan sana olsun elveda.

Artık yasa girdi yoksulu, bayı,
Gidecek dediler Ramazan ayı;
Kapanır cennetin köşkü, sarayı
Şah Ramazan sana olsun elveda.

Biz senden memnunuz, sen de bizden ol,
Geri çeker seni geldiğin bir yol;
Bereketler yağdı, yerlere bol bol,
Şah Ramazan sana olsun elveda.

Fehmi der ki, güzel mübarek adın,
Şekerde, balda yok billahi tadın;
Geldin amma geri dönmek muradın,
Şah Ramazan sana olsun elveda.

-6-

Karşıma çıktı bir dilber,
Güller açmış yanağında;
Sıra sıra benleri var,
Sallanır gülşen bağında.

Mübarek cemalin gördüm,
Bağlandım gönlümü verdim,
Paylarına yüzüm sürdüm,
Durmuştu yolun sağında.

Sırma gibi telleri var,
Kınalanmış elleri var;
Kafeste bülbülleri var,
Ötüşürler konağında.

Melek midir, huri midir?
Üç güzelin biri midir?
Bir yiğidin yari midir?
Bal tadı var dudağında.

Bürünmüş yeşile, ala,
Düşürdü beni hayala;
Asmış kekliğini dala,
Şeftalinin budağında.

Coştu gitti seller gibi,
Çaldı geçti yeller gibi;
Boyu var sümbüller gibi,
Açılmış gönül dağında.

Çekilmiş yüzüne perde,
Eşi bulunmaz bir yerde;
Bıraktı beni bu derde,
Yaşım on sekiz çağında.

Fehmi der ki sevdim onu,
Bulunur mu aşkın sonu?
Sevgili canımın canı,
Zikirleri parmağında.

-7-

Dediler nazlı yar, burdan geçecek,
Onunçün beklerim yol kenarında,
Mataramdan soğuk bir su içecek,
Onunçün beklerim yol kenarında.

Yakın olacak mı bize gel diye?
Zehir mi verecek, bana bal diye?
Bu senede böyle burda kal diye,
Onunçün beklerim yol kenarında.

Acep olacak mı derdin dermanı?
Gördüm elindeki yeşil fermanı,
Bahar geldi gitti dağın dumanı,
Onunçün beklerim yol kenarında.

Ela gözlerine sürme çekilmiş,
Domur domur teri yere dökülmüş,
Sineme sonsuz bir tohum ekilmiş,
Onunçün beklerim yol kenarında.

Bilmem, acep kolumuzdan tutar mı?
Çeker, beni giden göçe katar ımı?
Köle diye mezatlarda satar mı?
Onunçün beklerim yol kenarında.

İşiten olmazsa, devamlı bağır,
Duyanlar haniya, kulaklar sağır,
Develer gelecek yükleri ağır,
Onunçün beklerim yol kenarında.

Nasip olsa dedim aşkın şarabı,
Saçtılar başıma kumu, turabı,
Ne zaman düzelir gönül harabı,
Onunçün beklerim yol kenarında.

Fehmi der ki ocağında kül olam,
Söyle beni, ağzındaki dil olam,
Nasıl gidem, bir kötüye kul olam,
Onunçün beklerim yol kenarında.

-8-

Dikkat edip arayıp da bulalım,
Defineler yatar yerin altında;
Başımızı taştan taşa çalalım,
Defineler yatar yerin altında.

Her müneccim buna vakıf olamaz,
Kararından fazla göle dalamaz;
Her akıl, her fikir bunu bilemez,
Defineler yatar yerin altında.

Gül solduktan geri sarılma hara,
Fırsat geçer gider eylemez para;
Ararsan kısmeti derinde ara,
Defineler yatar yerin altında.

Altın da var, gümüş de var, pul da var,
Sarı da var, yeşil de var, al da var;
Soram dersen, türlü türlü mal da var,
Defineler yatar yerin altında.

Çalış da zengin ol, avare durma,
Yaslanıp duvara tembel oturma;
Ehlini bul öğren, cahilden sorma,
Defineler yatar yerin altında.

Değme hekim yaraları saramaz,
Gafiller derdine derman aramaz;
Kazma, kürek bu toprağı yaramaz,
Defineler yatar yerin altında.

Fehmi der ki, neler vardır, neler var,
Bakın karşımızda bize güler var;
Acı sözle ciğerimi deler var,
Defineler yatar yerin altında.

-9-

Neş'eli neş'eli vakt-i seherde,
Sen gül ol ki bülbül olam dalında;
Derede, tepede gezdiğin yerde,
Avcı ol ki şahin olam kolunda.

Damarda kanımsın, bedende canım,
Geceli gündüzlü bir galeyanım
Severim ben seni canı cananım,
Çiğne beni turab olam yolunda.

Eriyip kül oldu közüm yok benim,
Kalmadı tükendi sözüm yok benim;
Hak bilir ki daha gözüm yok benim,
Şu dünyanın parasında, pulunda.

Gördüm kimi gözlerinden yaş döker,
Kimi durmuş cımbız ile kaş çeker;
Her birisi bir tarafa baş çeker,
İş kalmamış evlisinde, dulunda.

Bildiğini bize söyle dediler,
Ne var ne yok beyan eyle dediler;
Kimi böyle, kimi şöyle dediler,
Koymazlar kimseyi kendi halinde.

Yandı cayır cayır özüm kalmadı,
Hiç de bir tarakda bezim kalmadı;
Daha bir kimseye sözüm kalmadı,
Kimi zehirinde, kimi balında.

Göz açıp da yamacını görmedin,
Hiç mi bir kimsenin halin sormadın;
Hesap edip zekatını vermedin,
Gün gelir de seni yakar malın da.

Söyledik söyledik sözümüz hava,
Bu nasıl yaradır, bu nasıl deva;
Yalvardık, yakardık geçmedi dua,
Fehmi der ki, yazılar var alında.

-10-

Haydi arkadaşlar oyun yerine,
Babalar çalgıda, kızlar oyunda.
Bu nasip olur mu binde birine,
Babalar çalgıda, kızlar oyunda.

Kimi meyhanede, kimisi barda,
Gıramda düşük yok hep bir ayarda,
Seyreyle kendini ayna duvarda,
Babalar çalgıda, kızlar oyunda.

Bu ne değirmendir tersine döner,
Gittikçe dert derdin üstüne biner
Kerem et katibim yaz birer birer,
Babalar çalgıda, kızlar oyunda.

Kiminde bağlama, kiminde keman,
Nerede merhamet nerede iman,
Bu da görülmemiş böyle bir zaman;
Babalar çalgıda, kızlar oyunda.

Zina, bina her tarafı bürüdü,
Dünya baştan başa aldı yürüdü,
Kiminin beyninde aklı çürüdü,
Babalar çalgıda, kızlar oyunda.

Dikkat edin seyirciler geldi mi?
Hele bakın, görün meydan doldu mu?
Bu yol yolcusundan kalan oldu mu?
Babalar çalgıda, kızlar oyunda.

Söyleriz söyleriz geçmez sözümüz,
Şükrolsun bunları görmez gözümüz,
Ama işittikçe yanar özümüz,
Babalar çalgıda, kızlar oyunda.

Fehmi senin sözün eylemez tesir,
Dikkat et diline bırakma kusur,
Hesap eyledin mi kaçıncı asır?
Babalar çalgıda, kızlar oyunda.

-11-

O melek simadır göründü bize
Aklımı başımdan aldı ne fayda.
Başıma geleni bildirem size,
Serimi sevdaya saldı ne fayda.

Gezerken bir güzel karşıma çıktı,
Bir kere sıdk ile yüzüme baktı;
Görünmezden beni aşka bıraktı,
İçime sevgisi doldu ne fayda.

Ol dem cemalini bize gösterdi,
Mahzun yüreğime koydu bu derdi;
Bir yeşil perdenin içine girdi,
Haddi yok denize daldı ne fayda.

Zannettim güneştir sulara battı,
Ulu deryalara kendini kattı;
Bilemem ki Allah bir mi yarattı?
Beni taştan taşa çaldı ne fayda.

Koştum arkasından ele geçmedi,
Yalvardım yakardım tora düşmedi;
Bir bade uzattım alıp içmedi,
Güller gibi rengim soldu ne fayda.

Elim yetişmedi tutam elini,
Saramadım o incecik belini;
Deste deste deremedim gülünü
Dikenler içinde kaldı ne fayda.

Sanki bir ay doğdu gönül bağıma,
Sol yanımdan dönmez oldum sağıma;
Artık erişemem o konağıma,
İşte bana olan oldu ne fayda.

Fehmi der ki, sözüm duyulmaz oldu,
Onu gören aşık ayılmaz oldu;
Gerdanında benler sayılmaz oldu,
Beni böyle mecnun kıldı ne fayda.

-12-

Cihana nurlar saçıldı,
Canımın canı Mustafa,
Terindin güller açıldı,
Koklarım anı Mustafa.

Yüreğimdc yaram derin,
Tabipsin vardır haberin,
Gelen cümle mürsellerin,
Sensin sultanı Mustafa.

Aşk dolusu içmişlerin,
Aşkın ile pişmişlerin,
Hasta olup düşmüşlerin,
Oldun lokmanı Mustafa.

Açıldı sinemde yara,
Olmayalım yüzü kara,
Ümmetinim koyma nara,
Şefaat kanı Mustafa.

Cem olup, mahşer yerine,
Geldim sürüne sürüne,
Sorarlar biri birine,
Derler ki hani Mustafa.

Duyan tatlı sözlerinden,
Alev çıkar özlerinden,
Yaş yerine gözlerinden,
Dökerler kanı Mustafa.

Olsun sana canım kurban,
Kurulacak ulu divan,
Ebubekir, Ömer, Osman,
Okur Kur'an'ı Mustafa.

Biçareyim kovma beni,
Gönülden severim seni,
Sucu yaptın mahşer günü,
Şah-ı merdanı Mustafa.

Köprü başında masumlar,
Hasan Hüseyin'dir onlar,
Günahsız şehit olanlar,
Döküldü kanı Mustafa.

Söylensin Fehmi'nin adı,
Durmadan kılsın feryadı,
Yoktur başka bir muradı,
İster imanı Mustafa.

-13-

Nedir bu feleğin kahrı, garazı,
Muratsız mi gideceğiz toprağa?
Şaşırdım yolumu bulunmaz izi,
Bağban olup giremedim bir bağa.

Kimini hapsetmiş derin zindana,
Kimi baykuş gibi girmiş virana,
Kimi hükmediyor koca cihana,
Kimisini atmış bir yıl ırağa.

Kimi aşkın denizine dalmadı,
Kimi muradına nail olmadı,
Kiminin elinde bir pul kalmadı,
Kimi kaftan giymiş baştan tırnağa.

Kimi yoksul oldu, kimi bay oldu,
Kiminin başından aklı zay oldu,
Kiminin gözünün yaşı çay oldu,
Kimi var ki çıkmış yüce konağa.

Kimisi kazanır, kimi sarf eder,
Kiminin yüreği yanar berf eder,
Kiminin kapısın kitler mahf eder,
Kimi bakmaz oldu, sola ve sağa.

Kiminin elinde divit kalemi,
Kiminin dilinde hakkın kelamı,
Kimi büyüklenir almaz selamı,
Kimi der cihana ben oldum ağa.

Kimisi tutulmuş çaresiz derde,
Kimisi bilmez ki aklı nerede,
Kimi deli deli gezer bu yerde,
Kimini bırakmış ormana, dağa.

Kimi gezer kıratların boynunda,
Kiminin hiç bir şey yoktur koynunda.
Kimi yatar güzellerin koynunda,
Kimi mayil olmuş elma yanağa.

Kimi yaya yürür, kimi kır atlı,
Kimi kır atını sürer süratlı,
Kiminin sözleri şekerden tatlı,
Kiminin sözleri düşmüş ayağa.

Kiminin kırılmış kolu kanadı,
Kiminin şekerden alınmış tadı,
Kiminin göklere çıkar feryadı,
Kimi kabahatsız yatmış dayağa.

Kiminin başında sevda geziyor,
Kimi deryalara dalmış yüzüyor,
Kimi de elinden ferman yazıyor,
Kurban olam kalem tutan parmağa.

Kiminin altunu, göğsünü döğer,
Kimi benniklenir kendini öğer,
Kiminin gözleri cihanı değer,
Kimi zevke çıkmış bahçeye, bağa.

Kiminin yanağı kırmızı nardır,
Kiminde mah gibi güzellik vardır,
Kiminin başına gen dünya dardır,
Kiminin lebleri benzer kaymağa.

Kiminin saçları ipeğin teli,
Kiminin gerdanı karanfil gülü,
Kimi yaylaların nazlı sümbülü,
Kimi kırmızılık vermiş dudağa.

Kimi baştan dibe giymiş libası,
Kimi senelerce çekiyor yası,
Kimi çirkin, kimi güzeller hası,
Kiminin kaderi çekmiş uzağa.

Kırıldı Fehmi'nin zarı kırıldı,
Ah çekerek yürekciği yarıldı,
Acep niçin felek ile darıldı,
Kendi eli ile düştü tuzağa.

-14-

Bir çocuk dünyaya geldiği zaman,
Tuzlanır bir vakit girer kundağa,
Koyulur beşiğe sallanır hemen,
Elenir, belenir, sıcak toprağa.

Bir yaşında tıpış, tıpış hem yürür,
Anası, babası muhabbet verir,
Ona türlü libaslardan giyirir,
Sevk ederler kucaklardan kucağa.

İkisinde gören öper yüzünü,
Üç yaşında sürmelerler gözünü,
Dört yaşında söyler tatlı sözünü,
Beşinde benzer gül bitmiş çanağa.

Altısında sorsan kendini bilir,
Yedisinde ön döşleri dökülür,
Sekizinde süt dişine yol gelir,
Dokuzunda benzer bülbüllü bağa.

On yaşında kalem alır eline,
On birinde neler gelir diline,
On ikide kendi gider yoluna,
On üçünde lebler benzer kaymağa.

On dördünde gözü, gönlü tok gibi,
On beşinde akıl başta çok gibi,
On altıda düşüncesi yok gibi,
On yedide terler gelir yanağa.

On sekizde bir sevdaya tutulur,
On dokuzda aşıklara katılır,
İgirmide bir dilbere satılır,
İkisi bir çift girerler yatağa.

Yirmi beşte bir zevk içinde yaşar,
Otuzunda yüce dağlardan aşar,
Otuz beşte zikre, ya küfre koşar,
Sözüm yoktur olur olmaz ahmağa.

Kırk yaşında pişman olur işine,
Kırk beşinde çok şey gelir düşüne,
Ellisinde bir yel eser başına,
Yüzü soğur döner bir karlı dağa.

Elli beşte çoluk, çocuk bakmazlar,
Altmışta önüne ateş yakmazlar,
Altmış beşte bir sofraya sokmazlar,
Ayrı korlar yemeğini tabağa.

Yetmişinde yüz çevirir uşağı,
Dökülmüş tarlası, kalmış başağı,
Artık düşer aşağıdan aşağı,
Son deminde girer kara toprağa.

Söyle Fehmi söyle kesme kısadan.
Seksene giden yok nasıl uzatam,
Allah sakla bizi cümle kazadan,
Yetiştir cennetten akan ırmağa.

-15-

Döktün dişlerimi, yoldun saçımı,
Koca dünya, kocamadın sen hala,
Kayıbettim barhanamı, göçümü,
Yoktur senin gibi püsküllü bela.

Kimini seversin alıp koynuna,
İp takarsın kimisinin boynuna;
Akıl ermez dünya senin oynuna,
Ne girersin bir yeşile, bir ala.

Bir dem serbest olur, bir dem kaçarsın,
Bir dem dört tarafa inci saçarsın,
Gündüzleri gerdanını açarsın,
Gece bürünürsün kutnuya, şala.

Bir dem arslan olur dağa çıkarsın,
Bir dem zalim olur canlar yakarsın;
Bir zaman da elvan elvan kokarsın,
Karışırsın bir şekere, bir bala.

Bir zaman olursun zehirden acı,
Her yaraya bulamazsın ilacı;
Kiminin başından alırsın tacı,
Bir yardan uçurur, atarsın kola.

Tutar cümlemizi çalarsın taşa,
İsterse bey olsun, isterse paşa;
Nice mürsellere kalmadı haşa,
Gönderirsin geri gelmez bir yola.

Kardeşi kardeşe düşman edersin,
Yaptığı işlere pişman edersin;
Yıkar hanesini viran edersin,
Sonra düşürürsün başka bir hala.

Fehmi, sen de düşün vaktinde davran
Ne yavuz düşmandır karşında duran;
Gidecek yoluna tuzaklar kuran,
Kesmiş sağı-solu elinde pala.

-16-

Aşkın ile aşk oduna dağlandım,
Bilmem ki neyleriz biz Leyla Leyla.
Düşmanların tarafından bağlandım,
Gel de bentlerimi çöz Leyla Leyla.

Koymuşum yoluna baş ile canı,
Dökerim uğrunda kırmızı kanı,
Dağların başına kurdum meskeni,
Yoldaş ol yanımda gez Leyla Leyla.

Bir kuş olsam sarayına konarım,
Durmadan ismini her an anarım,
Alev düşmüş cayır cayır yanarım,
Doldu yüreğime köz Leyla Leyla.

Dolu kadeh gibi boşalıp dolsam,
Arayı arayı cebelde bulsam,
Sen bir Leyla, ben de bir Mecnun olsam,
Çağırsam dağlarda kız Leyla Leyla.

Kaldırıp peçeni çıkma meydana,
Reva değil bunca cefalar cana,
Bir deste gülüm var gönderem sana,
Al gerdan üstüne diz Leyla Leyla.

Gezerim kimseye yoktur zararım,
Çölden çöle düşmüş dostum ararım,
Tükendi kalmadı sabrım kararım,
Artır gayretini tez Leyla Leyla.

Aşamam dağları yollarım kardır,
Cihan zindan olmuş başıma dardır,
Eğer tabip isen dermanın vardır,
Yaram sol yanımda yüz Leyla Leyla.

Bu nasıl tecelli bilmem ne kader,
Ben senin elinden oldum derbeder,
Fehmi çoban olmuş Leylasın güder,
Olmasın arada söz Leyla Leyla.

-17-

Vaktin geçti, vaktin geçti,
Ağlama güzel ağlama.
Bağıma sarılık düştü,
Ağlama güzel ağlama.

Sürmedik dünyada safa,
Devamlı çekeriz cefa,
Bulunur mu derde şifa?
Ağlama güzel ağlama.

Düşme zalimin eline,
Koy gitsin kendi haline,
Bülbüller konmaz gülüne,
Ağlama güzel ağlama.

Böyle gelmiş, böyle gider,
Bu ne gamdır, bu ne keder?
Zalim sana zulüm eder,
Ağlama güzel ağlama.

İsteğimi bulamadım,
Muradımı alamadım,
Ben de senin olamadım,
Ağlama güzel ağlama.

Yüreğinde ateşin var,
Ne yarenin, ne eşin var.
Melul melul gülüşün var,
Ağlama güzel ağlama.

Ah çekmek ömre zarardır,
Kara gün yakar karardır,
Her işte bir hayır vardır
Ağlama güzel ağlama.

Dağ başına çöktü duman,
Böyle mi yazılmış ferman,
Fehmi der ki gitti zaman,
Ağlama güzel ağlama.

-18-

Aklını topla başına,
Uyuma gönül, uyuma;
Kuş konar mezar taşına,
Uyuma gönül, uyuma.

Sana kalmaz dar-ı fena
Ne sana baki, ne bana;
Cefalar verdirir cana,
Uyuma gönül, uyuma.

Bu gafletten aç gözünü,
Dostuna bağla özünü;
Dinle mürşidin sözünü,
Uyuma gönül, uyuma.

Gelen gider, görmez misin?
Bir ahdinde durmaz mısın?
Doğru yolu sormaz mısın?
Uyuma gönül, uyuma.

Bura bir söğüt gölgesi,
Kimse bilmez neyin nesi;
Dinle, gelir dostun sesi,
Uyuma gönül, uyuma.

Günleri boşa geçirdin,
Bir faniye meyil verdin;
Hani dünyada ne gördün?
Uyuma gönül, uyuma.

Gündüzlerin gece olur,
Gör ki halin nice olur;
Gidecek yol yüce olur;
Uyuma gönül, uyuma.

Fehmi'nin sözü haklıdır,
Kitli sandıkda saklıdır;
Akıl, kamiller aklıdır,
Uyuma gönül, uyuma.

-19-

Her gece Kadir Gecesi,
Uyuma gözler, uyuma;
Gözyaşı döker nicesi,
Uyuma gözler, uyuma.

Gaflet uykusuna dalma,
Şeytandan nasihat alma,
Yürü de yolundan kalma,
Uyuma gözler, uyuma.

İçin yansın, dışın yansın,
Kirpikler kana boyansın;
Dünyada günahkar sensin,
Uyuma gözler, uyuma.

Bağışlatır günahını,
Yükseltir göğe ahını;
Razı eyle Allah'ını,
Uyuma gözler, uyuma.

Pişmanlık eder mi para?
Eylenmez açılan yara;
Gezme avare avare,
Uyuma gözler, uyuma.

Nic' olacak halin senin?
Ötmez daha telin senin;
Sarpa düşmüş yolun senin,
Uyuma gözler, uyuma.

Geçecek birgün bu hayat,
Menzile yetmez yorgun at,
Metalını alana sat,
Uyuma gözler, uyuma.

Fehmi, birgün göçeceksin,
Ecel meyi içeceksin;
Bu dünyadan geçeceksin,
Uyuma gözler, uyuma.

-20-

Dedim güzel sen kimlerin yarisin?
Dedi tanımadım kim derler sana.
Dedim güzel sen canımın canısın,
Dedi, Mecnun gibi söz etme bana.

Dedim güzel sümbül müsün gül müsün?
Dedi söyle yaren misin el misin?
Dedim güzel şeker misin bal mısın?
Dedi, sen uymuşsun kendi kafana.

Dedim güzel yanağında alın var,
Dedi sarp dağlara düşmüş yolun var,
Dedim güzel söyle nice kulun var,
Dedi sayam dersen çık gör meydana.

Dedim güzel kimler düştü peşine?
Dedi, çok söyledim var git işine,
Dedim güzel hayran olam eşine,
Dedi al başını çekil bir yana.

Dedim güzel beni çeker bağlarsın,
Dedi melul melul niçin ağlarsın?
Dedim güzel yüreğimi dağlarsın,
Dedi zahmet verme bu tatlı cana.

Dedim güzel etme bu kadar nazı,
Dedi sen karşımda çok çaldın sazı,
Dedim güzel nedir bu kara yazı,
Dedi gel bak elimdeki fermana.

Dedim güzel bir dolu ver elinden,
Dedi zevk almışsın seher yelinden,
Dedim güzel kem söz çıkmaz dilinden,
Dedi sırrımızı verme cihana.

Fehmi der ki güzellerin şahısın,
Dedi kalbimizin doğan mahısın,
Dedim dört köşcnin kıblegahısın,
Dedi biz kalmışız ahir zamana.

-21-

Kapat pencereyi hastadır canım,
Gelip dokunması yel bana bana,
Yaralanmış ağrır, sızlar her yanım,
Görüp de gülmesin, el bana bana.

Çık tenhaya sevdiğini göresin,
Gerdanına yüzlerini süresin,
Siyah zülüfünden, kese, veresin,
Takayım sazıma tel bana bana.

Cümle gam kasavet bize verilmiş,
Kolum gitmiş kanatlarım kırılmış,
Çiçekler baş eğip yere serilmiş,
Bilmem niçin küsmüş, gül bana bana.

Yayla size kalsın, dağ size kalsın,
Bahçe size kalsın, bağ size kalsın,
Şah oldum derseniz, tuğ size kalsın,
Helbet yüz çevirmez, çöl bana.

Gittikçe yolumuz düştü derine,
O yarın cemali nice görüne,
Atmışım kendimi yangın yerine,
Döşek-yorgan olsun kül bana bana.

Yürürken vuruldum çarem yok benim,
Geceler karanlık, çıram yok benim,
Aradım cebimi, param yok benim,
Zehir zıkkım oldu, pul bana bana.

Yedi yıldır hasretine yanarım,
Şeker gibi dillerine kanarım,
Bülbül olup dallarına konarım,
Aç da kollarını gel bana bana.

Fehmi der ki dört yanımı nar kesmiş,
Açılmadan güllerimi har kesmiş,
Yollarımı duman kesmiş, kar kesmiş,
Bu yıl ağır geldi, yıl bana bana.

-22-

Garibim hana düştüm,
Dön bu yana, bu yana,
Derin zindana düştüm,
Merhamet eyle bana.

Susuzum yürek yandı,
Aşkın ile boyandı,
Feryat göğe dayandı,
Meftun olmuşum sana.

Dağlar sizi delerim,
Şad olurum gülerim,
Dostu görmek dilerim,
Bir gelmiştir cihana.

Yaylada sümbülün var,
Bahçelerde gülün var,
Bağında bülbülün var,
Ötüşür yana yana.

Gözlerin fincan gibi,
Benlerin mercan gibi,
İkimiz bir can gibi,
Sarılalım can cana.

Kalem gibi kaşın var,
Ne sevdalı başın var,
Gözlerinde yaşın var,
Darıldın mı sen bana?

Doyamadım sözünden,
Ayrılamam izinden,
Aç nikabı yüzünden,
Benzer şems-i tabana.

Esersin yeller gibi,
Kokarsın güller gibi,
Coşarsın seller gibi,
Karışırsın ummana.

Düşmüşüm doğru yola,
Bakamam sağa sola,
Fehmi der ki kol kola,
Gel gidelim seyrana.

-23-

Gençliği boşa geçirdim,
Hayıf bana, yazık bana;
Bülbülü daldan uçurdum,
Hayıf bana, yazık bana.

Artık yaş ihtiyar oldu,
Gözlerim kan ile doldu;
Gönül bağı viran oldu,
Hayıf bana, yazık bana.

Etmedim beş vakti eda,
Olmadım günahdan cüda;
Şimdi daha vermez fayda,
Hayıf bana, yazık bana.

Yer çağırır gel gel diye,
Ağzın açmış yiye yiye;
Elimde yoktur hediye,
Hayıf bana, yazık bana.

Ecel gelir zorlar beni,
Bir tahtada yurlar beni;
Derin yere korlar beni,
Hayıf bana, yazık bana.

İki melek gelir anda,
Sıkıntı belirir canda;
Akıl yok ise kafamda,
Hayıf bana, yazık bana.

Yoktur bunda hile, yalan,
Gelir dolar akrep, yılan;
Var mı derde çare bulan?
Hayıf bana, yazık bana.

Akıl buna kafi gelmez,
Neler olur kimse bilmez;
Fehmi, bu düğüm çözülmez,
Hayıf bana, yazık bana.

-24-

O günden beridir yaslı gezerim,
Gülmek yoktur, "gül" demedi yar bana;
Gözlerimden kanlı yaşlar süzerim,
"Al mendili sil" demedi yar bana.

Ateş düşmüş yüreğime yanarım,
Ele gitti, hala benim sanarım.
Şişte kebab döner gibi dönerim,
Uzak düştüm, "gel" demedi yar bana.

Bülbül olup, öttüm yarin bağında,
Elvan elvan tüttüm yarin bağında,
Bir gül olup bittim yarin bağında,
"Diken" dedi, "gül" demedi yar bana.

Soldu çiçeklerim, hara karıştım,
Ne şerbete, ne sulara karıştım,
Tatlı idim, acılara karıştım,
"Zehir" dedi, "bal" demedi yar bana.

Geldi karşımıza düşman savaşı,
Bir "Allah" dememiz titretir arşı;
Çektim kılıcımı bunlara karşı,
"Çekil" dedi "dal" demedi yar bana.

Bazıları doğru yoldan azarlar,
Bazıları hayır işi bozarlar;
Sevenler sevene mektup yazarlar,
"Name yazam al" demedi yar bana.

Aşkın sayesinde dağları deldim,
Ufak tepeleri ikiye böldüm;
Dolana dolana köyüne geldim,
"Bu yıl burda kal" demedi yar bana.

Dedim nazlım, bura senin köyündür,
Uzak uzak kaçmak eski huyundur;
Dediler ki, "Fehmi senin neyindir"?
"Kölem" dedi, "el" demedi yar bana.

-25-

Yosmam senin adın nedir?
Söyle bana, söyle bana.
Dileğin, muradın nedir?
Sarılalım mı can cana?

Söylersem sonra duyarlar,
Tatlı canıma kıyarlar,
Belki gözümü oyarlar,
Nasıl dönem senden yana.

Alıp burdan kaçırayım,
Karlı dağlar aşırayım,
Çölden çöle düşüreyim,
Ben seni vermem düşmana.

Gelen olur arkamızdan,
Sarılırlar yakamızdan,
Büyük işler çıkar azdan,
Boyanırız kızıl kana.

Gelenlere karşı duram,
Hasır gibi yere serem
Bu yolda canımı verem,
Gürleyip çıkam meydana.

Bir tanesin eşin yoktur,
Karşında düşmanlar çoktur.
Dinle beni sözüm haktır.
Belki bu kader uyana.

Gönül hakka bağlamışım,
Kılıcımı yağlamışım,
Nicesini sağlamışım,
İhsan ismi gelmiş bana.

Fehmi demiş bana civan,
Olmuşum bu yolda kurban,
Kol açmışım sana sultan,
Can feda kıldım canana.

Yurdum Arapgir'dir, vatan Türkiye,
Edirne'den ucu yetişir Van'a;
Birer birer illerime hediye,
Velakin İstanbul can katar cana.

Antakya, Antep, Urfa'ya geçtim,
Diyarbakır dedim Mardin'e düştüm;
Al atıma bindim Siirt'e eriştim,
Orda muhtaç oldum bir tas ayrana.

Durmadan dolandım Bitlis'i, Muş'u,
Vardım köylerine başında puşu;
Yordu dizlerimi düzü, yokuşu,
Dönderdim yönümü Bingöl'den yana.

Eğer benim dediğimi edersen,
Vilayet vilayet gezeyim dersen;
Kısmet olur Erzurum'a gidersen,
Soğuk sularından iç kana kana.

Göremedim Trakya'nın boyunu,
Meşhur olur derler Kars'ın koyunu;
Hoş oyundur Trabzon'un oyunu,
Babayiğitleri çıkar meydana.

Hepsini birer birer sayamam,
Yemesine içmesine doyamam;
Eşkiya değilim adam soyamam,
Gir de Giresun'dan gel Erzincan'a.

Türlü türlü meyvesini yemeli,
Kerpiç midir, beton mudur temeli?
Birer birer adlarını demeli,
Elazığ, Malatya, Maraş, Adana.

Mersin, Antalya ne güzel yerler,
Duyup, işitenler görelim derler;
Aydın efeleri türküler söyler,
Konya'da nam vermiş ulu Mevlana.

Ankara, Kayseri bizlere hoştur,
Hakkari'ye verilen emek boştur;
Rize'nin toprağı devamlı yaştır,
Amasya elması yetişir bana.

Çanakkale derler şehit yatağı,
Bursa benim, yoktur başka ortağı;
Kastamonu'nun çok ormanı, dağı,
Rutubetli Sinop yaramaz sana.

Tarih yaşar burda geldim Samsun'a,
Evel Allah işim gitmez aksine;
Sen de hiç düşünme kendini sına,
Kahramanlar çalışmışlar vatana.

Geldim ki Sivas'a verilmiş emek,
Kana kana içtim suyu kepenek;
Daha neleri var, ille güreşmek,
Gelinleri dilber, kızları suna.

Yavaş yavaş geldik burası Çorum,
Bu nasıl usuldur, bu nasıl durum?
Nihayet İzmir'de kalmaktır zorum,
Fehmi der ki, burda sevgili ana.

-27-

Sabahtan uğradım göl kenarına,
Karşımda güzeller çıktı beyana;
Götürdüler beni aşk pınarına,
Ol demde geldiler ulu meydana.

Ellerinde yeşil alem var idi,
Kaşlarında kara kalem var idi;
İçimde dert ile elem var idi,
Yeni baştan mihnet saldılar cana.

Yüzlerinde şems-i kamer nişanı,
Kaynattı muhabbet damarda kanı;
Sual ettim, biri Mısır Sultanı,
Birisinden cevap gelmedi bana.

Salladı başını bir gülümsedi,
Bilmedin mi beni sevgilim dedi;
Dört harften ibaret yazılmış adı,
Doğuramaz onu değme bir ana.

Bedir ay doğmuştu yanaklarından,
Ab-ı kevser akar dudaklarından;
Öptüm ellerinden, ayaklarından,
Emsali gelmemiş bütün cihana.

Göğsünde görmüşüm yeşil baharı,
Onu seven aşık neylesin varı;
Çoştu ellerinden hayat suları,
Daya da ağzını iç kana kana.

Aç da gözlerini bak cemaline,
Sakın meyil etme dünya malına;
Aşık isen gir maşukun yoluna,
İletir rah seni can ü canana.

Fehmi der ki, böyle güzel kim olur?
İylenmez yaraya o hekim olur,
Ne yazık vücudum kurda yem olur;
Sonunda giderim ulu divana.

-28-

Bir yüzün ay olmuş, bir yüzün güneş,
Ernsalin gelmemiş bütün cihana.
Yanar ciğerimde, sönmez bu ateş,
Beni mest eyledin, çıktın meydana.

Yüzüne bakınca kamaşır gözler,
Açmış yanağında güller, nergisler,
Nurundan fark olmaz gökte yıldızlar,
Çifte benler şahit beyaz gerdana.

Kudretten olmuştur kaşlar sürmeli,
Bin yıllık yoldaysa gidip görmeli,
Sevip ona candan gönül vermeli,
Bir an evvel karışmalı kervana.

Sen bana bir gülsün, ben sana bülbül,
Bir kez cemalini bize göstergil,
Övmüş halk eylemiş ol Rabbi Celil,
Canım kurban seni veren rahmana.

Açıktır kaşları, orta boyludur,
Temiz ahlâklıdır, güzel huyludur,
Ya bir şehirlidir, ya bir köylüdür,
Güzellikte benzer Yusuf Kenan'a.

Allah için benden çevirme yüzün,
Leblerden bal akar, şekerdir sözün,
Katına varmaya isterim izin,
Nail olam senin gibi sultana.

Biri girer, biri girmez bu yola,
Dilerim olayım kapında köle,
Senin aşkın nasip olmaz her kula,
Bir olup da sarılmazlar can cana.

Cevahir taşıdır benim sözlerim,
Söyler söyler, her an ismin gizlerim,
Fehmi der ki, dost izini izlerim,
Müsaadesiz girmem bağa, bostana.

-29-

Zuhur edip dünyanıza gelirse,
Bakın kızlar hakkındaki destana.
Bir yaşında her kim onu görürse,
Derler bir av gelmiş bizim oğlana.

İkisinde şaki bülbüller gibi,
Üç yaşında nazlı sümbüller gibi,
Dört yaşında deli gönüller gibi,
Beş yaşında benzer taze fidana.

Altısında tatlı tatlı sözleri,
Yedisinde kayıp olmaz izleri,
Sezikizinde şahin gibi gözleri,
Dokuzunda benzer bağ-ı gülşene.

On yaşında kızın çoktur sevgisi,
On birinde saçlarının örgüsü,
On ikide bu bir Allah vergisi,
On üçünde bir ay doğar cihana.

On dördünde melek gibi seçilir,
On beşinde çaylar gibi içilir,
On altıda türlü donlar biçilir,
On yedide gören can verir sana.

On sekizde seller gibi coşarsın,
On dokuzda etrafına taşarsın,
İgirmide kam içinde yaşarsın,
Kadersizsin kaldın sen bu zamana.

Fehmi der ki hali budur kızların,
Niçin böyle soldu parlak yüzlerin,
Kimsenin yanında geçmez sözlerin,
Dönmüşsün bozulmuş bağa bostana.

-30-

Çiçekleri methedeyim bu sefer,
Alsam gonca gülü çıksam meydana,
Menekşe bahçede boynunu eğer,
Nazlı sümbül durmuş, arşı seyrana.

Açılır baharda çalı gülleri,
Bir zevkle getirir şen bülbülleri,
Sanarsın mis, kokar, hanımelleri,
Ayçiçeği durmaz bakar dört yana.

Sarmaşık sarılmış göğe uzanmış,
Lale dedikleri bir nam kazanmış,
Açılmış çiçekler, dünya bezenmiş,
Koklasam nergisi yetişir bana.

Kardelen, papatya, koyungözleri,
Zapteylemiş tepeleri, düzleri,
Aldatırlar, gelinleri, kızları,
Onlar da meftundur kaşı kemana.

Kartopları bahçelerde sallanır,
Arılar üstüne konar ballanır,
Gelincikler filiz verir dallanır,
Çağırırlar bu temeli kurana.

Reyhan methedilmiş vaktinden beri,
Salkım çiçeğinden aldım haberi,
Türlü türlü neş'e verir her biri,
Bir ıhlamur çayı sunayım sana.

Yasemini, mor nergisi severim,
Bir deste toplayın, getirin derim.
Hülya çiçeğinden yoktur haberim,
Sizden istediğim bir kına kına.

Fehmi der ki çiçekleri neylerim,
Hepsinin derdini beyan eylerim;
Bu destanı Abdullah'a söylerim,
Böyle tamam ettim derim ben ona.

-31-

Hemen hazırlanın cenge gidelim,
Düşman karşımıza çıkmış baksana,
Haydın arkadaşlar sizi görelim,
Oklarını yaya takmış baksana.

Almak ister bizi çember içine,
Bakmayalım ikisine üçüne,
Masum yavruların bunda suçu ne,
Vurduğunu yere yıkmış baksana.

Kapıları kırmış sur'a dalmışlar,
Başta kumandana haber salmışlar,
Bu gelişte bir çok şehir almışlar,
Ordusunu dağa çekmiş baksana.

Niceleri geri koymuş yolundan,
Sıkı sarmış kanadından kolundan,
Bir sağından vurmuş bir de solundan,
Karşısında bıyık bükmüş baksana.

Davranalım biz de onlara karşı,
Bir vuruşta bırakalım bin başı,
Allah Allah sesi inletsin arşı,
Eza vermiş canlar yıkmış baksana.

Almış mızrağını kement belinde,
Kelamullah yoktur onun dilinde,
Dizmiş taburları kılıç elinde,
Sel yerine kanlar akmış baksana.

Ordusu kuvvetli çoktur askeri,
Söker yerli taşı tutsa her biri,
Harbi kazanmadan dönmeyin geri,
Kara duman gibi çökmüş baksana.

Nefsi hükümdardır, veziri şeytan,
Askerlik üstünde onlar kumandan,
Onlara uyanın halleri yaman
Fehmi der ki, bize bakmış baksana.

-32-

Aldanma dünyaya beyhude yere,
Çağıracak ölüm gel bana, bana.
Bilmem binde biri makama ere,
Ecel şerbetini sunacak sana.

Yanan ocakları söndüren budur,
Akan gözyaşını dindiren budur,
Geri gelmez yola döndüren budur,
İndirecek bizi ıssız bir hana.

Yaptıkları karşısına dikilir,
Bakan gözlerinin nuru dökülür,
Artık damarlardan kanı çekilir,
Ölüm el uzatır, bu tatlı cana.

Sabiler yuvada koyan ölümdür,
Evliyalar donun soyan ölümdür.
Ne bu genç , ne koca diyen ölümdür,
Ne vezire kalır, ne şah sultana.

Fırsat gider aç gözünü gafletten,
Koru hayatını koğdan işretten,
Esirge dilini, yalan kıymetten,
Bulursun uyarsan kendi kafana.

Sağlığında haram etme malını,
Sonra nasıl olur bilmez halini,
Döker gider, akçasını, pulunu,
Bura baki değil misafirhane.

Yerler yarılacak, gök dürülecek,
İnan bir gün hesap günü gelecek,
İşlediği işi herkes bilecek,
Ger şüphesiz inanmazsan Kur'an'a.

Gidecek ziyası güneşin ayın,
Görülür, hesabı, yoksulun, bayın,
Zümrütten, yakuttan olsa sarayın,
Bir gömlekle çıkacaksın meydana.

Fehmi der ki bilir misin ne deriz,
Büyük kusur işler, isyan ederiz,
Zengin, yoksul hep beraber gideriz,
Ol mahşer gününde ulu meydana.

-33-

Güneş doğmuş karşı dağa,
Uyansana uyansana.
Şerbetin dolmuş bardağa,
İçip kansana, kansana.

Neler gelecek başına,
Kuş konar mezar taşına,
Aşkın korlu ateşine,
Düşüp yansana, yansana.

Adular gelmiş yanına,
Kıymak isterler canına,
Tez olup düşman kanına,
Boyansana, boyansana.

Bak şu surun yapısına,
Kalay vur gönül pasına,
Silahlanıp kapısına,
Dayansana, dayansana.

Yeri, yurdu almak ister,
Durma mertliğini göster,
Çek kılıcı yerlere ser,
Dedim ben sana, ben sana.

Kimsc kılmamış kararı,
Yapma kendine zararı,
Ardı gelmez günahları,
Etme sen sana, sen sana.

Deme olur bazı, bazı,
Yoktur onun kışı, yazı,
Gafil olma kıl namazı,
Kurban can sana, can sana.

Fehmi kılar feryadını,
Almamıştır muradını,
O dostun binbir adını,
Durma ansana, ansana.

-34-

Bin azap çekmişim; bin daha gerek,
Şikayet eylemem halim ben sana.
Dilerim cemalin mahşerde görek,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir ilim verdin, ne bir ses verdin,
Ne bir kalpak verdin, ne bir fes verdin;
Her daim gönlümde kara yas verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir sofra verdin, ne bir nan verdin,
Ne bir şöhret verdin, ne bir şan verdin;
Nal mıh arasında kalmış can verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir sümbül verdin, ne bir gül verdin,
Ne bir perde verdin, ne bir tel verdin;
Yaz günleri bozbulanık sel verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir oda verdin ne bir cam verdin,
Ne bir varlık verdin, ne bir nam verdin;
Yaprağı dökülmüş kuru dal verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir dükkan verdin, ne bir mal verdin,
Ne bir yeşil verdin, ne bir al verdin;
Yaprağı dökülmüş kuru dal verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir kulak verdin, ne bir göz verdin,
Ne bir sohbet verdin, ne bir söz verdin,
Yüreğim dolusu kor'lu köz verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir ayva verdin, ne bir nar verdin,
Ne bir kazanç verdin, ne bir kar verdin,
Bahar günü duman duman kar verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir petek verdin, ne bir bal verdin,
Ne bir kaftan verdin, ne bir şal verdin,
Herkese nasibin gayet bol verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir ördek verdin, ne bir kaz verdin,
Ne bir bahar verdin, ne bir yaz verdin,
Taksiminde kısmetimi az verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir damak verdin, ne bir diş verdin,
Ne bir yaren verdin, ne bir eş verdin;
Her daim günümü böyle kış verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir kiprik verdin, ne bir kaş verdin,
Ne bir akıl verdin, ne de baş verdin;
Her gün için gözlerime yaş verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir kalem verdin, ne yazı verdin,
Ne bir koyun verdin, ne kuzu verdin;
Kalbimde eksilmez bir sızı verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir katır verdin, ne de at verdin,
Ne bir ekin verdin, ne de ot verdin;
Ellerin evini otuz kat verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir yayla verdin, ne de çöl verdin,
Ne bir yağmur verdin, ne de yel verdin;
Herkese hoş gelmez acı dil verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir bahçe verdin, ne de bağ verdin,
Ne bir çiçek verdin, ne bir har verdin;
Ellere ne güzel sadık yar verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir öküz verdin, ne saban verdin,
Ne bir sürü verdin, ne çoban verdin;
Soydun libasımı kısa don verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir çayır verdin, ne tırpan verdin,
Ne bir tarla verdin, ne tapan verdin;
Damarda çalışmaz zayıf kan verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir konak verdin, ne saray verdin,
Ne bir kiriş verdin, ne bir yay verdin;
Herkese görünen Güneş, Ay verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir pirinç verdin, ne darı verdin,
Ne bir pembe verdin, ne sarı verdin;
Her daim sen bana bu zarı verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir bostan verdin, ne de bağ verdin,
Ne bir çorap verdin, ne de cağ verdin;
Herkesin canını her dem sağ verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ne bir harman verdin, ne yaba verdin,
Ne bir ceket verdin ne aba verdin;
Herkese hayırlı bir baba verdin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Ben bir aciz kulum, sultanım sensin,
Can-ı can içinde mihmanım sensin;
Affeyle cürmümü Rahmanım sensin,
Şikayet eylemem halim ben sana.

Fehmi, ne yapasın dünya malını?
Zehir karışmıştır yeme balını;
Çalış ki bulasın Hakk'ın yolunu,
Şikayet eylemem halim ben sana.

-35-

Bir nasihat edem evveli baştan,
Şöyle gelip yamacımda dursana;
Billahi kurumaz gözlerin yaştan,
Çok mu tatlı gelir bu kumar sana?

Mahvoldu kumardan nice hanuman,
Yıkılmış evleri, kesilmiş duman;
Olsa da dilleri söylese viran,
Hele gidip taşlarına sorsana.

Sırtındaki ceketini satarsın,
Kumar denen bu ateşe atarsın;
İçki içip gördüğüne çatarsın,
Hazırlanmış bir uçurum yar sana.

Kaptırma yakanı çirkin illete,
İğrenç olacaksın sonra millete;
Senden kaçacaklar kırk adım öte,
Çek cezandır, ahbapların der sana.

Bu yüzden akınıştır al gibi kanlar,
Gelip dört yanını sarar şeytanlar;
Çekip seni sarpa sürükler onlar,
İşte telek telek yağar kar sana.

Bu bir hastalıktır önü alınmaz,
Kumar derin göldür dibi bulunmaz,
Neyler ana baba, sabır olunmaz,
Benim sözüm şimdi gelir zor sana.

Çoluk çocuk sokaklarda dolanır,
Ekmek diye kapı kapı dilenir;
İçkiden, kumardan miden bulanır,
Kumar acep neler yapar gör sana.

Son deminde aklın gelir başına,
Tozlar çöker kirpiğine, kaşına;
Ne düşersin bu kumarın peşine,
Fehmi der ki, iki cihan dar sana.

-36-

Neyledin Adem'i, Şit'i,
Yalan dünya derler sana,
Sana uyan senden kötü,
Olan dünya derler sana.

Nuh'u, Salih'i neyledin?
Nice denizler boyladın,
Çok evlendin kızdır adın,
Sübyan dünya derler sana.

İsmail'i kurban ettin,
Yusuf'u kuyuya attın,
Ulu deryalara battın,
Yalan dünya derler sana.

Nettin mühr-i Süleyman'ı,
Yandırdın köşkü, ayvanı,
Rüstem gibi pehlivanı,
Alan dünya derler sana.

Gelen gider sürü sürü,
Daha dönüp gelmez biri,
Nice mürsellerden geri,
Kalan dünya derler sana.

Sen mi oldun can alıcı?
Özün tatlı, sözün acı,
Boynumuza kör kılıcı
Çalan dünya derler sana.

Sana uyan benim dersin,
Seni seven ne gün görsün,
Sokarsın, etini yersin,
Yılan dünya derler sana.

Nettin ulu peygamberi,
Nettin Ali'yi, Gamber'i,
Fehmi der ki, gel dön geri,
Yalan dünya derler sana.

Rebiyüllevvelin on ikisinde,
Bir nur-ı alemdir geldi cihana;
Doğru yol bulundu kurduğu dinde,
Merhaba diyelim Ali Sultana.

Kılmıştı Emine evinde karar,
Çıkageldi Meryem hatun aşikar;
Yanında Asiye, bir de bir nigar,
Sardılar kundağı can-ı canana.

Aklı gitti Emine'nin bir zaman,
Topladı başına doğruldu hemen;
Gördü karşısında o şahı cihan,
Bir nazar eyledi genc-i ırfana.

Basdı kucağına, kaynadı kanı,
Safa geldin iki cihan sultanı;
Göstermedi üç gün kimseye anı,
Dedi, emir yoktur, çıkmaz meydana.

Seba gölü battı yerlere daldı,
İblistir başını taşlara çaldı;
Açıldı kapılar, Cennet donaldı,
Müjdeler verildi huri gılmana.

Diri gömülürdü toprağa kızlar,
Görünmez olmuştu tepeler, düzler;
Dökmüştü nurunu gökte yıldızlar,
Benzemişti dünya beli zindana.

Bu dünyada göremedik yüzünü,
Dinlemedik şeker gibi sözünü;
Nasıl bırakalım onun izini,
Görürüz gidince ulu divana.

Erkence kalkanlar doğru yol almış,
Yolunu şaşıran yabanda kalmış;
Gerçi yanlış söyleyenler çoğalmış,
Fehmi der ki, kaldık ahir zamana.

-38-

Bana bir yalancı dünya dediler,
Çağırıp çoğunu bend ettim bana.
Bal yerine zehir verdim yediler,
Bakmadılar benden başka bir yana.

Reddeyledi Musa beni almadı,
Sanki bana müşteri mi kalmadı?
Nice ere vardım rengim solmadı,
Aşıklarım düşer saza, kemana.

Şahin oldum gökyüzüne çekildim,
Bir gül oldum hasbahçeye dikildim,
Altın oldum yol üstüne döküldüm,
Aldı beni götürdüler yabana.

Açıp kollarını bana sarıldı,
Kimi zehirlendi, kimi vuruldu,
Aktı kanı, göl göl oldu duruldu,
Yine bir kız gibi geldim meydana.

Kimse dayanamaz nazıma benim,
Gafiller uyarlar sözüme benim,
Düşer gece gündüz izime benim,
İnciler, mercanlar saçtım dört yana.

Seslendim arkadan tınmadı Ahmet,
Asla benden yana dönmedi Ahmet,
Yalvardım, yakardım kanmadı Ahmet,
Sözüm kar etmedi can ü canana.

İblisi yar ettim kendi kendime,
Nemrut sular gibi aktı bendime,
Hepsini düşürdüm bu kemendime,
Bakın benim gibi bir pehlivana.

Fehmi der ki gör dünyanın işini,
Topla da aklını tutma peşini,
Taze kızdır kimse bilmez yaşını,
Dünya için dargın olma zamana.

-39-

Güzelsin sevdiğim çıkma meydana,
Esirgerim nazar dokunur sana.

Cihanı yandırır hüsn-i cemalin,
Sakin ol güzelim, bakma dört yana.

Goncadan naziksin yel çalar seni,
Zarar getirirsin belki bağbana.

Öyle bir fidansın eşin bulunmaz,
Alemde muhabbet çoktur fidana.

Sabah güneşisin açma perdeni,
Benzer meftun olur kaşı kemana,

Düşmanların çoktur, koru kendini,
Herkes meftun olur kaşı kemana.

Saçların leyladır, bakışın ahu,
Nasıl benzeteyim seni ceylana

Kimseye görünme aman efendim,
Seni çok görürler korkarım bana.

İsmin söylendikçe çekerim ahı,
Sızı bırakırsın damarda kana.

Methini vermişler gelen aşıklar,
Daha hacet yoktur huri, gılmana.

Yakarsın alemi bu güzellikle,
Bir kere yüzünü döndür bu yana.

Ziyaların gündüz eder geceyi,
Gören kafirler de gelir imana.

Elbet senin aşkın bize yetişir,
Bir gün sevdiğimiz çıkar beyana.

Açılsa kapılar gel gel deseler,
Seni görmedikçe girmem cihana.

Yalın ayak, başın açık gelirsin,
Koydukları vakit bizi mizana.

Söyledikçe sözüm tesir eylemez,
Fehmi der ki, kaldık ahir zamana.

-40-

Hamdi Külah nakil etti buradan,
Haydi müşteriler Çarşıbaşı'na.
Kısmetini bol eylesin yaradan,
Haydi müşteriler Çarşıbaşı'na.

Masalar kurulmuş yemekler hoştur,
Durmayın burada bu dükkan boştur,
Oğlum Asım Külah hepsine baştır,
Haydi müşteriler Çarşıbaşı'na.

Sümerbank'a bitişiktir dükkanı,
Verilmiş Asım'ın şöhreti şanı,
Kebaplar hoş olur üzüm zamanı,
Haydi müşteriler Çarşıbaşı'na.

Dikilmiş saksıya goncadır gülü,
Hamdi'nin gözü tok, cömerttir eli,
Şeker şerbetinden tatlıdır dili,
Haydi müşteriler Çarşıbaşı'na.

Yemekleri tatlı, olur mu doyum?
Götürüp getiren çırağı Naim,
Yazdım her tarafa eyledim yayım,
Haydi müşteriler Çarşıbaşı'na.

Hiçbir aşçı bu işleri göremez,
Değme usta yamacında duramaz,
Benim sözüm cümlesine yaramaz,
Haydi müşteriler Çarşıbaşı'na.

Dükkandan içeri gerenler gelsin,
Asım'ın adını soranlar gelsin,
Hamdi Külah'ı görenler gelsin,
Haydi müşteriler Çarşıbaşı'na.

Söyle Fehmi, Hamdi Bey'in şanını,
Asfalt yol çevirmiş herbir yanını,
İşitsinler kebapçının ününü,
Haydi müşteriler Çarşıbaşı'na.

-41-

Dertli çoban çek koyunu,
Çıkalım dağlar başına
Sonra görürsün oyunu,
Alma düşmanı karşına.

Vurur seni yere yıkar,
Süngüsün kalbine sokar,
Oluk gibi kanın akar,
Bakmaz gözünün yaşına.

Derin bir yardan uçurur,
Yedi deryalar geçirir,
Ölüm şerbeti içirir,
Zehir bırakır aşına.

Candan eder, maldan eder,
Kırmızıdan, aldan eder,
Seni doğru yoldan eder,
Baktım onun gidişine.

Keser suyunu kurutur,
Üstüne hüküm yürütür,
Kara toprakta çürütür,
Kuş konar mezar taşına.

Yakın gelme git uzağa,
Bir gün düşürür tuzağa,
Çıkar oturur konağa,
Ömür geçirme boşuna.

Düşman dost olur mu sana?
Boyar seni kızıl kana
.....
Dikkat ettim her işine.

Fehmi söyler doğru sözü,
Dayanmaz kimsenin özü,
Düşman ezmek ister bizi,
Topla aklını başına.

-42-

Haftada bir kerre gelir,
Haydin cuma namazına.
Sevabını Allah bilir,
Haydin Cuma namazına.

Alışın, verişin bırak,
Olmayasın dosta ırak;
Cümlemiz birlikte varak,
Haydin Cuma namazına.

Yırtılmaz libas biçelim,
Münkirden uzak kaçalım;
Cami kapısın açalım,
Haydin Cuma namazına.

İçimizde aşkı yansın,
Eller bizi deli sansın;
Kalbimiz nura boyansın,
Haydin Cuma namazına.

Vaiz bugün vaza başlar,
Şeytanın önünü taşlar;
Ey kardeşler, ey yoldaşlar,
Haydin Cuma namazına.

Salih olur evladımız,
İslam çağrılmış adımız;
Şekerde yoktur tadımız,
Haydin Cuma namazına.

Gider içimizin pası,
Mümin kullar çekmez yası;
Geçgeldir Hakk'a duası,
Haydin Cuma namazına.

Gönülleri zengin eder,
Dikbaşları engin eder;
Fehmi der ki, kalmaz keder,
Haydin Cuma namazına.

-43-

Yine cennet gibi oldu her taraf,
Merhaba diyelim yeşil bahara,
Renkli çiçeklerle doldu her taraf,
Merhaba diyelim yeşil bahara.

Ne güzel yeşerdi ekinler, otlar,
Meydan almak ister yarışan atlar,
Kuşlar gökyüzünde açtı kanatlar,
Merhaba diyelim yeşil bahara.

Koyunlar, kuzular meler, oynaşır,
Mini yavrucuklar güler, oynaşır,
İçimizde bir muhabbet kaynaşır,
Merhaba diyelim yeşil bahara.

Kocaman dağların gitti dumanı,
Serin yaylaların geldi zamanı,
Okusun ahbaplar bahar destanı
Merhaba diyelim yeşil bahara.

Yine çiçeklere yetişti arı,
Ölen öldü göremedi baharı,
Civcivlerle doldu kuş yuvaları,
Merhaba diyelim yeşil bahara.

Yüklendi develer gider yaylaya,
Çok şükürler olsun gani mevlaya,
Yine devlet kondu yoksula, baya,
Merhaba diyelim yeşil bahara.

Menekşe toplasın gelinler, kızlar,
Çayır çimen oldu tepeler, düzler,
Cümlesi baharın yolunu gözler,
Merhaba diyelim yeşil bahara.

Bir şehristan oldu her dağın başı,
Kesilmez dağların gözünün yaşı,
Fehmi der ki, geldi gönül savaşı,
Merhaba diyelim yeşil bahara.

-44-

Köhne dünya, seni n'edem, neyliyem?
Günüm yaslı yaslı geçtikten sonra,
Kalan dertlerimi kime söyliyem,
Ölüm şerbetini içtikten sonra.

Altının, gümüşün hep sana kalsın,
Benim gözüm yoktur, alanlar alsın;
Dağların, taşların mor çiçek dolsun,
Ben bu mihnetlere düştükten sonra.

Konmadı başıma bir devlet kuşu,
Dinmedi her daim gözümün yaşı;
Söndüremem içimdeki ateşi,
Bülbülüm kafesten uçtuktan sonra.

Kırmızı gül olsun yabanın , yazın,
Çalınsın boyuna kemanın, sazın;
Ötüşsün göllerde ördeğin, kazın,
Yüreğim dağlanıp piştikten sonra.

Ben kanmam sözüne, kananlar kansın,
Senin de yüreğin tutuşup yansın;
Nasıl dost olayım, eski düşmansın,
Ok atıp sinemi deştikten sonra.

Gördüm dünya, gördüm senin boyunu,
Nasıl sevem ahlakını, huyunu;
Yemem ekmeğini, içmem suyunu,
Hoca kefenimi biçtikten sonra.

Sana sevgim yoktur, sakın aldanma,
Baki kalacağım boyuna sanma,
Koca dünya hiçtir söze inanma,
Yoksulu, ganiden seçtikten sonra.

Fehmi söyler ama, sana yar olmaz,
Cümle cihan gider, hiç kimse kalmaz;
Benim de her daim işim zar olmaz,
Cansız ata binip göçtükten sonra.

-45-

Nesine güvenem, yalancı dünya,
Günler gidip, ömrüm geçtikten sonra,
Kurmuş dönderirsin pılancı dünya,
Bağıma sarılık düştükten sonra.

Kurt olmuş da koyunlara dalarsın,
Sürüleri bölük bölük bölersin,
Gemileri sağa, sola çalarsın,
Deniz edip dalga saçtıktan sonra.

Hasret koyan sensin bülbülü güle,
Yetmez mi bülbülün çektiği çile?
Elinden kurtulmaz develer bile,
Canavar ağzını açtıktan sonra.

Sevde kılmaz gitmiş doksan yaşına,
Geçirmiş vaktini boşu boşuna,
Fayda vermez, aklı gelir başına,
Hocalar kefeni biçtikten sonra.

Açılır gözleri, görür cihanı,
Beyhude geçirdim der ki zamanı,
Nerede bulacak derde dermanı,
Ecel şerbetini içtikten sonra.

Saraylar yaptırır sıra sıraya,
Zekat vermez, tamah eder paraya,
Tabip kar eylemez derin yaraya,
Can kuşu kafesten uçtuktan sonra.

Hazırlığın gör ki dosta varasın,
Kazma, kürek al ki dağı yarasın,
Kimden öğrenesin, kime sorasın,
Arı kovanından kaçtıktan sonra.

Fehmi der ki, elde hünerin var mı?
Yolların karanlık fenerin var mı?
Hani oynayacak damarın var mı?
Yükleyip göçünü göçtükten sonra.

-46-

Kolay kolay geçemezsin bu dağı,
Eğer dizlerinde derman olmazsa;
Sunacaklar sana zehir bardağı,
Elinde kuvvetli ferman olmazsa.

İçecek su yoktur, destini doldur,
Ardı, ucu gelmez uzun bir yoldur;
Sağı, solu kesmiş düşmanlar boldur;
Yanında bir kılıç, kalkan olmazsa.

Delinin gitmezse gerki önünce,
Saldırıp gelirler seni görünce;
Nazar et dört yana bak ince ince,
Ovayı kaplamış duman olmazsa.

İster sözümden al, istersen alma,
Yumup gözlerini uykuya dalma;
Sürünü sahipsiz dağlara salma,
Kurt girer, başında çoban olmazsa.

Solmaz gönüllerin çiçeği, solmaz,
Çalışan elbette geride kalmaz;
Kimseden kimseye bir ziyan olmaz,
Fitne, fesat, gıybet, yalan olmazsa.

Uzun uzun yatma, sana kar gelmez,
İnsandan insana bir zarar gelmez;
Vurmak, kırmak kötülere ar gelmez,
Çalar da, çırpar da iman olmazsa.

Dükkan açtık metahımız meydanda,
Sual ettik müşteri yok bir yanda;
Türlü türlü kumaşlar var dükkanda,
Kapatırız gelip alan olmazsa.

Yoktur dükkanımda kahve, sinema,
Ne içki bulunur, ne kumarhane;
Onunçün müşteri dönmez bu yana,
Kim yoldan azardı şeytan olmazsa.

Fehmi, kıymet veren yoktur sözüne,
Varsın kör desinler senin gözüne;
Bu nasıl ateştir düşmüş özüne,
Yanıp biteceksin duyan olmazsa.

-47-

Seyredip cihanı gezdim boyuna,
Alan yok cenneti elli paraya,
Dikkat ettim ahlakına huyuna,
Hep meftun olmuşlar, kıza, karıya.

Kiminin yüreği çürümüş pastan,
Kimisi giyinmiş kara libastan
Kiminin gözleri açılmaz yaştan,
Zalimler, zulümler düşmüş araya.

Ver ama, hor bakma mamurdur pegler,
Üstümüzde olan yedi kat gökler,
Ezel baklavayı beğenmez begler,
Şimdi muhtaç olmuş nan-ı darıya

Yüklerimi tutup gamla dolmuşum,
Bahar gülü gibi açıp solmuşum,
Ben can ü gönülden aşık olmuşum,
Değer mi çehreli kaşı karaya?

İnceden inceye süzdüm alemi,
Almışım elime divit kalemi,
Yazarım çektiğim derdi elemi,
Mihnet için biz gelmişiz buraya.

Fehmi Mecnun olma Hakk'a şükreyle
Elinden geldikçe durma zikreyle,
Herbir şey Mevla'dan bunu fikreyle,
Bakmaz mısın çiçek ile arıya?

-48-

Gırip hastalığı aldı yürüdü,
Milletin dizinde derman haniya?
Devam edip her tarafı bürüdü,
Damardaki kırmızı kan haniya?

Kimisi sürünür, kimi oturur,
Kimisini yataklarda yatırır;
Gırip hastalığı derdi artırır,
Hastayım demiyen insan haniya?

On iki cenaze kalktı Eğnir'de,
Herbirisi girmiş bin türlü derde;
Allah, ne yaparız doktorsuz yerde?
Derin yaraları saran haniya?

Boştur hastahane yoktur hekimi,
Izdırapda kaymakamı, hakimi;
Alan yoktur sırtımdaki yükümü,
Kimseden kimseye ihsan haniya?

Malatya'ya gider parası olan,
Fakirdir sürünür geride kalan;
Var mı derdimize bir ortak olan?
Gelip halimizi soran haniya?

Nasıl olur tek doktorlu bir kaza,
Nedir kusurumuz çekeriz ceza?
Çektiğimiz malum değil mi size?
Göz açıp da bizi gören haniya?

Gider gider geri gelir bu gırip,
Girmediği evi bilir bu gırip;
Vadesi yeterse ölür bu gırip,
Ölmesine zehir veren haniya?

Fehmi der ki, sesimizi duymazlar,
Yaramız çoğaldı melhem koymazlar;
Babasızın hatırını saymazlar,
Derdimize ilaç veren haniya?

-49-

Bülbül cefa yapma gonca güllere,
Ne güllere kalır ne sana, dünya.
Zalim olup düşme dilden dillere,
Bir gün de çıkacak yalana dünya.

Elinde kalemin yazar çizersin,
O dost ile aramızı bozarsın,
Müşteri arayıp kurnaz gezersin,
Salınıp gelirsin meydana dünya.

İşte sana kalsın toprağın taşın,
Yolunsun kipriğin, dökülsün kaşın,
Ulu düşman mısın nedir savaşın?
Benzersin zehirli yılana dünya.

Nicesini bendeyleyip kandıran
Ateş salıp cayır cayır yandıran,
Ahirinde mumlarını söndüren,
Dikkat et kurduğun pılana dünya.

Aldatıp da kendisini yar eden,
Geniş yerimizi şimdi dar eden,
Son deminde işimizi zor eden,
Elbette çıkacak beyana dünya.

Astın nicesini zülfün telinden,
Gürcü müsün anlaşılmaz dilinden,
Düşeni kaldırmaz tutup elinden,
Durur karşısında seyrana dünya.

Niçin bizim ile dava kılarsın,
Şahin misin turnalara dalarsın?
Tutup kanadından yere çalarsın,
Boyarsın al kızıl bir kana dünya.

Aldanır mı Fehmi sözüne senin?
Döner de bakar mı yüzüne senin?
Düşer mi aşıklar izine senin?
Ne sultana kalır ne han'a dünya.

-50-

Yeşerirsin, bozarırsın,
Nedir ulan köhne dünya
Beyaz olur kızarırsın,
Nedir ulan köhne dünya?

Eyledin gönlümü hasta,
Gezdirdin başımı yasta,
Gülüm soldu deste deste,
Nedir ulan köhne dünya?

Ettin üzerime akın,
Hazırlanmış gürzün, okun,
Bilmem ki senin merakın,
Nedir ulan köhne dünya?

Sen eyledin bağrımı taş,
Oldu derdim cümleye baş,
Gözlerimden dökülen yaş,
Nedir ulan köhne dünya?

Akıl erişmez fendine,
Bağlarsın halkı kendine,
Düşürürsün kemendine,
Nedir ulan köhne dünya?

Ağzında kalmamış dişin
Kimse bilmez kaçtır yaşın,
Benimle bunca savaşın,
Nedir ulan köhne dünya.

Yok mudur gayretin, arın?
Aldatmaktır bizi karın
Sana uyan senin yarin
Nedir ulan köhne dünya?

Fehmi der ki solmuş güller
Ötüşmez susmuş bülbüller
Düzen yoktur ötmez teller,
Nedir ulan köhne dünya?

-51-

Taze gelin misin, taze kız mısın?
Neden senin burnun havalı dünya?
Çekilmiş sürüler, bahar, yaz mısın?
Çaldırır çobana kavalı dünya.

Hani İbrahim'i, Musa'yı nettin?
Her dem elindeki asayı nettin?
Mühr-i Süleyman'ı İsa'yı nettin?
Noldu bunca ağzı dualı, dünya?

Güzellikte bir gelmişti cihana,
Bir iftira için girdi zindana;
Ne yapmadın şol Yusuf-ı Kenan'a,
Nettin aya benzer cemali, dünya?

Evvelini bilmem Adem'den beri,
Gidenin birisi gelmedi geri;
Hani noldu iki cihan serveri?
Onunçün yüreğim yaralı dünya.

Ne yana gönderdin şah-ı merdanı?
Çariyarlar gibi ehl-i Kur'anı,
Nazlı Hüseyin'i, İmam Hasan'ı,
Bu yüzden ciğerim paralı, dünya.

Ebamüslim, Seydi Battalı Gazi,
Daha nicesine çaldırdın sazı;
Alkana boyadın tepeyi, düzü,
Gülmedim ben sana varalı, dünya.

Nettin o çalışkan Fatih Mehmet'i,
Evelallah o da buldu Cenneti,
Gazi Paşa kurdu cumhuriyeti;
Ona da kalmadın belalı dünya.*

Fehmi der ki, sen de bir gün ölürsün,
Evvel yaptığını sonra bulursun;
İlin göçer gider ıssız kalırsın,
Kalır kapıların dayalı dünya.

*Gelin terketmeyin farzı sünneti
Sizlere kalır mı belalı dünya.

D
-52-

Ne ala gecedir doğduğun gece,
Safa geldin can-ı canan Muhammed,
Cümle mürsellerden sen oldun yüce,
Dertlere şifasın lokman Muhammed.

Can-ı dilden aşık oldum yanarım,
İsmin zikrederim durmaz anarım,
Sensin elimdeki kurtulmaz varım,
Yürek yaralandı derman Muhammed.

Geldiler huriler doğduğun zaman,
Yuyuben kundağa sardılar hemen,
Şefaat olsun senden bize el-eman
Yüzler kamer şems-i taban Muhammed.

Yüzün suyu hürmetine cihanı,
Halkedip yarattı dehr-i ummanı,
Her iki dünyanın şefaatkanı,
Geldin cümlemize sultan Muhammed.

Doğan güneş gibi kundakta yatar,
Sana bakan gözler nurlara batar,
Çetin yar başında sen bizi kurtar,
Hakkın gönderdiği ihsan Muhammed.

Sensin bu cihanın şemsi, kameri,
Allah'ın sevgili son peygamberi,
Koymuşum yoluna can ile seri,
Aşkın ile Fehmi giryan Muhammed.

Seyreyleyip yandım, mah cemaline,
Nur kundak içinde yatar Muhammed,
Kokuları benzer cennet gülüne,
Nur kundak içinde yatar Muhammed.

Bildim oldur iki cihan serveri,
Allah'ın habibi son peygamberi;
Budur yerin göğün şemsi, kameri,
Nur kundak içinde yatar Muhammed.

Al yanaklar güneş gibi berk burur,
Çevresinde saf saf melekler durur;
İşte bunu seven Mevla'yı bulur,
Nur kundak içinde yatar Muhammed.

Her iki cihanın şefaat kanı,
Huriden, melekten, dolmuş dört yanı;
Enbiyalar, evliyar sultanı,
Nur kundak içinde yatar Muhammed.

Kevser dudakları bilmem ne söyler?
Hulus-i sıtkiyle Hakk'ı zikreyler,
Daha tıfil iken ümmetin diler,
Nur kundak içinde yatar Muhammed.

Nurlara boyanmış doğuran ana,
Ona bakan gözler nasıl dayana?
Ol gece bir nebi gelmiş cihana,
Nur kundak içinde yatar Muhammed.

Sekiz cennet kapıları açıldı,
Gökten yeryüzüne rahmet saçıldı;
Haşim oğulları ulu nam aldı,
Nur kundak içinde yatar Muhammed.

Fehmi der ki, canda cananımızdır,
Peygamberim ahir zamanımızdır,
Yürekler derdine dermanımızdır,
Nur kundak içinde yatar Muhammed.

E
-54-

Hesap ettim derdim, bir milyon olmuş,
Belki de milyara çıkar gittikçe,
Gözlerim yaşından deryalar dolmuş,
Yüz bin ırmak gibi akar gittikçe.

Yükselen alevim tuttu semayı,
Mecnun olup, kayıbettim Leyla'yı,
Ne tarafta bilmem gözü elayı,
Ateşi sinemi yakar gittikçe.

Girdim işkencye kurtulmak müşkül,
Yar elinde oldum yaralı bülbül,
Kaşı hilal gibi kaşları sümbül,
Tellerin boynuma takar gittikçe.

Uzun kirpikleri benzer levenge,
Giymiş harp aleti, başlamış cenge,
Dönmüştür bir şahıs Timurulenge,
Böylece dünyayı yakar gittikçe.

Çıkmamak kavliyle düştüm göllere,
Kattı beni boz bulanık sellere,
Aklımı başımdan verdim yellere,
Yavru şahin gibi bakar gittikçe.

Seyredip cihanı gezmektir işi,
Cenuptan şimale bulunmaz eşi,
Gözlerinden doğar sabah güneşi,
Ziyası kalbime çıkar gittikçe.

Fehmi geze geze bulsun yarını,
Söndürsün yürekte yanan narını,
Hiç bir kimse bilmez ah u zarını,
Gönül sarayını yıkar gittikçe.

-55-

Açıldı sineme yine bir yara,
Ararım derdime derman nerede?
Lokman Hekim gelse bulamaz çare,
Diyen yoktur bana, yaran nerede?

Dünyada kalmaya beratım yoktur,
Kumandan değilim, eratım yoktur;
Yarışa çıkmaya, kır atım yoktur,
Sual etmemişim meydan nerede?

Felek gül demedi, işim zar olmuş,
Ele geniş dünya, bana dar olmuş;
Gülşen bağlarımın gülleri solmuş,
Kesilmiş suları bağban nerede?

Gezdim seyreyledim sahrayı, beli
Sordum soruşturdum ovayı, çölü
Yaptığı yuvadan üzülmüş eli,
Ötüşür baykuşlar, viran nerede?

Kimi sola gitmiş, kimisi sağa,
Korkarım üstüne dolular yağa;
Bırakmış izini düşmüşler dağa,
Hani, doğru yolu soran nerede?

Yüzme bilmeyip de göle dalanlar,
Nicolur kervandan geri kalanlar;
Anlasın sözümden arif olanlar,
Bir ikrar üstüne duran nerede?

Akıl ermez bu dünyanın fendine,
Taş döner mi su gelmezse bendine?
Herkes bir iş bulmuş kendi kendine,
Dostun kapısına varan nerede?

Fehmi der ki, zalimlere düşmüşüm,
Kurtulmaz, tükenmez nara düşmüşüm;
Her daim feryad ü zara düşmüşüm,
Taş alıp sineme vuran nerede?

-56-

Ne Lokman kar eder, ne cerrah bilir,
El değmemiş yaralar var içimde;
Yüreğimden damla damla kan gelir,
El değmemiş yaralar var içimde.

Dört tarafı surdur, metin bir kale,
Almışım başıma tükenmez bela;
Bizim derdimize kim ortak ola?
El değmemiş yaralar var içimde.

Penceresi yoktur, kapısı yoktur,
Geçidi bulunmaz, köprüsü yoktur;
Yazamaz katipler hesabı çoktur,
El değmemiş yaralar var içimde.

Yükseklerden sular akar engine,
Herkesi vermezler dengi dengine;
Deli gönül, delirdin mi sen yine?
El değmemiş yaralar var içimde.

Belki yaradandan ola dermanı,
Ne vakit gelecek vakti, zamanı?
Böyle mi buyurmuş bize fermanı?
El değmemiş yaralar var içimde.

Açıp dertlerimi söze dökemem,
Varıp bor tarlaya tohum ekemem,
Allah bilir ben bu derdi çekemem,
El değmemiş yaralar var içimde.

Sabahtan kalktım ki, kuşlar ötüşür,
Benim kara bağrım yanar tutuşur;
Bunun acıları bana yetişir,
El değmemiş yaralar var içimde.

Fehmi der ki, kimse bakmaz halime,
Yere düştüm yapışmazlar elime;
Yazık bana, hasret kaldım ilime,
El değmemiş yaralar var içimde.

-57-

Yüreğimde ateşim var,
Gam da bende, dem de bende,
Ne yarenim, ne eşim var,
Gam da bende, dem de bende.

Ne budağım, ne dalım var,
Ne yeşilim, ne alım var,
Ne peteğim, ne balım var,
Gam da bende, dem de bende.

Ne turuncum, ne narım var,
Ne kazancım, ne karım var,
Ne bekarım, ne yarim var,
Gam da bende, dem de bende.

Ne bostanım ne gülüm var,
Ne bağım, ne bülbülüm var,
Ne dağım, ne sümbülüm var,
Gam da bende, dem de bende.

Ne kavalım, ne sazım var,
Ne kalemim, ne yazım var,
Ne şahinim, ne kazım var,
Gam da bende, dem de bende.

Ne bir pulum, ne param var,
Ne bir halim, ne çarem var,
Ne fenerim, ne çıram var,
Gam da bende, dem de bende.

Ne nahırım, ne yozum var,
Ne tencerem, ne tuzum var,
Ne koyunum, ne kuzum var,
Gam da bende, dem de bende.

Kumaşımdan bir top alan,
Var mı bana vakıf olan?
Fehmi der ki hep de yalan,
Gam da bende, dem de bende.

-58-

Benim bu dünyaya aklım ermedi,
Aman Allah, zaman ateş içinde.
Ekilen tohumlar yerde bitmedi,
Nasıl bitsin cihan ateş içinde.

Sonu nedir, ne gelecek bilinmez,
Kararmış kalplerden kara silinmez,
Varsam da pazara bir şey alınmaz,
Alev sarmış meydan ateş içinde.

Aşıkların sözü çıkar beyana,
Dikkat ettim şöyle baktım her yana,
Biçtim tarlaları yığdım bir yana,
Öküz girmez harman ateş içinde.

Oturmuş katipler karalı yazar,
Çokları şaşırmış yolundan azar,
Birde karşımıza eyledim nazar,
Dağa çökmüş duman, ateş içinde.

Açılmaz gözlerim zulüm çok diye,
Hele bir de dört yanıma bak diye,
Münkirler bağırır, Allah yok diye,
Zor saklanır iman ateş içinde.

Evlat babasıyla gezer küsülü,
Şeytan dolmuş içerleri basılı,
Dostlar, gören var mı böyle fasılı?
Artık devir devran ateş içinde.

Kimi orta yerde düşünür durur,
Kimisi aklından neler uydurur,
Bir atom bıraksan denizler kurur,
Bu ne haldır umman ateş içinde.

Fehmi der ki yanlış yolu tutamam,
Acıları tatlı bala katamam,
Yatağıma girip rahat yatamam,
Yastık kor kor yorgan ateş içinde.

İş kalmamış ovasında, dağında,
Seyredelim çöller ateş içinde,
Bülbüller ötüşmez gönül bağında,
Korku vermez güller ateş içinde.

Söylesek de yüzümüze kim bakar,
Yaş yerine gözümüzden kan akar,
Taşra çıkma bir üşütür, bir yakar,
Azgın eser yeller ateş içinde.

Gele gele geldik biz bu çağlara,
Balta vurma meyva veren bağlara,
Bu nasıl doludur yağdı dağlara,
Boz bulanık seller ateş içinde.

Yüzgeçlik bilmeyen düğüm çözemez,
Allah diyen meydanlarda gezemez,
.....
Hani zikir, diller ateş içinde.

Anlayana sözümüzde mana var,
Millet olmuş birbirine canavar,
Varmayın pavyona bol bol zina var,
Çalgısı çok teller ateş içinde.

Aklı başındaki yolundan azmaz,
Ustalık bilenler düzeni bozmaz,
Parmaklar kurumuş bir yazı yazmaz,
Kalem tutmaz eller ateş içinde.

Nice gürbüzlere dünya kalmamış,
Kim var ki, dünyada gülü solmamış,
Ördekler, balıklar murat almamış,
Köpüklenmiş göller ateş içinde.

Miskin Fehmi ne söylersin boşuna,
Dediğin kimsenin gitmez hoşuna,
Sual eyle kekliğine, kuşuna,
Hep sahralar, beller ateş içinde.

-60-

Ne orman bıraksam; ne dağ bıraksam,
Ağlarım gezerim dostun peşinde;
Aşk diye kendimi odlara yaksam,
Ağlarım, gezerim dostun peşinde.

Ne yayla isterim, ne sürüm olsun,
Ne saray isterim, ne yerim olsun;
Ne altın isterim, ne dürüm olsun,
Ağlarım, gezerim dostun peşinde.

Ne bahar, isterim, ne güzüm olsun,
Ne koyun isterim, ne kuzum olsun;
Ne kumaş isterim, ne bezim olsun,
Ağlarım, gezerim dostun peşinde.

Ne Temmuz isterim, ne kışım olsun,
Ne şahin isterim, ne kuşum olsun;
Ne ekmek isterim, ne aşım olsun,
Ağlarım, gezerim dostun peşinde.

Ne dükkan isterim, ne hanım olsun,
Ne şöhret isterim, ne şanım olsun;
Ne sofra isterim ne nanım olsun,
Ağlarım, gezerim dostun peşinde.

Ne eşya isterim, ne malım olsun,
Ne arı isterim, ne balım olsun;
Ne kaftan isterim, ne şalım olsun;
Ağlarım, gezerim dostun peşinde.

Ne para isterim, ne pulum olsun,
Ne sümbül isterim, ne gülüm olsun;
Ne sırma isterim, ne telim olsun,
Ağlarım, gezerim dostun peşinde.

Fehmi der ki, ağladığım yar için,
Çıkayım dağlara soğuk kar için;
Sanmayın ki dalaştığım kar için,
Ağlarım, gezerim dostun peşinde.

-61-

Gece yarı geçsin kalk yatağından,
Gör ki neler olur, seher vaktinde,
Sana bir gül gelir dostun bağından,
Gör ki neler olur seher vaktinde.

Dinle sözümüzü ey can-ı canan,
Hiç kimseye baki değil bu cihan,
Bunu ben demedim, diyene inan,
Gör ki neler olur seher vaktinde.

Seherde bülbüller yakar kendini,
Güle bağlar muhabbetin bendini,
Kime aşık olmuş bilmem derdini,
Gör ki neler olur seher vaktinde.

Ol nebiye vardır itikatımız,
Mahmud-ı Sami'den itikatımız,
Kabul olsun dersen ol hacetimiz,
Gör ki neler olur seher vaktinde.

Osman, Bedri tutmuş onun elini,
Allah'ın isminden kesmez dilini,
Ben kokladım Musa Kazım gülünü,
Gör ki neler olur seher vaktinde.

Sür yüzünü ayağının tozuna,
Gece gündüz sen düş onun izine,
Fehmi deme kimse bakmaz sözüne,
Gör ki neler olur seher vaktinde.

-62-

On iki kapılı bir bağa girdim,
Kırk sekiz yuva var dalın üstünde;
Üç yüz altmış altı bülbül ötüşür,
Hesap ettim iki gülün üstünde.

Acep bu manayı çözen olur mu?
Defterin başına yazan olur mu?
Bu göl derin göldür yüzen olur mu?
Kendinc güvenip salın üstünde.

Yinc bir od düşürdüler özüme,
Haddini bilmezler bakmaz sözüme;
Şöyle nazar ettim çarptı gözüme,
Dizilmiş güzeller yolun üstünde.

Hele dedim, karşısında durayım,
İsmi nedir, cismi nedir sorayım;
Kaldır nikabını yüzün göreyim,
Yeşile bürünmüş alın üstünde.

Aldığını dağdan dağa aşırır,
Görünüp düşünenler aklın şaşırır;
Bir nesne gördüm ki çiçek devşirir,
Cem olup oturmuş balın üstünde.

Bir dikkat eyledim sel gibi akar,
Gelen pencereden içeri bakar;
Bir kapıdan giren birinden çıkar,
Kul hakkı çok gider kulun üstünde.

Haber yok bir şeyden haberdar olmaz,
Düşünüp beş vaktin namazın kılmaz;
Böyle gidiş ile menzili bulmaz,
Ağır yük götürür belin üstünde.

Fehmi der ki, doymamıştır doyamaz,
Sağır olmuş kulakları duyamaz;
Cennet için beş paraya kıyamaz,
Canı gider bir tek pulun üstünde.

-63-

Nedir bu seneki keder,
Sabreyle gönül sabreyle.
Gelen bunda kalmaz gider,
Sabreyle gönül sabreyle.

Ördek gibi gölden göle,
Bülbül gibi gülden güle,
Bencileyin düşme dile,
Sabreyle gönül sabreyle.

Ah çekmek ömre zarardır,
Kara gün yakar karardır,
Her işte bir hayır vardır,
Sabreyle gönül sabreyle.

Vefasız yare mi düştün?
Feryad ü zara mı düştün?
Tükenmez nara mı düştün?
Sabreyle gönül sabreyle.

Kimse bunda karar kılmaz,
Yazılan yazı bozulmaz,
Cümlesi çağını bulmaz,
Sabreyle gönül sabreyle.

Yağmur yağar yeller gelir,
Bahar olur seller gelir,
Ne saklı bülbüller gelir,
Sabreyle gönül sabreyle.

Çık gez koyu mor dağlara,
Gir gonca güle, bağlara,
Bülbüller başladı zara,
Sabreyle gönül sabreyle.

El değmemiş bir yarasın,
Benim derdime çaresin,
Fehmi sen bir biçaresin,
Sabreyle gönül sabreyle.

-64-

Yüce dosta varam dersen,
Gece gündüz tevhit eyle,
Baş eğip yalvaram dersen,
Gece gündüz tevhit eyle.

Bul önünce delilini,
Yalan sözden kes dilini,
Tutasın kırklar elini,
Gece, gündüz tevhit eyle.

Tevhit eyle, leyl ü nehar,
Göz yaşlarından sönsün nar,
Bu yol doğru Hakk'a var
Gece, gündüz tevhit eyle.

Küfür senden nihan olsun
Göz yaşların umman olsun
Bu can Hakk'a kurban olsun,
Gece gündüz tevhit eyle.

Seni canana yetirir,
Doğru makama götürür,
Müşkül işini bitirir,
Gece gündüz tevhit eyle.

Fehmi nedir bu efkarın,
Havalar kazancın karın,
Bu olsun elinde varın,
Gece gündüz tevhit eyle.

-65-

Çekilme geriye ben seni yemem,
Ağlama güzelim derdini söyle;
Saklarım sırrını kimseye demem,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Kadir, kıymet bilmez yara mı düştün?
Bağlandı kolların dara mı düştün?
Sen de benim gibi nara mı düştün?
Ağlama güzelim derdini söyle.

Gel ikimiz bir araya gelelim,
Birer birer derdimizi bölelim;
Mendil alıp yaşlarını silelim,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Kılıç mı dokundu sinen yaralı?
Yaşarmış gözlerin bahtın karalı;
Başın için durma benden aralı,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Alev alev duman çıkar başından,
Tat almadın ekmeğinden, aşından;
İzin ver ki ben de gelem peşinden,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Günün zindan, gecelerin zar olmuş,
Dakikan, saatin bir karar olmuş;
Ağlamak, sızlamak sana kar olmuş,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Solmuş gitmiş al kınalı ellerin,
Yel dokunmuş örselenmiş güllerin;
Kanlı yaşa batmış sırma tellerin,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Fehmi der ki, gel gidelim cebele,
Bırakmam ben seni dünyada dile;
Beraber düşelim coşkun bir sele,
Ağlama güzelim derdini söyle.

-66-

Gözlerinden döker inci danesi,
Ağlama güzelim derdini söyle;
Dert için doğurmuş zalim annesi,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Solmuş yanakları ak güller gibi,
Dökülmüş saçları sümbüller gibi,
Zar eder yaralı bülbüller gibi,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Bir od düşmüş yüreğinin özüne,
Kıya, kıya bakamadım yüzüne,
Meftunum ben onun şeker özüne,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Melul mahzun gezer eller içinde,
Karışmış gideriz seller içinde,
Şaşkın ördek gibi göller içinde,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Söyle ki derdini derman bulasın,
Hakk'tan imdat ola aman bulasın;
Katre arar iken umman bulasın,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Babaya mı hasret, kardeşine mi?
Sırrını saklayan sırdaşına mı?
Baş yastığa koymuş yoldaşına mı?
Ağlama güzelim derdini söyle.

Ben de senin gibi yaralı kuşum,
Dert ile bağlanmış belalı başım;
Artık zehir oldu çıkmeğim aşım,
Ağlama güzelim derdini söyle.

Çekip hançerini sineme çaktın,
Aşkın ateşine yüreğim yaktın;
Daha gelmedi mi diyecek vaktin?
Ağlama güzelim derdini söyle.

Fehmi der ki, gitti gençlik zamanım,
Gizleme derdini benden ey canım;
Benden dertli misin kaşı kemanım,
Ağlama güzelim derdini söyle.

-67-

Seni hardan ayırt edem,
İncinme, gülüm incinme,
Alam doğru dosta gidem,
İncinme, gülüm incinme.

Bülbül senin için ağlar,
Gece gündüz kara bağlar,
Geldi açılacak çağlar,
İncinme, gülüm incinme.

Bohçama toplasam seni,
Koynumda saklasam seni,
Seherde koklasam seni,
İncinme, gülüm incinme.

Çıkalım dağa kar diye,
Bağımda gülüm var diye,
Sana sarıldım yar, diye,
İncinme, gülüm incinme.

Güller açar seher vakti,
Muhabbeti kalbe aktı,
Sana verem, tacı, tahtı,
İncinme, gülüm incinme.

Her zamanda olmaz derler,
Hep dengini bulmaz derler,
Gönül gülü solmaz derler,
İncinme, gülüm incinme.

Fehmi senin için ağlar,
Aşkın yüreğini dağlar,
Bülbüller sana bel bağlar,
İncinme, gülüm incinme.

-68-

İçkiye, kumara düş olma sakın,
Doğru bir kadına fenalık etme;
Eyleme şeytanı kendine yakın,
Doğru bir kadına fenalık etme.

Eve hile yapan hırsız değilse,
Sana dil dönderen arsız değilse;
Eğri yola sapmış huysuz değilse,
Doğru bir kadına fenalık etme.

Cehenneme perde olur önünde,
O tutar elini kötü gününde;
Emanetullahtır senin yanında,
Doğru bir kadına fenalık etme.

Harcama paranı şeytan yoluna,
Evdeki hatunun binme dalına;
Göz dikme dedikçe el ayalına,
Doğru bir kadına fenalık etme.

O sana cariye, sen ona köle,
Ayrılmaz eşinden çift dalar göle;
İster ki seninle beraber öle,
Doğru bir kadına fenalık etme.

O senin bekçindir evini bekler,
Kadir, kıymet bilmez kötü erkekler;
Bazan ara yerde döner mertekler,
Doğru bir kadına fenalık etme.

Halkın arasında kendini övme,
Evde küfür yapıp din, iman sövme;
Sana bir yardımcı, avradı dövme,
Doğru bir kadına fenalık etme.

Fehmi der ki, sevindirme şeytanı,
Açtırıp gezdirme beyaz gerdanı;
Neyleriz dünyanın ahir zamanı,
Doğru bir kadına fenalık etme.

-69-

Ben arifim diyen karşıma çıksın,
Aşık olan cevap versin sözüme,
Kaldırsın gözünü yüzüme baksın,
Aşık olan cevap versin sözüme.

Ol nedir ki denizleri yol eyler?
Ol nedir ki, yeşilleri al eyler?
Ol nedir ki, zehirleri bal eyler?
Aşık olan cevap versin sözüme.

Ol nedir ki, yere düşer alınmaz?
Ol nedir ki, ağlar derdi bilinmez?
Ol nedir ki, zımba vursan delinmez,
Aşık olan cevap versin sözüme.

Ol nedir ki, altın eder tucunu?
Ol nedir ki, yere çalar tacını?
Ol nedir ki, ele vermez ucunu?
Aşık olan cevap versin sözüme.

Ol nedir ki, sünnet olur haftada?
Ol nedir ki, sırrın bildirmez yada?
Ol nedir ki, nam kazandı dünyada?
Aşık olan cevap versin sözüme.

Ol nedir ki, dağdan aşar yorulmaz?
Ol nedir ki, gökten düşer kırılmaz?
Ol nedir ki, ölür gider dirilmez?
Aşık olan cevap versin sözüme.

Ol nedir ki, gam yükünü götüren?
Ol nedir ki, müşkülleri bitiren?
Ol nedir ki, seni dosta getiren?
Aşık olan cevap versin sözüme.

Ol nedir ki, üç ayaklı canı yok?
Ol nedir ki, uçar gider kanı yok?
Fehmi der ki, bitmeye imkanı yok
Aşık olan cevap versin sözüme.

-70-

Daha kış olmadan kar geldi bastı,
Gonca güllerimiz soldu bu sene;
Tipinin şiddeti yolları kesti,
Odlar içerime doldu bu sene.

Ne menekşe biter, ne sümbül biter,
Ne güller açılır, ne bülbül öter;
Yandıkça dumanım göklere tüter,
Ateş gelip beni buldu bu sene.

Hiç bir şey kalmadı, tasda, tavada,
Alıcı kuş pervaz eder havada;
Uçurmadım civcivlerim yuvada,
Tutup tüylerini yoldu bu sene.

Ah ile, vah ile geçti zamanım,
Gezdim tabipleri yoktur dermanım;
Yel savurdu bomboş oldu harmanım,
İşlerim geriye kaldı bu sene.

Hani kardeşlerim silahım hanı?
Nasıl karşılayam gelen düşmanı?
Nere gidem alev sarmış dört yanı,
Her tarafı münkir aldı bu sene.

Eşim bulup saramadım belinden,
Ördek olup içemedim gölünden;
Neler çektim bir zalimin elinden,
Beni yerden yere çaldı bu sene.

Canın altındadır herkesin huyu,
Kazmışlar yoluma derin bir kuyu;
Merhametsiz böyle zehirli suyu,
Gönül bahçesine saldı bu sene.

Bakın, şu Fehmi'nin haline bakın,
Küsmüş ahbapları gelmezler yakın;
Çıkarıp kemendi beline takın,
Gamlı denizlere daldı bu sene.

-71-

Sarı, mor çiçekler açtı,*
Yeşil bahar geldi yine,
Gönlümüz kaynadı coştu,**
Yeşil bahar geldi yine.

Donatmıştır yeri, göğü,
Şad olur ağası, beyi,
Yüreğime doldu sevgi,
Yeşil bahar geldi yine.

Hep yaylalar sümbül oldu,
Her taraf gonca gül oldu,
Dağların başı yol oldu,
Yeşil bahar geldi yine.

Sevindirdi bahar bizi,
Koklarız gülü, nergisi,
Yeşerdi, tepesi, düzü,
Yeşil bahar geldi yine.

Çayır çimen üzerine,
Obalar konar yerine,
Çıkalım çölden serine,
Yeşil bahar geldi yine.

Koyunlar kuzular meler,
İşitsem bağrımı deler,
Çocuklar oynaşır güler,
Yeşil bahar geldi yine.

Cennete misal gösterimiş,
Tembel durma, çalış demiş,
Bize neler, neler vermiş,
Yeşil bahar geldi yine.

Ölen öldü göremedi,
Bu devlete eremedi,
Güllerini deremedi,
Yeşil bahar geldi yine.

Fehmi bitirdi sözünü,
Görse baharın yüzünü,
Kapamış açmaz yüzünü,
Yeşil bahar geldi yine.

*Şükürler olsun Mevlaya
** Benzer cennet-i alaya

H. İbrahim Çoban'ın kaleminden
Fehmi Gür'ün portresi

-72-

Bir dem düşünürsün, bir dem ağlarsın,
Gamlı gönül, gamlandın mı sen yine?
Coşkun seller gibi coşup çağlarsın,
Ne yapmak gerektir ateşler söne?

Açılmaz gözlerin karalı yasdan,
Viran kalsın böyle bağ ile bostan;
Ne gül sana söyler, ne de gülistan,
Beteri çok, kötü deme bugüne.

Nerede bulasın geçen günleri,
Daha deremezsin eski gülleri,
Ne çalarsın o düzensiz telleri,
Kimseyi vermezler dengi dengine.

Rengini değişmiş yeşiller, allar,
Yaz bahar gelmezse yeşermez dallar;
Düşman leşkerinden tutulmuş yollar,
Giremezsin aduların cengine.

Odlara düşürüp kendini yakma,
Merhameti sakın elden bırakma;
Alçakta oturup yükseğe bakma,
Dikkat ettim sular gider engine.

Hiç bir menhiyattan geri kalmadın,
Yavuz nefsin yakasını salmadın;
Kulakların sağır, sözden almadın,
Bir öğüt vereyim sana ben yine.

Tanımazdın hastaları, sağları,
Şimdi bozuldu mu gönül bağları?
Bineksiz aşardın yüce dağları,
El atardın kılıcına, süngüne.

Bu nasıl usuldur, bu nasıl adet,
Elbette sonunda vardır bir hikmet;
Fehmi, fakirliğin sana bir devlet,
Kulak asma paralıya, zengine.

-73-

Rüyamda bir güzel gördüm,
Seyre çıkmış yol üstüne,
Gönlümü ben ona verdim,
Perde çekmiş al üstüne.

Bilmem arı kanda kalır?
Nerde alsa arar bulur.
Yüz bin çiçeklerden alır,
Ticareti bal üstüne.

Noldu senin atan, anan?
Yanar dünyaya aldanan,
Babadan miras kazanan;
Döğüşürler mal üstüne.

Gördüm nice güzelleri,
Kınalanmış ak elleri;
İnceden ince belleri,
Kaftan giyer şal üstüne.

Çoban çeker sürüsünü,
Kurda vermez irisini;
Açmış aşkın dürüsünü,
Çalğısı kaval üstüne.

Aşık olan yari gözler,
Hiç dayanmaz buna özler;
Söylediğim bunca sözler,
Yahşi bir meral üstüne.

Gidip huzurunda durma,
Hasta ise halin sorma;
Sonradan görmüşe varma,
Kapanır dört pul üstüne.

Fehmi der, arifler bilmiş,
Kimi ağlar, kimi gülmüş;
Söyle kaç bir ayet gelmiş,
İnmiştir mim-dal üstüne.

-74-

Pantolon giyindi gelinler, kızlar,
Tükürmeli devir senin yüzüne;
Daha tesir etmez söylenen sözler,
Tükürmeli devir senin yüzüne.

Erkekler saç saldı kadınlar gibi,
Derin bir kuyudur bulunmaz dibi,
Akıl kafi gelmez nedir sebebi,
Tükürmeli devir senin yüzüne.

Mini etek, baldır bacak meydanda,
İmandan eser yok damarda, kanda,
Ne tarafa dönsen her şey beyanda,
Tükürmeli devir senin yüzüne.

Dudaklar boyalı, tırnaklar sivri,
Allah'tan korkan yok beş yüzde biri;
Nereden öğrendin sen bu hüneri,
Tükürmeli devir senin yüzüne.

Baba oğul karşılıklı zar atar,
Şimdi kızlar oldu anadan beter;
Çok ileri vardı bu kadar yeter,
Tükürmeli devir senin yüzüne.

Kadın kocasına çeker yumruğu,
Bin evde bir evin yoktur başbuğu;
Şahların başından devirdin tuğu,
Tükürmeli devir senin yüzüne.

Kötü bir cehalet aldı yürüdü,
Yüreğimde yağ kalmadı eridi;
Güneşin önünü duman bürüdü,
Tükürmeli devir senin yüzüne.

Edepsiz, hayasız filimler oynar,
Gelen, giden sanki karınca kaynar;
Artık Fehmi düşmüş ateşte yanar,
Tükürmeli devir senin yüzüne.

-75-

Zengin odasına varma,
Koynunda pulun yok ise.
Meclise girip oturma,
Kırk elli kulun yok ise.

Hizmet eyle danış pire,
Her dem gönlün bağla bire,
Uğrama yalçın sarp yere,
Çıkacak yolun yok ise,

Çalışanlar dostu bulur,
Çalışmayan geri kalır,
Her taraftın düşman alır,
Kanadın, kolun yok ise.

Derbeder olmuş gezersin,
Altın kadehler düzersin,
Ne ile şerbet ezersin,
Şekerin, balın yok ise.

Adın cihanda söylenmez,
Derindir yaran eylenmez,
Gölgende bir kuş eğlenmez,
Yapraklı dalın yok ise.

Ya gülü sev, ya da harı,
Kürüyemezsin bu karı,
Ne ile süslersin yari,
Yeşilin alın yok ise.

Değme zülfü yar telinc,
Her daim düşmez eline,
Ne kuşanırsın beline,
Kemerin, şalın yok ise.

Fehmi der, dökülen dolmaz,
Bir gül vardır açar solmaz,
Her yerde hatırın olmaz,
Dünyada malın yok ise.

-76-

Deli gönül şad olur mu o zaman?
Bahar olup sular coşkun gelirse.
Çekilir dağlardan, diğer boz duman,
Bahar olup sular coşkun gelirse.

Bırak deli gönül, bırak gamını,
Dökme daldan meyvelerin hamını;
Atarsın başından serencamını,
Bahar olup sular coşkun gelirse.

Beyhude gözyaşı döküp ağlama,
Kararmış sinemi yakıp dağlama;
Kement atıp kollarımı bağlama,
Bahar olup sular coşkun gelirse.

Yeter gönül yeter, yaptığın yeter,
Konar gül dalına bülbüller öter;
Menekşeler biter, sümbüller biter,
Bahar olup sular coşkun gelirse.

Binersin atına dağlar düz olur,
Önün sıra mermer taşlar iz olur,
Elbet bu dar günün ömrü az olur,
Bahar olup sular coşkun gelirse.

Çayır çimen olur dağların başı,
Kalbe Safa verir toprağı, taşı;
Ötüşür yabanda keklıği, kuşu,
Bahar olup sular coşkun gelirse.

Döküldü yaprağı, kurudu dallar,
Kış bastı, işlemez kapandı yollar;
Hep senin olacak yeşiller, allar,
Bahar olup sular coşkun gelirse.

Viran olmuş deli gönül şen değil,
Dar olmuş başıma dünya gen değil;
Fehmi der ki, dertli bir tek ben değil,
Bahar olup sular coşkun gelirse.

-77-

Kapalı sırlarda çıktı meydana,
Bu dünya düzelmez Mehdi gelmezse;
Önünü gözle git, bakma bir yana,
Bu dünya düzelmez Mehdi gelmezse.

Kolu kola takar nişanlı kızlar,
Duyup işittikçe yüreğim sızlar;
Kar etmez kimseye söylenen sözler,
Bu dünya düzelmez Mehdi gelmezse.

Küçükten büyüğe nerede hürmet,
Hiç biri birine acımaz millet;
Erlerde kalmadı büsbütün gayret,
Bu dünya düzelmez Mehdi gelmezse.

Dökülür kadınlar karakollara,
Hele dikkat edip bakın yollara;
Lokman Hekim gelse iylenmez yara,
Bu dünya düzelmez Mehdi gelmezse.

Baldır-bacak açık daha ne kaldı,
Gittikçe fenalık gayet çoğaldı;
Onların da tedavisi zoraldı,
Bu dünya düzelmez Mehdi gelmezse.

Vay dediler erkeklerin haline,
Dokunamaz kadınların teline;
Bunların bir fırsat düşmüş eline,
Bu dünya düzelmez Mehdi gelmezse.

İmanın derisi haya dediler,
Gidilmez yollarda yaya dediler;
Olmuş yürekleri kaya dediler,
Bu dünya düzelmez Mehdi gelmezse.

Fehmi der ki, bu yaralar sağalmaz,
Ölümü tatmayan bir kimse kalmaz;
Herkes ettiğini sanma ki bulmaz,
Bu dünya düzelmez Mehdi gelmezse.

-78-

Kaldır kaşlarını bak dilber bana,
Mahvoldum elinden yar diye diye,
Ben can ü gönülden yanmışım sana,
Kolların boynuma sar diye diye.

Yazdım defterime onun adını,
Tatmayan ne bilir aşkın tadını,
Söndüren yok yüreğimin odunu,
Girdim has bahçeye nar diye diye.

Orda da olmadı derdime çare,
Karanlık gecede bulmadım çıra,
İl içinde ben mi kaldım biçare?
Çıkayım dağlara kar diye diye.

Sual sordum koydu beni cevapsız,
Saydım gerdanında benler hesapsız,
Dedim merhametin yok mu kitapsız?
Nedir gayret, nedir ar diye diye.

Açtım gözlerimi baktım yüzüne,
Alev sardı yüreğimin özüne,
Dedi kulak asmam senin sözüne,
Benden başkasına var diye diye.

Aşkın denizinin bulunmaz sonu,
Dedim ey sevgili canımın canı,
Giydim karaları duyunca bunu,
Gen dünya başıma dar diye diye.

Düşmanım sevindi dostum ağladı,
Bir dilber kemende beni bağladı,
Yaktı yüreğimi o dostun adı,
Gece gündüz işim zar diye diye.

Fehmi der ki ben sensiz nasıl duram,
İzin alamadım evine varam,
Yağlı kendir gibi boynuma saram,
Zülfünün telini dar diye diye.

-79-

Bir düş gördüm, seçemedim bu gece,
Düşündüm, taşındım nasıl hal diye;
Bir ay sandım nazlı yari görünce,
Tutup emdim leblerinden bal diye.

Alcın-i manada bunları gördüm,
Yolumdan sapamam dosta söz verdim;
Yarin yaşmağını denize serdim,
Hemen bindim üzerine sal diye.

Deryanın yüzünde bir müddet gezdim,
Dostuma güvenip kol atıp yüzdüm;
Kesildi takatim canımdan bezdim,
El uzattım köpüklere dal diye.

Elimden dümeni yelc kaptırdım,
Başımdan külahı ele kaptırdım;
Yüz bin altun verip köprü yaptırdım,
Geçidi bulunmaz, sular bol diye.

Yar kolumdan tuttu köprüden geçtik,
Dişler dondurucu sulardan içtik;
Yaylayı terkedip çöllere düştük,
Bir zat geldi misafirim ol diye.

O gece de gitti fecir söküldü,
Bütün emeklerim suya döküldü;
Kayıbettim yari belim büküldü,
Sarılmadım ince bele şal diye.

On yedi yerimden vurdular beni,
Yağlı kendirlerle sardılar beni;
Daha kızgın çöle sürdüler beni,
Bir cevap çıkmadı burda kal diye.

Uykudan uyandım, bu ne iş imiş,
Açtım gözlerimi yerler ışımış;
Fehmi der ki, bir yalancı düş imiş,
Hayal bir kız çıktı beni al diye.

-80-

Dokuz aylık yoldan cihana geldim,
Ne hizmet buyurmuş görelim diye;
Bir zaman geçince kendimi bildim,
Tohum ekip, çifti sürelim diye.

Yeşerdi ekinler boyu uzandı,
Yüzü gülen kimse bir nam kazandı;
Bomboz olup yerin yüzü bezendi,
Çekip de orağı derelim diye.

Biçtim tarlaları koydum harmana,
Beraber karıştım toza, samana;
Gönderdim buğdayı bir değirmene,
Gelene bir ekmek verelim diye.

Gezmeye gelmedik bıyığı büküp,
İlme çalışalım yere diz çöküp,
Öğrenmemiz için zahmetler çekip,
Kapıdan içeri girelim diye.

Sevelim vatanı sel gibi akıp,
Kutsal şimşek gibi dört yana çakıp;
Düşman karşısına durmadan çıkıp,
Çekip de gürzümü vuralım diye.

Yalandan, gıybetten uzak kaçalım,
Ehlini bulup da mercan saçalım;
Sekiz cennet kapısını açalım,
Sonsuz muradıma erelim diye.

Çalışan çalışıp bulmuş devleti,
Var iken kolunda gücü, kuvveti;
Terketmez dünyada farzı, sünneti,
Bu cihanda devran sürelim diye.

Fehmi der ki, sevdim şirin can ile,
Damarlarda olan kızıl kan ile;
Beraber gidelim o canan ile,
Günahsız huzura varalım diye.

-81-

Ararım çöllerde seni,
Sensin benim yarim diye,
Koymuşum yoluna canı,
Cayır cayır yansın diye.

Gönülden meftunum sana,
Yüzünü dönder bu yana,
Bir kadeh sunasın bana,
Nuş eyleyip kansın diye.

Yana yana kül olmuşum,
Söyleyip bülbül olmuşum,
Bağında bir gül olmuşum,
Dostum beni ansın diye.

Bırakmam ismini dilden,
Kokuların hoştur gülden,
Bağlandım can ü gönülden,
Can içinde cansın diye.

Uğrasam dostun köyüne,
Yüzlerim süreın payına,
Eşik olam sarayına,
Bu tahta sultansın diye.

Doyum yok tatlı sözüne,
Nail olmuşum yüzüne,
Düşmüş giderim izine,
Sen bir alişansın diye.

Dostun yüzünden nazarım,
Kah okurum, kah yazarım,
Bu yolda feryad ü zarım,
Göklere dayansın diye.

Çok yatmışım olmuş öğle,
Bunca yatılı mı böyle?
Fehmi'ye bir himmet eyle,
Uykudan uyansın diye.

-82-

Artık yavaş yavaş ötüyor kuşlar,
Gözleri yollarda yaz gelsin diye;
Kederli yürekler yanmaya başlar,
Nazlı yar gurbetten tez gelsin diye.

Kimsenin halinden bilmez bazılar,
Hiç beyaz olur mu kara yazılar?
Kimi hasta düşmüş ağlar, sızılar,
Bu dert başımızdan vazgelsin diye.

Bir yeşil yaprağı görünmez dalda,
Bir avuç azığı yoktur çuvalda;
Kimisi dolanır perişan halda,
Bir kısmet bulalım, az gelsin diye.

Kimisi güvenir kendi şanına,
Düşünmez ki ceza olur canına;
Göller dalga saçar dört bir yanına,
Turna gelsin diye, kaz gelsin diye.

Almış yürümüşler bunlar cihanda,
Korkudan eser yok damarda, kanda;
Masalar kurulmuş, içki meydanda,
Keman gelsin diye, saz gelsin diye.

Bu nasıl talihtir yardan ayrıldım,
Gül bulmadım dikenlere sarıldım,
Çıka çıka şu yokuşta yorıldum,
Önümüze biraz düz gelsin diye.

Gençliğimde bir yar bulmak istedim,
Beraber tenhaca kalmak istedim;
Dünya muradını almak istedim,
Duldan hayır olmaz, kız gelsin diye.

Kimseye kar etmez benim sözlerim,
Şu dünyayı görmemiştir gözlerim;
Fehmi der ki, imanımı özlerim,
Sonra da on arşın bez gelsin diye.

-83-

Kul hakkını yeme ey gafil kişi,
Hiç mi düşünmezsin Allah var diye,
Beğenir yaparsın her çirkin işi,
Sürünürsün yeryüzünde mar diye.

Bilirsin kul hakkı demir taraktır,
Ona yakın olan Haktan ıraktır;
Allah'ın rahmeti, azabı çoktur;
Seni yakar cehennemde nar diye.

Kul hakkı dediğin kara bir çalı,
Değse, yırtar geçer yeşili alı,
Gülene hayretmez, ağların malı,
Doldurursun el malını kar diye.

Malına göz dikme öksüz, yetimin,
Arşa direk direk olur tütünün,
Dünyada yüzünü görme kötünün,
Arama kötüde namus, ar diye.

Allah affeylemez hakkını kulun,
Alır her kimde varsa bir kılın,
Arayıp sözüne mert kişi bulun,
Namerdin başına dünya dar diye.

Kul hakkından çek kendini, elini,
Koklamak istersen cennet gülünü,
Sağlar bilmez, hastaların halini,
Dertlilerin kalbi yanar nar diye.

Mal kazanam dersin, oğlana, kıza,
Sarılırsın bir gün beş arşın beze,
Mezarını ya bayıra ya düze,
Kazacaklar bir cenaze var diye.

Yüz bin yıl secdeden kalkmazsa başın,
Kul hakkı var ise zehirdir aşın,
Bir gün dökülecek gözünden yaşın,
Ağlar Fehmi için gözüm zar diye.

Biraz aşıkların vasfın söyleyem,
Dertli Kerem dağlar aştı yar diye.
Hallerini size beyan eyleyem,
Tahir de şadlara düştü yar diye.

Gönülden severdi Ferhat Şirin'i,
Yaktı yüreğini derdin derini,
Külüngün önüne verdi serini,
O zaman canından geçti yar diye.

Emrah düştü Selvihan'ın aşkına,
Vardı gitti Şah Abbas'ın köşküne,
Zehiri verdiler, döndü şaşkına,
Dikti kafasına, içti yar diye.

Aşık Garip Şah Senem'den ayrıldı,
Yedi yıl boyunca Halep'te kaldı,
Sonunda Tiflis'den bir haber geldi,
Kaynadı yollarda coştu yar diye.

Şah İsmail yandı Gülizar'ına,
Dağlar dayanmazdı ah u zarına,
Üç tane getirdi birin yerine,
Terini yollara saçtı yar diye.

Leyla Leyla diye çöllerde gezdi,
Katı taşlar ile bağrını ezdi,
Oda bir kız için canından bezdi,
Mecnun da dağlara kaçtı yar diye.

Fehmi nerede koydu Arzu Kamber'i,
Cadı anasının uğradı şeri,
Demedi sevgilim hele dön beri,
Onlar da göklere uçtu yar diye.

-85-

Her yanda söylenir yüksek şanımız,
Kutsal bir şimşektir çakar Türkiye,
Çelikten biçilmiş bizim donumuz,
Dünyayı ateşe yakar Türkiye.

Şanlı bayrak dalgalanır göklerde,
Düşmanı bırakmaz sevgili yurda,
Sürüden bir kuzu kaptırınaz kurda,
İşinc dikkatle bakar Türkiye.

Askerle doludur bütün cepheler,
Donunu değişmez dağlar, tepeler,
Süngüler destinde gök gibi gürler,
Düşmanın bağrına sokar Türkiye.

Dolmakta, taşmakta* tiren hatları
Gökte uçar Türkün çelik atları,
Korur vatanını, koymaz yadları,
Seyran yaylasına çıkar Türkiye.

Ezelden verilmiş Mehmed'in methi,
Düşmanı mahveder Türk'ün heybeti,
Tirtir titiretir bütün devleti,
Coşkun seller gibi akar Türkiye.

Unutanlar hatırlasınlar dünü,
Cihanda söylenir mukaddes ünü,
Gören ah çeker mi böyle bir günü,
Gonca güller gibi kokar Türkiye.

Eyvallah etmeyiz hiç bir düşmana,
Boğarız dünyayı al kızıl kana,
Cümlemiz meftunuz Mehmed'im sana,
Düşmanın belini büker Türkiye.

Fehmi hata koyma dikkat et söze,
Allah bu nusreti vermiştir bize,
Bulursun izini, git geze geze,
Hep onun emrine bakar Türkiye.

* Her tarafı sardı

-86-

Gönlümden bir güzel kokular geçti,
Vermez kokusunu gül bize bize.
Ayrılık od'undan ciğerim pişti,
Mecnun olmuş derler el bize bize.

Bugün nazlı yardan bir haber aldım,
Şaşırdım kendimi, düşündüm kaldım.
Kaba, poyraz esti, kumlara daldım,
Ne idi garazın yel bize bize.

Kırıldı gurbette kanadım, kolum,
Eridi sağ yanım, çürüdü solum,
Serin yaylalara düşmedi yolum,
Şimdilik yurt oldu çöl bize bize.

Seyreylcdim dört tarafı dolandım,
Sılanın yolunu bulurum sandım;
Kızgın bir güneşin altında yandım,
Gölgelik etmedi dal bize bize.

Sıla bir tarafta, ben de bir yanda,
Tatlı muhabbeti bu şirin canda,
Gezer dolaşırım kahvede, handa;
Hiç değil bir mektup sal bize bize.

Gurbette başıma dünya dar oldu,
Her nereye varsam yerim nar oldu,
Kebir cebellerin başı kar oldu,
Vermez karlı dağlar yol bize bize.

Körpe yavrulara nasıl dayanam,
Garibim kimsem yok, derdimi yanam,
Ne baba var, ne kardeş var, ne anam;
Zehirden acıdır, bal bize bize.

Fehmi der ki, gurbet kahrı çekilmez,
Mermer taş üstüne tohum ekilmez,
Gözlerim yolları mektubun gelmez,
Artık dargın oldu, pul bize bize.

-87-

Böyle mi yolumuz zarara gider,
Bu sene darılmış kar, bize bize,
Yürcğim derdine kim derman eder,
Söylerim söylemez, yar bize bize.

Diler ağlat beni dilersen güldür,
Sinen yaralanmış git yara bildir,
Ellere yaz bahar lale sümbüldür,
Telek, telek yağar kar bize bize.

Bir dem bülbül oldum, bir dem gül oldum,
Bir dem keman oldum, bir dem tel oldum,
Yana yana dost yoluna kül oldum,
Neyler cehennemde nar bize bize.

Hiç var mı bu sırra vakıf olanlar?
Marifet bilemez geri kalanlar,
Kesmiş yolumuzu, devler yılanlar,
Belki hücum eyler mar bize bize.

Şerbetim ezilmiş bakır tastadır,
Ondan ayrılmışım gönül hastadır,
Karalar giyerim, başım yastadır,
Yine cihan oldu, dar bize bize.

Aşkın hançerini sineme çakma,
Mahzun bir kulunu odlara yakma,
Ne olur bizleri de mahrum bırakma,
Dilerim bu gece var bize bize.

Nice libas giysem, ceset üryandır,
Alev, alev yanmış ciğer püryandır,
Durmadan her daim işim giryandır,
Boyuna verilmiş zar bize bize.

Fehmi der ki, bu dert bana az değil,
Göle dalan, ördek değil, kaz değil,
Söylediğim yalan, yanlış söz değil,
Soldu güller, kaldı har bize bize.

-88-

Bugün hava bulut, karanlık gece,
Yüzünü göstermez ay bize bize;
Dağlarda kalmışız halimiz nice,
Ne yana gitmeli vay bize bize.

Gine mi yokuşa yolum dayandı,
Vücudum kan ile tere boyandı;
Damağım kurudu, yüreğim yandı,
Bir yudum su vermez çay bize bize.

Yazdığım haberi teller götürdü,
Aklımı başımdan yeller götürdü,
Ektiğim bostanı seller götürdü,
Dediler emeği zay bize bize.

Ayrılık meyinden kaç bardak içtin?
Bu yolda can ile serden mi geçtin?
Sen de benim gibi ne hale düştün?
Aç da dertlerini say bize bize.

Ne zalim ateştir sardı canımı,
Dökmeye başladı kızıl kanımı,
Delik deşik etti her bir yanımı,
Nasıl oktur attı, yay bize bize.

Şer mi gelip bindi şer'in üstüne,
Ne yağsa götürmez yerin üstüne?
Bu zehirli kadehlerin üstüne,
Hiç değil bir elma soy, bize bize.

Ağzım dilim söyler içimde keder
Attığım taşlar hep tersine gider,
Eller güzel güzel muhabbet eder,
Mihnetten verilmiş pay bize bize.

Fehmi çok söyleme dediğin yeter,
İlkbahar olunca bülbüller öter;
Bir gün gelir ömrün müddeti biter,
Ağlayan olur mu vay bize bize?

-89-

Acayip zamana kaldık efendim,
Dokunur ellerden söz bize bize;
Derin uykulara daldık efendim,
Bir serçe görünür, kaz bize bize.

Bir yana çıkamam yolların bağlı,
Zincire vurulmuş kollarım bağlı;
Hasretim elimden ciğerim dağlı,
Bu sene kış oldu, yaz bize bize.

Gönül ne bir kızdır, ne bir gelinmiş,
Ah çektikçe yürekciğim delinmiş;
Yarin defterinden adım silinmiş,
Yetişir bu kadar naz bize bize.

Deniz dalga saçar gemiler gitmez,
Dümene varmaya elimiz yetmez;
Fırtına çoğalmış ferman kar etmez,
Duman duman gelir, toz bize bize.

Gittikçe yolumuz döndü dikine,
Eş olmadım turnaların tekine;
Bakın sırtımdaki keder yüküne,
Ulu yokuş oldu, düz bize bize.

Girinişim dünyada ben bir zindana,
Dileğim budur ki, rahmeyle bana;
Ta ezelden beri aşığım sana,
Göster cemalini tez bize bize.

Kiminin bu yolda benzi sararmış,
Dağa taşa düşüp dostu ararmış;
Gecemiz karanlık, hava kararmış,
Yardım eyliyemez, göz bize bize.

Bizim dediğmiz bize kalırsa,
Herkes sevdiğini arar bulursa;
Fehmi der ki, o da kısmet olursa,
Sararlar on arşın, bez bize bize.

-90-

Mübarek olsun kardeşler,
Bu sevgili bayram size,
Ey ahbaplar, ey yoldaşlar,
Bu sevgili, bayram size.

Aylar geçti, geldi sene,
Gitti geri döne, döne,
Şükrolsun ki geldi yine,
Bu sevgili bayram size.

Çare yok, ölen ölecek,
Şad olup gülen gülecek,
İnşallah yine gelecek,
Bu sevgili bayram size.

Sığa yetimin başını,
Sil gözlerinin yaşını,
Kondurur devlet kuşunu,
Bu sevgili bayram size.

Sevindirin yavruları,
Melul koymayın onları,
İçirir zemzem suları,
Bu sevgili bayram size.

Küskünleri barıştırır,
Ne devlete eriştirir,
Hasretleri buluşturur,
Bu sevgili bayram size.

Gücü yeten kurbanını,
Keser akıtır kanını,
Yakın eder Rahmanını,
Bu sevgili bayram size.

Gideni Hacca vardırır,
Esvete yüzler sürdürür,
Yüksek makamı gördürür,
Bu sevgili bayram size.

Fehmi der ki gitmez derdim,
Yüz on sekiz bayram gördüm,
Kutlu olsun size dedim,
Bu sevgili bayram size.

H
-91-

Kaldır düşmanı karşımdan,
Aman Allah, aman Allah,
Alma aklımı başımdan,
Aman Allah, aman Allah.

Gelen melek can alıcı,
Bunun yoktur der ilacı,
Sunduğu zehirden acı,
Aman Allah, aman Allah.

Suyun ocağa koyulur,
Benim öldüğüm duyulur,
Herbir tarafa yayılır,
Aman Allah, aman Allah.

İmam gelir yunmam için,
Gelmez yola dönmem için,
Bir çukura inmem için,
Aman Allah, aman Allah.

Sararlar beş arşın beze,
Ne oldu demezler bize,
Kara toprak ela göze,
Aman Allah, aman Allah.

Sıratın var kıldan ince,
N'olurum onu görünce,
Hu ile sana gelince,
Aman Allah, aman Allah.

Kabrimiz dar m'olacak?
İşlerimiz zor m'olacak?
Durağımız nar m'olacak?
Aman Allah, aman Allah.

Fehmi der ki süphanım var,
Senin gibi mihmanım var,
İnanmışım imanım var,
Aman Allah, aman Allah.

-92-

Yaş ihtiyar oldu, takat kalmadı,
Yollara dayanmaz dizlere vah, vah,
Nefis tutmuş, yakamızı salmadı,
Hakikati görmez gözlere vah, vah.

Ne aldınsa aldın gençlik çağında,
Yeşil yaprak yoktur gönül bağında,
Şunun, bunun gıybetinde, koğunda,
Dillerde dolaşan sözlere vah, vah.

Kötülük edip de pilan yapanın,
Hakk'ı koyup, batıl yere tapanın,
Fitnelik kullanıp yoldan sapanın,
Leşine sarılan bezlere vah, vah.

Daha bulamayız geçen çağları,
Viran ettik bahçeleri, bağları,
Gezer, dolanırın karlı dağları,
İnemeyiz daha düzlere vah vah.

Şu dünyada kötülükten yılmazlar,
Hiç bir fenalıktan geri kalmazlar,
Nasihat dinleyip, sözden almazlar,
Vah bu halimize, sizlere vah, vah.

Herkes ne ederse kendine eder,
Doldu içeriye bir gam, bir keder,
Söyleriz, sözümüz boşuna gider,
Vururlar tekmeyi bizlere vah, vah.

Onları görmeden yüklensin göçüm,
Su içemem ellerinden bir içim,
Bu nasıl kıyafet, bu nasıl biçim?
Soramam derdini kızlara vah, vah.

Fehmi der ki, hiç birimiz kalmayız,
Bu yalan dünyada murat almayız,
Ecel kapımızı çalar, bilmeyiz,
Karışır gideriz tozlara vah, vah.

I
-93-

Nice enbiyalar, nice abidler,
Gitti bu dünyada karar kılmadı,
Nice taze kızlar, nice yiğitler,
Hiç birisi bu cihanda kalmadı.

Nice hüküm süren derebegleri,
Acı matemleri tuttu gögleri,
Kayıboldu konağının pegleri;
Hiç kimse bu sırra vakıf olmadı.

Aklını başına topla vaktinde,
Gün görmezsin bu dünyanın tahtında,
Felek ne var ise yapar ahtında,
Nice ere vardı, rengi solmadı.

Malım çoktur diye güvenme ona,
Çalar kılıç ile boyar al kana,
Kalmadı Karun'a kalır mı sana?
Derdi, daha hazineler dolmadı.

Diler atlı yürür, dilerse yayan,
Fırsat elden gider, gafletten uyan,
Bizim dediğimiz kapıya dayan;
Hangi giden mükafatın almadı.

Terketti varını İbrahim Ethem,
Demezdi geceler uykuya yatam,
Derdi kumaşımı alana satam,
Tuttu Hakkın yakasını salmadı.

Eğer düşünürsen vaktinde düşün,
Çalışır hakkını alırsın peşin;
Yüce yüce dağdan yol aşmaz kışın,
Kış yoluna giden geri gelmedi.

Fehmi der, sözlerim değildir yalan,
Dünya tuzak kurmuş çevirir pilan;
Çoğu oyalanmış, sen de oyalan,
Hangi gül açıldı, yine solmadı?

-94-

Ar nerede kaldı, namus nerede?
Uyanın kardeşler vakit kalmadı,
Taze kızlar gezer dağda, derede,
Uyanın kardeşler vakit kalmadı.

Gaflet uykusuna dalmış yatarız,
Haysiyeti, vicdanı baştan atarız,
Mini etek giyer caka satarız,
Uyanın kardeşler vakit kalmadı.

Arabistan İsrail'in elinde,
Hep kırılmış gider ölüm salında,
Kargalar öter mi gülün dalında,
Uyanın kardeşler vakit kalmadı.

Alıp yürüdüler Yahudi kavmi,
Verdiler Arab'ın ağzına gemi,
Nasıl bulunacak yaranın emi,
Uyanın kardeşler vakit kalmadı.

Sular bastı Pakistan'ı götürdü,
Deprem oldu Türkiye'yi batırdı,
Nice yiğitleri yere yatırdı,
Uyanın kardeşler vakit kalmadı.

Ne gerdan, ne meme, ne baldır-bacak,
Bunun sonu ne tarafa varacak?
Allah birer birer bizden soracak,
Uyanın kardeşler vakit kalmadı.

Viran eylediler Beyrut'u, Şam'ı,
Toplanıp düşmanlar cem olmuş kamu,
Çeker müslümanlar bu serencamı,
Uyanın kardeşler vakit kalmadı.

Kıyamet yakındır giderse böyle,
Bu kadar yatılmaz gün olmuş öğle,
Söyle Fehmi söyle, derdini söyle,
Uyanın kardeşler vakit kalmadı.

-95-

Döktüm kumaşımı pazar yerine,
Müşteri gelip de alan olmadı.
Durup söyleyemem binde birine,
Kumaşın kadrini bilen olmadı.

Defter hazırladım, yazılar yazdım,
Su çıkaram diye kuyular kazdım,
Soframıza tabak tabak bal düzdüm,
Buyurup bir parmak çalan olmadı.

Gittikçe büyüdü içimde derdim,
Şu yalan dünyaya gönül mü verdim,
Bazı kenarlardan gezeni gördüm,
Gölün derinine dalan olmadı.

Silahını kapıp yola düştüler,
Yürüdüler, karlı dağlar aştılar,
Düşman savaşından geri kaçtılar,
Şehitlik, gazilik bulan olmadı.

Marifet yolunda gözler kör olmuş,
Hakikat yolunda işler zor olmuş,
Yüzlerine baktım yüzler hor olmuş,
Nefsin yakasını salan olmadı.

Diz çöküp oturdum, başladım söze,
Hiçbirisi yakın olmadı bize,
Dedim inci mercan vereyim size,
Yanımda bir saat kalan olmadı.

Söylemek doğru mu el gıybetini?
Çıkar önümüze yolun çetini,
Bile bile yerler domuz etini,
Bu kötü kapıdan yılan olmadı.

Fehmi senin sözün duyan haniya!
Ehli kamillere uyan haniya!
Dağları yeseler doyan haniya!
Derdime ortak olan olmadı.

-96-

Bir bahçe yetiştirdim ne mihnet ile,
Yetişen ağaçlar meyve tutmadı,
Soldu yaprakları döndü gazele,
Kimse gelip meyvasından tatmadı.

Ne bağda iş vardır ne de bağbanda,
Geceli gündüzlü cefalar canda,
Gül bir yanda kaldı, sümbül bir yanda,
Konup dallarına bülbül ötmedi.

Bilmediğim işe olamam kefil,
Toprakta verim yok, ağaçlar sefil,
Meyvesiz kaldılar cümlesi gafil,
İçerim doludur sözüm bitmedi.

Şad olup oynaşır sudan semekler,
Aşık, maşukunun yolunu bekler,
Hava oldu çektiğimiz emekler,
Yaptığım ocakta tütün tütmedi.

Ağaçlar ne yapsın, toprağı fesat,
Dediler ki bana, bunları kes at,
İş bilmez kasabım elimde masat,
Bıraktığım sular bağa gitmedi.

Bağımız ne yapsın bağbanı zalim,
Diyar-i Bağdat'a inecek Selim,
Yalvardım yakardım kesildi dilim,
Ne yaptıysam sözüm tesir etmedi.

Körpe fidanlara ben nasıl kıyam,
Huzura varınca yarın ne diyem,
Gerek mi düşmanın sözüne uyam,
Zehirli ok münkirlere batmadı.

İnsanoğlu bahçe, meyvası ilim,
İlime hor bakan kimseler zalim,
Fehmi der, dünyanın en sonu ölüm,
Hangisini toprağına katmadı.

-97-

Kızlar babasına türkü çağırır,
Meydana çıkmadık daha ne kaldı?
Kız değil analar Deccal doğurur.
Meydana çıkmadık daha ne kaldı?

Kimi meyhanede, kimisi barda,
Yorulup terlemez, kolay bir karda;
Ana kızdan, kız anadan huvarda,
Meydana çıkmadık daha ne kaldı?

Yaşamak geçmiştir böyle zamanda,
Dosta muhabbet yok damarda, kanda;
Hep de göz önünde, işte meydanda,
Meydana çıkmadık daha ne kaldı?

Kızının sesini dinler babalar,
Merkebe çul oldu ipek abalar;
Kimi çamurlara düşmüş çabalar,
Meydana çıkmadık daha ne kaldı?

Ataların sözü geçmez evlada,
Diyemez derdini yarene, yada;
Neler görülmedi köhne dünyada,
Meydana çıkmadık daha ne kaldı?

Mala tenzilat yok, biner zam zama,
Ne kurşun kar eder, ne kılıç, kama;
Dört evli bir köyde iki sinema,
Meydana çıkmadık daha ne kaldı?

Kardeşlik, komşuluk cümlesi geçti,
Eski hatır gönül denize düştü;
Su mu içti Fehmi, zehir mi içti?
Meydana çıkmadık daha ne kaldı?

-98-

Kıyamet gününe bir işarettir,
Kışlar uzun oldu, yazlar azaldı;
Akıl kafi gelmez, bu bir hikmettir,
Hani görülmedik daha ne kaldı?

Aç gözünü, gör karşında neler var,
Bu ne yağmur, bu ne dolu, bu ne kar?
İşitir kulağım, yüreğim yanar,
Hayır gitti, yer yüzünü şer aldı.

Bilmem gül yerine diken mi bitmiş?
Yavuz nefis bize ne zulüm etmiş;
Edep, haya, vicdan çekilip gitmiş,
Evvelki bereket toprağa daldı.

Dağlarına göre verir kışını,
Kimseye danışmaz bilir işini;
Sever mi milletin bu gidişini?
Açıktan açığa zina çoğaldı.

Bu toprağa ne sığmadı, sığacak,
Gökten yere ne yağmadı, yağacak;
Hemen hemen güneş doğdu doğacak,
Uykudan uyanın vakit daraldı.

Ömür geçti, kurtulmadık ateşten,
Açılmaz gözümüz kan ile yaştan;
Pahalılık bir baştan, yokluk bir baştan,
Durum karşısında geçim zoraldı.

Güneş de bizlerden saklar yüzünü,
Duyan olmaz aşıkların sözünü;
Görmeyim diyenler yumsun gözünü,
Kötülük cihanda fazla yer aldı.

Fehmi, gücün yetmez, kuvvetin yetmez,
Bozulmuş bağlarda bülbüller ötmez;
Söylersin sözünü kimse işitmez,
Kumara, pavyona herkes çoğaldı.

-99-

Akşam oldu, güneş batmak üzere,
Vakti soramadım geriye kaldı.
Düşman geldi bana çatmak üzere,
Vurup kıramadım geriye kaldı.

Deli gönül çağdaşını bulmadı,
Daha noksanı var bardak dolmadı,
Söyledim sözümde tesir olmadı,
Öğüt veremedim geriye kaldı.

Vücudum perişan, kaderim zalim,
Bu yüzden kırıldı kanadım, kolum,
Çıkmaz bir sokağa düş oldu yolum,
İşi göremedim geriye kaldı.

Gezdim diblerini yaşı çekilmiş,
Kurumuş suları beli bükülmüş,
Harlamış yaprağı yere dökülmüş,
Gülü deremedim geriye kaldı.

Yavuzdur düşmanım sel gibi akar,
Sanki gökler gürler şimşekler çakar,
Ne halktan utanır, ne benden korkar,
Cenge giremedim geriye kaldı.

Devamlı çektirir bana zararı,
Bu yerde kalmaya vermiş kararı,
Kaplan mı, sırtlan mı şu canavarı?
Burdan süremedim geriye kaldı.

Haramdan kazanıp, haramdan yeme,
Kime anlatayım halimi, kime?
Ancak kendi sözüm kendi nefsime
Deri düremedim geriye kaldı.

Fehmi elin atma o çürük dala,
Sonra dal kırılır düşersin göle,
Düşmanın geldiği o çirkin yola,
Duvar öremedim geriye kaldı.

-100-

Kırıldı kanadım kırıldı kolum,
Artık kuşanamam belime şalı,
Şimdi çölden çöle gitmekte yolum,
Görmedim üstüme gölgenen dalı.

Türlü libaslardan biçmek isterim,
İnciyi mercandan seçmek isterim,
Aşkın şarabından içmek isterim,
İstemem arının verdiği balı.

Sen uymuşsun uyduğunun sözüne,
Niçin kastedersin kendi özüne,
Bir günde topraklar dolar gözüne,
Dünyada kalacak dünyanın malı.

Altundan yaptırsan köşkü, sarayı,
Seçeceksin bir gün aktan karayı,
Şer yoluna sarf edersin parayı,
Allah için veremezsin bir pulu.

Gafil ne yatarsın gaflete dalmış,
Yoksa fani dünya sana mı kalmış?
Suyun kaynamakta kabrin kazılmış,
Bırakıp gidersin malı, melali.

Söylerim söylerim sözüm dinlenmez
Kötünün dünyada şanı söylenmez,
Altun bir kafese koysam eylenmez,
Bülbülün durağı kara bir çalı.

Fehmi der ki budur benim kaderim,
Gayet günahkarım isyan ederim,
Korkam insan geldim hayvan giderim,
Kırkların elinden içmedim dolu.

-101-

Gece gündüz dilim durmaz heceler,
Gün akşam olmadan bir yar bulmalı,
Yalınız yatılmaz uzun geceler,
Gün akşam olmadan bir yar bulmalı.

Karanlık çökerse göz gözü görmez,
Düşmanlar çok durur bize yol vermez;
Gayretsiz kimseler makama ermez,
Gün akşam olmadan bir yar bulmalı.

Kapı kitlenirse açması zordur,
Münkirin elinden kaçması zordur;
Bunda geçit yoktur, geçmesi zordur,
Gün akşam olmadan bir yar bulmalı.

O kimdir ki, kız gelmiştir kız gider,
Sular coşmuş dere tepe düz gider;
Ömür kısa vakit geçer, tez gider,
Gün akşam olmadan bir yar bulmalı.

Yorgun vaktimizde bir tabak yemek,
Hiç zaya gider mi çekilen emek?
Gölgeler uzanmış ikindi demek,
Gün akşam olmadan bir yar bulmalı.

Güneş çıkmış tepelerin başına,
Gelin bakın gözlerimin yaşına,
Haydın arkadaşlar, düşek peşine,
Gün akşam olmadan bir yar bulmalı.

Avare kalınca dost bize küser,
Bizi dondurucu soğuk yel eser;
Önümüzü yalçın kayalar keser,
Gün akşam olmadan bir yar bulmalı.

Fehmi der ki, diyar diyar gidelim,
Onu aramaya dikkat edelim;
Yarsız kalan bu sağlığı neyleyim?
Gün akşam olmadan bir yar bulmalı.

Kalmadı dağların tadı kalmadı,
Yayladan ayrılıp çöle varmalı;
Koyunun, kuzunun adı kalmadı,
Yayladan ayrılıp çöle varmalı.

Türlü türlü çiçekleri açardı,
Kokusunu dört tarafa saçardı,
Çölleri bırakan dağa kaçardı,
Yayladan ayrılıp çöle varmalı.

Her tarafı şehristana benzerdi,
Turnaları göllerinde yüzerdi,
Yahşi yahşi meraları gezerdi,
Yayladan ayrılıp çöle varmalı.

Gitmişti başından boranı, kar'ı,
Şimdi ıssız kaldı soğuk suları;
Bozuldu gülleri, kalmadı har'ı,
Yayladan ayrılıp çöle varmalı.

Misafir alamaz geçti zamanı,
Oturdu başına yine dumanı;
Daha çalınır mı sazı, kemanı?
Yayladan ayrılıp çöle varmalı.

Ne vakit gelecek baharı, yazı?
Konup göçecek mi ördeği, kazı?
Artık çekilir mi dağların nazı?
Yayladan ayrılıp çöle varmalı.

Coşkun, coşkun çeşmeleri çağlardı,
Tepeleri yeşil emir bağlardı;
Avcılar peşinde ceylan avlardı,
Yayladan ayrılıp çöle varmalı.

Fehmi der ki, artık dağlar kış oldu,
Obaları göçtü yurdu boş oldu;
Bundan sonra kızgın çöller hoş oldu,
Yayladan ayrılıp çöle varmalı.

-103-

Gel gidelim orta boylum,
Yayla havalı havalı,
Sevdim seni güzel huylum,
Ağzı dualı, dualı.

Gezelim dağlar başında,
Deli gönül savaşında,
Çobanlar koyun peşinde,
Çalar kavalı, kavalı.

Gönül seni yaramadım,
Dost köyüne varamadım,
İnce belden saramadım,
Yahşi meralı, meralı.

Düşman olur mu can cana?
Yönünü dönder bu yana,
Taş atıp da vurma bana,
Sinem yaralı, yaralı.

Söylesem de geçmez sözüm,
Yüzüm gülmez, yaşlı gözüm,
Böyle yazılmıştır yazım,
Ciğer paralı, paralı.

Söylersem sonra yayılır,
Düşer dillere duyulur,
Hangi birisi sayılır,
Dertler sıralı, sıralı.

Fehmi söyler bazı bazı,
Hiç kimse çekmez bu nazı,
Yabanda arama kızı,
Bizim buralı, buralı.

Bu nasıl halaydır, bu nasıl oyun,
Gittikçe yaralar çıkar devamlı,
Bu kadar vebalı götürmez boyun ,
Basar belimizi büker devamlı.

Daha görünmedik birşey kalmadı,
Derdi fırtınaya verdim almadı,
Eksiğim var imiş çile dolmadı,
Boyuna terimiz akar devamlı.

Şeytan mı, nefis mi bizi kandıran?
Koyunları susuz çöle indiren,
Gece yanan ışıkları söndüren,
Çıramızı gündüz yakar devamlı.

Yoksulluk bir yanda, keder bir yanda,
Düşmanlar zalimlik eder bir yanda,
Açılmaz gözümüz yasta, giryanda,
Dağlar üstümüze çöker devamlı.

Söylerim, söylerim sesim duyulmaz,
Derin uykulara yatan ayılmaz,
Dertler çoktur birer birer sayılmaz,
Cebelden cebele çeker devamlı.

Daha göremeyiz geçen günleri
Dermeye hazırız mor sümbülleri,
Düzene yatmadı sazın telleri,
Şairler yüzüme bakar devamlı.

Hiç zulüm eder mi böyle kul, kula?
Biz düşmüşüz ardı gelmez bir yola,
Bülbül güle aşık, gül de bülbüle,
Durmaz burcu burcu kokar devamlı.

Fehmi'nin sözleri bulanık seldir,
Gel içmek istersen bir bardak doldur,
Duyup işitene şekerdir, baldır,
Millet birbirini yakar devamlı.

-105-

Huriler cem olmuş gölün başına,
Benim de sevdiğim burada var mı?
Güneş doğmuş yanağına, kaşına,
O da benim gibi aşka yanar mı?

Kiraz dudakları, şimşir elleri,
Hiç durmadan kelam okur dilleri,
Belki de Cennet'e gider yolları,
Koynunda saklanan ayva mı, nar mı?

Dediler ki senin yarin yok burda,
Düşürme boşuna kendini derde,
Git eşini ara başka bir yerde,
Başa yağan dedim dolu mu, kar mı?

Bölük bölük olup yola düştüler,
Yüreğimde derin yara açtılar,
Sanki kanat verip göğe uçtular,
Daha bir tanesi geri döner mi?

Aklımı başımdan alıp gittiler,
Beni sevdalara salıp gittiler,
Ulu denizlere dalıp gittiler,
Söylesem de eller beni kınar mı?

Gözler kamaştırır tabak yüzleri,
Şeker şerbetinden tatlı sözleri,
Anladım ki onlar huri kızları,
Ellerinde yanan nurdan fener mi?

Yüzlerine yüz kat nikap çekilmiş,
Yine ziyaları yere dökülmüş,
Onları göreli belim bükülmüş,
Yüreğimde yanan alev söner mi?

Fehmi gönlün doymadı mı güzelden?
Tutmadın avını kaçırdın elden,
Hiç koku gelir mi kurumuş gülden?
Kuru gül dalına bülbül konar mı?

-106-

Bu ne fitne fücur doldu cihana,
İkinci cihanı düşünen var mı?
Anlaşıldı kaldık ahir zamana,
Can ile cananı düşünen var mı?

Yolsuzlar yolunu eylemiş kayıp,
Ne Allah'tan korkup ne kuldan ayıp,
Çıkarır meydana ehlini soyup,
Gelecek meydanı düşünen var mı?

Her daim günümüz olmaz bahar yaz,
Siyahlanan bir kalp olur mu beyaz?
Hava bulutlanır görünmez ayaz,
Afatı, dumanı düşünen var mı?

Kimi meyhanede kimisi barda,
Kimi kumarbazdır, kimi hovarda,
Hiç mi insafkanı yoktur damarda?
Gayreti vicdanı düşünen var mı?

Kendini şaşıran yollarda kalmış,
Yalancı dünyanın zevkine dalmış,
Bir gün diyeceğiz bu da hayalmış,
Hadis'i, Kur'an'ı düşünen var mı?

Süslenir yüzüne sürer boyayı,
Yolar kaşlarını inceltir yayı,
Açar baldırları verir havayı,
Fit veren şeytanı düşünen var mı?

Daha tanımayız gelini, kızı,
Sağır kulağımız işitmez vazı,
Billahi sorguya çekecek bizi,
O ulu divanı düşünen var mı?

Fehmi der ki şükür görmedi gözüm,
Öyle çirkefleri sevmedi özüm,
Söylerim söylerim kar etmez sözüm,
Yüce Yaradanı düşünen var mı?

-107-

Cem olmuşlar ellerinde süngü var,
Gelip gam leşkeri almış meydanı;
Hazırlanmış bizim ile cengi var,
Dökmüş karakolu, sarmış dört yanı.

Nasıl kurtulmalı bunun elinden?
Daha beter çağlar ölüm selinden;
Düşkünün, yoksulun bilmez halinden,
Kovabilir miyiz biz bu düşmanı?

Kolay değil bu çemberler yarılmaz,
Yollar uzun gidip şaha varılmaz;
Mümkünü yok karşısında durulmaz,
Dökmek ister yere al, kızıl kanı.

Başlarında kumandanı beraber,
Kimisinde kılıç, kiminde teber;
Vermemiz gerekir şaha bir haber,
Haydin dostlar geçirmeyin zamanı.

Yalvardım, yakardım dinlemez sözü,
Bu gidişle mağlup edecek bizi;
Bakınız tutulmuş yazının yüzü,
Birbirine katmış tozu, dumanı.

Gam leşkeri derler, çirkin adı var,
Ne merhamet bilir, ne imdadı var;
Esir almak için bir muradı var,
Yakıp, yıkmak ister köşkü, ayvanı.

Naraların sesi semaya çıkar,
Gökler gibi gürler, şimşekler çakar;
Çekip vurduğunu yerlere yıkar,
Sağır kulakları duymaz amanı.

Fehmi der ki, bu yaralar çekilmez,
Kuvveti fazladır, beli bükülmez;
Karşısına bizim bayrak dikilmez,
Dini yoktur, kabul etmez imanı.

-108-

Küçük yaştan beri gezdim dolaştım,
Yetmez mi çektiğim, gurbet kahrını?
Ne karlı dağların başından aştım,
Yetmez mi çektiğim gurbet kahrını?

Ne cepte para var, ne dizde derman,
Takdirde yazılmış böyle mi ferman?
Acı sözler ile bağrımı yarman,
Yetmez mi çektiğim gurbet kahrını?

Baktım dört tarafa, yol bulamadım,
Derdimi dökecek kul bulamadım;
Daha koklanmamış gül bulamadım,
Yetmez mi çektiğim gurbet kahrını?

Mecnun gibi yüce dağlar başında,
O da gezdi bir Leyla'nın peşinde;
Gözüm yoktur toprağında, taşında,
Yetmez mi çektiğim gurbet kahrını?

Garibin halinden bilen olur mu?
Gurbette gözyaşı silen olur mu?
Bir selam göndersem alan olur mu?
Yetmez mi çektiğim gurbet kahrını?

Bu nasıl alemdir, gurbet alemi,
Ellerim üşümüş tutmaz kalemi;
Doldurdun içime derdi, elemi,
Yetmez mi çektiğim gurbet kahrını?

Fehmi der ki, dağlar vardır arada,
Ömrüm geçti eremedim murada;
Nazlı yar orada, ben de burada,
Yetmez mi çektiğim gurbet kahrını?

-109-

Bir seher vaktinde seyrana çıktım,
Safalar getirmiş gördüm kızları;
Bir kere sıdk ile karşıma baktım,
Yere inmiş göğün hep yıldızları.

Yüzlerini gördüm aklım zay oldu,
Bölük bölük ciğerlerim pay oldu;
Hiç yoktan içime bir sevda doldu,
Yaktı beni bakışları, gözleri.

Öyle güzeller ki yoktur eşleri,
Dizilmiş ağzında inci dişleri,
Dedim ki burada nedir işleri?
Mermer taşta belli olur izleri.

Cümlesinin al kınalı eli var,
Ellerinde deste deste gülü var,
Anlaşılmaz hepisinin dili var,
Şeker şerbetinden tatlı sözleri.

Bilmem ki Gürcü mü bilmem Tatar mı?
Sormadım onlara, yarsız yatar mı?
Türlü türlü kumaşlardan satar mı?
Öldürür mü güldürür mü bizleri?

Çıktım önlerine yoldan eyledim,
Bir cesaret alıp tatlı söyledim,
Necisiniz diye sual eyledim,
Deyin bana sizi kimler gönderdi.

Dediler ki durağımız cennettir,
Sevdiğimiz Muhammed'e ümmettir,
Size erişmesi farzdır, sünnettir,
İşte bize derler huri kızları.

Dedim sizden bana nasip varmola,
Yoksa bizim durağımız harmola,
Dağlarda duman var yollar karmola,
Fehmi der ki kayıp ettim düzleri.

-110-

Kimi fistan giyer, kimi eteklik,
Bizim köyün gelinleri, kızları,
Her biri bir tür sürmeli keklik,
Bizim köyün gelinleri, kızları.

Bahar geldi yaylalara çıkarlar,
Yel vurdukça elvan elvan kokarlar,
Yola girmiş sular gibi akarlar,
Bizim köyün gelinleri, kızları.

Çekildi dağların gitti dumanı,
Yemlik toplamanın geldi zamanı,
Gören aşıklara vermez amanı,
Bizim köyün gelinleri, kızları.

Gözleri sürmeli, kaşları kara,
Her biri bir işte durmaz avare,
Tuz döker taşlara, mala, davara,
Bizim köyün gelinleri, kızları.

Kenger söker bohçaları doldurur,
Yere düşmüşleri tutar kaldırır,
Her birisi birer türkü aldırır,
Bizim köyün gelinleri, kızları.

Yürüdükçe saçlar değer tabana,
Zülüfleri perde çeker gerdana,
Salınıp giderler dağa, yabana,
Bizim köyün gelinleri, kızları.

Yaka yaka yüreğimi pişirir,
Yüzlerine bakan aklın şaşırır,
Kimi nergis, kimi sümbül devşirir,
Bizim köyün gelinleri, kızları.

Fehmi der ki geze geze ter döker,
Divane gönlüme bir tohum eker,
Kimi çorap örer, kimi ip büker,
Bizim köyün gelinleri, kızları.

-111-

İlkbaharın son ayları gelince,
Yakar beni bülbüllerin sedası
Yarin aşkı yüreğimi delince,
Hiç kimsenin bana olmaz faydası.

Seyrettim alemi gezdim cihanı,
Dünyada sürmedim demi, devranı,
Aldırdım elimden nazlı cananı,
Boğum boğum ellerinin kınası.

Duydum ki nazlı yar zar eder imiş,
Muhabbet kalbine kar eder imiş,
O, gül yanağını yerlere sermiş
Toza batmış kaşlarının karası.

Bir mektup göndermiş bana gel diye,
İçine yazılmış, binbir hediye,
Ben onu sevmişim beyler ne diye,
Al yanakta benlerinin sırası.

Okudum nameyi istemiş beni,
Yetişip sarayım o nazik teni,
Şükrolsun Mevla'ya gördüm bu günü,
Çıkardım kalbimden acılı yası.

Şaşırdım kendimi bir sevinç ile,
Kimseye hoşçakal demedim bile,
Mektup yazılmıştı gözyaşı ile,
Bu dert ile firkat ağlattı nası.

Kaldım bir tipide yollara düştüm,
Buzların altında çok sular içtim,
Mah çehreli meleğime eriştim,
Gecesini gündüz etti ziyası.

Unuttum dünyanın her mihnetini,
Tastan nuş eyledim aşk şerbetini,
O bana vermiştir muhabbetini,
Kucakladı beni canlar paresi.

Anlayın Fehmi'nin dediği sözden,
Daha kıymetlidir gülden, nergisden
Bir zevk alamadım, gelinden, kızdan,
Döktüğüm gözyaşı doldurur tası.

Ezanlar okundu, toplar atıldı,
Buyurun alıbaplar iftar sofrası;
Türlü yemek birbirine katıldı,
Artık buna derler oruç kafası.

Siniler kurulsun dört yanı füllü,
Cem olsun yemekler şekerli, ballı;
Az değil sayısı kırk dokuz, elli,
Pırasanın yoktur bize vefası.

Yoğurtlu çorbadır ilk önce gelen,
Kadınbudu köfte yanında gülen;
Pirinç pilavıdır bağrımı delen,
Gelsin pelte, yüreğimin şifası.

Kızartma, tas kebap sofrada hazır,
Bir tepsi kadayıf üstüne vezir;
Bumbar da olamaz sofrada kizir,
Getirin karşıma bir şerbet tası.

Gelsin soframıza bal, kuru kaymak,
Baklava, börekten olur mu doymak?
Adetimdir gelen yemeği saymak,
Çekilir mi bu midenin safası?

Yemeği yemeden ağzım sulanır,
Sütlü gelmiş peşim sıra dolanır;
Kaldır çökeleği midem bulanır,
Ben bilirim çoktur onun cefası.

Yağlı çörekleri sofraya dizin,
Yemeği yemeğe bekleriz izin;
İssot dolmasını görmeli gözüm,
Ben bu yemeklerin oldum hastası.

Yemekler nefisti doyunca yedik,
Daha var mı diye getir söyledik;
Bir de karnıyarık isteriz dedik,
Fehmi der ki biz onların ustası.

-113-

Cayır cayır yakar beni,
Şu güzelin ağlaması,
Akıttı didemden kanı,
Şu güzelin ağlaması.

Gözümden yaşlar boşaldı,
Beni taştan taşa çaldı.
Aklımı başımdan aldı,
Şu güzelin ağlaması.

Derunuma od düşürdü,
Yaktı sinemi pişirdi.
Gidecek yolum şaşırdı,
Şu güzelin ağlaması.

Ciğerimi kül eyledi,
Derdi beni deleyledi,
Dilimi bülbül eyledi,
Şu güzelin ağlaması.

Doldu içerime keder,
Bilmeyiz böyle mi gider?
Çoklarını mecnun eder,
Şu güzelin ağlaması.

Açmış gülümü soldurdu,
Saçım, sakalım yoldurdu.
Yüreğime gam doldurdu,
Şu güzelin ağlaması.

Alı bıraktı yolumdan,
Çekip bağladı kolumdan.
Deldi sağımdan, solumdan,
Şu güzelin ağlaması.

Fehmi der ki, derdin söyle,
Her ne ise, beyan eyle.
Beni malızun koydu böyle,
Şu güzelin ağlaması.

-114-

Mehmet Gönül'e

Yavrudan ayrılır, dil bülbül olur,
Gittikçe derine düşer yarası
Acısından yanar yanar kül olur,
Boş kalınca kollarının arası.

Lokman hekim, buna çare bulmadı,
O da gitti, bu dünyada kalmadı,
Hangi gül açıldı, yine solmadı,
Ölüm Hak'tan gelir, yoktur çaresi.

Sabi çocuk için ağlamak olmaz,
Yakıp yürekleri dağlamak olmaz,
Coşkun sular gibi çağlamak olmaz,
Burda sönse orda yanar çırası.

Evlat ateşine düşmeyen bilmez,
Yanıp ciğerleri pişmeyen bilmez,
Körpe yavrusundan geçmeyen bilmez,
Herkesin savacak vardır sırası.

Tamu kapısına koşar sabiler,
Ananın, babanın affını diler,
Cennete varınca şad olur güler,
Bil ki, lazım olan bizc orası.

Fehmi der ki kalpten kalbe yol olur,
Şairim diyenin hasmı bol olur,
Dünyanın altunu bir gün pul olur,
Hiç kimseye kalmamıştır burası.

-115-

Nerde kaldı istediğim pirzola?
Zeytin tane tane dizilmiş yola;
Kuru leyvaz gelmiş başıma bela,
Daha çekilir mi bunun tasası?

Nerde bıraktınız şu enginarı?
Getirin siniye karnabaharı;
Şalgam kayıp etmiş namusu, arı,
Şimdi budur ölçümüzün kıstası.

Hani gelmedi mi yaprak sarması?
Lüzum etmez patatesi sorması;
Bize yakışır mı geri durması?
Bir de gelsin portakalın yafası.

Marul salatası söz atar bana,
Ağlaya ağlaya geldi makarna;
Kıymalı yumurta can katar cana,
Odur artık yemeklerin softası.

Getirin biraz da nar'dan ayvadan,
Kaldırma sofrayı herkes doymadan;
Gözlerim yaşardı soğan soymadan,
Onun acısından çekerim yası.

Armut, üzüm yok mu niye gelmedi?
Limon da derdime derman olmadı;
Bitirdik sofrada bir şey kalmadı,
Yaklaşmıştır artık sofra duası.

Niçin vermediniz bir tabak elma,
Dediler ki yoktur kusura kalma;
Muzun hemen yakasını tut salma,
Bir karpuz getirin hepsinin hası.

Fehmi çok geçirme bunca hayali,
Nerde bulacaksın şekeri, balı;
Şimdi zenginlerin burnu havalı,
Yazdı bunları Arapgir Postası.

İ
-116-

Yaşım otuz iki, dört nikah gördüm,
Kader böyle imiş aman yâ Rabbi,
Mihnetler içinde günler geçirdim
Kader böyle imiş aman yâ Rabbi.

Ne kardeşten güldüm, ne akrabadan,
Ne anadan güldüm, ne de babadan,
Senden bir inayet olsun Yaradan,
Kader böyle imiş aman yâ Rabbi.

Bir nasip kapısı açmadı Allah,
Ah çekerim ah elimden çeker ah,
Herşey sana malum yüce padişah,
Kader böyle imiş aman yâ Rabbi.

Akıttım gözümden kan ile yaşı,
Yandı, yaralandı, bağrımın başı,
Bana düşman ettin eşi, yoldaşı,
Kader böyle imiş aman yâ Rabbi.

Tıfıl iken aldın iki gözümü,
Bağladın yolumu, kırdın dizimi,
Kimsem yoktur anlatayım sözümü,
Kader böyle imiş aman yâ Rabbi.

Fehmi gece, gündüz ağlar zar ü zar,
Yüreğimde alev alev od yanar,
Şikayet olmasın ey perverdigar,
Kader böyle imiş aman yâ Rabbi.

-117-

Gezerken uğradım beş güzellere,
Birer birer muradını al dedi;
Sarılmak istedim ince bellere,
Leblerimden akan şeker, bal dedi.

İsmim Sevim dedi, tutabilirsen,
Sarılıp beraber yatabilirsen;
Eğer canı cana katabilirsen,
Sen de bir kerre beni bul dedi.

Birisi dedi ki Selat'dır adım,
Vazifen yap, sana olur imdadım;
Sırat'tan geçirmek seni muradım,
Yapmam dersen gerilerde kal dedi.

Biri dedi, ben zekatın gör beni,
Hesap et de yoksullara ver beni;
Yakma Cehennemde o nazik teni,
Seni yakar en sevgili mal dedi.

Bir dedi, Haccim bakarım sana,
Ömründe bir kerre varasın bana;
Önünde doğru yol, dönme bir yana,
Biraz para harca durma gel dedi.

Sıra geldi şehadete başladı,
Bilmeyen kimseyi yakıp haşladı;
Hiç bir zaman gitmez dilimden tadı,
Gece, gündüz zikir et de dol dedi.

Beş kapının beşini de açarsan,
Her tarafa inci, mercan saçarsan;
Önünde köprü var, gelip geçersen,
Bak karşına, önündedir yol dedi.

Fehmi'nin sözünden hisse alınız,
Arayıp da beş güzeli bulunuz;
Biraz gölün derinine dalınız,
Kulağı duymayan geçmez pul dedi.

-118-

Nazlı yari gurbet ele kaçırdım,
Ya kalırım dedi, ya kalmam dedi;
Kafesteki bülbülümü uçurdum,
Ya gelirim dedi, ya gelmem dedi.

Sonu nerde kalır zalim gurbetin,
Gitmesi kolay da, gelmesi çetin;
Yollarına set çekilmiş çok metin,
Ya delerim dedi, ya delmeın dedi.

Kader bizi attı kızgın çöllere,
Varayım gideyim gurbet ellere;
Dibi görünmedik derin göllere,
Ya dalarım dedi, ya dalmam dedi.

Kader böyle demiş ezel ezeli,
Mecnun oldum diyar diyar gezeli;
Ararın sorarım senden güzeli,
Ya bulurum dedi, ya bulmaın dedi.

Tutuşup da yanma, ey benim canım,
Akmasın yollarda al kızıl kanım;
Kesme mektubunu sakın civanım,
Ya alırın dedi, ya alınam dedi.

Varıp da gurbette düşersem hasta,
Arar beni belki, bulamaz posta;
Gözlerim kan ağlar, yollarım posta,
Ya gülerim dedi, ya gülmem dedi.

Melul melul bakma bize el gibi,
Aşarım dağlardan eser yel gibi;
Akar gözlerimin yaşı sel gibi,
Ya silerim dedi, ya silmem dedi.

Sevgilim yüzünü dönder bu yana,
Fehmi der ki, cefa yapma bu cana;
Bu müşkil işleri gel sorma bana,
Ya bilirim dedi, ya bilmem dedi.

-119-

Yine bir dilberin toruna düştüm,
Gitme uçuruma, önü yar dedi;
Sunduğu kadehten bir yudum içtim,
Bundan sonra dünya sana dar dedi.

Açtı yelkenini ulu denize,
Daha geri dönüp bakınadı bize;
Ya gelir, ya gelmez gelecek güze,
Güvenebilirsen sen de var dedi.

Ben olmuşum bir yavrunun düşkünü,
Yola çıkılır mı böyle kış günü?
Uçan turnalardan sorarım dostu,
Denizler buz tutmuş, dağlar kar dedi.

Gitti tahammülüm, yoktur kararın;
Yürek yangınına derman ararım,
Bir güzelin divanesi olmuşum,
Harareti söndürecek nar dedi.

Bu yollarda sararmışım, solmuşum;
Düşüne düşüne gamla dolmuşum,
.....
Ağlamak, inlemek sana kar dedi.

Yazılmış anlıma ezel ezeli;
Mecnun oldum peşi sıra gezeli;
Kim sevmez dünyada böyle güzeli,
Yetişir çektiğim ah u zar dedi.

Sayılmaz gerdanda cevahir malı;
Muhabbet kapısı size dayalı,
Giyinip kuşanmış kaftanı, şalı,
Var ını senin gibi bahtiyar dedi.

Fehmi der ki, nedir bana garazın?
Geceli gündüzlü çekilmez nazın;
Billahi hoş gelir bana avazın,
Avazımı duyan dağ yanar dedi.

-120-

Cehenneme misal kışı yarattım,
Cennet misalidir yaz bahar dedi,
Verip yıldızları göğü donattım,
Hesaba getirip kim sayar dedi.

Yoktan var eyledim, insanı, cini,
Size yol gösterdim doğru bir dini,
Görün karşınızı tanıyın beni,
Eğri kimselerin yeri nar dedi.

Akıl verdim, fikir verdim, göz verdim,
Küfrü men eyleyip tatlı söz verdim,
Sahra verdim, tepe verdim, düz verdim,
Dünya geniş lakin kabir dar dedi.

Yağınur verdim, ekin verdim, ot verdim,
Koyun verdim, deve verdim, at verdim,
Yerleri, gökleri on dört kat verdim,
Daha görülmedik neler var dedi.

Dikkat edin sümbülüne, gülüne,
Boran boran yağmuruna, seline,
Bakın şu dağların hasbihaline,
Yazın çayır çimen, kışın kar dedi.

Akıttım suları ayaksız elsiz,
Estirdim yelleri kanatsız kolsuz,
Yürüttüm deveyi tırnaksız nalsız,
Var mı benden başka bir karar dedi.

Sayısız nimetler verdim insana,
İnkar etme diye buyurdum sana,
Yüzü kara olup gelme divana,
Dolanır boynuna yılanlar dedi.

Fehmi der ki yalan var mı sözümde?
Dağlar altın olsa yoktur gözümde,
Aşkı cayır cayır yanar özümde,
Benim aşıklarım bahtiyar dedi.

-121-

Şeriat babından aldım bir yaprak,
Aç kapıyı pirim bana, gir dedi,
Eriyip cismimiz olacak toprak;
İçeride ne var ise gör dedi.

Girdim içeriye tarikat bağı,
Bir yandan dökülür açar yaprağı,
Ne ile süslemiş köşkü konağı?
Ne yakut, ne inci, ne de zer dedi.

Hakikat kapısın aç dedi bana,
Türlü libasları biç dedi bana,
Olanca cevheri seç dedi bana,
Dalı yüz dört ama kökü bir dedi.

Kesmiş yollarını dev ile peri,
Kaf dağından daha büyük her biri,
Yüzünü görenler kaçtılar geri,
Neyin var, neyin yok bize ver dedi.

Açmışlar ağzını yolun üstünde,
O, yola gideni yemek kastinde,
Kurtulursun kılıcın var destinde,
Kılıcın yok ise, gelme dur dedi.

Pirim dedi, yol karışık seçilmez,
Zehirlidir pınarları içilmez,
Teberin olmazsa burdan geçilmez,
Geleceksen silahlan da var dedi.

Evvela doğruluk sonra beş salat,
Menzile yetirir seni yeğrik at,
Düşman galip gelir olmazsa kanat,
Sağdan akrep, soldan gelen mar dedi.

Fehmi der ki bir ev vardır yıkılmaz,
Kapısı zor içeriye bakılmaz,
Duvarları çelik, çivi çakılmaz,
Bul yolunu bu devlete er dedi.

Yoldaş oldum bir çift kaşı kemana,
Biri varma dedi, bir var dedi.
Dedim bel bağlayıp duram divana,
Biri durma dedi, biri dur dedi.

Dostun huzuruna varmak istedim,
Varıp karşısında durmak istedim;
İncecik bellerden sarmak istedim,
Biri sarma dedi, bir sar dedi.

Güldürün de beni, gülem güzeller,
Mendil yok terimi silem güzeller;
Soram adınızı bilem güzeller,
Biri sorma dedi, biri sor dedi.

İlkbahar gelince dereler çağlar,
Nazlı yare giden yolları bağlar;
Bir darbe indirem yarılsın dağlar,
Biri yarma dedi, biri yar dedi.

Ansızın bir düşman çıktı karşıma,
Zehir kattı ekmeğime aşıma;
Kaldırdı gürzünü vura başıma,
Bir vurma dedi, biri vur dedi.

Siz benim bedende sevgili canım,
Reddeyleyin burdan gitsin düşmanım;
Bir tuzak kurmaya emir sultanım,
Biri kurma dedi, biri kur dedi.

Duman mı var, sevda mı var başında?
Meydandaki benim ilk savaşında;
Hele bıyığımı buram karşında,
Biri burma dedi, biri bur dedi.

Fehmi der ki ey gözleri sürmelim,
Beyaz göğsü çifte çifte düğmelim;
Dedim koynundaki nedir güzelim?
Biri turunç dedi, biri nar dedi.

-123-

Sordum sevdiğimi bir ali pirden,
Huyu güzel, sözlerine mert dedi,
Kurulmuş binası besbelli nurdan,
Şehri birdir, kapıları dört dedi...

Doğruluk kapısın açtılar bana,
Girdim içeriye, kalmışım dona,
Sağa, sola bakamadım bir yana;
Yine dert üstüne bindi dert dedi...

Adalet kapısı açıldı tezce,
Ne şehir olduğu malumdur bizce,
Yükseldi nidalar, duydum, avazca;
Münkir gelir kapıları ört dedi...

Haya kapısını aç dedim pire,
Gelen bu yolcular içeri gire,
Gönül bağlamalı her daim bire;
Bağlamazsan, çık buradan git, dedi...

İlim kapısının geldi sırası,
Yakıncadır birbirinin arası,
İçeri geçenin sönmez çırası;
Gafil olma, öğüdümü tut, dedi...

Bir delil gerektir yolu buldura,
Düşüp önümüze bize bildire,
İlim kapısından içeri gire;
Açtı ellerini, bir himmet, dedi...

Malik olmalıyız bu sonsuz mala,
Kalkıp beş gün evvel girmeli yola,
Bilir misin, ne kaledir bu kale?
Ne dünya, ne uhra, ne Cennet dedi...

Fehmi der ki; yol gösteren çok bize,
Kar eylemez süngü, kılıç, ok bize,
Çağırdılar, seher vakti, kalk, bize;
Erken uyan bülbül gibi öt, dedi...

Bu yol gelmez yoldur, tedarik görün,
Bu yola gidenler geri dönmedi;
Kılavuz olmazsa yaralar derin,
Bu yola gidenler geri dönmedi.

Nice pehlivanlar, nice sultanlar,
Canana can katan ehl-i Kur'anlar;
Hani nerde kaldı kutb-ı zamanlar,
Bu yola gidenler geri dönmedi.

Aslanlar, kaplanlar kesmiş bu rahı,
Delilsiz gidenin yükselir ahı;
Ne alimi, ne zalimi, ne şahı,
Bu yola gidenler geri dönmedi.

Yalçın kayalar var, kızgın çöller var,
Derin derelerde coşkun seller var;
Dağları deviren kaba yeller var,
Bu yola gidenler geri dönmedi.

Irmaklar var geçit vermez, yol vermez,
Arılar var zehir verir bal vermez;
Billahi kardeşe kardeş pul vermez,
Bu yola gidenler geri dönmedi.

Beraber var ise gürzün, kalkanın,
Selametçe geçer incinmez canın;
Menzile yetince yükselir şanın,
Bu yola gidenler geri dönmedi.

Gülşen bahçeleri, şen güller de var,
Dalında ötüşen bülbüller de var;
Birbirine bağlı gönüller de var,
Bu yola gidenler geri dönmedi.

Fehmi, kazancını vaktinde düşün,
Bir gün alacaksın paranı peşin;
Söyle, nasıl görüş senin görüşün,
Bu yola gidenler geri dönmedi.

-125-

Dolaştım cihanı bir baştan başa,
Gönül hiçbir güle selam vermedi.*
Ne mah yüze aşık, ne hilal kaşa,
Gönül hiç bir güle selam vermedi.**

Bağban olsam dost bağına girerim,
Kaftan olsam nazik teni sararım,
Ferhat olsam şu dağları yararım,
Gönül hiçbir güle selam vermedi.**

Ağır olsam göle daldırır beni,
Hafif olsam yüzer kaldırır beni,
Nihayet bu sevda öldürür beni,
Gönül hiçbir güle selam vermedi.**

Hekim olsam yaralara bakarım,
Irmak olsam boz bulanık akarım,
Sümbül olsam elvan elvan kokarım,
Gönül hiçbir güle selam vermedi.**

Elden gelse yetişirim aleme,
Katip olsam dayanırım kaleme,
Bundan sonra hacet yoktur selama,
Gönül hiçbir güle selam vermedi.**

Şahin olsam turnalara dalarım,
Sürüleri bölük bölük bölerim,
Geyik olsam kayalarda melerim,
Gönül hiçbir güle selam vermedi.**

Avcı olsam av ardında gezerim,
Güzel olsam gözlerimi süzerim,
Fehmi der ki birgün candan bezerim,
Gönül hiçbir güle selam vermedi.**

* Gönül hiç birinde durak bilmedi
**Gönül hiç birine karar vermedi

-126-

Kış gelmek üzere bozuldu bağlar,
Tedarik görmenin zamanı geldi,
Beyaz çarşaf giydi kocaman dağlar,
Karı kürümenin zamanı geldi.

İşçiler işinden evine döndü,
Vardı biniciler atından indi,
Kapılar kitlendi, odalar yandı,
Meclise varmanın zamanı geldi.

Fırtına zorladı el ayak tutmaz,
Kapanmış dilleri bülbüller ötmez,
Bir yana varmaya elimiz yetmez,
İçeri girmenin zamanı geldi.

Herkes tavlasına çekti atını,
Bolca koydu, samanını, otunu,
Kucaklayıp yatmalıdır hatunu,
Başbaşa vermenin zamanı geldi.

Aşıklar vaktinde böyle demişler,
Arifler bu söze cevap vermişler,
Tabak tabak gelir türlü yemişler,
Üzümün, hurmanın zamanı geldi.

Odalarda halı, kilim yumuşak,
Oynaşır üstünde oğul, kız, uşak,
Ey alıbaplar daha çok mu konuşak?
Bir yol göstermenin zamanı geldi.

Fehmi der ki, odun yoktur, od yoktur,
Ağzımda, hiç lezzet yoktur, tad yoktur,
Bir tek yudum kahve yoktur, süt yoktur,
Düşünüp durmanın zamanı geldi.

Cananım Mustafa, canım Mustafa,
Risalet tahtının hatimi geldi.
Ol gece erişti cihana Safa;
Risalet tahtının hatimi geldi...

Ol gecede kiliseler yarıldı,
Ol gecede putlar, haçlar kırıldı,
Ol gece göklere müjde verildi;
Risalet tahtının hatimi geldi...

Ol gecede, yanan ateşler söndü,
Ol gece batıllar, hak dine döndü,
Ol gece şad olup; yer, gök sevindi;
Risalet tahtının hatimi geldi...

Ol gece, nurlara gark oldu cihan,
Ol gece erişti sahib-i zaman,
Ol gece verildi dertlere derman;
Risalet tahtının hatimi geldi...

Ol gece, tevhide başladı dağlar,
Ol gece ne yaptı bahçeler, bağlar?
Ol gece ırmaklar, "Hak" diye çağlar;
Risalet tahtının hatimi geldi...

Ol gece bir bulut geldi havaya,
Ol gece, melekler durdu duaya,
Ol gece bu devlet, yoksula, baya;
Risalet tahtının hatimi geldi...

Ol gece kafirler, kara bağladı,
Ol gece lain-i şeytan ağladı,
Ol gece, kuruyan sular çağladı;
Risalet tahtının hatimi geldi...

Vay akılsız Fehmi, ne divanesin,
Nefsini terk edip, Hakk'a dönesin,
Metheden methetmiş, O'nu, sen nesin?
Risalet tahtının hatimi geldi...

-128-

Ne yatarsın gafil insan,
Uyan seher vakti geldi.
Olacaksın sonra pişman,
Uyan seher vakti geldi.

Gaflet kapatmış gözleri,
Bilmez şebi, gündüzleri,
İşitmez değme sözleri,
Uyan seher vakti geldi.

Hacatların kabul ola,
Kalbin muhabbetle dola,
Bedenin nura gark ola,
Uyan seher vakti geldi.

Seversen ism-i Celali,
Sarfet kazandığın malı,
Göstermişti doğru yolu,
Uyan seher vakti geldi.

Atma sözümü yabana,
Hilaf söyler derler bana,
Ne yatarsın ey divane,
Uyan seher vakti geldi.

Nurdan kanat isterisen,
Muradıma erem dersen,
Dosta ulaşmak dilersen,
Uyan seher vakti geldi.

Söyleme fazla söyleme,
Sırrını beyan eyleme,
Dünya bana kalır deme,
Uyan seher vakti geldi.

Şeyhim aşık olmaz güle,
Ya nergize, ya sümbüle,
Fehmi düşme dilden dile,
Uyan seher vakti geldi.

Yavaş yavaş gitmeliyiz kırlara,
Sevinin güzeller ilkbahar geldi,
Zevk getirir gelinlere, kızlara,
Sevinin güzeller ilkbahar geldi.

Dağlarda kar kalmaz sökülür gider
Suyu enginlere dökülür gider,
Sürüler yaylaya çekilir gider,
Sevinin güzeller ilkbahar geldi.

Bu mevsim ne hoştur, açılır güller,
Bundan sonra şevke gelir bülbüller,
Dökülür yanağa sırmalı teller,
Sevinin güzeller ilkbahar geldi.

Obalar kurulur dağın başına,
Bal karışır ekmeğine aşına,
Dikkat edin kekliğine, kuşuna,
Sevinin güzeller ilkbahar geldi.

Binekler yan yana gelir yarışır,
Koyun, kuzu birbirine karışır,
Kuşlar şimdi yuvasına çalışır,
Sevinin güzeller ilkbahar geldi.

Her tarafı lale, sümbül bürüdü,
Artık yavaş yavaş seller yürüdü,
Size baktım yürekciğim eridi,
Sevinin güzeller ilkbahar geldi.

Ölen öldü göremedi baharı,
Karanlıkta kaldı leyli, neharı,
Ne yapsam sönmedi kalbimin narı,
Sevinin güzeller ilkbahar geldi.

Yeşil don giyindi bahçeler, bağlar,
Kışınız gitti mi dumanlı dağlar ?
Bir vefasız için Fehmi kan ağlar,
Sevinin güzeller ilkbahar geldi.

Ne mutludur o makama gidene,
Hacılar Hacc edip döndüler şimdi;
El açıp Mevlaya dua edene,
Hacılar Hacc edip döndüler şimdi.

Arafata varan keser kurbanı,
Allah için akar kurbanın kanı;
Memnun eylediler can ü cananı,
Hacılar Hacc edip döndüler şimdi.

Yerde insan, gökten iner melekler,
Onda kabul olur cümle dilekler;
Dağlanmış ciğerler, yanar yürekler
Hacılar Hacc edip döndüler şimdi.

Makam-ı Mustafa, Mekke, Medine,
Aşık olan yanar onun adına;
Ermez mi dünyada öz muradına?
Hacılar Hacc edip döndüler şimdi.

Bu yola gidenler ölmez dediler,
Defterde günahı kalmaz dediler;
Gönül çiçekleri solmaz dediler,
Hacılar Hacc edip döndüler şimdi.

Kabe'nin yolları kum ile taşdır,
Oraya gidenin gözleri yaşdır;
Zemzem sularını içmesi hoşdur,
Hacılar Hacc edip döndüler şimdi.

Bazıları gider, azar yolundan,
Yalan gıybet zahir olur dilinden;
Şeytan gelip tutar onun elinden,
Hacılar Hacc edip döndüler şimdi.

Fehmi der ki, seller gibi akalım,
Gelen Hacılara karşı çıkalım;
Geldikleri yola biz de bakalım,
Hacılar Hacc edip döndüler şimdi.

-131-

Almış ta eline büyük bir taşı,
Ne vurduğu belli, ne vurmadığı,
Görmez mi gözümden dökülen yaşı?
Ne gördüğü belli, ne görmediği.

Suyu kesti güllerimi kuruttu,
Yüreğimde yağ koymadı eritti,
Bu uzun yolları çekti yürüttü,
Ne yorduğu belli, ne yormadığı.

Senin yamacında karlı dağ mıyım?
Eli göçmüş, bülbül ötmez bağ mıyım?
Bilmezsin ki hasta mıyım sağ mıyım?
Ne sorduğu belli, ne sormadığı.

Öğrenip bilmedim ne idi adı,
Cihanda aradım bulunmaz tadı,
El uzatıp dallarımı budadı,
Ne kırdığı belli ne kırmadığı.

Meylini meylime veresin dedim,
Yüce muradına eresin dedim,
Bir gece koynuma giresin dedim,
Ne girdiği belli, ne girmediği.

Zaman gelir şehirler de köy olur,
Toy yavrusu keklik olmaz toy olur,
Yüzünü yüzüme sürse iy' olur,
Ne sürdüğü belli, ne sürmediği.

Aşkın muhabbeti benim kanımda,
Gece gündüz sıkıntısı canımda,
Dur desem de, belki durmaz yanımda,
Ne durduğu belli, ne durmadığı.

Bir kere katıma varasın dedim,
Gelmezsen yüzleri karasın dedim,
Fehmi'yi bir beze sarasın dedim,
Ne sardığı belli, ne sarmadığı.

-132-

Yine yaylaların zamanı geldi,
Sarıçiçek dağlarını gezmeli;
Orta boyluları sinemi deldi,
İnceden inceye bakıp süzmeli.

Kimi uzun boylu, kimisi kısa,
Onları göreli girmişim yasa;
İçimden ayrılmaz bir türlü tasa,
Kaşlar kalem kalem gözler sürmeli.

Vardım Ortaköy'e tutuldum derde,
Sordum güzellerin obası nerde?
Düşmedim dünyada mert oğlu merde,
Kötülerin kafasını ezmeli.

Açılmış çiçekler pembe, kırmızı,
Cem olmuş devşirir gelini, kızı;
Mor yazmalı tutmuş tepeyi, düzü,
El uzatıp yaşmakları çözmeli.

Koyunlar meleşir kuzular oynar,
Sandım içerimde muhabbet kaynar;
Yürekten tutuştum ciğerim yanar,
Kalem alıp derdimizi yazmalı.

Sarıçiçek havaları hoş olur,
Solar çimenleri kuru taş olur;
Obaları göçer gider boş olur,
Zamanıdır göllerinde yüzmeli.

Baharda coşmaz mı bulanık seli?
Andırır denizi Göndürüm Göl'ü,
Çekilir dumanı, açar sümbülü,
Deste deste al gerdana dizmeli.

Şairler buraya gelmiş derlerse,
Çıkarıp sazını çalmış derlerse;
Fehmi bu yaylada ölmüş derlerse,
Toplanıp da mezarını kazmalı.

Gece gündüz şer yağmaya başladı,
Ne gidişat belli, ne zaman belli,
Amerika bizi yaktı haşladı,
Ne doğruluk belli, ne iman belli.

Bülbül güle küsmüş, gül de bülbüle,
Kıyamet yakındır çekeriz çile,
Sofralar kurulur çalgılar ile,
Ne bağlama belli, ne keman belli.

Besmele çekilmez çalgı çalınır,
Ah çektikçe kara bağrın delinir,
Acep bu gidişat nerde silinir,
Ne doymayan belli, ne doyan belli.

Bereket kalmadı, kazançlar haram,
Yanıma gelen yok derdini soram,
Ben de mi çekip de birini vuram?
Ne işiten belli, ne duyan belli.

Yağmurun yerine dolu dökülür,
Ne tarafa dönsem boynum bükülür,
Bulutlar da bir tarafa çekilir,
Ne fırtına belli, ne duman belli.

Dağdaki haydutlar indiler il'e,
Mavzeri, mermisi yanında bile,
Soyulan bankalar gelir mi dile?
Ne soymayan belli, ne soyan belli.

Bu nasıl işlerdir çıktı meydana,
Yabancılar durmuş bizi seyrana,
Müslüman denilmez cana kıyana,
Ne kıymayan belli, ne kıyan belli.

Fehmi acep düzelir mi bu işler?
Gitmez içimizde olan teşvişler,
Gittikçe yaramız derine düşer,
Ne anlayan belli, ne bilen belli.

Acayip zamana, kaldık efendim,
Ne vurulan belli, ne vuran belli,
Sonsuz düşünceye daldık efendim,
Ne sorulan belli, ne soran belli.

Allah'dan korkmazlar, döker kanları,
Islah etmek kolay değil bunları,
Kemale erişmiş genç fidanları,
Ne kırılan belli, ne kıran belli.

Hastahanelerde yaralı dolu,
Kimi sağı tutmuş, kimi de solu,
Cümlemiz şaşırdık, doğru bu yolu,
Ne yorulan belli, ne yoran belli.

Dağa dolu yağıp ırmaklar coşmuş,
Çıkan sel dağların başından aşmış,
Koyun sürüsüne kurtlar karışmış,
Ne sürülen belli ne süren belli.

Bu nasıl kalemdir kara yazıyor,
Büyüğü küçüğü yoldan azıyor,
Erkek, kadın hep bir donda geziyor,
Ne görülen belli, ne gören belli.

Böyle mi buyurdu emri yaradan?
Şöyle bakıp dikkat ettim sıradan,
Edep haya bütün gitmiş aradan;
Ne sarılan belli, ne saran belli.

Şeytan karşımızda bize saldırır,
Kadınların derdi beni öldürür,
Çocuğunu doktorlara aldırır,
Ne yarılan belli ne yaran belli.

Fehmi senin sözün tutan haniya?
Bu sene çunuyor giden seneye,
Şöyle dikkat ettim eczahaneye,
Ne oturan belli ne duran belli.

-135-

Büyüklenme, halkı sen mi yarattın?
Elbet senden soracaklar kibirli.
Hayır işlerini hep şer'e sattın,
Nen var, nen yok alacaklar kibirli.

Zaman gelir, günlerini sayarlar,
Eynindeki libasları soyarlar,
Bir tahta üstüne alıp yuyarlar,
Üryan ceset koyacaklar kibirli.

Bu fani dünyadan olursun sürgün,
Karanlık geceler başına dar gün,
Yılanlar, çiyanlar cem olur bir gün,
Mezarına dolacaklar kibirli.

İster cami yaptır, ister minare,
İşi gördüm diye çıkma kenara,
Bütün emellerin yağlı paçavra,
Suratına çarpacaklar kibirli.

Zamanında düşünmedin bu işi,
Çıkartmadın, içindeki teşvişi,
Çekmen lazım gelir şimdi bu kişi,
Kara bağrın yaracaklar kibirli.

Bunda şairlerin yoktur yalanı,
Göster şu dünyada baki kalanı,
Cehennem içinde azgın yılanı,
Ta boynuna saracaklar kibirli.

Boyun indirmedin, değme insana,
Bende kabahat yok, sen yaptın sana,
Nasıl utanmadan geldin divana?
Yüksek burnun kıracaklar kibirli.

Dağ gibi devrilip, dünyadan gittin,
Hani, elindeki serveti nettin?
Fehmi der ki, yoksa bağda mı bittin?
Bir gün seni yolacaklar kibirli.

Bugün kederliyim, gamım çok benim,
Çıkar da sazını çal dertli dertli;
Eller de sanar ki derdim yok benim,
İnceden inceden al dertli dertli.

Dünyaya gelmişim bahtım karalı,
Yalın kılıç değmiş bağrım yaralı;
Dağlar perde çekmiş, sılam aralı,
Nazlı yar bir zaman kal dertli dertli.

O da benim gibi ayrılmış yardan,
Gonca günlerin seçmemiş hardan;
Yavaş yavaş inip gelir dağlardan,
Eser sabahları, yel dertli dertli.

Yetmez mi çektiğim el kahrı bana?
Az mıdır bu kadar cefalar cana?
Şikayet eylemem efendim sana,
Var mı benim gibi, kul dertli dertli?

On değil, yüz değil, binden fazladır,
Tabip ister yaraları tuzladır;
Talih bize uzakları gözledir,
Yine mi göründü yol dertli dertli?

Coşkun sular gibi çağlar giderim,
Gönlümü gönlüne bağlar giderim;
Uzun yola düşmüş ağlar giderim,
Gözümün yaşını sil dertli dertli.

Lokman Hekim gelse bunu bilemez,
Ezelden gülmeyen sonra gülemez,
Bir derdi olmayan kuzu melemez,
Beyana çıkartsın tel dertli dertli.

Fehmi, ilim öğren, ilimsiz kalma,
Dibi görünmedik göllere dalma,
İster muradın al, istersen alma,
İstersen muratsız öl dertli dertli.

Nasıl edem kader tutmuş yakamdan,
Sen dertli, ben dertli, yar dertli dertli.
Nere gitsem yetişecek arkamdan,
Doldur da bardağı ver dertli dertli.

Gül dalına bülbül konup ötmez mi?
Bu nasıl sevdadır serden gitmez mi?
Yedi yıldır bu ayrılık bitmez mi?
Kolların boynuma sar dertli dertli.

Sakalım ağardı, döküldü dişim,
Kurudu kalmadı gözümde yaşım,
Bana düşman oldu ahbabım, eşim,
Bir kere derdimi sor dertli dertli.

Nedem bundan sonra bağı, bostanı,
Elimden kaçırdım gözü mestanı,
Ne tarafa gitti canımın canı,
Benim şu halimi gör dertli dertli.

Aylar bahar ayı bakma ayama,
Nasıl dayanayım bu serencama,
Atarım kendimi Mısır'a, Şam'a,
Dökülsün yollarda ter dertli dertli.

Yaralar açıldı tabip gelmedi,
Eşyamız meydanda talip gelmedi,
Deli akıl nefse galip gelmedi,
Dilim yavaş yavaş der dertli dertli.

Kuyu derin kuyu inmesi zordur,
Bu at yağız attır binmesi zordur,
Gidip de geriye dönmesi zordur,
Bugün yanımıza var dertli dertli.

Fehmi dünya kalmaz kocaya, gence,
Senin tatlı sözün benzer pirince,
Sana karşı boynum ipekten ince,
Al da kılıcını vur dertli dertli.

Başıma geleni sana söyleyem,
Otur yamacıma yaz dertli dertli,
Olanı, biteni beyan eyleyem,
Getir kalemini tez dertli dertli.

Kaynar kazan gibi beni taşırma,
Od bırakıp ciğerimi pişirme,
Ben dedikçe nokta nokta şaşırma,
Bir kağıt üstüne diz dertli dertli.

Zalime mi düştün derdin ziyade?
Sakla içerinde söyleme yada,
Bir gün ereceksin gani murada,
Düşünme karşımda kız dertli dertli.

Kastin mi var yüreğimi dağlarsın?
Yaslı mısın karaları bağlarsın?
Neden böyle için için ağlarsın?
Döker damla damla göz dertli dertli.

Gittim gurbet ele kar bulamadım,
Dolandım dağları kar bulamadım,
Ben de bir münasip yar bulamadım,
Taş al da bağrımı ez dertli dertli.

İkimizin kaderi de bir imiş,
Tutup kolumuzdan sarpa sürümüş,
İşte bahar geldi karlar erimiş,
Düşelim sellere biz dertli dertli.

Fehmi derdin nedir bizden gizleme,
Hayırsız yar için yolu gözleme,
Karlı dağdan aşan izi izleme,
Kolunun bağını çöz dertli dertli.

Birer birer söyleşelim,
Sen mi dertli, ben mi dertli
Diyar diyar dolaşalım;
Sen mi dertli, ben mi dertli?

Kader yakamı salmadı,
Nasihat verdim, almadı,
Gönül dengini bulmadı;
Sen mi dertli, ben mi dertli?

Eridi içimin yağı,
Vurmuşum sineme dağı,
Soldu gönlümün yaprağı;
Sen mi dertli, ben mi dertli?

Neş'eyi baştan atalım,
Derdi müsavi tutalım,
Vurup kantara tartalım;
Sen mi dertli, ben mi dertli?

Ne gülüm var, ne bülbülüm,
Ne bağım var, ne sümbülüm,
Söyleyemez oldu dilim;
Sen mi dertli, ben mi dertli?

Karaları bağlar benim;
Sular gibi çağlar benim,
Her an durmaz ağlar benim;
Sen mi dertli, ben mi dertli?

Benim derdim senden çoktur,
Sineme zehirli oktur,
Kedersiz bir günüm yoktur;
Sen mi dertli, ben mi dertli?

Fehmi der ki sayalım mı?
Dağ ardına koyalım mı?
Gelme daha diyelim mi?
Sen mi dertli, ben mi dertli?

-140-

Tesadüf eyledim gülşen bağına,
Zevke gelen şen bülbüller böyle mi?
Çıktım muhabbetin yüce dağına,
Yayladaki mor sümbüller böyle mi?

Yüzüm Hakk'a tuttum edip niyazı,
Gelmedi yanıma çoğundan azı,
Aldım bir elime bağlama sazı,
Bozulmuş düzeni teller böyle mi?

Candan sevecek yok muhabbet verem,
Gezdiği toprağa yüzümü sürem,
Girdim dostun bahçesine gül derem,
Gonca bulamadım, güller böyle mi?

Sevinsin azizim dünyada kalan,
Kumaşını ağırdır bulunmaz alan,
Kimi gıybet söyler, kimisi yalan,
Hakk'ı zikreyleyen diller böyle mi?

Karşıma baktım ki ırganır dallar,
Kesildi dört yanım, bağlandı yollar,
Kaba poyraz gelir, dağları sallar,
Ilgıt ılgıt esen yeller böyle mi?

Gece gündüz düştün dostun izine,
Şeker karışmıştı şirin sözüne,
Kaldırdım nikabı baktım yüzüne,
Gerdana dökülen teller böyle mi?

Fehmi kayıp etmiş nazlı yarini,
Terkeylemiş kazancını, karını,
Çıktım yaylalara almış karını,
Gitmiş turnaları, göller böyle mi.

Kardeşten kardeşe fayda yok imiş,
Kendi hesabını gör Fehmi Fehmi,
Dünyada yaramaz kimse çok imiş,
Çekil bir köşede dur Fehmi Fehmi.

Doğru söyleyenler hep kovulurmuş,
Her biri bir yana hep dağılırmış,
Düşüp denizlerde hep boğulurmuş,
Önün bir uçurum, yar Fehmi Fehmi.

Reddeyle şeytanı gitsin uzağa,
Yaklaşıp girmesin bahçeye, bağa;
Elinden gelirse düşür tuzağa,
Yoluna bir tuzak kur Fehmi Fehmi.

Geldi geçti, şu fanide ne gördün,
Gittikçe çoğaldı içinde derdin;
Düşüne düşüne günler geçirdin,
Eski defterleri dür Fehmi Fehmi.

Gönül çiçekleri solmaz dediler,
Dökülen bir bardak dolmaz dediler;
Her mevsimde bahar olmaz dediler,
Yağacak dağlara kar Fehmi Fehmi.

Çok uykuya dalma işin berbattır,
Bir gün gelecekte derdin kat kattır;
Ağlarsın, sızlarsın sonu feryattır,
Bilmezsen bilenden sor Fehmi Fehmi.

Yolunda çile çek daha hoş olur,
Çalışıp gitmezsen elin boş olur,
Münkirlerin kara bağrı taş olur;
Huzura günahsız var Fehmi Fehmi.

Fehmi der ki, bir gün göçer gideriz,
Ecel şerbetini içer gideriz;
Yalancı dünyadan geçer gideriz,
Haydin arkadaşlar der Fehmi Fehmi.

-142-

Yaralı bir kulsun yoktur dermanın,
Tabip kar eylemez, vay Fehmi, Fehmi;
Sen bir karlı dağsın, gitmez dumanın,
Çektiğin çileyi say Fehmi, Fehmi.

Yetişir, çektiğin elin kahrını,
Verseler içersin ölüm zehrini;
Daha yapamazsın gönül şehrini,
Artık bir tarafa kay Fehmi, Fehmi.

Dört kardeş içinde kadersiz çıktın,
Nu duruldun, ne de bulanık aktın;
Yaşın elli sekiz, cefalar çektin;
Şu fani dünyadan doy Fehmi, Fehmi?

Kötülük çoğaldı gittikçe günde,
Ne beş yüzde kaldı derdin, ne binde;
Günahın fazladır Allah'a dön de,
Başını secdeye koy Fehmi, Fehmi.

Kametin düz eyle bakma bir yana,
Yüreğin gamlıdır çıkma meydana;
Dünyan karanlıktır, görünmez sana,
Gerek güneş, gerek ay Fehmi, Fehmi.

Meyva alamazsın diktiğin bağdan,
Telek telek sana kar gelir dağdan;
Söylersin, yazarsın karadan, ağdan,
Başını vur taşa oy Fehmi, Fehmi.

Üç yaşında kaybolmuştur gözlerin,
Eşin, dostun seninle arası serin;
Sen elinle bağla, yaralar derin,
Çektiğin emekler zay Fehmi, Fehmi.

Fehmi der ki, geçen günler bulunmaz,
Sonu nasıl gelirmiş bilinmez,
Bu yazılan yazı daha silinmez,
Sonu hayır olsun, hay Fehmi, Fehmi.

-143-

Nasıl hor bakayım ben o toprağa,
Anamız, babamız toprak değil mi?
Besleyip getirdi bizi bu çağa,
Cümle dertlerime ortak değil mi?

Hayattan ziyade severim onu,
O benim sevgili canımın canı,
Bir dem yeşil, bir dem beyazdır donu,
Dağı, taşı bütün toprak değil mi?

Her an döker gözlerinin yaşını,
Ayaklar altına koymuş başını,
Yüz bin katip olsa bilmez yaşını,
Sevgili atamız toprak değil mi?

Kan ile yoğrulmuş vaktinden beri,
Almış kucağına çok peygamberi,
Onda yatar iki cihan serveri,
Bizim gittiğimiz yol hak değil mi?

Vururlar sırtına kazmayı, beli,
Diker yetirirler sümbülü, gülü,
Konar dallarına şaki bülbülü,
Beni de söyleten bu aşk değil mi?

Sabiler, sibyanlar kucağındadır,
Gelenler, geçenler kucağındadır,
Musa nerde desen Tur Dağındadır,
O'nun yattığı yer toprak değil mi?

Üstünde yarışa gider Burak'lar
Her yanından çağlar berrak ırmaklar,
Açar kollarını bizi kucaklar,
Fehmi der anamız toprak değil mi?

Elli dörtten on sekize insem de,
Yine sonum ihtiyarlık değil mi?
Beli bağlı yiğitlere dönsem de,
Yine sonum ihtiyarlık değil mi?

Kocaman dağları yarıp yol açsam,
Sağıma, soluma inciler saçsam;
Yavru şahin gibi havaya uçsam
Yine sonum ihtiyarlık değil mi?

Günde bir kız alıp zifaf eylesem,
Varıp onlar ile gönül eğlesem;
Kırk telli sazımı çalıp söylesem,
Yine sonum ihtiyarlık değil mi?

Coşkun sular gibi bulanık aksam,
Nazlı yar gelecek yollara baksam;
Pehlivanım diye güreşe çıksam,
Yine sonum ihtiyarlık değil mi?

Arap ata binip meydana gelsem,
Karışıp tozlara göğe yükselsem;
Çakıp parmağımı taşları delsem,
Yine sonum ihtiyarlık değil mi?

Giyinip kuşansam gürzü, kalkanı,
Ün ile doldursam ulu meydanı;
Biribirine katsam tozu dumanı,
Yine sonum ihtiyarlık değil mi?

Selvi kavak gibi boyum uzansa,
Çıkan dallarımdan dünya bezense;
Yapraklarım yüksek namlar kazansa,
Yine sonum ihtiyarlık değil mi?

Bir gün gelin gonca güller solacak,
Cümlesi yerlere yeksan olacak;
Fehmi der ki, gençlik kime kalacak,
Yine sonum ihtiyarlık değil mi?

Gidemez yolda kalırsın,
Faiz yeme demedim mi?
Sonunda pişman olursun,
Faiz yeme demedim mi?

Ateştir faiz parası,
Eylenmez onun yarası;
Gitmez yüzünün karası,
Faiz yeme demedim mi?

Rüşvet alan kişilerin,
Hali nasıl olur yarın?
Kur'an'dan yok mu haberin?
Faiz yeme demedim mi?

Koy önüne külahını,
Yükseltme göğe ahını;
Ger tanırsan Allah'ını,
Faiz yeme demedim mi?

Sözüm gelir yalan gibi,
İşim yoktur pılan gibi,
Sürünürsün yılan gibi,
Faiz yeme demedim mi?

Şeytanın sözüne uyma,
Rüşvet alıp halkı soyma;
Vücudunu nara koyma;
Faiz yeme demedim mi?

Uzak olur Cennet sana,
Gidersin Tamu'dan yana;
Cezalar verilir cana,
Faiz yeme demedim mi?

Dinle Fehmi'nin sözünü,
Kördür zannetme gözünü;
Gel, dosta bağla özünü,
Faiz yeme demedim mi?

-146-

Geleni gideni dağdan, meşeden,
Sorsak acep bize haber verir mi?
Yedi iklim derler dört bir köşeden,
Sorsak acep bize haber verir mi?

Nice külhanlardan, nice hanlardan,
Kondurup göçüren şu viranlardan;
Bu toprak altında yatan canlardan,
Sorsak acep bize haber verir mi?

Kimler yaktı yaktı, kimler kavurdu,
Kimler duman duman göğe savurdu;
Dağı dağ üstüne vurup devirdi,
Sorsak acep bize haber verir mi?

Kimler yolu kesip oldu harami?
Bilmeyiz yüzleri ak mı kara mı?
Derine düşürüp oymuş yaramı,
Sorsak acep bize haber verir mi?

Kimler isyan edip yoldan şaşırdı?
Kimler al atını dağdan aşırdı?
Muhabbet gölünü kimler taşırdı?
Sorsak acep bize haber verir mi?

Kimler kullanmıştı gürzü, kalkanı?
Kimler inletirdi dağı, yabanı?
Sorup öğrenmenin var mı dermanı?
Sorsak acep bize haber verir mi?

Nice beyler demiş, dünya bizimdir,
Ağzında inciler dizim dizimdir;
Size acı giden tatlı sözümdür,
Sorsak acep bize haber verir mi?

Fehmi, fazla dalma, dibi bulunmaz,
Bir eser bıraksan adın silinmez;
Bu taştan, topraktan cevap alınmaz,
Sorsak acep bize haber verir mi?

Şansım kara, bahtım kara,
Sevmezler cihanda beni,
Açıldı sinemde yara,
Sormazlar meydanda beni.

Esmem yeller gibi, esmem,
İsmini zikrimden kesmem,
Bunun için dosta küsmem,
Bıraktı zindanda beni.

Gelen gider akın, akın,
Bir kere halime bakın,
Bırakmaz yanına yakın,
Dağdaki çoban da beni.

Var mı dost ismini anar?
Kimi düşmüş aşka yanar,
Her gören serseri sanar,
Böyle bir zamanda beni.

Bu dünya kimseye kalmaz,
Hangi gül açılır solmaz,
Buna da itibar olmaz,
Bırakacak can da beni.

Sensin kalbimde mihmanım,
Dökülsün yolumda kanım,
Yüceden yüce sultanım,
Ağlatma divanda beni.

El bağlayıp durmalıyım,
Kimi kimden sormalıyım?
Ne kapıya varmalıyım?
Ger kovarsan sen de beni.

Fehmi der ki budur sözüm,
Cayır cayır yanar özüm,
Halk içinde yoktur yüzüm,
Ne yapayım ben de beni.

-148-

Bir damla su idim kızıl kan ettin,
Can verip meydana, getirdin beni,
Dokuz ay yatırdın, anne karnında,
Gel diye çağırdın cihana beni.

Aydınlık gösterdin, evvel dünyayı,
Gözden kayıp ettin, güneşi, ayı,
Yaktın ellerime, gitmez kınayı,
Ne idi kapattın, zindana beni.

Kastın mı var idi bu mahsum kula?
Sonra muhtaç ettin, paraya pula,
Konam dedim, kondurmadın bir güle,
Kör kuş gibi, saldın yabana beni.

Ne bir varlık verdin, ne de mal verdin,
Ne bir yeşil verdin, ne de al verdin,
Gitsin diye karanlık bir yol verdin,
Çiğnettin, kudurmuş hayvana beni.

Evlat verdin, akıl, fikir vermedin,
Dillerime ilim, zikir vermedin,
Parmağıma, altın zekir vermedin,
Katmadın dünya'ya, insana beni.

Seyyah olup gezdim, dağda, ovada,
Şahin olup gezemedim havada,
.....
Yoldurdun yaramaz, doğana beni,

Kırdırdın kafamı, altmış yaşımda,
Tat bulamadım, ekmeğimde, aşımda,
Düşmanlar türettin, gezer peşimde,
Lutfeyle de çağır, divana beni.

Fehmi der ki ulu sultanım sensin,
Gücenme sözüme mihmanım sensin,
Gaffar-i zünupsun, ism-i Azamsın,
Muhtaç etmeyesin, imana beni.

Günahlar işledim dağlardan ağır,
Kapına gelmişim affeyle beni;
Dilim yok, gözüm yok, kulağım sağır,
Kapına gelmişim affeyle beni.

Senden başka tabip yoktur bu derde,
Göster, bu sarayın kapısı nerde?
Gözlerim yaşlıdır halimi gör de,
Kapına gelmişim affeyle beni.

İsyanın cümlesi mevcuttur bende,
Gaffur u Rahim'sin, merhamet sende;
Ağlaya ağlaya böyle bir günde,
Kapına gelmişim affeyle beni.

Tutamadım bir düşkünün elinden,
Soramadım bir yoksulun halinden;
Doyup usanmadım dünya malından,
Kapına gelmişim affeyle beni.

Kimseye kalmadı, pulu, parası,
Açıldı yürekte derin yarası;
Bilirim sendedir bunun çaresi,
Kapına gelmişim affeyle beni.

Hep orada kaldı bahçesi, bağı,
Viran olup battı köşkü, konağı;
Çok zahmetler çekip aştım bu dağı,
Kapına gelmişim affeyle beni.

Rahmetliden çok mu benim günahım?
Yükseldi semaya figanım, ahım,
Senin lutfun azim aman Allah'ım,
Kapına gelmişim affeyle beni.

Yüzü suyu hürmeti çün Ekrem'in,
Onun ile şeref buldu gök, zemin,
Fehmi der ki, boldur senin keremin,
Kapına gelmişim affeyle beni.

-150-

Kavgaya durmuşlar kız ile ana,
Doğurmaz olaydım vefasız seni,
Kız söze başladı gelip yan yana,
"İşime karışma, söyletme beni."

Ana der ki, "Açma göğüs, gerdanı,
Baldır bacak çıplak gezmc meydanı,
Yok mu damarında müslüman kanı?
Doğurmaz olaydım, vefasız seni."

Kız der ki, "Reyim benim elimde,
Serbestçe giderim kendi yolumda,
Nice delikanlı gezer kolumda,
Karışma işime, söyletmc beni."

Ana der ki, "Haram olsun emdiğin,
İçerinde verem olsun yediğin,
Deldi ciğerimi böyle dediğin,
Doğurmaz olaydım vefasız seni."

Kız der ki, "Başımdan çekil, git cazı,
Yetişir çaldığın üç telli sazı,
Gencim, götüremem bu kadar nazı,
İşimc karışma, söyletme beni."

Ana der ki, "Nerde kaldı emekler?
Senden uzak kaçar suda semekler,
Ana-baba senden ne hayır bekler,
Doğurmaz olaydım vefasız seni."

Kız der ki, "Emeğin yerlere girsin,
Bırakmazsın gençler bir devran sürsün,
Diyeceğin var mı, daha ne dersin,
İşime karışma, söyletme beni."

Ana der ki, "Yeter çektiğim cefa,
Yüzün döndermezsin benden tarafa,
Yere girsin, senin gibi boş kafa,
Doğurmaz olaydım vefasız seni."

Kız der ki, "Yılmışım dilinden senin,
Neler çekeceğim elinden senin,
Bağ olsan koklamam gülünden senin,
İşime karışma, söyletme beni."

Ana der ki, "Sonra pişman olursun,
Evel, ahir yaptığını bulursun,
Son deminde ortalarda kalırsın,
Doğurmaz olaydım, vefasız seni."

Kız der ki, "Ne dersin bunamış karı?
Gözler yeşil meşil, saçların sarı,
Dikilip karşıma, söz atma bari,
İşime karışma, söyletme beni."

Ana der ki, "Ne diyeyim ben sana,
İnsan olup, karışmadın insana,
Bilse idim, getirmezdim meydana,
Doğurmaz olaydın, vefasız seni."

Kız der ki, "Çekil git, divane kadın,
Kaçırıp aklını iy'ce bunadın,
Senden yüz çevirmiş yarenin, yadın,
İşime karışma, söyletme beni."

Ana der ki, "Ne karalı yazım var,
Ne bir sohbetim var, ne bir sözüm var,
Yere batsın, ne utanmaz kızım var,
Doğurmaz olaydım, vefasız seni."

Kız der ki, "Yetişir incittin beni,
Kimseye vermezsin bu kara günü,
Nişanlım gelirse öldürür seni,
İşime karışma, söyletme beni."

Fehmi der ki, böyler işler var imiş,
Analara yağan kışlar var imiş,
Kızların elinde şişler var imiş,
Doğurmaz olaydın vefasız seni.

Aşka düşürüp yandırdı,
Bir güzelin derdi beni,
Kara çalıya kondurdu,
Bir güzelin derdi beni.

Yaktı, yaktı kül eyledi,
Bozbulanık sel eyledi;
Tozlu, kumlu yol eyledi,
Bir güzelin derdi beni.

Yine çaldı taştan taşa,
Arkasından koşa koşa;
Dolandırdı köşe köşe,
Bir güzelin derdi beni.

Ne kış dedi, ne kar dedi,
Karlı dağları yar dedi;
Durma, tez bize var dedi,
Bir güzelin derdi beni.

Çıkmaz eyledi meydana,
Cezalar verir şu cana;
Bıraktı dağa, ormana,
Bir güzelin derdi beni.

Mecnun etti geze geze,
Dertlerimi yaza yaza;
Sardırır on arşın beze,
Bir güzelin derdi beni.

Kafamı duman eyledi,
Halimi yaman eyledi;
Kazlara çoban eyledi,
Bir güzelin derdi beni.

Fehmi der ki, düştüm hale,
Boyuna çekerim çile;
Muhtaç etti gonca güle,
Bir güzelin derdi beni.

-152-

Suların yüzünde köpük misali,
Batıracak bir gün göl beni beni,
Dökülmüş yaprağım olmuşum çalı,
Atacak yanına yel beni beni.

Arzım kaldı kaşlarının yayında,
Merhamet yok yoksulunda bayında,
Sular coşkun gider bahar ayında,
Verin de götürsün sel beni beni.

Kimi murat almış kimi almamış,
Kimi var dünyada gülü solmamış,
Bana candan acıyanım olmamış,
Acısa ne çıkar el beni beni.

Yarimi nerede bulam eğlenem,
Tatlı muhabbete dalam eğlenem,
Elimde sazım yok çalam eğlenem,
Görelim acır mı tel beni beni.

Düşündüm taşındım yoktur kolayı,
Çözemedim başımdaki belayı,
Neydem bundan sonra dağı yaylayı,
Yaksın da kavursun çöl beni beni.

Bazen düşünürüm, bazen söylerim,
Bazen dertlerimi beyan eylerim,
Bana yar olmadın, seni neylerim,
Bari defterinden sil beni beni.

Sözüm hatalıdır bakma kusura,
Yaraların tazelendi bu sıra,
Ya Hicaz'a gidem ya da Mısır'a,
Belesin kumlara, Nil beni beni.

Fehmi der ki şu dünyada gülmedim,
Ömür geldi geçti, ben de bilmedim,
Gözüm açık gider, murat almadım,
Daha söylemesin dil beni beni.

Suların yüzünde köpük misali
Batıracak bir gün, göl beni beni,
Yaprağım dökülmüş, olmuşum çalı,
Atacak yabana, yel beni beni.

Dizine güvenen dağdan aşmaz mı?
Aklını yitiren yoldan şaşmaz mı?
Yaz bahar gelince sular coşmaz mı?
Verin de götürsün, yıl beni beni.

Münkir vurdu yaralandım yanımdan,
Değirmenler döner, akan kanımdan,
Ne yapayım usanmışım canımdan,
Acımaz dünyada, el beni beni.

Bu nasıl afattır bozdu yolumu,
Çaldı yere tenceremi, tavamı,
Hakimler hakimi görsün davamı,
Zalim, defterinden sil beni beni.

Nerede dengimi bulam eğlenem,
Tatlı muhabbete dalam eğlenem,
Elimde sazım yok çalam eğlenem,
Bakalım acır mı tel beni beni.

Daha dönmez bu geminin dümeni,
Soldu gönlümüzün çayır çimeni,
Gitsem bulur muyum Hind'i Yemen'i?
Yaksın bundan beri çöl beni beni.

Denizler yüzüp de dağlar yararsam,
Cümle tabiplerden derman ararsam,
Dertli yok mu diye gezip sorarsam,
Senden dertli benim, bil beni beni.

Fehmi der ki durmam geçer giderim,
Ecel şarabını içer giderim,
Bu fena dünyadan göçer giderim,
Daha söylemesin dil beni beni.

-154-

Bir nazlı civana aşık olmuşum,
Ne merhamet eder ne acır beni,
Merakımdan sararmışım solmuşum,
Taştan taşa çalmak ister yar beni.

Bırakmışım yeşilleri, alları,
Üzerime gölge veren dalları,
Göründü gözüme gurbet yolları,
Kerem et efendim, gel de gör beni.

Bir zaman seninle ahdim bu idi,
İleri gittikçe dertler büyüdü,
Bilemem ki bana, kastın ne idi?
İnsaf et, bir kere, hele sor beni.

Ben deli değilim, ad deli çıktı,
Bu nasıl ateştir bağrımı yaktı,
Destan edip dilden dile bıraktı,
İnsaf et bir kere, hele sor beni.

Aşkına düşeli belim büküldü,
Kan kurudu damarlarım çekildi,
Yaralı sineme tohum ekildi,
Bundan sonra gider yakar nar beni.

Sevda dedikleri eser yel gibi,
Muhabbet dediğin coşar sel gibi,
Açılan bağında taze gül gibi,
Kibar ellerini uzat der, beni.

Aşk badesi kadehlere dolmazsa,
Evvelki sevgimiz bize kalmazsa,
Senin bende muhabbetin olmazsa,
Ya tilkiye, ya çakala ver beni.

Fehmi der ki, artık gamım, kederim,
Çobanı olmuşum, aşkı güderim,
Sana kalmam bir gün ölür giderim,
Gün gelir de kara toprak yer beni.

-155-

Dalmışım derin uykuya,
Aman Allah uyar beni;
Düşmüşüm bitmez kayguya,
Aman Allah uyar beni.

Fazla yattım uyanmadım,
Aşkın ilc boyanmadım;
Bir kadeh için kanmadım,
Aman Allah uyar beni.

Kör kalmasın aç gözümü,
Sarpa düşürme izimi;
Mahzunum kırma sözümü,
Aman Allah uyar beni.

Can içinde can mehmanım,
Senin yolunda kurbanım;
Sana karşı çok isyanım,
Aman Allah uyar beni.

Melekler iner seherde,
Secdc kılar gökde, yerde;
Derman senden olur derde,
Aman Allah uyar beni.

Kalbe damlar muhabbetin,
Yıkılmaz, o kale metin;
Her işe yeter kuvvetin,
Aman Allah uyar beni.

Ah ederim gündüz, gece,
Kimse bilmez halim nice;
Sensin yücelerden yüce,
Aman Allah uyar beni.

Fehmi der ki, padişahım,
Göklere yükselir ahım;
Dağlardan ağır günahım,
Aman Allah uyar beni.

-156-

Gaflet gözlerimi basmış efendim,
Uykuya dalmışım gel uyar beni.
Ciğer yaralanmış yürekte derdim,
Uykuya dalmışım gel uyar beni.

Aldanmış giderim dünya varına,
Bir hazırlık yapmadım ben yarına;
Yakma bizi cehennemin narına,
Uykuya dalmışım gel uyar beni.

Ördekler şad olur derin göllerde,
Yalan, gıybet zahir olur dillerde;
Susuz kalacağım sıcak çöllerde,
Uykuya dalmışım gel uyar beni.

Nefse uydum mal zekatı veremem,
Şeytan koymaz bir hizmetin göremem;
Korkarım ki, o makama eremem,
Uykuya dalmışım gel uyar beni.

Olursa bir kefen nasip olacak,
Param pulum hep burada kalacak;
Ömür tükenecek, benzim solacak,
Uykuya dalmışım gel uyar beni.

Balıklar deryada, arılar balda,
Bunca gidenleri gördüğüm halde,
Düşünmez onları kalırım yolda;
Uykuya dalmışım gel uyar beni.

Zulüm edip halkı benden bezdirdim,
Ehl-i ayalimi, çıplak gezdirdim,
Defterime ağır günah yazdırdım,
Uykuya dalmışım gel uyar beni.

Fehmi yalan var mı senin sözünde?
Dağlar altın olsa yoktur gözünde,
Yürüyelim bir mürşidin izinde,
Uykuya dalmışım gel uyar beni.

-157-

İki cihanın hakimi,
Uykudayım, uyar beni;
Sensin bu derdin hekimi,
Uykudayım, uyar beni.

Ben ne gaflete dalmışım,
Yanılmış, yolda kalmışım;
Bilmem ki nasıl olmuşum,
Uykudayım, uyar beni.

Ele geçmez geçen günler,
Soldu gitti açan güller;
Seherde yatmaz bülbüller,
Uykudayım, uyar beni.

Ey kimselerin kimsesi,
Ey yücelerin yücesi,
Her gece Kadir Gecesi,
Uykudayım, uyar beni.

Yüreğimde kaygu dolu,
Şaşırdım gittiğim yolu;
Akıl yoktur, oldum deli,
Uykudayım, uyar beni.

Silinmez içimden acı,
Boyuna çekerim gücü;
Sendedir bunun ilacı,
Uykudayım, uyar beni.

Uymuşum nefsin sözüne,
Giremem dostun gözüne,
Hasret koyma yar yüzüne,
Uykudayım, uyar beni.

Fehmi der ki, budur derdim,
Alem-i manada gördüm;
Muhabbetim sana verdim,
Uykudayım, uyar beni.

-158-

Hayli demdir özlemişim ben seni,
Kerem et karşımda dur neni nenni;
Aziz başın için öldürme beni,
Şu gönlünü bana ver neni nenni.

Elinden tutanın yapış destine,
Çalışma kimsenin sakın kastine;
Bahar geldi çayır çimen üstüne,
Gülşen bahçesine var neni nenni.

Sana karşı bizim sevgimiz çoktur,
Derdimi açmaya dermanım yoktur;
Sineme dokunan zehirli oktur,
Gel de yaraları sar neni nenni.

Haddeden çekildim ince tel gibi,
Yerlere döküldüm solgun gül gibi;
Uzak uzak ne bakarsın el gibi?
Bir kere halimi sor nenni nenni.

Aç da defterini gör hesabımı,
Karıştır kitabın cümle babını;
Doldur kadehlere aşk şarabını,
Önüme bir sofra kur nenni nenni.

Utanma sevdiğim derdini söyle,
Ömrümüz boyuna gitmesin öyle;
Bu kadar ağlamak olur mu böyle?
Biraz da gülelim yar nenni nenni.

Her daim bu devir böyle mi döner?
Başta oturanlar ayağa iner;
Belki yüreğimin ateşi söner,
Getir şu yayladan kar nenni nenni.

Gözümün yaşını yere döktürme,
Mermer taş üstüne tohum ektirme,
Fehmi der ki, bana bunca çektirme,
Al da kılıcını vur nenni nenni.

-159-

Bırak deli gönül eski huyunu,
Gezdirdim cebimde her yanda seni,
Her zevk ü safadan aldın payını,
Söylerler bir zaman cihanda seni.

Bir dem kaftan oldum, bir dem çul oldun,
Bir dem altun oldum, bir dem pul oldun,
Bir dem evli gezdim, bir dem dul oldun,
Bir dem de gördüler meydanda seni.

Bir dem dağa çıktın, oldun harami,
Bir dem tabip oldun sardın yaramı,
Bir dem o yar ile bozdum aramı,
Bir dem yatıralım zindanda seni.

Bir dem bahar gibi, bir dem yaz gibi,
Bir dem keman gibi, bir dem saz gibi,
Bir dem ördek gibi, bir dem kaz gibi,
Bir dem avladılar yabanda seni.

Bir dem turunç oldun, bir dem nar oldun,
Bir dem gonca oldun, bir dem har oldun,
Bir dem yağmur oldun, bir dem kar oldun,
Bir dem kayıp ettim dumanda seni.

Bir dem yoksul oldun, bir dem bay oldun,
Bir dem kühlan* oldun, bir dem tay oldun,
Bir dem ırmak oldun, bir dem çay oldun,
Bir dem çok aradım ummanda seni.

Bir dem seyyah oldun gezdin alemi,
Bir dem katip oldun tuttun kalemi,
Bir dem çok çekmiştin derdi elemi,
Bir dem okusunlar destanda seni.

Fehmi der söyledim uymadın bana,
Sen sözüne gittin uydun kafana,
Daha bırakmazlar seni bu hana,
Arayan bulamaz seyranda seni.

* Küyehlan

Bir gün gelir yardan atar,
Sen mi beni, ben mi seni?
Kara topraklara katar,
Sen mi beni, ben mi seni?

Derin göle batıralım,
Vurup yere yatıralım;
Göz önünden yitirelim,
Sen mi beni, ben mi seni?

Namertsin, uymam sözüne,
Yüzüm çevirmem yüzüne;
Gel şu meydanın düzüne,
Sen mi beni, ben mi seni?

Bende kılıç, sende süngü,
Değil birbirin dengi;
Nasıl bırakalım cengi,
Sen mi beni, ben mi seni?

Yamacımda kim durursun?
Ne mülke hakim durursun;
Çeker kalpten mi vurursun?
Sen mi beni, ben mi seni?

Söz görelim kimin sözü,
İzlediğin şeytan izi;
Gel karşıma al da gürzü,
Sen mi beni, ben mi seni?

Bak sağına dönme sola,
Sokulmadın doğru yola;
İşte satır, işte pala,
Sen mi beni, ben mi seni?

Fehmi der ki, çık meydana,
Boyalarım kızıl kana;
Çeke çeke bir divana,
Sen mi beni, ben mi seni?

-161-

Dere tepe gezdireyim,
Deli gönül seni, seni;
Destanlara yazdırayım,
Deli gönül seni seni.

Düşürmem dilden dillere,
Sırrını demem ellere;
Atayın çölden çöllere,
Deli gönül seni seni.

Sular gibi çağlatırım,
Zarı zarı ağlatırım;
Zincirlere bağlatırım,
Deli gönül seni seni.

Dağ ardına götürmeli,
Başımızdan yitirmeli;
Gurbet ellere sürmeli,
Deli gönül seni seni.

Çaldın beni taştan taşa,
Gözlerim boyandı yaşa;
Yaşatamam baştan başa,
Deli gönül seni seni.

Sağın yara, solun yara,
Bulamam derdine çare;
Böyle gezdirmem avare,
Deli gönül seni seni.

Derin göle batırayım,
Dertlerini arttırayım;
Zindanlarda yatırayım,
Deli gönül seni seni.

Fehmi der ki, geçti zaman,
Yollarına çöktü duman;
Daha neyler kaşı keman?
Deli gönül seni seni.

Ne yapayım bilemiyom,
Deli gönül sen, seni.
Dağ olsan da delemiyom,
Deli gönül seni seni.

Şu başımdan atamıyom,
Bir kimseye satamıyom;
Güzellere katamıyom,
Deli gönül seni seni.

Müşterini bulamıyom,
Senden uzak olamıyom;
Yerden yere çalamıyom,
Deli gönül seni seni.

Gül olsan koklayamıyom,
Dökülsen toplayamıyom;
Koynumda saklayamıyom,
Deli gönül seni seni.

Başım alıp gidemiyom,
Yolunuzda edemiyom,
Çoban olup güdemiyom,
Deli gönül seni seni.

Sözlerinden doyamıyom,
Öldürmeye kıyamıyom,
Dağ ardına koyamıyom,
Deli gönül seni seni.

Gül deseler gülemiyom,
Yol bulup da gelemiyoum;
Defterimden silemiyom,
Deli gönül seni seni.

Daha seni özlemiyom,
Yollarını gözlemiyom;
Fehmi der ki, gizlemiyom,
Deli gönül seni, seni.

Geldi yaylaların safası geldi,
Çölden esirgerim yar seni seni.
Türkmen katar katar yola dizildi,
Elden esirgerim yar seni seni.

Karşıma çıkıp da bana söz atma,
Derdimiz bin olmuş, bin daha katma;
Nazik ellerini güle uzatma,
Gülden esirgerim yar seni seni.

Yürüsün yavrular, yola yürüsün,
Her tarafı lale sümbül bürüsün;
Gıybetin eyleyen diller çürüsün,
Dilden esirgerim yar seni seni.

Muhabbet dediğin gönül bağıdır,
Bu yolda eriyen yürek yağıdır;
Tel tel eder saçlarını dağıtır,
Yelden esirgerim yar seni seni.

Dolaştım dünyada eşin bulamam,
Gönül yarasına derman olamam,
İsmini zikredip sazda çalamam,
Telden esirgerim yar seni seni.

Arzum kaldı kaşlarının yayında,
Bir kusur bulamam selvi boyunda;
Sular coşkun gelir bahar ayında,
Selden esirgerim yar seni seni.

Bir güneş buluttan çıktı ayaza,
Artık dayanamam bu kadar naza;
Seni benzetemem ördeğe, kaza,
Gölden esirgerim yar sen seni.

Fehmi der ki, al kat beni sürüne,
O dostun cemali bize görüne,
Altın kemer olam senin yerine,
Belden esirgerim yar seni seni.

-164-

Bilmem nasıl def eyleyim,
Gönül seni, gönül seni.
Islah ol ki af eyleyim,
Gönül seni, gönül seni.

Müşterin yok ki satayım,
Kara kumlara katayım;
Hangi kayadan atayım,
Gönül seni, gönül seni.

Gitmezsin dostun iline,
Konmazsın taze gülüne,
Vereyim bahar seline,
Gönül seni, gönül seni.

Söylerim sözden almazsın,
Yaptığın işten yılmazsın;
Ben ölmezsem, sen ölmezsin,
Gönül seni, gönül seni.

Nedir bu garezin bana?
İltifatım yoktur sana;
Çekeyim ulu meydana,
Gönül seni, gönül seni.

At değilsin bağlatayım,
Sular gibi çağlatayım;
Zarı zarı ağlatayım,
Gönül seni, gönül seni.

Aklımı başımdan aldın,
Beni yerden yere çaldın;
Bugün nerelerde kaldın,
Gönül seni, gönül seni.

Derindir Fehmi'nin derdi,
Bunları bana mı verdi?
Ortada böyle kim gördü,
Gönül seni, gönül seni.

-165-

Nasıl yadlara vereyim,
Turnam seni, sunam seni.
Her seher vakti göreyim,
Turnam seni, sunam seni.

Baktım kanadın teline,
Benzersin yaslı geline,
Vermem avcılar eline,
Turnam seni, sunam seni.

Şahin, doğan gelecekler,
Tüylerini yolacaklar,
Yerden yere çalacaklar,
Turnam seni, sunam seni.

Alıp burdan kaçırayım,
Dağdan dağa uçurayım,
Yedi derya geçireyim,
Turnam seni, sunam seni.

Her an yolunu gözlerim,
Alıcı kuştan gizlerim,
Durmadan seni özlerim,
Turnam seni, sunam seni.

Dön geriye dağlar kıştır,
Çektiğin emekler boştur,
Baktım iki gözün yaştır,
Turnam seni, sunam seni.

Göller buzdur yoklayayım,
Bağdat gülü koklayayım,
Sağ cebimde saklayayım,
Turnam seni, sunam seni.

Yüreğimde ateşin var,
Ne yarenin, ne eşin var,
Fehmi gibi kardeşin var,
Turnam seni, sunam seni.

Gözünü sevdiğim, ey benim canım,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini;
Aşkı olan aşıklara kurbanım,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Duymadın mı Senem ile Garip'i?
Kadir Mevlam cümlemizin tabibi;
Muhabbet derindir bulunmaz dibi,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Anladın mı Şirin ile Ferhad'ı?
Deldi kayaları, kıldı feryadı;
Elinden yellere gitti muradı,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

İşittin mi Mecnun ile Leyla'yı?
Almıştı başına cümle belayı;
Birgün çekilecek düğün halayı,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Kerem, Aslı için dağları gezdi,
Gözünün yaşını durmadan süzdü;
Bir keşiş o zatın bağrını ezdi,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Bir söz daha söylemeni isterim,
Feda olsun sana can ile serim;
Senin yollarında dökülsün terim,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Yiğide yakışmaz bunca ağlama,
Ciğerimi aşk oduna dağlama;
Senin aşığındır bu melek sima,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Fehmi sözlerini söyler ezeli,
Aşıklar sevmez mi böyle güzeli?
Ağzım baldır, dudaklarım mezeli,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Bir selam gönderdim nazlı yar sana,
Kerem et sevdiğim al ninni ninni;
O tatlı sözlerin nasihat bana,
Dökülsün ağzından bal ninni, ninni.

Yüreğimin yağı eridi gitti,
Gül yerine çakır dikeni bitti;
Bu kadar ayrılık cana kar etti,
Bu sene burada kal ninni ninni.

Bir dost için düşman ile savaştım,
Ne karlı dağların başından aştım;
Gece gündüz sahra sahra dolaştım,
Dediler yarini bul ninni ninni.

İşimi, karımı elden bıraktım,
Yar gelecek yola sel gibi aktım;
Bir seher vaktinde dağlara baktım,
Esmiye başladı yel ninni ninni

Bilirsin güzelim severim seni,
Var ise kusurum affeyle beni;
Derdim bin olmuştu, buldu beş bini,
Acı da halime gel ninni, ninni.

Dert üstüne bir dert koymak istersen,
Varıp el sözüne uymak istersen;
Kastetip canıma kıymak istersen,
Yaralı sinemi del ninni ninni.

Gelemedim senin ile baş başa,
Boyandı gözlerim kana ile yaşa;
Aşkınla kül oldum yandım ateşe,
Bir ol düşman ile gül nenni nenni.

Eğer senin bende gözün var ise,
Yaradana karşı özün var ise;
Daha söyleyecek sözün var ise,
Kınamasın bizi el ninni ninni.

Fehmi der ki, yer boynuma dolansın,
Sözlerin gerçektir, demem yalansın;
Artık bundan geri sular bulansın,
Gitsin yavaş yavaş sel ninni ninni.

Üç yaşımda felek aldı gözümü,
Dünyaya hasretim o günden beri,
Yazan katip kara yazmış yazımı,
Verdi bana bir acıklı haberi.

Gün geçtikçe aklım geldi başıma,
Erişmiştim altı, yedi yaşıma,
Felek düşman gibi çıktı karşıma,
Doldurdu kalbime gamı, kederi.

Ömrüm sekiz, dokuz, ona erişti,
Herbirimiz böyle bir yana düştü,
Babamın narından yüreğim pişti,
Gelmez yola giden döner mi geri?

On bir dedim, on ikiyi geçirdim,
On üç, on dört dedim, büluğa erdim,
On beşte feleğin zulmünü gördüm,
Hani bu dünyanın gümüşü, zeri.

On altı, on yedi bildim yılları,
Ya Rab bunca mahzun etme kulları,
Kırılırsa bir yiğidin kolları,
Ona deyilmez ki yoluna yürü.

On sekiz, on dokuz saydım seneyi,
Elime silinmez yaktım kınayı,
Görmedim ne fayda fani dünyayı,
Gidermiş dağlara göç sürü sürü.

Ömrüm geldi igirmiye karıştı,
İgirmi dördümde vardı savuştu,
Yirmi beşde alev başımdan aştı,
Biraz geri durun yakar sizleri.

İgirmi yediye varınca yaşım,
Gayet belalıymış benim bu başım,
Feleğinen vardır büyük savaşım,
Hele nazar edip dön, beri beri.

Yirmi sekizime vardığım zaman,
Yirmi dokuzumda evlendim hemen,
El sözüne uydum, sürmedim devran,
Bir çok zahmet ile gönderdim geri.

Fehmi yaşın geldi, otuzu buldu,
Otuz bire ayak basacak kaldı,
Samimi dostlarım hep düşman oldu,
Terkeylemek ilazımdır bu yeri.

-169-

Elimdeki şu fermanı,
Yazabilirsen gel beri,
Baştan başa bu meydanı,
Gezebilirsen gel beri.

Fani dünya kime kalmış,
Kim boyuna murat almış,
Alnıma kara yazılmış,
Bozabilirsen gel beri.

Öğrendim mi kaf'ı, mim'i?
Yaptın da çattın mı, hemi?
Şu düğülen kırk düğümü,
Çözebilirsen gel beri.

Bitirdin mi her işini?
Bırakma dostun peşini,
Bu yolda düşman başını,
Ezebilirsen gel beri.

Hünerin var mı elinde?
Kelamın var mı dilinde?
Mekke, Medine çölünde,
Tozabilirsen gel beri.

Dünyanın sonu bilinmez,
Ustasız dağlar delinmez,
Göl derin, dibi bulunmaz,
Yüzebilirsen gel beri.

Durup düşünme derinden,
Ferhat ne çekti Şirin'den,
Taşların ara yerinden
Sızabilirsen gel beri.

Çökmeden dağın dumanı,
Sahip ol, sakla imanı,
İnceden ince cihanı,
Süzebilirsen gel beri.

Diyemem binde birini,
Bilen olmaz değerini,
Bu koşmanın benzerini,
Düzebilirsen gel beri.

Güller solar, kalır harı,
Bulabildin mi sağ yari?
Fehmi'ye yaslı mezarı,
Kazabilirsen gel beri.

-170-

Felek kırdı kanadımı kolumu,
Dünya sana kalsın, yar bundan geri,
Çekti gurbet ele saldı yolumu,
Artmakta feryad ü zar bundan geri.

Haram oldu bize, dönmek sılaya,
Felek başımızı soktu belaya,
Erişmek müşküldür, gözü elaya,
Doldu yüreğime, nar bundan geri.

Orta boylu mah yanaklı güzeller,
Boğum boğum kınalanmış ak eller,
Erdik sonbahara döktü gazeller,
Yağacak dağlara kar bundan geri.

Nazlı yar yüzünü çevirmiş bizden,
Muhabbetim geçti, gelinden, kızdan,
Daha koklamayız gülden nergizden,
Ağlamaktır bize, kar bundan geri.

Çürüsün yanların dönemeyesin,
Çatlasın bineğin, binemeyesin,
Benden başka güle konamayasın,
Kırılsın kanadın var bundan geri.

Demir tarak olsun, gittiğin yollar,
Kurusun üstüne gölgenen dallar,
Giyinip salınma yeşiller allar,
Giyin karaları var bundan geri.

Çektiğim emekler hep geçti boşa,
Elbette yazılan gelecek başa,
Dilerim Mevladan mihnetle yaşa,
Vermesin bağların bar bundan geri.

Fehmi yaralandı gene solundan,
Göle düşmüş, tutan yoktur kolundan,
Ayrılmazdı doğruluğun yolundan,
Şimdi mecnun eder ar bundan geri.

İster gül açılsın, isterse sümbül,
Benim gonca gülüm solduktan geri;
İster kumru ötsün, isterse bülbül,
Kara talih beni bulduktan geri.

Derdim nedir, kaptan kaba dolayım,
Dedim ki çalışıp dostu bulayım;
Bir dem sürüp muradımı alayım,
Kader yakamızı saldıktan geri.

Ben kocadım dünya taze gelinsin,
Açık defterlerden adın silinsin;
Sinen yaralanıp göz göz delinsin,
Gam gelip yüreğe dolduktan geri.

Seninle yaşamak yakışmaz bana,
Çirkin çehren ile çıkma meydana;
Hiç minnet eylemem beş günü sana,
Dal dal saçlarımı yolduktan geri.

Eğlenip bir zaman gurbette kalsam,
Çoğalır eksilmez gittikçe tasam;
İstersen gül getir, istersen susam,
Başımı taşlara çaldıktan geri.

Dağlarında çayır çimen bitmesin,
Bağlarında renkli kuşlar ötmesin;
İsterse yılda bir kervan gitmesin,
Yollarını duman aldıktan geri.

Çektiğim durmadan dert ile elem,
Gül dememiş bana ben nasıl gülem;
Ne mektup isterim, ne de bir selam,
Dağların ardında kaldıktan geri.

Fehmi der ki, bir gün sularım kurur,
Felek hançerini solumdan vurur;
Kesilir nefesim damarlar durur,
Ebedi uykuya daldıktan geri.

Yavrular, nerede kaldı?
Ana-baba emekleri,
Derin kumlara mı daldı?
Ana-baba emekleri.

Ne altındır, ne de gümüş,
Ne fındıktır, ne de yemiş,
Zay olup da gider imiş,
Ana-baba emekleri.

Hak mizanı kurulacak,
Saf saf olup durulacak,
Bir gün sizden sorulacak,
Ana-baba emekleri.

Bu dünyaya gelen ölür,
Göz önünde herkes bilir,
Kaf dağından ağır gelir,
Ana-baba emekleri.

Aklın varsa dinle beni,
Bulamazsın geçen günü,
Cehenneme sürer seni,
Ana-baba emekleri.

Doğan yıldız, ay değildir,
Sözümüz alay değildir,
Billahi kolay değildir,
Ana-baba emekleri.

Geceler yatmadı ana,
Hizmet etti yana yana,
Düşünürsen yeter sana,
Ana-baba emekleri.

Fehmi, belki sende çoktur,
Zannetme ki derdin yoktur,
Yüreğe zehirli oktur,
Ana-baba emekleri.

-173-

Beyhude dolaşma karlı dağları,
Daha bulamazsın geçen günleri,
Ne ararsın bahçeleri, bağları,
El uzatıp derme yaslı gülleri.

Giden günler gitmiş geriye dönmez,
İçindeki hicran ateşi sönmez,
Dert yerini bulmuş tahtından inmez,
Derman diye gezme, kızgın çölleri.

Üzülme boşuna, sana yazıktır,
Çalma başın taşa, cana yazıktır,
Yaktın kül eyledin bana yazıktır,
Yel gelir de göğe çeker külleri.

Ne bağ bize kalır, ne bostan bizim,
Ne dil bize kalır, ne destan bizim,
Ben de sanırdım ki gülistan bizim,
Süpürüp götürdü bahar selleri.

Yeni filiz vermiş tomur zamanı,
Sular coşkun gider vermez amanı,
Durulmaz önüne yoktur dermanı,
Sökmüş gelir, sahraları, belleri.

Dolu yağdı, sular bulanık aktı,
Ne duvar bıraktı, ne ev bıraktı,
Birden gök gürleyip şimşekler çaktı,
Kıbleden dokunur yağmur selleri.

Nasıl edek bu yaralar sağ ola,
Korkarım ki derdim fazla çoğala,
Aşık isterim ki bu sazı çala,
Düzen bozuk, makam tutmaz telleri.

Bilmeyiz ne kemlik gördüler bizden,
Artık faydan yoktur oğuldan, kızdan,
Uzak olmuş Fehmi gönülden, gözden,
İşine gücüne varmaz elleri.

Kocadın yüzüne kimseler bakmaz,
Ara deli gönül eski günleri,
Su dönmüş engine, yukarı akmaz,
Ara deli gönül eski günleri.

Benim diyen karlı dağdan aşardın,
Her güzelin peşi sıra koşardın,
O zaman da bir şahane yaşardın,
Ara deli gönül eski günleri.

Bir dem yoksul oldun, bir dem bay oldun,
Bir dem keman oldun, bir dem yay oldun,
Bir dem ırmak oldun, bir dem çay oldun,
Ara deli gönül eski günleri.

Darbeler vururdun yalçın taşlara,
Emrederdin, gökten uçan kuşlara,
Şimdi bak gözünden akan yaşlara,
Ara deli gönül eski günleri.

Kır ata binerdin alıp meydanı,
Gözlerin görmezdi tozu dumanı,
Bend etmiştin nice kaşı kemanı,
Ara deli gönül eski günleri.

Deniz gibi dalgaların var idi,
Gör nice güzeller, sana yar idi,
Ah çektikçe yürekciğim eridi,
Ara deli gönül eski günleri.

Deste deste bağlanmıştı güllerin,
Eserdi başında sevda yellerin,
Şimdi bülbül gibi, susmuş dillerin,
Ara deli gönül eski günleri.

Fehmi der ki, yüreğimi dağladın,
Coşkun seller gibi akıp çağladın,
Beni taşa çalmak mıdır muradın?
Ara deli gönül eski günleri.

-175-

Bu gün yine bir sel aştı başımdan,
Ararım, sorarım geçen günleri,
Tad bulamam ekmeğimden aşımdan,
Ararım sorarım geçen günleri.

Kan hareket etmez damarlar durmuş,
Çekilmiş çeşmeler suyu kurumuş,
İşte, insanlığın sonu buyumuş,
Ararım sorarım geçen günleri.

Kuyularım dolar dolar taşardı,
Suyum coşar, yücelerden aşardı;
Gönül benim ile, bile yaşardı,
Ararım sorarım geçen günleri.

Taşlar arasından sızan ben oldum,
Canımın elinden bezen ben oldun;
Gördüğüm günleri soran ben oldum,
Ararım sorarım geçen günleri.

Gönül dağ bilmezdi, meşe bilmezdi,
Ağa, bey bilmezdi, paşa bilmezdi;
Avuçlar ateşi, maşa bilmezdi,
Ararım sorarım geçen günleri.

Geldi ihtiyarlık büktü belimi,
Bozdu düzenimi, kırdı belimi;
Uzatırım gençlik tutmaz elimi,
Ararım sorarım geçen günleri.

Deli gönül böyle alıtın var idi,
Dünyada yıkılmaz tahtın var idi,
Ne bileyim kara bahtın var idi,
Ararım sorarım geçen günleri.

Fehmi der ki bu böyle mi olacak?
Sam dokunup gonca güller solacak;
Yalan dünya bizlere mi kalacak?
Ararım sorarım geçen günleri.

-176-

Her usulda, her zulumda,
Köyler geçti şehirleri;
Her bakımda, her sorumda,
Köyler geçti şehirleri.

Kimi memur, kimi hoca,
Hiç birisi düşmez borca;
Doğru kazan, doğru harca
Köyler geçti şehirleri.

Tıraktör sürer tarlayı,
Gelir harlayı harlayı;
Çıkar parlayı parlayı,
Köyler geçti şehirleri.

Altun saat kollarında,
Taş, kaya yok yollarında;
Kalem, yazı ellerinde,
Köyler geçti şehirleri.

Eli açık, gözü toktur,
Edebi, hayası çoktur;
Hiçbirinde fakir yoktur,
Köyler geçti şehirleri.

Alimler köylerden çıkar,
Oluk gibi para akar;
Sabahınan erken kalkar,
Köyler geçti şehirleri.

Köylülere yazdım destan,
Her tarafı bağ ve bostan,
İçi dışı gül gülistan,
Köyler geçti şehirleri.

Fehıni'nin tatlı sözleri,
Söyler doyurur bizleri;
Biz de severiz sizleri,
Köyler geçti şehirleri.

Sabahtan vardım bir bağa,
Cem olmuş Huri kızları;
Nazar eyledim yanağa,
Şahine benzer gözleri.

Görenin aklı sökülmüş,
Boylar haddeden çekilmiş;
Zannetim yere dökülmüş,
Göğün tamam yıldızları.

Gelen gelir akın akın,
Kalpten kalbe yollar yakın;
Ayıplama beni sakın,
Görmeye geldim sizleri.

Esir olam edin kabul,
Olam kapınızda ben bir kul;
İsteriz muhabbet bol bol,
Mahrum komayın bizleri.

Güzel olan öğünmez mi?
Arifler onu bilmez mi?
Bu dilberler sevilmez mi?
Şekerden tatlı sözleri.

Güzellikte yoktur nesli,
Huri'dir onların aslı;
Söyleyeyim sesli sesli,
Ay'dan parlaktır yüzleri.

Üçü beşden atmaz onlar,
Derdi derde katmaz onlar,
Gördüğüne çatmaz onlar,
Dosta bağlıdır özleri.

Fehmi der ki, uyanmalı,
Aşkına düşüp yanmalı;
Bulmak için dolanmalı,
Şu tepeyi, şu düzleri.

-178-

Benim elimdeki bir iş değildir,
Gülüp oynamanın zamanı geçti;
Bu çalgı öyle bir çalış değildir,
Her telden çalmanın zamanı geçti.

Öyle bir güzelin aşkı candadır,
Ararım, sorarım bilmem kandadır?
Belki Edirne'de, belki Van'dadır.
Arayıp bulmanın zamanı geçti.

Geceler karanlık, fenerim yoktur,
Değirmen bozulmuş dönerim yoktur;
Deryada gezerim, hünerim yoktur,
Derine dalmanın zamanı geçti.

Tut kolumdan beni bir şehre yetir,
Müşkül işlerimi tamamen bitir;
Benim istediğim kumaştan getir,
Beğenip almanın zamanı geçti.

Karışır giderim esen yellere,
Bozbulanık coşkun coşkun sellere;
Deli gönül çeker gurbet ellere,
Burada kalmanın zamanı geçti.

Ruhumdan ziyade severim seni,
Dileğim budur ki unutma beni;
Serin yaylaların çayır çimeni,
Yeşerip olmanın zamanı geçti.

Gönül bahçesine başka hal olmuş,
Bülbüllerin yuvaları bozulmuş;
Reyhanlar kurumuş, çiçekler solmuş,
Daha su salmanın zamanı geçti.

Fehmi der ki, hele bakın halime,
Geçmedi o dostun eli elime;
Yine mi kar yağmış gonca gülüme?
Bir deste yolmanın zamanı geçti.

-179-

Yine bahar geldi, ne güzel oldu,
Deste deste gülü dermenin vakti.
Kederli gönlüme muhabbet doldu,
İçime bir sevgi vermenin vakti.

Eli ele vermiş gelinler, kızlar,
Ahuda bulunmaz sizdeki gözler;
Gökyüzünden yere inmiş yıldızlar,
Yüce bir murada ermenin vakti.

Yine yeşil bahar açtı gözünü,
Mor çiçekler sardı yerin yüzünü,
Atma sakın şairlerin sözünü,
Dostun cemalini görmenin vakti.

Yavaş yavaş gelmektedir gül ayı,
Hep kırlara çıkar yoksulu, bayı;
Dağlar attı başındaki belayı,
Baharda bir devran sürmenin vakti.

Göçler katar katar gider yaylaya,
Çok şükürler olsun gani Mevlaya;
Ötüşür keklikler seslenir kaya,
Avcılar, avlağa girmenin vakti.

Geldi sahraların bahar yazları,
Ötüşmez mi turnaları, kaz'ları?
Aşmış çadırını Türkmen kızları,
Çimenler üstüne kurmanın vakti.

Meleşir kuzular, iniler dağlar,
Yeşil yaprak oldu bahçeler, bağlar;
Şekerden lezzetli suları çağlar,
Eski defterleri dürmenin vakti.

Hep gelip geçici bu dünya yalan,
İlimde bulmuştur, her ne ki bulan;
Fehmi der, kimse yok burada kalan,
Bir ehl-i kamile sormanın vakti.

Gençlik elden gider, fırsat kaçmadan,
Çıkıp yaylalarda gezmenin vakti,
Nazlı bülbül yuvasından uçmadan,
Çiçekler düşürüp düzmenin vakti.

Çekilir dağlardan beyaz bir perde,
Bahar günü derman olur her derde;
Her birimiz zevke gelir bir yerde,
Aşkın güllerinde yüzmenin vakti.

Bu yolda aşıklar şad olup gülmüş,
Ferhat külünk ile dağları delmiş;
Keremin yanında Aslıhan gelmiş,
Artık düğmeleri çözmenin vakti.

Nasihat almayı istersen benden,
Başlamak gerektir işe bugünden;
İki düşman gelir arkadan önden,
Vurup kafasını ezmenin vakti.

Uzak olmayalım gönülden, gözden,
Ayrılmam dostumun gittiği izden,
Nazlı yar bir türkü istemiş bizden,
Dertli tarafından yazmanın vakti.

Gelir ihtiyarlık yolunu keser,
Eşlerin, dostların hep sana küser;
Gençlik yeller gibi durmadan eser,
Sahrada, bellerde tozmanın vakti.

Anneler, babalar büyüttü seni,
Koydular yoluna canı, bedeni;
Ger sevmek istersen vatanı, dini,
Düşman yuvasını bozmanın vakti.

İbadet, ticaret gençlikte olur,
Bil ki çalışmayan geride kalır;
Ecel gelir Fehmi, seni de bulur,
Kara yerden bir ev kazmanın vakti.

-165-

Nasıl yadlara vereyim,
Turnam seni, sunam seni.
Her seher vakti göreyim,
Turnam seni, sunam seni.

Baktım kanadın teline,
Benzersin yaslı geline,
Vermem avcılar eline,
Turnam seni, sunam seni.

Şahin, doğan gelecekler,
Tüylerini yolacaklar,
Yerden yere çalacaklar,
Turnam seni, sunam seni.

Alıp burdan kaçırayım,
Dağdan dağa uçurayım,
Yedi derya geçireyim,
Turnam seni, sunam seni.

Her an yolunu gözlerim,
Alıcı kuştan gizlerim,
Durmadan seni özlerim,
Turnam seni, sunam seni.

Dön geriye dağlar kıştır,
Çektiğin emekler boştur,
Baktım iki gözün yaştır,
Turnam seni, sunam seni.

Göller buzdur yoklayayım,
Bağdat gülü koklayayım,
Sağ cebimde saklayayım,
Turnam seni, sunam seni.

Yüreğimde ateşin var,
Ne yarenin, ne eşin var,
Fehmi gibi kardeşin var,
Turnam seni, sunam seni.

-166-

Gözünü sevdiğim, ey benim canım,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini;
Aşkı olan aşıklara kurbanım,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Duymadın mı Senem ile Garip'i?
Kadir Mevlam cümlemizin tabibi;
Muhabbet derindir bulunmaz dibi,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Anladın mı Şirin ile Ferhad'ı?
Deldi kayaları, kıldı feryadı;
Elinden yellere gitti muradı,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

İşittin mi Mecnun ile Leyla'yı?
Almıştı başına cümle belayı;
Birgün çekilecek düğün halayı,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Kerem, Aslı için dağları gezdi,
Gözünün yaşını durmadan süzdü;
Bir keşiş o zatın bağrını ezdi,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Bir söz daha söylemeni isterim,
Feda olsun sana can ile serim;
Senin yollarında dökülsün terim,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Yiğide yakışmaz bunca ağlama,
Ciğerimi aşk oduna dağlama;
Senin aşığındır bu melek sima,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

Fehmi sözlerini söyler ezeli,
Aşıklar sevmez mi böyle güzeli?
Ağzım baldır, dudaklarım mezeli,
Vaktimiz yakındır, üzme kendini.

-167-

Bir selam gönderdim nazlı yar sana,
Kerem et sevdiğim al ninni ninni;
O tatlı sözlerin nasihat bana,
Dökülsün ağzından bal ninni, ninni.

Yüreğimin yağı eridi gitti,
Gül yerine çakır dikeni bitti;
Bu kadar ayrılık cana kar etti,
Bu sene burada kal ninni ninni.

Bir dost için düşman ile savaştım,
Ne karlı dağların başından aştım;
Gece gündüz sahra sahra dolaştım,
Dediler yarini bul ninni ninni.

İşimi, karımı elden bıraktım,
Yar gelecek yola sel gibi aktım;
Bir seher vaktinde dağlara baktım,
Esmiye başladı yel ninni ninni

Bilirsin güzelim severim seni,
Var ise kusurum affeyle beni;
Derdim bin olmuştu, buldu beş bini,
Acı da halime gel ninni, ninni.

Dert üstüne bir dert koymak istersen,
Varıp el sözüne uymak istersen;
Kastetip canıma kıymak istersen,
Yaralı sinemi del ninni ninni.

Gelemedim senin ile baş başa,
Boyandı gözlerim kana ile yaşa;
Aşkınla kül oldum yandım ateşe,
Bir ol düşman ile gül nenni nenni.

Eğer senin bende gözün var ise,
Yaradana karşı özün var ise;
Daha söyleyecek sözün var ise,
Kınamasın bizi el ninni ninni.

Fehmi der ki, yer boynuma dolansın,
Sözlerin gerçektir, demem yalansın;
Artık bundan geri sular bulansın,
Gitsin yavaş yavaş sel ninni ninni.

Üç yaşımda felek aldı gözümü,
Dünyaya hasretim o günden beri,
Yazan katip kara yazmış yazımı,
Verdi bana bir acıklı haberi.

Gün geçtikçe aklım geldi başıma,
Erişmiştim altı, yedi yaşıma,
Felek düşman gibi çıktı karşıma,
Doldurdu kalbime gamı, kederi.

Ömrüm sekiz, dokuz, ona erişti,
Herbirimiz böyle bir yana düştü,
Babamın narından yüreğim pişti,
Gelmez yola giden döner mi geri?

On bir dedim, on ikiyi geçirdim,
On üç, on dört dedim, büluğa erdim,
On beşte feleğin zulmünü gördüm,
Hani bu dünyanın gümüşü, zeri.

On altı, on yedi bildim yılları,
Ya Rab bunca mahzun etme kulları,
Kırılırsa bir yiğidin kolları,
Ona deyilmez ki yoluna yürü.

On sekiz, on dokuz saydım seneyi,
Elime silinmez yaktım kınayı,
Görmedim ne fayda fani dünyayı,
Gidermiş dağlara göç sürü sürü.

Ömrüm geldi igirmiye karıştı,
İgirmi dördümde vardı savuştu,
Yirmi beşde alev başımdan aştı,
Biraz geri durun yakar sizleri.

İgirmi yediye varınca yaşım,
Gayet belalıymış benim bu başım,
Feleğinen vardır büyük savaşım,
Hele nazar edip dön, beri beri.

Yirmi sekizime vardığım zaman,
Yirmi dokuzumda evlendim hemen,
El sözüne uydum, sürmedim devran,
Bir çok zahmet ile gönderdim geri.

Fehmi yaşın geldi, otuzu buldu,
Otuz bire ayak basacak kaldı,
Samimi dostlarım hep düşman oldu,
Terkeylemek ilazımdır bu yeri.

-169-

Elimdeki şu fermanı,
Yazabilirsen gel beri,
Baştan başa bu meydanı,
Gezebilirsen gel beri.

Fani dünya kime kalmış,
Kim boyuna murat almış,
Alnıma kara yazılmış,
Bozabilirsen gel beri.

Öğrendim mi kaf'ı, mim'i?
Yaptın da çattın mı, hemi?
Şu düğülen kırk düğümü,
Çözebilirsen gel beri.

Bitirdin mi her işini?
Bırakma dostun peşini,
Bu yolda düşman başını,
Ezebilirsen gel beri.

Hünerin var mı elinde?
Kelamın var mı dilinde?
Mekke, Medine çölünde,
Tozabilirsen gel beri.

Dünyanın sonu bilinmez,
Ustasız dağlar delinmez,
Göl derin, dibi bulunmaz,
Yüzebilirsen gel beri.

Durup düşünme derinden,
Ferhat ne çekti Şirin'den,
Taşların ara yerinden
Sızabilirsen gel beri.

Çökmeden dağın dumanı,
Sahip ol, sakla imanı,
İnceden ince cihanı,
Süzebilirsen gel beri.

Diyemem binde birini,
Bilen olmaz değerini,
Bu koşmanın benzerini,
Düzebilirsen gel beri.

Güller solar, kalır harı,
Bulabildin mi sağ yari?
Fehmi'ye yaslı mezarı,
Kazabilirsen gel beri.

-170-

Felek kırdı kanadımı kolumu,
Dünya sana kalsın, yar bundan geri,
Çekti gurbet ele saldı yolumu,
Artmakta feryad ü zar bundan geri.

Haram oldu bize, dönmek sılaya,
Felek başımızı soktu belaya,
Erişmek müşküldür, gözü elaya,
Doldu yüreğime, nar bundan geri.

Orta boylu mahı yanaklı güzeller,
Boğum boğum kınalanmış ak eller,
Erdik sonbahara döktü gazeller,
Yağacak dağlara kar bundan geri.

Nazlı yar yüzünü çevirmiş bizden,
Muhabbetim geçti, gelinden, kızdan,
Daha koklamayız gülden nergizden,
Ağlamaktır bize, kar bundan geri.

Çürüsün yanların dönemeyesin,
Çatlasın bineğin, binemeyesin,
Benden başka güle konamayasın,
Kırılsın kanadın var bundan geri.

Demir tarak olsun, gittiğin yollar,
Kurusun üstüne gölgenen dallar,
Giyinip salınma yeşiller allar,
Giyin karaları var bundan geri.

Çektiğim emekler hep geçti boşa,
Elbette yazılan gelecek başa,
Dilerim Mevladan mihnetle yaşa,
Vermesin bağların bar bundan geri.

Fehmi yaralandı gene solundan,
Göle düşmüş, tutan yoktur kolundan,
Ayrılmazdı doğruluğun yolundan,
Şimdi mecnun eder ar bundan geri.

-171-

İster gül açılsın, isterse sümbül,
Benim gonca gülüm solduktan geri;
İster kumru ötsün, isterse bülbül,
Kara talih beni bulduktan geri.

Derdim nedir, kaptan kaba dolayım,
Dedim ki çalışıp dostu bulayım;
Bir dem sürüp muradımı alayım,
Kader yakamızı saldıktan geri.

Ben kocadım dünya taze gelinsin,
Açık defterlerden adın silinsin;
Sinen yaralanıp göz göz delinsin,
Gam gelip yüreğe dolduktan geri.

Seninle yaşamak yakışmaz bana,
Çirkin çehren ile çıkma meydana;
Hiç minnet eylemem beş günü sana,
Dal dal saçlarımı yolduktan geri.

Eğlenip bir zaman gurbette kalsam,
Çoğalır eksilmez gittikçe tasam;
İstersen gül getir, istersen susam,
Başımı taşlara çaldıktan geri.

Dağlarında çayır çimen bitmesin,
Bağlarında renkli kuşlar ötmesin;
İsterse yılda bir kervan gitmesin,
Yollarını duman aldıktan geri.

Çektiğim durmadan dert ile elem,
Gül dememiş bana ben nasıl gülem;
Ne mektup isterim, ne de bir selam,
Dağların ardında kaldıktan geri.

Fehmi der ki, bir gün sularım kurur,
Felek hançerini solumdan vurur;
Kesilir nefesim damarlar durur,
Ebedi uykuya daldıktan geri.

Yavrular, nerede kaldı?
Ana-baba emekleri,
Derin kumlara mı daldı?
Ana-baba emekleri.

Ne altındır, ne de gümüş,
Ne fındıktır, ne de yemiş,
Zay olup da gider imiş,
Ana-baba emekleri.

Hak mizanı kurulacak,
Saf saf olup durulacak,
Bir gün sizden sorulacak,
Ana-baba emekleri.

Bu dünyaya gelen ölür,
Göz önünde herkes bilir,
Kaf dağından ağır gelir,
Ana-baba emekleri.

Aklın varsa dinle beni,
Bulamazsın geçen günü,
Cehenneme sürer seni,
Ana-baba emekleri.

Doğan yıldız, ay değildir,
Sözümüz alay değildir,
Billahi kolay değildir,
Ana-baba emekleri.

Geceler yatmadı ana,
Hizmet etti yana yana,
Düşünürsen yeter sana,
Ana-baba emekleri.

Fehmi, belki sende çoktur,
Zannetme ki derdin yoktur,
Yüreğe zehirli oktur,
Ana-baba emekleri.

Beyhude dolaşma karlı dağları,
Daha bulamazsın geçen günleri,
Ne ararsın bahçeleri, bağları,
El uzatıp derme yaslı gülleri.

Giden günler gitmiş geriye dönmez,
İçindeki hicran ateşi sönmez,
Dert yerini bulmuş tahtından inmez,
Derman diye gezme, kızgın çölleri.

Üzülme boşuna, sana yazıktır,
Çalma başın taşa, cana yazıktır,
Yaktın kül eyledin bana yazıktır,
Yel gelir de göğe çeker külleri.

Ne bağ bize kalır, ne bostan bizim,
Ne dil bize kalır, ne destan bizim,
Ben de sanırdım ki gülistan bizim,
Süpürüp götürdü bahar selleri.

Yeni filiz vermiş tomur zamanı,
Sular coşkun gider vermez amanı,
Durulmaz önüne yoktur dermanı,
Sökmüş gelir, sahraları, belleri.

Dolu yağdı, sular bulanık aktı,
Ne duvar bıraktı, ne ev bıraktı,
Birden gök gürleyip şimşekler çaktı,
Kıbleden dokunur yağmur selleri.

Nasıl edek bu yaralar sağ ola,
Korkarım ki derdim fazla çoğala,
Aşık isterim ki bu sazı çala,
Düzen bozuk, makam tutmaz telleri.

Bilmeyiz ne kemlik gördüler bizden,
Artık faydan yoktur oğuldan, kızdan,
Uzak olmuş Fehmi gönülden, gözden,
İşine gücüne varmaz elleri.

Kocadın yüzüne kimseler bakmaz,
Ara deli gönül eski günleri,
Su dönmüş engine, yukarı akmaz,
Ara deli gönül eski günleri.

Benim diyen karlı dağdan aşardın,
Her güzelin peşi sıra koşardın,
O zaman da bir şahane yaşardın,
Ara deli gönül eski günleri.

Bir dem yoksul oldun, bir dem bay oldun,
Bir dem keman oldun, bir dem yay oldun,
Bir dem ırmak oldun, bir dem çay oldun,
Ara deli gönül eski günleri.

Darbeler vururdun yalçın taşlara,
Emrederdin, gökten uçan kuşlara,
Şimdi bak gözünden akan yaşlara,
Ara deli gönül eski günleri.

Kır ata binerdin alıp meydanı,
Gözlerin görmezdi tozu dumanı,
Bend etmiştin nice kaşı kemanı,
Ara deli gönül eski günleri.

Deniz gibi dalgaların var idi,
Gör nice güzeller, sana yar idi,
Ah çektikçe yürekciğim eridi,
Ara deli gönül eski günleri.

Deste deste bağlanmıştı güllerin,
Eserdi başında sevda yellerin,
Şimdi bülbül gibi, susmuş dillerin,
Ara deli gönül eski günleri.

Fehmi der ki, yüreğimi dağladın,
Coşkun seller gibi akıp çağladın,
Beni taşa çalmak mıdır muradın?
Ara deli gönül eski günleri.

-175-

Bu gün yine bir sel aştı başımdan,
Ararım, sorarım geçen günleri,
Tad bulamam ekmeğimden aşımdan,
Ararım sorarım geçen günleri.

Kan hareket etmez damarlar durmuş,
Çekilmiş çeşmeler suyu kurumuş,
İşte, insanlığın sonu buyumuş,
Ararım sorarım geçen günleri.

Kuyularım dolar dolar taşardı,
Suyum coşar, yücelerden aşardı;
Gönül benim ile, bile yaşardı,
Ararım sorarım geçen günleri.

Taşlar arasından sızan ben oldum,
Canımın elinden bezen ben oldun;
Gördüğüm günleri soran ben oldum,
Ararım sorarım geçen günleri.

Gönül dağ bilmezdi, meşe bilmezdi,
Ağa, bey bilmezdi, paşa bilmezdi;
Avuçlar ateşi, maşa bilmezdi,
Ararım sorarım geçen günleri.

Geldi ihtiyarlık büktü belimi,
Bozdu düzenimi, kırdı belimi;
Uzatırım gençlik tutmaz elimi,
Ararım sorarım geçen günleri.

Deli gönül böyle ahtın var idi,
Dünyada yıkılmaz tahtın var idi,
Ne bileyim kara bahtın var idi,
Ararım sorarım geçen günleri.

Fehmi der ki bu böyle mi olacak?
Sam dokunup gonca güller solacak;
Yalan dünya bizlere mi kalacak?
Ararım sorarım geçen günleri.

-176-

Her usulda, her zulumda,
Köyler geçti şehirleri;
Her bakımda, her sorumda,
Köyler geçti şehirleri.

Kimi memur, kimi hoca,
Hiç birisi düşmez borca;
Doğru kazan, doğru harca
Köyler geçti şehirleri.

Tıraktör sürer tarlayı,
Gelir harlayı harlayı;
Çıkar parlayı parlayı,
Köyler geçti şehirleri.

Altun saat kollarında,
Taş, kaya yok yollarında;
Kalem, yazı ellerinde,
Köyler geçti şehirleri.

Eli açık, gözü toktur,
Edebi, hayası çoktur;
Hiçbirinde fakir yoktur,
Köyler geçti şehirleri.

Alimler köylerden çıkar,
Oluk gibi para akar;
Sabahınan erken kalkar,
Köyler geçti şehirleri.

Köylülere yazdım destan,
Her tarafı bağ ve bostan,
İçi dışı gül gülistan,
Köyler geçti şehirleri.

Fehmi'nin tatlı sözleri,
Söyler doyurur bizleri;
Biz de severiz sizleri,
Köyler geçti şehirleri.

-177-

Sabahtan vardım bir bağa,
Cem olmuş Huri kızları;
Nazar eyledim yanağa,
Şahine benzer gözleri.

Görenin aklı sökülmüş,
Boylar haddeden çekilmiş;
Zannetim yere dökülmüş,
Göğün tamam yıldızları.

Gelen gelir akın akın,
Kalpten kalbe yollar yakın;
Ayıplama beni sakın,
Görmeye geldim sizleri.

Esir olam edin kabul,
Olam kapınızda ben bir kul;
İsteriz muhabbet bol bol,
Mahrum komayın bizleri.

Güzel olan öğünmez mi?
Arifler onu bilmez mi?
Bu dilberler sevilmez mi?
Şekerden tatlı sözleri.

Güzellikte yoktur nesli,
Huri'dir onların aslı;
Söyleyeyim sesli sesli,
Ay'dan parlaktır yüzleri.

Üçü beşden atmaz onlar,
Derdi derde katmaz onlar,
Gördüğüne çatmaz onlar,
Dosta bağlıdır özleri.

Fehmi der ki, uyanmalı,
Aşkına düşüp yanmalı;
Bulmak için dolanmalı,
Şu tepeyi, şu düzleri.

Benim elimdeki bir iş değildir,
Gülüp oynamanın zamanı geçti;
Bu çalgı öyle bir çalış değildir,
Her telden çalmanın zamanı geçti.

Öyle bir güzelin aşkı candadır,
Ararın, sorarım bilmem kandadır?
Belki Edirne'de, belki Van'dadır.
Arayıp bulmanın zamanı geçti.

Geceler karanlık, fenerim yoktur,
Değirmen bozulmuş dönerim yoktur;
Deryada gezerim, hünerim yoktur,
Derine dalmanın zamanı geçti.

Tut kolumdan beni bir şehre yetir,
Müşkül işlerimi tamamen bitir;
Benim istediğim kumaştan getir,
Beğenip almanın zamanı geçti.

Karışır giderim esen yellere,
Bozbulanık coşkun coşkun sellere;
Deli gönül çeker gurbet ellere,
Burada kalmanın zamanı geçti.

Ruhumdan ziyade severim seni,
Dileğim budur ki unutma beni;
Serin yaylaların çayır çimeni,
Yeşerip olmanın zamanı geçti.

Gönül bahçesine başka hal olmuş,
Bülbüllerin yuvaları bozulmuş;
Reyhanlar kurumuş, çiçekler solmuş,
Daha su salmanın zamanı geçti.

Fehmi der ki, hele bakın halime,
Geçmedi o dostun eli elime;
Yine mi kar yağmış gonca gülüme?
Bir deste yolmanın zamanı geçti.

-179-

Yine bahar geldi, ne güzel oldu,
Deste deste gülü dermenin vakti.
Kederli gönlüme muhabbet doldu,
İçime bir sevgi vermenin vakti.

Eli ele vermiş gelinler, kızlar,
Ahuda bulunmaz sizdeki gözler;
Gökyüzünden yere inmiş yıldızlar,
Yüce bir murada ermenin vakti.

Yine yeşil bahar açtı gözünü,
Mor çiçekler sardı yerin yüzünü,
Atma sakın şairlerin sözünü,
Dostun cemalini görmenin vakti.

Yavaş yavaş gelmektedir gül ayı,
Hep kırlara çıkar yoksulu, bayı;
Dağlar attı başındaki belayı,
Baharda bir devran sürmenin vakti.

Göçler katar katar gider yaylaya,
Çok şükürler olsun gani Mevlaya;
Ötüşür keklikler seslenir kaya,
Avcılar, avlağa girmenin vakti.

Geldi salıraların bahar yazları,
Ötüşmez mi turnaları, kaz'ları?
Aşmış çadırını Türkmen kızları,
Çimenler üstüne kurmanın vakti.

Meleşir kuzular, iniler dağlar,
Yeşil yaprak oldu bahçeler, bağlar;
Şekerden lezzetli suları çağlar,
Eski defterleri dürmenin vakti.

Hep gelip geçici bu dünya yalan,
İlimde bulmuştur, her ne ki bulan;
Fehmi der, kimse yok burada kalan,
Bir ehl-i kamile sormanın vakti.

Gençlik elden gider, fırsat kaçmadan,
Çıkıp yaylalarda gezmenin vakti,
Nazlı bülbül yuvasından uçmadan,
Çiçekler düşürüp düzmenin vakti.

Çekilir dağlardan beyaz bir perde,
Bahar günü derman olur her derde;
Her birimiz zevke gelir bir yerde,
Aşkın güllerinde yüzmenin vakti.

Bu yolda aşıklar şad olup gülmüş,
Ferhat külünk ile dağları delmiş;
Keremin yanında Aslıhan gelmiş,
Artık düğmeleri çözmenin vakti.

Nasihat almayı istersen benden,
Başlamak gerektir işe bugünden;
İki düşman gelir arkadan önden,
Vurup kafasını ezmenin vakti.

Uzak olmayalım gönülden, gözden,
Ayrılmam dostumun gittiği izden,
Nazlı yar bir türkü istemiş bizden,
Dertli tarafından yazmanın vakti.

Gelir ihtiyarlık yolunu keser,
Eşlerin, dostların hep sana küser;
Gençlik yeller gibi durmadan eser,
Sahrada, bellerde tozmanın vakti.

Anneler, babalar büyüttü seni,
Koydular yoluna canı, bedeni;
Ger sevmek istersen vatanı, dini,
Düşman yuvasını bozmanın vakti.

İbadet, ticaret gençlikte olur,
Bil ki çalışmayan geride kalır;
Ecel gelir Fehmi, seni de bulur,
Kara yerden bir ev kazmanın vakti.

-181-

Düşer oldum bir güzelin aşkına,
Aklımı başımdan aldı da gitti.
Gelip oturmadı gönül köşküne,
Bizi yerden yere çaldı da gitti.

Ben düşmüşüm ateşine, közüne,
Aldı yaşmağını çekti yüzüne,
Geri kaldım gidemedim izine,
Sanki deryalara daldı da gitti.

Bir olup da sarılmadık can cana,
Ağladım sızladım düştüm figana,
Yüzün döndermedi daha bu yana,
Derdi yüreğime doldu da gitti.

Yalvardım yakardım sözüm geçmedi,
Durup bardağımdan bir su içmedi,
Bıçak alıp birer birer biçmedi,
Gülümü kökünden yoldu da gitti.

Ver dedim meylini bana vermedi,
İki gönül birbirini sarmadı,
Evveli verdiği sözde durmadı,
Serimi sevdaya saldı da gitti.

Doğan güneş gibi yüzlerin dedim,
Ceylanda bulunmaz gözlerin dedim,
Beni yaktı tatlı sözlerin dedim,
Bir de yamacımda güldü de gitti.

Sular gibi akışına yanarım,
Şahin gibi bakışına yanarım,
Göğsündeki nakışına yanarım,
Bir soysuza gelin oldu da gitti.

Gerdanında doğmuş sabah yıldızı,
Birbirine katmış tepeyi, düzü,
Fehmi der ki, böyle zalimin kızı,
Şimdi belasını buldu da gitti.

-182-

Bu yol uzun yoldur dikkat edelim,
Nice bezirganlar bu yola gitti;
Çekin develeri biz de gidelim,
Nice Alişanlar bu yola gitti.

Bin yaş yaşamıştı Adem peygamber,
Nihayet dünyadan eyledi sefer;
Yüz binden ziyade nice mürseller,
O can ü cananlar bu yola gitti.

Kiminin yolları duman, kar idi,
Kimisinin geçitleri zor idi;
Davut oğlu Süleyman da var idi,
Nice Süleymanlar bu yola gitti.

Tutup da filleri yere çalardı,
Tek başına ordulara dalardı;
Zaloğlu dağları iki bölerdi,
Öyle pehlivanlar bu yola gitti.

Nefsini hepsinden alçak gördüler,
Çalışa çalışa dosta erdiler;
Altun tahta çıkıp devran sürdüler,
O şahlar, sultanlar bu yola gitti.

Akıllıysan hizmet eyle uluya,
Sırrın deme serseriye, deliye;
Ne Mahmud'a kaldı ne de Ali'ye,
O merdi meydanlar bu yola gitti.

Kur'an okudular, kitap yazdılar,
Gör ki nice düğümleri çözdüler;
Şu dünyanın gidişinden bezdiler,
O kavi imanlar bu yola gitti.

Fehmi der ki, çalıştılar durmadan,
Yol buldular kılavuza sormadan;
İnandılar Muhammed'i görmeden,
O ehl-i Kur'anlar bu yola gitti.

-183-

Ey ağalar ben yarimi kaçırdım,
Cananım canımdan ayrıldı gitti.
Kınalı kekliği elden uçurdum,
Cananım, canımdan ayrıldı gitti.

Haberim olmadan kafesten çıkmış,
Kader böyle beni derde bırakmış,
Ucu gelmez yola sel gibi akmış
Cananım, canımdan ayrıldı gitti.

Çağırdım, bağırdım dönmez beriye,
Yalvardım yakardım gelmez geriye,
Bir olup da karışmadık sürüye,
Cananım, canımdan ayrıldı gitti.

Tutmuş gider bir yaylanın yolunu,
Toz kaplamış kır atının nalını,
Kim emecek dudağında balını,
Cananım, canımdan ayrıldı gitti.

Mayil oldum onun güzel adına,
Yaktı yine beni aşkın oduna,
Doyamadım leblerinin tadına,
Cananım, canımdan ayrıldı gitti.

Oturmuş ağlarım yolun başında,
Ararım, sorarım gölün başında,
Bülbülüm ötmedi gülün başında,
Cananım, canımdan ayrıldı gitti.

Güzelim cemalin güneş mi, ay mı?
Bu derdi çekmesi dile kolay mı?
Kirpiklerin ok mu, kaşları yay mı?
Cananım, canımdan ayrıldı gitti.

Ne yaptıysam yaranmadım yar'a ben,
Geceli gündüzlü düştüm nar'a ben,
Fehmi der ki girmeliyim yere ben,
Cananım, canımdan ayrıldı gitti.

-184-

Düşem yollarına bulam izini,
Aklım yar peşinde zay oldu gitti.
Kaldıram nikabı, görem yüzünü,
Bölündü ciğerim, pay oldu gitti.

Mecnun isen var git Leyla'nı ara,
Dünyadan göçmeden, yakıldım nara,
Ruz u şeb başladım feryad ü zara,
Gözlerimin yaşı çay oldu gitti.

Ezelden yazılmış bu levh ü kalem,
İnceden inceye çekildi alem;
Vakıf değilim ki sırrını bilem,
Karınca deveye tay oldu gitti.

İlimde ümmiyim, akılda kamil,
Bir alim görseydim kalmazdım cahil;
Alemi yaratan ey Rabb-i Celil,
Ömrümüz bu yolda zay oldu gitti.

Bulunmaz dünyanın ucu bucağı,
Durağım olsaydı dostun kucağı;
Ana köşkü sever, kızı konağı,*
Kimi yoksul, kimi bay oldu gitti.

Değirmi yanaklar benzer güneşe,
Çok düşündüm aklım ermez bu işe;
Doğu, batı, güney, kuzey dört köşe,
O yarin kaşları yay oldu gitti.

Ellere yaz, bahar, bana kış oldu,
Döğe döğe kara bağrım taş oldu;
Hep senin yüzünden gözler yaş oldu,
Saydım haftaları ay oldu gitti.

Söyle Fehmi söyle, yürekten söyle,
Ta zamandan beri kaderin böyle;
Ezelden gülmemiş gidersin öyle,
Derdin Kaf dağına tay oldu gitti.

*Ah çektim söküldü kalbimin bağı

-185-

Feleğe ben daha minnet eylemem,
Elimden sümbülüm zay oldu gitti,
Himmet etmedi ki kadrini bilem,
Mülk-i can bülbülüm zay oldu gitti.

İran'da bir ucu, biri Yemen'de,
Güllerim açıldı çayır çimende,
Ümidimi kesmem böyle bir günde,
Razı mıyım gülüm zay oldu gitti?

Her satır başında bir harfin geçti,
Aşkın muhabbeti kalbime düştü,
Bir gün derler Fehmi dünyadan göçtü,
Yel savurdu külüm zay oldu gitti.

-186-

Topla aklını başına, gezme havayi havayi.
Bakma gözünün yaşına, yükle deveyi deveyi.

Boz dumanlar gelir kaplar, dağı ovayı ovayı.
Mor koyunlar meler gider, sever yaylayı yaylayı.

En sevgili dostun ile, bozma arayı arayı.
Düşmanlar gelir oturur, verme sırayı sırayı,

Şu dünyada sevmezler mi? Kaşı karayı karayı.
Açarsan derine düşer, çizme yarayı yarayı.

Mecnun çölden çöle düşmüş, arar Leyla'yı Leyla'yı.
Gördüm ki karşıdan gelir; düğün alayı alayı.

Zincir gibi dizilmişler, çekip halayı halayı.
Dikkat et de boş bırakma, köşkü sarayı sarayı.

Bugün yollar korkuludur, geçir bu ayı bu ayı.
Yine seller geldi bastı, çayı dereyi dereyi.

Gidip de haram yollara, verme parayı parayı.
O bir devlet sikkesidir, silme turrayı turrayı.

Vefasıza düşer yolun, çeker belayı belayı.
Terkeden çekilir gider, nazlı sılayı sılayı.

Ben yurdumu terkedip de, sevmem orayı orayı.
Fehmi sen de terkedersin, köhne dünyayı dünyayı.

-187-

Eğer düşünürsen aklın başında,
Dillerde dolaşan yalanlara bak,
Nazar eyle, neler olur karşında,
Arada kurulan pilanlara bak.

Böyle bir gidişe verilmez karar,
Kimine yaramaz, kimine yarar,
İnsanın ahmağı, balda tuz arar,
Aramada değil, bulanlara bak.

Tozlar çıkar al at yola girince,
Sözden olmak kötü, öğüt verince,
Kafile savuştu, yedi gün önce,
Dikkat et geride kalanlara bak.

Talihe güvenmiş gör şu yatanı,
Görmez yamacında gülen şeytanı,
Böyle kimse sevmez dini, vatanı,
Sözümden bir hisse alanlara bak.

Çeşit çeşit yola sapanlar vardır,
Gözü gördüğünü kapanlar vardır,
Nefse layık görüp yapanlar vardır,
Kardeşin malını çalanlara bak.

Söylesek sözümüz eylemez para,
Bu nasıl tabiptir, bu nasıl yara?
Kimi meyhaneye, kimisi bara,
Birbirini sokan yılanlara bak.

Alimden, cahilden bir şey arama,
Melhem olamazlar benim yarama,
Helalı bırakıp koşar harama,
Bardaktan bardağa dolanlara bak.

Fehmi der ki, bu yel ne kaba yeldir,
Dağa hışım olmuş bulanık seldir,
Önüne durulmaz derin bir göldür,
Gayret edip göle dalanlara bak.

-188-

Birbirine katmış tepeyi, düzü,
Yoluna dayanmış gidenlere bak,
Anadan açıktır kör değil gözü;
Dost aşkına yanmış gidenlere bak...

Ucuz alıp, pahalıya satmamış,
Helal kazancına haram katmamış,
Geceler uykusu diye yatmamış;
Vaktinde uyanmış gidenlere bak...

Kesilivermemiş gözünün yaşı,
Nefs ile eylemiş ulu savaşı,
Hakk'a teslim olmuş, secdede başı;
Nurlara boyanmış gidenlere bak...

Yalan, gıybet zahir olmaz dilinden,
Ezeli koklamış cennet gülünden,
Aşkın dolusunu, kırklar elinden;
Nüş eyleyip kanmış gidenlere bak...

Feda kılmış dosta, baş ile canı,
Dost ile dost olmuş, boğmuş düşmanı,
Yürek yarasına bulmuş dermanı;
Bir yare bağlanmış gidenlere bak...

Cahil, cimri meclisine varmamış,
Bir dem olsun, yanlarında durmamış,
Dünya varlığına gönül vermemiş;
Gayibe inanmış gidenlere bak...

Zulüm edip, yetim hakkı yememiş,
Fani dünya bana kalır, dememiş,
Farz ile sünnette kusur komamış;
Ulu nam kazanmış gidenlere bak...

Fehmi der ki dikkat edin bu işe,
Sakın uğramayın dumana, kışa,
Çıksın, içinizden olan endişe,
Dost adını anmış, gidenlere bak...

Sergen olmuş yere, boyu beraber,
Çamurlara yatmış gidenlere bak.
Tabipler anlamaz içerde ne var,
Kana, tere batmış gidenlere bak.

Kimi verem olmuş, derman bulamaz,
Gezip yürümeye zaman bulamaz;
İstediği şeyi hemen bulamaz,
Derdi derde katmış gidenlere bak.

Secdeye varmamış ezel ezeli,
Her iki cihanda üzülmüş eli;
Okumuş okumuş yoktur ameli,
Kitapları yutmuş gidenlere bak.

Serçe şahin ile durmuş yarışa,
Nasıl bunlar birbirine barışa?
Varıp yalan yere üç-beş kuruşa,
İmanını satmış gidenlere bak.

İçer içer ciğerleri kavrulur,
Bir gün gelir harman gibi savrulur;
Yalpa vurur sağa sola devrilir,
Gördüğüne çatmış gidenlere bak.

Kendini beğenip bir nam alanlar,
Karanlık gecede yolda kalanlar;
Her sakala birer tarak çalanlar,
Üçü beşten atmış gidenlere bak.

Şeytanın kemendi bağlı belinde,
Yalan, küfür beratlıdır dilinde;
Kendi hevesinde, kendi halinde,
Fitnelik yaratmış gidenlere bak.

Bu ne cehalettir aldı yürüdü,
Kan kalmadı damarlarda kurudu;
Fehmi der ki, yürekçiğim eridi,
Sapık yollar tutmuş gidenlere bak.

Ey bağban beyhude kendini üzme!
Ne bülbül kalacak, ne gül kalacak.
Defterin başını karalı yazma;
Ne kalem kalacak, ne el kalacak.

Küller gibi savrulacak havaya,
Sığmaz sözüm tencereye, tavaya,
El açıp da duruşalım duaya;
Ne dudak kalacak, ne dil kalacak.

Kime mal olacak dünyanın malı,
Solacak yeşili, gidecek alı,
Çöller kızgın olur, dağlar havalı;
Ne sahra kalacak, ne bel kalacak.

Kılıçlar oynarsa, kanlar akacak,
Yarılacak taşlar, şimşek çakacak,
Bölünecek yerler, sular çıkacak;
Ne yayla kalacak, ne çöl kalacak.

Kelam zahir olmaz binde birinden,
Kaba kaba yeller eser derinden,
Yüce dağlar sökülecek yerinden;
Ne düzen kalacak, ne hal kalacak.

Haniya bunları düşünen nerde?
Girecek başları bir türlü derde,
Bir damlacık su bulunmaz bir yerde;
Ne deniz kalacak, ne göl kalacak.

Şeytan ile nefis seni aldatır,
Balıklar deryada, arı baldadır,
Ey gafil alıcın belki yoldadır;
Ne alem kalacak, ne el kalacak.

Bir divana cem edecek insanı,
İmansız gidene yoktur ihsanı,
Ele bakma Fehmi, düşün sen seni;
Ne sultan kalacak ne kul kalacak.

Ey bağban, çok emek çektin bu bağa,
Ne bahçe kalacak, ne bar kalacak;
Dönecekler günde yabani dağa,
Ne ayva kalacak, ne nar kalacak.

Şimdi yalan oldu eski gerçekler,
Derdimiz bin iken bin daha ekler;
Solup da gidecek nazlı çiçekler,
Ne sümbül kalacak, ne har kalacak.

Zehir karışacak bir gün aşına,
Kim bilir ki neler gelir başına;
Geçersin canından baksan karşına,
Ne bayır kalacak, ne yar kalacak.

Kazmasız, küreksiz dağlar delinmez,
Ne gelecek, ne gidecek bilinmez;
Evlattan babaya fayda bulunmaz,
Ne vicdan kalacak, ne ar kalacak.

Kimi mahkum olur, kimisi sürgün,
Çoğalır yaralar gittikçe her gün;
Oynayacak dağlar yerinden bir gün,
Ne duman kalacak, ne kar kalacak.

Kederlenip fazla düşme derine,
Sözüm tesir etmez binde birine;
Gözle git önünü, bakma gerine,
Ne Musa kalacak, ne Tur kalacak.

Fırtınalar eser, alamet başlar,
Parça parça olur kayalar, taşlar;
Vızlamaz sinekler, ötüşmez kuşlar,
Ne çıyan kalacak, ne mar kalacak.

Fehmi der ki, tepeler var, düzler var,
Daha uyulmadık nice sözler var;
İşitmez kulaklar, görmez gözler var,
Ne sağır kalacak, ne kör kalacak.

Şu cihanda öldüğüme gam yemem,
Ne yazık eserim kayıp olacak;
Bu dünyanın yakasını salmadan,
Dünya benim tez yakamı salacak.

Bir kalem verin de yazayım derdi,
Haniya, elime bir gül mü verdi?
Şahlar, padişahlar ne demler sürdü,
Bu yalancı dünya kime kalacak?

Kim toplayıp cemedecek deftere,
Atacaklar her birini bir yere;
Bu yara sürecek, ruz-i mahşere,
Ah ile vah ile benzin solacak.

Koyamadım eserimi meydana,
Derdim cefa verir bu şirin cana,
Kapatırlar beni, derin zindana,
Elbet gözlerime toprak dolacak.

Yılanlar, çıyanlar yerler cismimi,
Baş taşıma yazan olmaz ismimi,
Kitabın üstüne basın resmimi,
Ahbaplarım, birer tane alacak.

Allah için eksiltmeyin bir kıta,
Biz de gideceğiz, öteden öte;
Hangi babayiğit bunu yürüte,
Zay olmasın diye sorup bulacak?

Aşikar olmazsa benim eserim,
Elbet ben de kaderime küserim,
Birgün musallaya dokunur serim,
Hilafım yok, cümlesi de olacak.

Bitmez bir iş oldu, Fehmi'nin işi,
Dolanır başında sevdanın kışı;
"Mal zekatı vermem" derse bir kişi,
Karun gibi yer dibine dalacak.

Beyhude sarılma hayırsız mala,
Kırılıp kökünden yalan olacak,
Malım çoktur diye sarılma mala,
Bölük bölük edip, bölen olacak.

Kulağın var ise, kulak ver bana,
Hasret kalacaksın bu şirin cana,
Kırkta bir zekatı farz kılmış sana,
Vermezsen, zehirli yılan olacak.

Önce, gelip şeytan pilan kuracak,
Mirasçılar birbirini kıracak,
Düşmanların, baş baş olup duracak,
İyi oldu, diye gülen olacak.

Bir yoksuldan esirgerdi, bir pulu,
Şimdi, mezarında ateşler dolu,
Vermesin kimseye faydasız malı,
Var mı şu dünyada kalan olacak?

Hesap et, malının zekatını,
Yer yutmadan kemiğini etini,
Görme meleklerin, bu heybetini,
Sorguya, suale gelen olacak.

Eğer davranırsan, vaktinde davran,
Aşmalı bu dağı, gitmeli kervan,
Demeye hacet yok, önünde ferman,
Yok dersen, sakalım yolan olacak.

Karun'dan fazla mı sende para var?
Dikkat ettim, yüreğinde yara var,
Gidecek yolunda dağ var, dere var,
Elbet bir kılavuz olan olacak.

Fehmi der ki, güneş yakacak seni,
Bin yıl bekletirsin, sen bu bedeni,
Görmezsin yanına gelip, gideni,
Kim senin derdine derman olacak.

Boyuna günlerim kederli geçti,
Gör ki neler oldu, neler olacak.
Sarı gazel gönül bağına düştü,
Gör ki neler oldu, neler olacak.

Usandım dünyanın çirkin sözünden,
Düşmüş oldum ayrılamam izinden;
Fayda yoktur gelininden, kızından,
Gör ki neler oldu, neler olacak.

Yaşım elli dedi, elli bir dedi,
Eski defterleri kapat, dür dedi;
Aç gözünü şu cihanı gör dedi,
Gör ki neler oldu, neler olacak.

Komşunun komşuya vefası yoktur,
Derdim derin olmuş, şifası yoktur;
Gönül bahçesinin sefası yoktur,
Gör ki neler oldu, neler olacak.

Yürek yaralanmış derman isterim,
O yarin elinden ferman isterim;
Baykuşlar da der ki viran isterim,
Gör ki neler oldu, neler olacak.

Kimi yoksul düşmüş, kimi bay olmuş,
Kimi der ki, emeklerim zay olmuş;
Gözlerimin yaşı ulu çay olmuş;
Gör ki neler oldu, neler olacak.

Şu yalan dünyadan bir tad almadım,
Ömrüm geçti gitti murad almadım,
Fırsatı kaçırdım, ilme dalmadım,
Gör ki neler oldu, neler olacak.

Fehmi ne sorarsın, ne derdin vardır?
Bugün geniş dünya başına dardır,
Çok fazla düşünmek ömre zarardır,
Gör ki neler oldu, neler olacak.

-195-

Arapgir'in kerlik düşmez şanına,
Aklını başına al bizim kulak,
Sıkıntı verirsin halkın canına,
Doğru yolu bul da gel bizim kulak.

Hastahanesi var, hekimi de var,
Sözden anlayacak hakimi de var,
Ta eskiden beri hükümü de var,
Eğer bilmediysen bil bizim kulak.

Reis beyimize demişsin cahil,
Cümlenin içinde sen misin kamil?
Sözün sana karşı, bizlere değil,
Sattığını geri al bizim kulak.

Söylediğin sözden haberin var mı?
Meydana çıkmaya teberin var mı?
Suratın kıllanmış haberin var mı?
Uzanmış saçların yol bizim kulak.

Sordum sordum sana caheş dediler,
Kazdığın kuyuya sen düş dediler,
Suratına bakma bir keş dediler,
Başını taşlara çal bizim kulak.

Köylüler istiyor senden ayrılmak,
Nedir bunda kaymakama darılmak,
Senin derdin kuru taşa sarılmak,
Artık gerilerde kal bizim kulak.

Hep senin köylerin senden kaçıyor,
Arapgir kaçana kucak açıyor,
Bizim kulak buna dehşet saçıyor,
Gözlerin yaşını sil bizim kulak.

Fehmi der ki, sahip ol da kaçırma,
Beklediğin kuşu daldan uçurma,
Sen kendi şahsına zehir içirme,
Yine bizden size bal bizim kulak.

Cenge durdum bir yaramaz nefs ile,
Görelim kim kime galip gelecek,
Almış düşmanımı yanında bile,
Görelim kim kime galip gelecek.

Taptırır çoğunu paraya, pula,
Hiç yardım etme, der düşküne, dula;
Yavuz bir nefistir tat vermez kula,
Görelim kim kime galip gelecek.

Sendeki gürz ise, bendeki oktur,
Senin hiç kimseye dostluğun yoktur,
Gelme üzerime silahım çoktur,
Görelim kim kime galip gelecek.

Haramiyim diye dağlara çıkar,
Bir tek akçe için bin canı yakar,
Ne nastan utanır, ne Hak'tan korkar,
Görelim kim kime galip gelecek.

İletir tamuda yakarlar seni,
Aldanmazsın, aldatırsın sen beni,
Mağlup olacaksın ol mahşer günü,
Görelim kim kime galip gelecek.

Bir yavuz kişisin cümleden alçak,
Bir elinde kalkan birinde bıçak,
Biz senin elinden ne yana kaçak,
Görelim kim kime galip gelecek.

Bu yolda köprü yok, coşkun seller var,
Nice denizler var, nice göller var,
Fehmi, bardak götür susuz çöller var,
Görelim kim kime galip gelecek.

Dertli dertli yola bakma,
Belki birgün yar gelecek;
Hava soğuk dama çıkma,
Dağlar duman kar gelecek.

Kesildim ekmekten, aştan,
Gözlerim açılmaz yaştan;
Derdim yenilendi baştan,
Gönül hasta, nar gelecek.

Gezdim tepeyi, düzleri,
Seyreyledim yıldızları;
Sabredin komşu kızları,
Size talip var, gelecek.

Girmişim dostun yoluna,
Bakmam sağına soluna;
Korkarım yarin koluna,
Bilezikler dar gelecek.

Sakın üçü beşten atma,
Gördüğüne çalım satma;
Tembel tembel böyle yatma,
Nerden sana kar gelecek?

Hasreti sinemi yaktı,
Beni odlara bıraktı;
Açılmamış seher vakti,
Bu güllere har gelecek.

Pazara girdim girince,
Halkı süzdüm ince ince;
Milletin halin görünce,
O da bana ar gelecek.

Kör değildir açık gözüm,
Cayır cayır yanar özüm;
Fehmi der ki, benim sözüm,
Şimdi size zor gelecek.

Haydi arkadaşlar karşı duralım,
Bugün bir güzelin göçü gelecek;
Düşman yollarına pusu kuralım,
Bugün bir güzelin göçü gelecek.

Giyinip kuşanmış Selvihan gibi,
Meydanın içinde pehlivan gibi,
Kurulmuş tahtına bir sultan gibi,
Bugün bir güzelin göçü gelecek.

Koynunda getirir turuncu, narı,
Gören bağışlasın olanca varı,
Burada kalmaya vermiş kararı,
Bugün bir güzelin göçü gelecek.

Gözler kamaştıran yüzünü gördüm,
İpek yaşınağını elimle dürdüm;
Yadigar olarak bir inci verdim,
Bugün bir güzelin göçü gelecek.

Yaraladı yüreğimi derinden,
Derman bulamadım binde birinden;
Böyle güzelliği almış Şirin'den,
Bugün bir güzelin göçü gelecek.

Takılmış peşine nice civanlar,
Melek mi, Huri mi, sormadım onlar;
Boşalıp dolacak şimdi meydanlar,
Bugün bir güzelin göçü gelecek.

Altın yüzüklerin zümrüt kaşı var,
Elinde beraber şahin kuşu var;
Benim gibi ne sevdalı başı var,
Bugün bir güzelin göçü gelecek.

Saçlar perde çekmiş gerdan üstüne,
Tarayıp devirmiş bir yan üstüne,
Fehmi'nin sevgisi bu can üstüne,
Bugün bir güzelin göçü gelecek.

Artmakta boyuna gamım, efkarım,
Her daim garazın bana mı felek?
Geceler düşünür, gündüz yazarım,
Her daim garazın bana mı felek?

Kırılmış tellerim, yoktur düzenim,
Bozulmuş perdeler çalınmaz benim;
Seyyah olmuş diyar diyar gezerim,
Her daim garazın bana mı felek?

İşimiz kalmıştır Perverdigara,
Düşmüşüz denize bulunmaz kara;
Bir değil, on değil, yüz yerde yara,
Her daim garazın bana mı felek?

Düşmesin yolsuza kimsenin yolu,
Sökülür yerinden kanadı, kolu;
Ağlarım derdime, içerim dolu,
Her daim garazın bana mı felek?

Ateşler bırakıp sinemi yaktı,
Durmadan gözümden kanlı yaş aktı;
Çekip hançerini bağrıma çaktı,
Her daim garazın bana mı felek?

Bir kadir bilmeze olmuşum mahkum,
Ne cerrah kar eder, ne Lokman Hekim;
Ne zaman inecek sırtımdan yüküm,
Her daim garazın bana mı felek?

İster şahin ötsün, isterse bülbül,
İster gül açılsın, isterse sümbül;
Geceli gündüzlü şad olmaz gönül,
Her daim garazın bana mı felek.

Zehirden acıdır münkirin sözü,
Görmez hakikatı kör olmuş gözü;
Fehmi der ki, yaktın kül ettin bizi,
Her daim garazın bana mı felek.

Yok mudur merhamet, yok mudur gayret?
Beni bir mecnuna bıraktı felek,
Her daim böyledir hakkın hikmeti,
Beni bir mecnuna bıraktı felek.

Yeniden bir derde girdi başımız
Cihana sığmıyor kor ateşimiz,
Deryalar doldurur akan yaşımız,
Beni bir mecnuna bıraktı felek.

El içinde melul mahzun gezerim,
Okurum kalbimde kitap yazarım,
Sağlığımda mezarımı kazarım,
Beni bir mecnuna bıraktı felek.

İçinde kimsenin yoktur haberi,
Bana nasip etmiş böyle kaderi,
Terketmek görünür artık bu yeri,
Beni bir mecnuna bıraktı felek.

Gah ağlarım, gah düşünür dururum,
Gah yürürüm, gah yatarım uyurum,
Gah başımı taştan taşa vururum,
Beni bir mecnuna bıraktı felek.

Ezelden takdirim böyle yazılmış,
Mecnunlar elinden bağrım ezilmiş,
Sonbahar misali rengim bozulmuş,
Beni bir mecnuna bıraktı felek.

Esen bad-i seher yeli değil mi?
Coşkun gider bahar seli değil mi?
Mecnun dedikleri deli değil mi?
Beni bir mecnuna bıraktı felek.

Ben kendi elimle tuzağa düştüm,
Şerbet bulam derken zehirler içtim,
Artık bundan geri canımdan geçtim,
Beni bir mecnuna bıraktı felek.

Sonu bulunmayan bir derde girdim,
Gonca gül ararken dikeni gördüm,
Fehmi der, mecnunun bağına erdim,
Beni bir mecnuna bıraktı felek.

Sütlü çorba sofra başı,
Onu da yedik doymadık,
Seksen sini bulgur aşı,
Onu da yedik doymadık.

Üzüm yedim seçe seçe,
Az kaldı iştahım kaça,
Seksen sini kelle, paça,
Onu da yedik doymadık.

Sarı öküz başı ile,
Pişti geldi döşü ile
Seksen sini pişi ile
Onu da yedik doymadık.

Şuradan kaldır şarabı,
Olmasın iman harabı,
Seksen sini tas kebabı,
Onu da yedik doymadık.

Kazlar geldi çifte çifte,
Girmesin sofraya softa,
Seksen sini dolma köfte,
Onu da yedik doymadık.

Gelsin şu milletin keyfi,
Getirin kemanı, defi,
Seksen sini kadayıfı,
Onu da yedik doymadık.

Getirin kahveyi, çayı,
Olmasın emekler zayi,
Seksen sini baklavayı,
Onu da yedik doymadık.

Alsam yanıma Fatma'yı,
Fehmi çok sever atmayı,
Seksen sini kızartmayı
Onu da yedik doymadık.

Hangi dağın ardındasın bilemem,
Elimi eline verememgençlik
Diyar diyar arasam da bulamam,
Bir daha yüzünü göremem gençlik.

Hani nerde kaldı geçen günlerin,
Hani nerde kaldı gonca güllerin,
Hani nerde kaldı mor sümbüllerin,
Bir daha yanına varamam gençlik.

Haniya gördüğün işler nic'oldu?
Hani geçirdiğin kışlar nic'oldu?
Hani ağzındaki dişler nic'oldu?
Bir daha yanına varamam gençlik.

Topraklar susamış insan kanına,
Azrail kasteder halkın canına,
Binlerce güzelin gitsem yanına,
Açıp kollarımı saramam gençlik.

Dönderemem seni gittiğin yoldan,
Şeftali olsan da alamam daldan,
İyice vazgeçmişsin paradan puldan,
Daha pazarlığa giremem gençlik.

Dilberler içinde geçti zamanın,
Şimdi nerde kaldı şöhretin şanın,
Çekilir mi kalırı köhne dünyanın?
Çekip hançerimi vuramam gençlik.

Gözlerinde nur kalmamış dökülmüş,
Kaddin helak olmuş, belin bükülmüş,
Damarlar kurumuş,kanlar çekilmiş,
Daha o devlete eremem gençlik.

Bir vakitte gördüğüne gülerdin,
Kazmasız, küreksiz dağı delerdin,
Fehmi bol yağardın, bazen çilerdin,
Eski defterleri düremem gençlik.

Ayşe hanım coştu yine,
Manto ister elli binlik;
Yarın gidecek düğüne,
Toplanacak der ki şenlik.

Dikilip de gelsin hemen,
Bulunmaz bu derde derman;
Ayşe hanım gayet yaman,
Mühlet de vermez bu günlük.

Bilmem ki nasıl olacak,
Halimiz nerde kalacak;
Göğüs gerdan açık bacak,
Önünc bağlamaz önlük.

İki cepte yoktur para,
Diktirmeye var mı çare;
Elim düşmüş böyle dara,
Hiç olur mu senlik benlik.

Latife sandım sözünü,
Kalkıp sığadım yüzünü;
Ayırdı bana gözünü,
Olurdu bazan yarenlik.

Ne bahçem var, ne bağım var,
Ne bir dalda yaprağım var;
On metire toprağım var,
O da hep olmuş kevenlik.

Bu ne boya, bu ne kına,
Alıp getiremem sana;
Sıkıntı verirsin cana,
Hayat değildir bir günlük.

Fehmi, şükür sende yoktur,
Fakat isteyenler çoktur;
Erkeklere bir meraktır,
Olmaz kadına güvenlik.

Yüzemedim, dalamadım,
Benim gölden haberim yok.
Dertli dertli çalamadım,
Benim telden haberim yok.

Deste deste toplamadım,
Sağ cebimde saklamadım,
Nazlı nazlı koklamadım,
Benim gülden haberim yok.

Aşkına düşüp yanmadım,
Bir aşk ile boyanmadım,
Seher vakti uyanmadım,
Benim yelden haberim yok.

Ne kazanır, ne getirir,
Beraberce ne götürür,
Bahçesinde ne bitirir,
Benim elden haberim yok.

Boz bulanık akar gider,
Sağı, solu yıkar gider,
Dağı, taşı söker gider,
Benim selden haberim yok.

Ne okurum, ne yazarım,
Ne düğerim, ne çözerim,
Karlı dağlarda gezerim,
Benim çölden haberim yok.

Buna karşı tabip neyler,
Bazen okur, bazen dinler,
Acı söyler, tatlı söyler,
Benim dilden haberim yok.

Fehmi yolda yorulmuştur,
Sol bağrından vurulmuştur,
Amcam bana darılmıştır,
Dayımgilden haberim yok.

Sesim dalga dalga havada gezer,
Ben gidersem arayıp da bulan yok;
Herkes şerbetini tülbentten süzer,
Bardak olsam içerime dolan yok.

Dağlara yağmasa seller akar mı?
Gökler gürlemese şimşek çakar mı?
Düşkünün yüzüne kimse bakar mı?
Selam versem kulak verip alan yok.

Aşkın alemidir başka bir alem,
Beni yoldan koydu bir kaşı kalem;
Çekerim boyuna dert ile elem,
Cesaret eyleyip ortak olan yok.

Mumlarım sönmeden ışığa çıkam,
Bir kere dostumun yüzüne bakam;
İçimdeki kaseveti bırakam,
Çalışanlar için yolda kalan yok.

Bilmem ki sapıklar ne kar ederler,
Her iki cihanda zarar ederler;
Nice nimetleri inkar ederler,
Allah bilir dediğimde yalan yok.

Azgınlar azmışlar girmezler yola,
Gelir başlarına bin türlü bela;
Karun da malikti bu kadar mala,
Tutmuş onun yakasını salan yok.

Ne ile silinir içinin pası?
Giyeceksin bir gün kara libası;
Bin saray yaptırsan var mı faydası?
Ber-murat olup da bunda gülen yok.

El uzatma gonca gülün harına,
Yak kendi kendini aşkın narına;
Yakın gelme Fehmi göl kenarına,
Hani, ilmin denizine dalan yok.

Yine bir cengaver çıktı karşıma,
Atım zayıf, kollarımda derman yok,
Korkarım bir darbe konar başıma,
Silahımı kuşanacak zaman yok.

Çok yavuzdur karşısında duramam,
Kuvvet kafi gelmez kılıç vuramam;
Tek başına üzerine varamam,
Bugün elimizde şahdan ferman yok.

Çerileri fazla, her yeri tutmuş,
Sanarsın herbiri dağları yutmuş;
Böylece Yaradan Hakk'ı unutmuş,
Münkir'in göğsünde zerre iman yok.

Leşker kesmiş dört tarafı yol vermez,
Arıları geçmiş kovan bal vermez;
Hoyratlar elinde bize gül vermez,
Dikkat edip baktım, bağda bağban yok.

Bağırdım, çağırdım gelmez müşteri,
Bu yana gelmedi döndüler geri;
Kimse girmez kapımızdan içeri,
Dükkan dolu, kumaşımdan alan yok.

Gizli sırlar birgün aşikar olur,
Dermansız yaraya cerrah ımı gelir?
Doğru çalışanlar mükafat alır,
Ol bilir ki sözümüzde yalan yok.

Bunca peygamberler cümlesi noldu?
Ne güller açıldı, ne güller soldu;
Yahya'nın kanından kuyular doldu,
Bu fani dünyada baki kalan yok.

Fehmi der ki, görsen dostun yüzünü
Dinleseydim tatlı tatlı sözünü;
Saracak yaranın sargı bezini,
Ondan başka derde derman olan yok.

Günden güne azalıyor nüfuslar,
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.
Gittikçe bu geçit derine dalar,
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.

Bu nasıl yaradır, bu nasıl illet,
Düşmüş birbirini kırıyor millet.
Kimi banka soyar, kimi de cellat,
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.

Karşımızda düşman alkış çalıyor,
Analar, babalar kanlar ağlıyor,
Kırk yılda yetişmez gençler ölüyor,
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.

Kardeşi kardeşe düşman ettiler,
Kendisine göre bir yol tuttular,
Hayırı bırakıp şerre gittiler,
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.

Bakan var mı birbirinin haline?
Vezirler kurşunu ciğer deline,
Fırsat düşmüş zalimlerin eline,
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.

Polis memurları serildi yere,
Bakın efendiler iş bindi zora,
Hiç olur mu kardeş kardeşi kıra,
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.

Türklüğe yakışmaz adam vurması,
Silah çekip bankaları soyması,
Ancak düşmanların öğüt vermesi,
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.

Kulaklar duymuyor söylenen sözü,
Hani nerde kaldı atanın izi,
Şükür ki görmüyor Fehmi'nin gözü,
Arayan yok, acıyan yok, soran yok.

Ali, fazla gitme kalırsın yolda,
Ağlasak da sesimizi duyan yok;
Yuvasız kuş gibi kalmışız dalda,
İlçemizi bir usule koyan yok.

Ne meydan çatısı, ne çarşı, pazar,
Söylesek de derdimizi kim yazar?
Fazla methetme ki değmesin nazar,
Ana-baba vatanıdır diyen yok.

Arapgir'in suyu bulanmış baştan,
Geçilmez sokaklar çamurdan, taştan;
İşiten haniya, söyleme boştan,
Yara derin olmuş,derman olan yok.

Eski hanlar kahve olmuş daha hoş
Köyler elden gitmiş, çarşısı bomboş;
Elinden gelirse imdada sen koş,
Yerlisi göç etmiş, burda kalan yok.

Suları kesilmiş, bahçeler susuz,
Değme biraz yatsın, kalmış uykusuz;
Hiç bir yeğen iş göremez dayısız,
Arayıp da dayısını bulan yok.

Kozluk Çaylarında balığın eti,
Ezelden verilmiş o çay'ın methi;
Havası güzel de, kaderi kötü,
Gidenler unutmuş, geri gelen yok.

Her şeyi söyleme Yurtsever Ali,
Hep gidenler gitmiş biz miyiz deli?
Yetişmez buraya kimsenin eli,
Ne yapalım, derdimizi bilen yok?

Kim ne alır, kim ne satar bellisiz,
Arayıp soran yok, ilçe delilsiz,
Okulda bir çocuk olmaz velisiz,
Çok arsız olmuşlar sözden alan yok.

Hastane boştur, doktoru bir tek,
Acep derdimizi kimelere dökek?
Fehmi, bilmeyiz ki biz de mi göçek?
Ne söylesek sözümüzde yalan yok.

Çekildi nehirler, dereler, çaylar,
Her tarafta baş gösterdi susuzluk;
Neyler buna karşı yoksullar, baylar,
Her tarafta baş gösterdi susuzluk.

Aç-susuz bağrışan hayvan senindir,
Günahlı, günahsız insan senindir;
Yüce padişahsın ihsan senindir,
Her tarafta baş gösterdi susuzluk.

Gene bir alamet meydana çıktı,
Akar çeşmeleri susuz bıraktı;
Ne acı duygudur sinemi yaktı,
Her tarafta baş gösterdi susuzluk.

Kimi çay'a koşar, kimi Fırat'a
Senden başka kim erişir imdada;
Neler göreceğiz köhne dünyada,
Her tarafta baş gösterdi susuzluk.

Bin beş yüzü buldu bir motor saman,
Bu nasıl devirdir, bu nasıl zaman;
Ger böyle giderse halimiz yaman,
Her tarafta baş gösterdi susuzluk.

Kesti üstümüzden yağmuru, kar'ı,
Çokça içip oynamalı kumarı!
İyce doldurmalı sinemaları,
Her tarafta baş gösterdi susuzluk.

Tanımaz olmuşuz erkeği, kızı,
Şaşırmış gideriz tepeyi, düzü
Gökler bakır, demir oldu yeryüzü,
Her tarafta baş gösterdi susuzluk.

Fehmi, kader ile bu yıl aran yok,
Kırk gündür hastasın halin soran yok;
Getirip de bir tas ayran veren yok,
Her tarafta baş gösterdi susuzluk.

L
-210-

Ben kocadım sen bir gonca gül müsün?
Bire deli gönül meydana gel gel.
Dağların başında mor sümbül müsün?
Bizim yaylaları seyrana gel gel.

Yalan yoktur, yanlış yoktur sözümde,
Geze geze fer kalmadı dizimde;
Bir şahin kuşusun benim gözümde,
Av bulmak istersen yabana gel gel.

Bilemedim gönül, senin oyununu,
Gördüğün güzele eğme boynunu;
Keklik tutamazsın açma koynunu,
Şaşırma aklını, sen sana gel gel.

Yaprağın dökülmüş gülü neylersin,
İpeği, sırmayı, teli neylersin;
Yüzgeçlik bilmezsen gölü neylersin,
Eğer dalgıç isen ummana gel gel.

Şems-i kamer gibi doğduğun günler,
Şimdi nerde kaldı geçen düğünler;
Yüzler değil, binler değil, on binler,
Bırak da yakamı bir yana gel gel.

Denizden bir cevher almak istersen,
Dost ile beraber kalmak istersen;
Derdine dermanı bulmak istersen,
Ara maşukunu can, cana gel gel.

Yalancı dünyada boşuna gezme,
Kimseden fayda yok alemi süzme;
Döğünüp taşlara kendini ezme,
Aşkına yandığım canana gel gel.

Doldur Fehmi, doldur kadehi, doldur,
İçmeden çekinme gerisi boldur;
Yetişir yattığın başını kaldır,
Mahşer hazırlanmış divane gel gel.

Yana yana ateşlerde kül oldum,
Bir merhamet eyle ey canım gel gel.
Evvel altun idim şimdi pul oldum,
Aşağı çok düştüm sultanım gel gel.

Sinemden vuruldum yaram derindir,
Akmaya başladı al kanım gel gel.
Biçtim tarlaları yığın eyledim,
Yellere savruldu harmanım, gel gel.

Emek çektim, gayret gitti boşuna,
Kalmadı bir kalbur samanım, gel gel.
Şimdi ihtiyarlık çöktü serime,
Daha var mı yok mu zamanım, gel gel.

Bir bahçe yetirdim, gölgesi yoktur,
Kesildi oradan gümanım, gel gel.
Lokman Hekim gelse çare bulamaz,
Belki senden ola amanım, gel gel.

Yokuşu çıkmağa yoktur takatım,
Kalmamış dizimde dermanın, gel gel.
Muhabbet suları kesildi arkdan,
Alda küreğini bağbanım, gel gel.

Kül oldu ateşim, çöktü yerine,
Kesildi göklerden dumanım gel gel.
Fırsat elden gider dönmez geriye,
Yandırma cismimi cananım gel gel.

Hayli demdir çektim gurbet kahrını,
Ayları günleri sayanım gel gel.
Bülbüller ötüşür seher vaktinde,
Dudu dillerine hayranım gel gel.

İstersen gül, oyna; istersen ağla,
Okunur sabahtan fermanım gel gel.
Fehmi der ki, oldum bir ufak tepe,
Baş ucuma bir taş koyanım gel gel.

Yüreğimi cayır cayır yakarsın,
Çöle mi benzersin, çöl müsün güzel?
Vaktin gelmiş burcu burcu kokarsın?
Güle mi benzersin, gül müsün güzel?

Ben sana ne dedim bana küsersin,
Reva mıdır selamını kesersin;
Dağları dağlara vurup esersin,
Yele mi benzersin, yel misin güzel?

Haber alamadım nerde yaşarsın,
Bir gün gelir sen de yolda şaşarsın;
Coşkun sular gibi kaynar taşarsın,
Sele mi benzersin, sel misin güzel?

Leyla mısın salınıp da gezersin?
Aşıkın katline ferman yazarsın;
Niçin böyle duman duman tozarsın?
Bele mi benzersin, bel misin güzel?

İkrar verdin, ikrarından dönersin,
Bir yel çalar mumlar gibi sönersin;
Bir dem köpürürsün, bir dem inersin,
Göle mi benzersin, göl müsün güzel?

Cellat mısın kullanırsın kılıcı?
Olmasın düşmanlar bize gülücü;
Makam dönderirsin canlar alıcı,
Tele mi benzersin tel misin güzel?

Yaraları derin derin açarsın,
Al kanımı dört tarafa saçarsın;
Böyle benden uzak uzak kaçarsın,
Ele mi benzersin, el misin güzel?

Ben sileyim gözlerimin yaşını,
Gösterme kimseye kalem kaşını;
Fehmi der ki nerde koydun eşini,
Dula mı benzersin, dul musun güzel?

Düşmanlar karşına gelmiş,
Durmanın zamanı değil;
Vurup kaleleri delmiş,
Sormanın zamanı değil.

İş göremez kılıç, kalkan,
Bombadır dağları yakan;
Su yerine kandır akan,
Dermanın zamanı değil.

Düşmc kimsenin kastına,
Yapış. o yarin destine;
Silahsız düşman üstüne,
Varmanın zamanı değil.

Ne hadis bilir, ne ayet,
Seller gibi coşmuş gayet;
Düşmana böyle nasihat,
Vermenin zamanı değil.

Doğru yolundan kayıp da,
Batıl bir yol arayıp da,
Bıyıkları darayıp da,
Burmanın zamanı değil.

Ilgıt ılgıt eser yeller,
Ötüşür şaki bülbüller;
Açılmadı daha güller,
Dermenin zamanı değil.

Göremezsin eski günü,
Dostun ile sürme kini;
Bu yaralar geçmiş bini,
Sarmanın zamanı değil.

Derdin nedir Fehmi Baba?
Çok söyledin kaba saba,
Nedir elindeki yaba,
Harmanın zamanı değil.

Dert içinde bir dert daha,
Katmanın zamanı değil,
Erişmişiz biz bu güne,
Yatmanın zamanı değil.

Çalış demiş bize Bari,
Gülden ayırt eyle harı,
Bu kumaş eylemez karı,
Satmanın zamanı değil.

Rengi solmuş şu güllerin,
Yayladaki sümbüllerin,
Susmuş dili bülbüllerin,
Ötmenin zamanı değil.

Deli gönül kılma zarı,
Etme kendine zararı,
Haramı kesmiş yolları,
Gitmenin zamanı değil.

Haber anlat bu gönüle,
Düşmeyesin dilden dile,
Dibi görünmez bir göle,
Batmanın zamanı değil.

Doğrulukla her iş biter,
Olmazsın sonunda beter,
Bir Hatice sana yeter,
Fatma'nın zamanı değil.

Mert olan sırrını gizler,
Söyleşir gelinler, kızlar,
El hakkında çirkin sözler,
Atmanın zamanı değil.

Ümidin kesme Mevla'dan,
Muradın verir Yaradan,
Fehmi der ki, kaç beladan,
Çatmanın zamanı değil.

-215-

Bura bir mezardır göç edeceğiz,
Dünya baki değil, can baki değil,
Bunca ömürleri hiç edeğiz,
Damar baki değil, kan baki değil.

Bu kadar saraylar viran olacak,
Bir gül gelip güllerimiz solacak,
Bu yalancı dünya kime kalacak,
Sultan baki değil, han baki değil.

Olacak dünyanın işleri hava,
Ne tepe kalacak,ne dağ, ne ova,
On arşın bir bezle korlar bir eve,
Gömlek baki değil, don baki değil.

İster baklava ye, istersen börek,
İster kadayıf, istersen çörek,
Acı sözlerine dayanmaz yürek,
Yemek baki değil, nan baki değil.

Kendisinden kendime olacak yardım,
Yüklettim göçümü, yükümü sardım
Bir şehir bırakma gez adım adım,
Urfa baki değil, Van baki değil.

İyi gelmez kimseye geride kalış,
Yaramaz bizlere bu göle dalış,
İstersen yat uyu, istersen çalış,
Gece baki değil, gün baki değil.

Gider cümlemizin gücü kuvveti,
Nasıl terkedelim farzı, sünneti,
Orda kazanılıp şanı şöhreti,
Buradaki şöhret, şan baki değil.

Düşman karşısında, okları yayda,
Ziya kalmayacak güneşte, ayda,
On milyarın olsa Fehmi ne fayda,
Dokuz baki değil, on baki değil.

Dağlar dağılacak tarhana gibi,
Toprak baki değil, taş baki değil,
Derindir bu ilmin bulunmaz dibi,
Ömür baki değil, yaş baki değil.

Ne mutludur bu denize dalana,
Dalıp ordan bir cevahir alana,
Avcılar şahini salar ceylana,
Avcı baki değil, kuş baki değil.

Tabur tabur kirpiklerin sırası,
Görmüşüm, iyilenmez yürek yarası,
Mihrap olmuş iki kaşın arası,
Kalem baki değil, kaş baki değil.

Acep neler olmuş, neler olacak,
Yanaktaki gonca güller solacak,
Bu nurlu gözlere kumlar dolacak,
Beden baki değil, baş baki değil.

Bizi bir zindana hapis ederler,
O zaman çoğalır gamlar kederler,
Yüzünü çevirip geri giderler,
Yaren baki değil, eş baki değil.

Vaktinde memnun et gani Hüdayı,
Odur deffeyleyen cümle kadayı,
Götürme ağzına haram gıdayı,
Damak baki değil, diş baki değil.

Nemrut gibi halk emrine kul olsa,
Şeddat gibi paraları bol olsa,
Harun gibi haznelerin dolu olsa,
Dolu baki değil, boş baki değil.

Baki kimse yoktur kendinden başka,
Bulursun dostunu düşersen aşka,
Varırsın cennete saraya köşke,
Fehmi der ki, dünya boş, baki değil.

Gökten yeryüzüne ışıklar saçan,
Güneş baki değil, ay baki değil.
Dereden tepeden yel gibi geçen,
Kısrak baki değil, tay baki değil.

Çekilip giderler oyun yerine,
Çıkarlar yükseğe çalgı görüne,
Sözüm tesir etmez binde birine,
Zurna baki değil, ney baki değil.

Tükenmez mi zenginlerin parası?
Altun ile dolsun dağlar arası,
Derin olur fakirliğin yarası,
Yoksul baki değil, bay baki değil.

Sular gelip eğri büğrü dolansın,
İster berrak gitsin, ister bulansın,
Çölden çöle inip kuma belensin,
Irmak baki değil, çay baki değil.

Baş koyacak bahçeleri, bağları,
Ne hasta bırakır, ne de sağları,
Bir hallaç misali atar dağları,
Kiriş baki değil, yay baki değil.

Girmişler halaya gelinler, kızlar,
Yere inmiş gökyüzünden yıldızlar,
Herkes baş baş olmuş düğünü gözler,
Düğün baki değil, toy baki değil.

Çiftçiler yazıya basar sabanı,
Kimi nahır, kimi sürü çobanı,
Çeker yozlarını gezer yabanı,
Yazı baki değil, say baki değil.

Fehmi der ki yeksan olur turaba,
Yarattığı şeyler gelmez hesaba,
Ne kariye kalır, ne de kasaba,
Şehir baki değil, köy baki değil.

Çalgı meclisinde içeri girmem,
Keman baki değil, saz baki değil,
Zararsız bir kuşa taş atıp vurmam,
Turna baki değil, kaz baki değil.

Bir dem dolu yağar, bir dem de yağmur,
Bir dem de teknede kalacak hamur,
Bir dem de kurudur. bir dem de çamur,
Bahar baki değil, yaz baki değil.

Zamanında ara özüne bir kar,
Düşüp son deminde etme ah u zar,
İstersen evli gez, istersen bekar,
Gelin baki değil, kız baki değil.

Sana emanettir cesette canın,
Dağılır çöpleri bir gün yuvanın,
Bozulur düzeni dağın, ovanın,
Tepe baki değil, düz baki değil.

Vaktinde yazılmış böyledir ferman,
Ararım bu yolda derdime dermân,
Kül gider, yerinde bellidir duman,
Duman baki değil, köz baki değil.

Can-ı dilden geldi söylerim kelam,
Yüzgeçliğim yoktur derine dalam,
Girdim ki dükkana bir kumaş alam,
Kumaş baki değil, bez baki değil.

Dostu uzak bilme, düşmanı yakın,
Her daim onlardan kendini sakın,
Bir de nazar edip yüzüme bakın,
Kulak baki değil, göz baki değil.

Girme sakın müslümanın kanına,
Sevmediğin şahsın varma yanına,
Pehlivanım dersen er meydanına,
Sohbet baki değil, söz baki değil.

Dilerse açılsın, dilerse solsun,
Bülbül baki değil, gül baki değil,
Dünya baştan başa hep senin olsun,
Para baki değil, pul baki değil.

Düşmandan evveli sen erken uyan,
Lisanındır seni geride koyan,
Herkese sırrını eyleme beyan,
Dudak baki değil, dil baki değil.

Dünya gaylesidir hep benim işim,
Gittikçe büyüdü yürekte şişim,
İstersen şal bağla, ister ibrişim,
Kemer baki değil, bel baki değil.

Nc aldın dünyada yeşilden, aldan,
Esirge destini vefasız baldan,
Ayırma izni doğru bir yoldan,
Ayak baki değil, el baki değil.

Ben güzelim diye çıkma seyrana,
Sonra avcıların gelir meydana,
Tarayıp saçını dökme bir yana,
Gerdan baki değil, tel baki değil.

Bir taraftan dünya bana dar gelir,
Bir taraftan feryat ile zar gelir,
Bir taraftan duman duman kar gelir,
Bulut baki değil, yel baki değil.

Baktım kimi ağlar, kimisi güler
Gözlerinin yaşı sinemi deler,
İlkbahar ayında coşar dereler,
Dere baki değil, sel baki değil.

Fehmi'nin sözünden ibret alalım,
Boynumuza farz olanı kılalım,
Ulu ulu deryalara dalalım,
Deniz baki değil, göl baki değil.

Hava kara bulut, karanlık gece,
Göz gözü görmez yol belli değil.
Bezirgan gidemez bu dağlar yüce,
Kervan işlememiş nal belli değil.

İlkbahar gelmezse bülbüller ötmez,
Yıllarca söylesem derdimiz bitmez,
Boyalar ham boya kumaşlar tutmaz,
İpek belli değil, çul belli değil.

Ovaları çayır çimen bürümüş,
Türkmen kızı yaylalara yürümüş,
Sular coşkun gelir, karlar crimiş,
Dere belli değil, kol belli değil.

Geçen günler geçmiş, ezel dediler,
Dökülen yaprağa güzel dediler,
Şimdi giydi libas güzel dediler,
Kaftan belli değil, şal belli değil.

Kulaklar işitmez dediğim sözü,
Artık tanımayız gelini, kızı,
Doğar meydanlara şafak yıldızı,
Yeşil belli değil, al belli değil.

Gönül bahçesinin gülleri solmaz,
Her daim gönülde sevgi bir olmaz,
Çiçek çok olmazsa petekler dolmaz,
Arı belli değil, bal belli değil.

Dostum sandığından bir inci çaldım,
Sevgili yarimin hırsızı oldum,
Çölün ortasında güneşte kaldım,
Gölge belli değil, dal belli değil.

Fehmi der ki yine daldın derine,
Düşmüşüm dünyanın ben kaderine,
Kolu kola veren oyun yerine,
Evli belli değil, dul belli değil.

Zaman ahir zaman oldu dediler,
Zarar belli değil, kar belli değil.
Sonbahar yapraklar soldu dediler,
Bahçe belli değil, bar belli değil.

Merhamet bulunmaz, yoksulda bayda,
Acır yoktur birbirini ne fayda,
Kanaat kalmadı, şehirde, köyde,
Gayret belli değil, ar belli değil.

Şimdi hep bir oldu tepeler, düzler,
Çıkar aşıkların dediği sözler,
Soldu gonca güller, soldu nergizler,
Çiçek belli değil, har belli değil.

Tanıyan kalmadı yaranı, yadı,
Az kaldı dillerde zikrullah tadı,
Kimi zevkte kimi kılar feryadı,
Giryan belli değil zar belli değil.

Ne tarafta kaldı hakikat yolu,
Ben de kaybeyledim sağ ile solu,
Bir taraftan yağmur, bir yandan dolu,
Duman belli değil, kar belli değil.

Ben de yar yüzünü görmek istedim,
Yüksek makamına ermek istedim,
Bir meyva bağına girmek istedim,
Ayva belli değil, nar belli değil.

Sözüm acı kimse duymaz lafımı,
Ben kendi bilirim ben hilafımı,
Canavarlar sarar her tarafımı,
Akrep belli değil, mar belli değil.

Gahi mecnun gezdim gahi divane,
Zaman uymaz, ben uyarım zamana,
Fehmi der ki vardım baktım meydana,
Münkir belli değil, yar belli değil.

Gece gündüz kahır çekmek,
Kolay değil, kolay değil.
Mermer taşa tohum ekmek,
Kolay değil, kolay değil.

Kaçalım Bağdat'a, Hind'e,
Kusur ya sende, ya bende,
İş kötüye gider günde,
Kolay değil, kolay değil.

Delilsiz denize dalmak,
Ordan mücevherat almak,
Nefsin yakasını salmak,
Kolay değil, kolay değil.

Olur mu yardan ayrılmak,
Yoktur sözümde darılmak,
Azgın yılana sarılmak,
Kolay değil, kolay değil.

Kış gününde yola düşmek,
Ulu deryaları geçmek,
Bal yerine zehir içmek,
Kolay değil, kolay değil.

Yüce dağları delmemiz,
Bulutlara yükselmemiz,
Dost deyip dosta gelmemiz,
Kolay değil, kolay değil.

Onun nehyinden kaçmamız,
Yola cevahir saçmamız,
Kapıyı bulup açmamız,
Kolay değil, kolay değil.

Fehmi doğru senin sözün,
Dostuna bağlıdır özün,
Varıp ondan almak izin,
Kolay değil, kolay değil.

Nasihat edeyim sana ilk önce,
Bir vefa bilmedik yardan uzak ol.
Sonunda ellere olma eğlence,
Dökme gözyaşını zardan uzak ol.

Bir gün deli gönül iner atından,
Kimi zahir söyler, kimi batından;
Her taşı kaldırma çıkar altından,
Akrepten, çıyandan, mardan uzak ol.

Bakma elin gelinine, kızına,
Uyup gitme cahillerin sözüne;
El uzatma rızıkına, ırzına,
Helal kazan, haram kardan uzak ol.

Biz bir ot misali, dünya bir tarla,
Güzden kır kapına, odun hazırla;
Kışın günlerini geçirme zorla,
Soğuktan, dumandan, kardan uzak ol.

Nasihattan alan, sözümü tutar,
Nasihat bilmeyen gaflete yatar;
Yaklaşma çalıya üstünü yırtar,
Der de güllerini, hardan uzak ol.

Kimse kötü değil onun kuludur,
Kibirliyim diyen iyice delidir;
Gittiği yol cehennemin yoludur,
Bugün çalış, yarın nardan uzak ol.

Verirler eline zehir tasını,
Eşin dostun çeker kara yasını;
Yeme bahçelerin ham meyvesini,
Zamanı gelmedik bardan uzak ol.

Fehmi der ki, sözüm gelmesin ağır,
Durmadan her daim dostuna çağır;
Eğer işitmezsen kulağın sağır,
Çekil git başımdan, burdan uzak ol.

Baharın son ayı açıldı güller,
Atasın kendini meydana bülbül,
Soldu yayladaki nazlı sümbüller,
Sefalar veresin gülşene bülbül.

Neylerim turnayı neylerim kazı,
Neylerim baharı neylerim yazı,
Beni yakar bülbüllerin avazı,
Gönülden meftunum ben sana bülbül.

Gamlı gönül gamlanmıştır güldürsen,
İki dirhem yaşlarını sildirsen,
Nolur bildiğini bize bildirsen,
Gelsen şu dünyada lisana bülbül.

Söyle binbir ismi kimden alıştın?
Bilmem usta yanında mı çalıştın?
Sağ yar ile sen nerede buluştun?
Beraber mi çıktın seyrana bülbül?

Beratlı bir şahsın gülün dalında,
Zamanından beratın var elinde,
Mukaddes katipler sağın solunda,
Bir tane mi geldin cihana bülbül?

Ruz-i şeb dilinde o dostun adı,
Ona doymak olmaz güzeldir tadı,
Sırrını hakikat şehrine koydu,
Benzemez orası cihana bülbül.

Sen bana yakın ol ben sana yakın,
Yolda harami var kendini sakın,
Zırhını giyinip kılıcın takın,
Doğru yol bu gider canana bülbül.

Fehmi der bu ferman ne güzel ferman,
Ervah-ı ezelde etmişiz iman,
Adaletce hüküm verdiği zaman,
Beraber gidelim divana bülbül.

İki buçuk ayda kapanır dilin,
Nedir bu günahın yaralı bülbül?
Derdi sana yeter kırmızı gülün,
Yetişmez mi ahın yaralı bülbül?

Göremedim başa kadar güleni,
Bulamadım bir halimden bileni,
Duymadın mı başlarına geleni?
Selvi'nin, Emrah'ın, yaralı bülbül.

Şeytanı çıkartıp cennetten atmış,
Ol iblistir deyu odlara yakmış,
Gör ki seni ne mukaddes yaratmış,
Yaratan Allah'ın yaralı bülbül.

Olur olmaz ile pazar eyleme,
Bakıp da yüzüme nazar eyleme,
Derdimiz bir iken hezar eyleme,
Güle, nazargahın yaralı bülbül.

Daldan dala geçer, döker yaşını,
Küser bana karşı yıkar kaşını,
Düşman geldi çattı, kaldır başını,
Nerdedir silahın yaralı bülbül.

Senin de gelecek, geçecek günün,
Kara topraklara karışır tenin,
Korkusu kalbine gelmez mi senin?
Yüce padişahın yaralı bülbül.

Bir selam gönderem, yare sunasın,
Sen de bencileyin oda yanasın,
Uçup gidip başucuna konasın,
O gül yüzlü mahın yaralı bülbül.

Özün hakka doğru gözün top mudur?
Hiç kimseye merhametin yok mudur?
Fehmi der ki benimkinden çok mudur?
Defterde günahın yaralı bülbül.

Kalmadı burada itibarımız,
Beraber göçelim ey dertli bülbül.
Gam yükünü tutmak bizim karımız,
Deryalar geçelim ey dertli bülbül.

Vaktin gelir daldan dala gezersin,
Bin naz ile yüreğimi ezersin,
Aşığın katline ferman yazarsın,
Kefeni biçelim ey dertli bülbül.

Tavus kuşu gibi yoktur ziynetin,
Bu gülden ayrılmak değil adetin,
Beni zehirlemek senin niyetin,
Bir kadeh içelim ey dertli bülbül.

Geceleri gündüzlere katarsın,
Zaman olur kara yasa batarsın,
Seher vakti geldi, sen ne yatarsın,
Sessizce geçelim ey dertli bülbül.

A bülbül dünyada ne bahtiyarsın,
Yar olduğun gonca bir güle yarsın,
Aşık olmuş, binbir ismi sayarsın,
Öğrenip seçelim ey dertli bülbül.

Kandadır bülbülün leyli, neharı,
Feryadını duyan terk eder yarı,
Artmıştır Fehmi'nin efkarı, zarı,
Bu yerden geçelim ey dertli bülbül.

Geceyi gündüze katıp dolaştım,
Derdime bir ortak bulmak ne müşkül;
Nice tepelerin başından aştım,
Yorulup yollarda kalmak ne müşkül.

Yüce dağ başına yaptım harmanı,
Kaba yeller gelir vermez amanı,
Savurur göklere sapı,samanı,
Oradan bir mahsul almak ne müşkül.

Felek sular kattı pişmiş aşıma,
Çekti topuzunu vurdu başıma;
Dertli değilisen gelme karşıma,
Bir kaptan bir kaba dolmak ne müşkül.

Evvelden almışım ben bu yarayı,
Dostlar bulamadım buna çareyi,
Talih benim ile bozmuş arayı,
Başımı taşlara çalmak ne müşkül.

Alev alev ateş sarmış dört yanı,
Göklere yükselir çıkan dumanı;
Ben nasıl seveyim böyle zamanı,
Onun yakasını salmak ne müşkül.

Hakikat sözünü aşıklar söyler,
Arifler onları aşikar eyler;
Gemiler bozulmuş kaptanlar neyler,
Ulu denizlere dalmak ne müşkül.

Nasıl yar deyilir vefasız yara,
Islahımız kalmış Perverdigar'a;
İşlerimiz bindi gittikçe zora,
Bu yolda sararıp solmak ne müşkül.

Söylerim söylerim sözüm kar etmez,
Yazarım yazarım derdimiz bitmez;
Ulu düşman gelmiş karşımdan gitmez,
Fehmi der ki esir olmak ne müşkül.

Bir seher vaktinde düştüm yollara,
Arayıp dostumu bulmak ne müşkül;
Dikkat ettim derelere, kollara,
Hayırlı bir haber almak ne müşkül.

Ne ova bıraktım, ne dağ bıraktım,
Ne bahçe bıraktım, ne bağ bıraktım;
Coşkun seller gibi durmadan aktım,
Yorulup yollarda kalmak ne müşkül.

Yaylada aradım, çölde aradım,
Salırada aradım, belde aradım,
Yüzüp denizleri geçmek muradım,
Ulu deryalara dalmak ne müşkül.

Ben ağlarım bilen olmaz derdimi,
Yarın cemalini kimse gördü mü?
Binde biri bu devlete erdi mi?
Kendini taşlara çalmak ne müşkül.

Yağmura danıştım, ycle danıştım,
Irmağa danıştım, göle danıştım,
Bülbüle danıştın, güle danıştım,
Dediler sararıp solmak ne müşkül.

Dolana dolana vardım Yemen'e,
Ateş düşmüş, beni yakar kime ne?
Gemi sapar sarılmazsan dümene,
O zaman da üstat olmak ne müşkül.

Ne Şam'ı bıraktım, ne de Bağdat'ı,
Gider mi dilimden lezzeti, tadı?
Miminen, dalınan yazılmış adı,
Tutup yakasını salmak ne müşkül.

Amentü Billahi Hakk'a inanmak,
Var mı onlar için tamuda yanmak?
Fehmi der ki, bir kapıya bağlanmak,
Bir kaptan bir kaba dolmak ne müşkül.

-229-

Nefis bir kar gibi yağdı başıma,
Bu kışın altından çıkmamız müşkül;
Ağu kattı ekmeğime, aşıma,
Kimsenin yüzüne bakmamız müşkül.

Dertliler içinde en başta benim,
Eller zevke dalmış ateşte benim,
Ulu düşman ile savaşta benim,
Göğsüne bir darbe çakmamız müşkül.

Ne merhamet bilir ne hayası var,
Dilinde ne zikir ne duası var,
Baktım ki elinde zehir tası var,
İçip de bu canı yakınamız müşkül.

Savurdum gençliği gitti yellere,
Ahirinde gülünç olduk ellere,
Ne güllere kalır, ne bülbüllere,
Gonca güller gibi kokmamız müşkül.

Yalandır dünyanın zevki, sefası,
Gerçek diyen kafa, domuz kafası,
Kimse benim kadar çekmedi yası,
Coşkun seller gibi akmamız ınüşkül.

Acı sözler ile bağrını deldi,
Feryadım yedi kat göğe yükseldi,
Ne yavuz düşmandır karşıma geldi,
Boynuna bir zincir takmamız müşkül.

Gittiği yol bilmeyiz ki ne yolu,
Küfürle boyanmış sağ ile solu,
Önünde ardında şeytanlar dolu,
Süngümü bağrına sokmamız müşkül.

Altındaki yağız at mı al at mı?
Benim derdim seksen kat mı yüz kat mı?
Fehmi der ki, çelik midir polat ını?
Kardeşim bu suru yıkmamız müşkül.

Gönül çok yükselme kolayı yoktur,
İndireyim seni cngine gönül.
Dünyada ganiler haddinden çoktur,
Bırakmam gidesin zengine gönül.

Sana öğüt verdim tutasın diye,
Sanma ki gafletc yatasın diye,
Kumaşın alana satasın diyc,
Bildiğin yaparsın scn yine gönül.

Bahar scli gibi çağlar gidersin,
Kollarım kemende bağlar gidersin,
Dertliler yürcğin dağlar gidersin,
Girmiş muhabbetin cengine gönül.

Eski huylarından vazgeçmesine,
Oraya hazırlık don biçmesine,
Pirlerin elinden mey içmesine,
Bana söz vermiştin, on güne gönül.

Tahtın viran olmuş sanma düzelir,
Senin böyle yandığını kim bilir,
Düşmanlar yürümüş üstüne gelir,
Devam et gürzüne süngüne gönül.

Fehmi der ki beni dağa bıraktın,
İşimi gücümü yağa bıraktın,
Bülbüller ötüşmez bağa bıraktın,
Ermedi dünyada dengine gönül.

Sana dedim uslanırsın,
Deli gönül, deli gönül.
Düşer yere paslanırsın,
Deli gönül, deli gönül.

Nerde kaldı geçen günler?
Haniya sürdüğün demler?
Şimdi durmuş ağlar, inler,
Deli gönül, deli gönül.

Yaraların sıra sıra,
Sözün daha etmez para;
Hasret mi kaldın o yara?
Deli gönül, deli gönül.

Çetin sarpa düştü yolun,
Kırıldı kanadın kolun;
Döküldü elinden dolun,
Deli gönül, deli gönül.

Daha yoktur sana gülmek,
Kanat açıp da yükselmek;
Sonun bu dert ile ölmek,
Deli gönül, deli gönül.

Dünya kimseye yar değil,
Bu can cana uyar değil;
Her gönül bahtiyar değil,
Deli gönül, deli gönül.

Fehmi seni atamadı,
Hiç kaygusuz yatamadı;
Bir gamsıza satamadı,
Deli gönül, deli gönül.

Bir güzelin aşkı düştü canıma,
Dayanır mı buna can, deli gönül?
Sevgi doldu damarlarda kanıma,
Geceli gündüzlü yan, deli gönül.

Kaşlarında kuduretin kalemi,
Gözlerinin şavkı yakar alemi;
Doldurdu içime derdi, elemi,
Daha ne çekersin sen, deli gönül?

Elma yanakları doğan ay gibi,
Tımar vurulmamış bir al tay gibi;
Açtı kanadını uçtu toy gibi,
Gitme arkasından, dön deli gönül.

Huri mi, melek mi bilmeyiz onu,
Nereye varacak bu aşkın sonu?
Ne idi garazı yandırır beni,
Böyle mi geçecek gün, deli gönül?

Çok aradım eşi yoktur cihanda,
Nerede bulunur aynı zamanda?
Durmadan gez, dolaş Hint'de, Yemen'de,
Ne dala konarsan kon, deli gönül.

Elin güzelinde vefa yok imiş,
Bu derdi çekene sefa yok imiş;
Sordum tabiplere şifa yok imiş,
Demedim mi sana, dün, deli gönül.

Bu nasıl sevdadır geldi başıma,
Rahmeylemez gözlerimin yaşına;
Bir demde cemali çıktı karşıma,
Acep ne çekerim ben, deli gönül?

Fehmi der ki, ben yanarım kime ne,
Dökeyim derdimi çayır, çimene;
Görünmezden saldı beni gümene,
Yüksekten alçağa in, deli gönül.

Beyhude dolaşma yar mı bulunur?
Geceyi gündüze kat deli gönül;
Bir gün şu dünyadan adın silinir,
Kumaşın alana sat deli gönül.

Hasta olsan hasbihalin sormazlar,
Halin sorup başucunda durmazlar;
Gördüğün güzeli sana vermezler,
Eski sevdaları at deli gönül.

Mor çiçekler gibi açma karşımda,
Kocalık dalgası döner başımda;
Yüzüme bakmazlar altmış yaşımda,
Yedi deryalara bat deli gönül.

Kapat defterleri koy bir köşeye,
Elbet kar yağdı ki eller üşüye;
Satranca girişmek uymaz kişiye,
Olursun sonunda mat deli gönül.

Zamanı gelmezse yağmurlar yağmaz,
Gün akşam olmazsa yıldızlar doğmaz;
Derdin çok büyüktür kalcme sığmaz,
Koy da teraziye tart deli gönül.

Daha ele geçmez o giden günler,
Evvelki bayramlar, eski düğünler;
Şimdi senin sohbetini kim dinler?
İster kumru gibi öt deli gönül.

Yolcunun elinde olmalı teber,
Boşuna dolaşıp gezme derbeder;
Nereden alırsın hayırlı haber,
Kesilmiş dört yandan hat deli gönül.

Fehmi der ki, kara bağrın ezilmiş,
Aç gözünü vasiyetin yazılmış;
Tabut musallada, kabrin kazılmış,
Sağ taraf üstüne yat deli gönül.

Dünyada güzelden doymadı gözün,
Bir gün gözün doyar ey deli gönül,
Hiç kimseye karşı geçmedi sözün,
Hatırın kim sayar ey deli gönül.

Seyyah olmuş dolaşırsın alemi,
Karşında katibin tutmuş kalemi,
Bülbüle mi aşık oldun güle mi?
Olasın bahtiyar ey deli gönül.

Yaklaşma cellata uzaklaş ondan,
İntikam almasın istermiş senden,
Esirge kendini gelir bir yandan,
Kızıl kana boyar ey deli gönül.

Neylesin dünyanın güzellerini,
Meyyal olup sevme kızı, gelini,
Ecel bir gün sunar elini,
Ayakların kayar ey deli gönül.

Ne babana bakar, ne kardeşine,
Kuşları kondurur mezar taşına,
Merhamet eylemez akan yaşına,
Libasların soyar ey deli gönül.

Fehmi çok düşünme şükret Allah'a,
Senin sözlerine bulunmaz paha,
Gidersen dünyadan gelmezsin daha,
Yoktur sana uyar ey deli gönül.

El değmemiş bir yaradır eylenmez,
Çekemem kahrını betersin gönül.
Dünyadan gidersen adın söylenmez,
Dert içine dertler katarsın gönül.

Arap atım yoktur yarış edeyim,
Ben senin elinden nere gideyim,
Çoban değilim ki dağda güdeyim,
Yalçın kayalardan atarsın gönül.

Her bir istediğin sana veremem,
Görünmez nesnesin seni göremem,
Senin ile hiç satranca giremem,
Korkarım ki beni utarsın gönül.

Sen yine yaparsın kendi sözünü,
Çok nazlısın ben çekemem nazını,
Beyaz köpük sarınış suyun yüzünü,
Çekici bir göldür batarsın gönül.

Bazen doğru gider, bazen azarsın,
Elinde kalemin durmaz yazarsın,
Neden böyle kol sallayıp gezersin,
Gördüğün kimseye çatarsın gönül.

Muhabbet derindir kimseler bilmez,
Binde bir tanesi eşini bulmaz,
Eşini bulmayan muradın almaz,
Neden kumru gibi ötersin gönül.

İstersen az yaşa, ister çok yaşa,
İstersen sultan ol, istersen paşa,
Senin olsun yedi iklim, dört köşe,
Bir gün gelmez yolu tutarsın gönül.

Şu yalan dünyada yersin içersin,
Gördüğün kimseye güler geçersin,
Bir gün de Fehmi'ye kefen dikersin,
Sağ taraf üstüne yatarsın gönül.

Yüce yüce karlı dağlar aşardın,
Şimdi çölden çöle inersin gönül.
Çoşkun sular gibi kaynar taşardın,
Derenin dibine sinersin gönül.

Var mı bana diye çalım satardın,
Mermer taş üstüne düşer yatardın;
Çeker sürüleri yoza katardın,
Eli göçmüş yurda dönersin gönül.

Dost olurdun konuştuğun zat ile,
Varamazsın dosta bu hacet ile;
Yarışa çıkardın Arap at ile,
Gün gelir atından inersin gönül.

Alıcı kuş gibi çıkardın göğe,
Boyun indirmezdin ağaya, beğe;
Şimdi baykuş oldun virane, peğe,
Tükenmiş mum gibi sönersin gönül.

Bir dem evli gezdin, bir dem nişanlı,
Ben gibi yok derdin, şöhretli, şanlı;
Ben kocadım ama sen delikanlı,
İçimde yanan bir fenersin gönül.

Bir fırsat bulup da demler sürmedin,
Geçti ömrün muradına ermedin;
Bir kerre dünyayı aydın görmedin,
Tutuşur ateşe yanarsın gönül.

Bir dem deli gezdin, bir dem serseri,
Değme suvariden kalmazdın geri;
Yar yoluna koyamadın bu seri,
Sen kendi sözüne kanarsın gönül.

Aklın daha gelmedi mi başına?
Merhamet et gözlerimin yaşına,
Fehmi der ki, mezarımın taşına,
Bir zaman gelir de konarsın gönül.

Coşkun sular gibi, deli akardın,
Artık enginlere inersin gönül,
Köpürdükçe; dağı, taşı yıkardın,
Kuru derelere dönersin gönül...

Yarar sahraları, yollar açardın,
Her dalı beğenmez, yüksek uçardın,
Güneş gibi, doğar, ziya saçardın;
Yel çalmış mum gibi sönersin gönül...

Bazen olurdu ki; yoldan şaşardın,
Gece-gündüz yar yar diye koşardın,
Binip arap ata dağlar aşardın,
Çıplak merkeplere binersin gönül...

Benzerdin göklerde şahin kuşuna,
Düşem derdin, turnaların peşine,
Konmaz idin, selvi, kavak başına;
Dikenli çalıya konarsın gönül...

Ağır yükler yüklendi mi arkana,
Sen bakmazdın senden yana bakana,
İhtiyarlık sarıldı mı yakana;
Şimdi de gençleri kınarsın gönül...

Sam dokunmuş, dalındaki gülüne,
Kemer olsan, bağlamazlar beline,
Artık seni kimse almaz eline;
Işığı kesilmiş fenersin gönül...

Ufacık tepeler aldı dumanı,
Nerede bıraktın kaşı kemanı?
Hala sayıklarsın geçen zamanı;
Geri mi gelecek sanarsın gönül...

Suları kesildi, kurudu bağlar,
Hani, nerde kaldı evvelki çağlar?
Eridi yürekte, kalmadı yağlar;
Fehmi der ki; düşer, yanarsın gönül...

Bakma elin gelinine, kızına,
Söylenir arada, söz olur gönül,
Eğer varam dersen suyun gözüne,
Görülür işlerin tez olur gönül.

Ağaç tomurları açar yaprağı,
Ot ekin yeşerir örter toprağı,
Lale sümbül sarar bahçeyi, bağı,
Kışlar geçer gider, yaz olur gönül.

Gezme şu dünyanın karlı dağında,
Eserin kalmamış yürek yağında,
O delikanlılık gençlik çağında,
Mermer taşa bassan iz olur gönül.

Elin güzelleri sana yar olmaz,
Geçen günler geçti geriye gelmez,
Hangi gül açılır dalında solmaz,
Odun yanar gider köz olur gönül.

Bir müddet kül olur yere dökülür,
Kaba yel savurur göğe çekilir,
Bu gidişte nice beller bükülür,
Ömürler kısalmış az olur gönül.

Derdini herkese beyan eylersin,
Giden yolcuları yoldan eylersin,
Durmadan her daim böyle söylersin,
Aşığın elinde saz olur gönül.

Kaynatsan da balı olur mu şeker?
Çalışır çalışır yerlere döker,
Acı, tatlı kendi cinsine çeker,
Zannetme ki turna kaz olur gönül.

Fehmi der ki; gayet yüksekten uçar,
Zaman gelir gözlerinden kan saçar,
Ne kadar yaşarsa dünyadan göçer,
Bir gün toprak ile düz olur gönül.

İçinde sakla da sırrını deme,
Dolaşır dillerde söz olur gönül.
Dediğin gelecek boşa gam yeme,
Kırk güne de kalmaz, tez olur gönül.

Zamanı gelirse bülbüller uçar,
Güller kokusunu dört yana saçar,
Elbet böyle kalmaz bu kış da geçer,
Bir gün bahar olur, yaz olur gönül.

Kadir bilmeyene selamın verme,
Yarım dakka olsun yanında durma,
Boş yere düşünüp kendini yorma,
Dar günlerin ömrü az olur gönül.

Bunu nasıl size beyan eyleyem,
Durak su değil ki hemen boylayam,
Dinleyin ki birer birer söyleyem,
Karışık yerlere toz olur gönül.

Bazen fırtınadır, bazen dumandır,
Ardından koşulmaz gayet yamandır,
Bir dem kaval olur, bir dem kemandır,
Bir dem de beş telli saz olur gönül.

Yatar yatar uykusundan ayılmaz,
Söylese de sohbetinden doyulmaz,
Dertler çoktur birer birer sayılmaz,
Sayacak olursan yüz olur gönül.

Şu dünyada kader sana yar ise,
Ne yapayım geçitleri zor ise,
Eğer senin nasibinde var ise,
Kısmetin on arşın bez olur gönül.

Fehmi'nin sözleri derine dalar,
Arifler hak verir, cahiller güler,
Gönül bir darbedir dağları deler,
Sonra toprak ile düz olur gönül.

M
-240-

İsmine, cismine aşığım senin,
Salın üzerime gel Leylam, Leylam,
Gamlı geçmektedir, günlerim benim,
Otur da karşıma gül Leylam, Leylam.

Aşkın kemendini sardım belime,
Şu dünyada düşer misin elime?
Yine bir beyitin geldi dilime,
Dertlinin derdini bil Leylam, Leylam.

Semek miyim deryalarda yüzeyim?
Kara taşlar ile bağrım ezerim,
Mecnun gibi yaslı yaslı gezerim,
Gözümün yaşını sil Leylam, Leylam.

Seni seven aşık yanıp tütmez mi?
Başın alıp diyar diyar gitmez mi?
Gün vurunca ışıl ışıl etmez mi?
Al yanak üstünde tel Leylam, Leylam.

Son deminde benim olursun sandım,
Peşin sıra sahra sahra dolandım,
Dertli Kerem gibi tutuşup yandım,
Oldum aşkın ile kül Leylam, Leylam.

Gönül dağa düşmüş, maşukun arar,
Yar olmazsa yaramızı kim sarar?
Hele bak ki yüreğimde neler var,
Hançer al sinemi del Leylam, Leylam.

Daha yerim yoktur gamla dolmuşum,
Yar yolunda sararmışım solmuşum,
Bu kadar mı gözden ırak olmuşum?
Değmedim yanında pul Leylam, Leylam.

Benim kederimdir bana küsersin,
Kaba yeller gibi durmaz esersin,
Fehmi der ki, selamını kesersin,
Adımı defterden sil Leylam, Leylam.

İsmine aşığım, cismine yandım,
Sende muhabbetim var, Leylam, Leylam;
Şeker gibi şirin diline kandım,
Doldu yüreğime nar, Leylam, Leylam.

Sevdiğim, sen beni düşürdün dile,
Sarardı gül benzim döndü gazele;
Kamış parmakların uzatma güle,
Batar ellerine har, Leylam, Leylam.

Söyle görem bana, derdin çok mudur?
Sevgiline merhametin yok mudur?
Kaşlar kalem, kirpiklerin ok mudur?
Eder can evime kar, Leylam, Leylam.

Durmadan dökülür gözümün yaşı,
Ben kaybetmişim eşi, yoldaşı;
Yine duman oldu dağların başı,
Gelemem yollarım kar, Leylam, Leylam.

Yine bizim yeller esti tersine,
Deli gönül bakmaz olmuş dersine;
Urfa'da bulamazsam gidem Mersin'e,
Olmasın işimiz zar, Leylam, Leylam.

Coşkun seller gibi taşıp çağladım,
Elimi yüzüme verip ağladım;
Hak bilir, meylimi sana bağladım,
Gen dünya başıma dar, Leylam, Leylam.

İsterim ki, al atına nal olam,
Nalların altında tozlu yol olam,
İbrişim telinden sana şal olam,
İnce bel üstüne sar, Leylam, Leylam.

Fehmi der ki; gezdim dağda, yabanda,
Muhabbetin oynar damarda, kanda;
Dünyada, uhrada iki cihanda,
Olur musun bana yar, Leylam, Leylam?

Sel beni götürüp denize kattı,
Gezer dolanırım kara bulamam;
Yaradan vaktinde dertli yarattı,
Bu yaradan derin yara bulamam.

Geçti başımızdan çok serencamlar,
Kendiye malumdur çektiğim gamlar;
Ah dedikçe yüreğime kan damlar,
Düşündüm, taşındım çare bulamam.

Zaman geçti gitti, yaşım ihtiyar,
Bundan sonra nasıl olam bahtiyar;
Kader olmadıkça gez diyar diyar,
Beni kurtaracak para bulamam.

Kırmış felek kanadımı, kolumu,
Münkirler çevirmiş sağı, solumu;
Dört taraftan bağlamışlar yolumu,
Çıkıp kurtulacak ara bulamam.

İsyanım çok imiş benim dostuma,
Saman da bastırır belki postuma;
Diktiğim fidanlar düşmüş kastıma,
Bir su bağlayacak dere bulamam.

Girdim gam şehrine doğrulmaz yüzüm,
Şeker gibi desem güç gider sözüm;
Bir olmuş her daim gecem gündüzüm,
Sürdüm ellerimi çıra bulamam.

Yol götürdü beni, batağa daldım,
Her derdi, mihneti oradan aldım;
Kervan geçti gitti geride kaldım,
İleri geçecek sıra bulamam.

Kimseye fayda yok paradan, maldan,
Demedim ki sana, dünyaya aldan;
Bir gölge düşmemiş üstüne daldan,
Fehmi gibi bir biçare bulamam.

Acayip bir sevda geldi başıma,
Ağlarım, sızlarım çare bulamam,
Kafir, düşman çıka geldi karşıma,
Bir kılıç çekecek sıra bulamam.

Tepesi görünmez dağlardan aştım,
Sarpa uğramışım, yolumdan saçtım,
Bir defa bilmezsin peşine düştüm,
Kendimi atacak dere bulamam.

Dostluk uzak kaçar, yanıma gelmez,
Kimsem yok, gözümün yaşını silmez,
Lokman'ı getirsen, derdimi bilmez,
Hekime verecek para bulamam.

Kesildi sularım kurudu bostan,
Oldum, bundan sonra dillere destan,
Ne Türk eli kaldı, ne Arabistan,
Ben yaramdan derin, yara bulamam.

Yürek yaralandı, çoktur kederim,
Bu derdin elinden, bilmem nederim?
Haddi yok, denize düşmüş giderim,
Gezer dolanırım, kara bulamam.

Erenler en güzel murada ermiş,
Allah'ım mihneti bana mı vermiş?
Yine düşman dört tarafı çevirmiş,
Kaçıp kurtulacak ara bulamam.

Dalgıç gibi deryalara dalmışım,
Yitirmiş aklımı mecnun olmuşum,
Vakit akşam, karanlığa kalmışım,
Sürerim elimi, çıra bulamam.

Kırılmış Fehmi'nin kanadı, kolu,
Artık söyletmeyin içerim dolu,
Kayıp eylemişim gittiğim yolu,
Ararım sorarım, çare bulamam.

Acep zehir miyim, su muyum bilmem,
Hiç bir kaba dolmamışım, dolamam;
İlkinden gülmedim, sonunda gülmem,
Hiç bir devlet bulmamışım, bulamam.

Ben ateş değilim, yanıp tütmedim,
Ben bitki değilim, yerde bitmedim;
Ben bülbül değilim, erken ötmedim,
Hiçbir dalda kalmamışım, kalamam.

Ben kaptan değilim, gemi sürmedim,
Ben usta değilim, duvar örmedim;
Ben bağban değilim, bağa girmedim,
Hiçbir gülden almamışım,alamam.

Ben deniz değilim, dalga saçmadım,
Ben alim değilim, kitap açmadım;
Ben aşık değilim, alıp kaçmadım,
Hiçbir telden çalmamışım, çalamam.

Ben seyyah değilim, gurbet gezmedim,
Ben şair değilim, koşma düzmedim;
Ben yüzgeç değilim, suda yüzmedim;
Hiçbir göle dalmamışım, dalamam.

Ben deli değilim, altmış yaşında,
Ben veli değilim, aklı başında;
Ben Ali değilim, çöl savaşında,
Hiçbir insan olmamışım, olamam.

Ben zalim değilim, vurup kıramam,
Ben kemer değilim, belden saramam,
Ben avcı değilim keklik aramam,
Hiçbir tüyü yolmamışım, yolamam.

Aman Fehmi, nedir senin kederin?
Senden evvel gülmemiştir pederin;
Böyle merhametsiz olan kaderin,
Yakasını salmamışım, salamam.

-245-

Kimsenin yanında kıymetim yoktur,
Doğru söylediğim için yaramam,
Aşıkların sözü zehirli oktur,
Sağır kulaklara ses duyuramam.

Yükselir nidalar seher zamanı,
Kaldır başın sevindirme şeytanı,
Aç da gözlerini oku Kur'an'ı,
Gaflete dalanı ben uyaramam.

Bir ateş bırakıp yandırır beni,
Gülden alıp hara kondurur beni,
Münkirler çoğalmış kandırır beni,
Ben onların meclisine varamam.

Ne merhamet bilir, ne himmet bilir,
Ne farzı düşünür ne sünnet bilir,
Onlar başka başka gidişat bilir,
Bir dem olsun yanlarında duramam.

Çünkü hakikatten mahrum kalmışlar,
Yalancı dünyada zevke dalmışlar,
Kendisine göre bir yol bulmuşlar,
Cesaret eyleyip öğüt veremem.

Çıkmazlar şeytanın izinden hala,
Sevketmiş onları yanlış bir yola,
Almazlar cenneti versen bir pula,
Boşuna kendimi üzüp yoramam.

Üryan ceset olmuş gezer meydanda,
Çalıp çağırırlar sazda, pavyonda,
Belli olur yarın ulu divanda,
Özümü sözümden ben ayıramam.

Fehmi'nin sözleri güç gelir size,
İşitmez kulağa mühürlü göze,
Atmışım kendimi tepeye, düze,
Ben dostumdan başka bir dost aramam.

Şu fani dünyanın dört bucağında,
Muradıma doymamışım, doyamam,
Ötüşmez bülbüller gönül bağında,
Seslerini duymamışım, duyamam.

Kimse bakmaz aşıkların sözüne,
Kendi od düşürmüş, kendi özüne;
Bir kere vefasız yarın dizine,
Baş yastığa koymamışım, koyamam.

Öğüt alan yoktur gelip de bizden,
.....
Ezel ezelinden verdiğim sözden,
Evel Allah caymamışım, cayamam.

Dolandın cihanı, bulunmaz merdi,
Kimisi görmedi, kimisi gördü;
İçime toplanan hesapsız derdi,
Hiç kimseye yaymamışım, yayamam.

Sular gibi dost bağına akmadım,
Güller gibi elvan elvan kokmadım;
Harami değilim, dağa çıkmadım,
Kervanları soymamışım, soyamam.

Ulu beyler gitti, kaldı namları,
Viran oldu, sarayları, damları;
Dünyada çektiğim serancamları,
Birer birer saymamışım, sayamam.

Alana tatlıdır şekerden, baldan,
Her tüccar satamaz kumaştan, şaldan;
Sağa sola bakmam gittiğim yoldan,
Bir tarafa kaymamışım, kayamam.

Fehmi der ki kimse bilmez halimden,
Çirkin kelam zahir olmaz dilimden;
Kaza çıkmaz, çıkmamıştır elimden,
Hiç bir cana kıymamışım, kıyamam.

-247-

Bu dünyaya geldim, gitmek üzere,
Muradıma doymamışım doyamam,
İşte yaşım geçti bitmek üzere,
Yaramaza uymamışım uyamam.

Milletin elinde geçmez bir pulum,
Yazılmış halime, talihsiz kulum,
Dost köyüne gider doğrudur yolum,
Dışarıya kaymamışım kayamam.

Bu dert benim ciğerimi pareler,
Dağlar yücelenmiş vermez aralar,
Yatmaya bırakmaz derin yaralar,
Baş yastığa koymamışım koyamam.

Bulamadım kapısını bu hanın,
Sefasını süremedim ayvanın,
Babama kasteden eski düşmanın,
Hatırını saymamışım sayamam.

Seller gibi bozbulanık akamam,
Zulüm edip dört yanımı yıkamam,
Harami değilim, dağa çıkamam,
Yolcuları soymamışım soyamam.

Gönül sever, ben severim güzeli,
Her daim elimde o yarin eli,
Dosta dost olmuşum ezel ezeli,
İkrar verdim, caymamışım cayamam.

Geldim şu cihana bir tat almadım,
Gezdim tabipleri derman bulmadım,
Durup cellat gibi satır çalmadım,
Hiç bir cana kıymamışım kıyamam.

Fehmi sever sözlerinden alanı,
Dost bilemem her zehirli yılanı,
O yar ile aramızda olanı,
Hiç kimseye yaymamışım yayamam.

Gam şehrine girdim dört kapısı var,
Dördü de kapanmış ne yana gidem?
Açılmaz gözlerim gönül yası var,
Ciğerciğim yanmış ne yana gidem?

Bir yandan leşkerler atar levengi,
Bir yandan giymişler al kızıl rengi;
Kimisinde kılıç, kiminde süngü,
Düşmanlar uyanmış ne yana gidem?

Havalar bozulmuş yağmur sepeler,
Sitem sözler gelip bağrımı deler;
Varıp aşacağım dağlar, tepeler,
Kanlara boyanmış ne yana gidem?

Tozu toza katıp girmişler yola,
Bilmem kimden bize merhamet ola;
Kolunda kalkanı, elinde pala,
Karşıma dayanmış ne yana gidem?

Ziyade çarpıştım, kollarım durmuş,
Münkirlerin askeri dört yanı sarmış;
Örtmüş kapıları anahtar vurmuş,
Kaleyi kazanmış ne yana gidem?

İnanmam, dünyanın sözleri yalan,
Daha yetmemiş mi kurduğu pilan?
Çıktı karşımıza kızıl bir yılan,
Boynuma dolaımış ne yana gidem?

Bilmeyiz günümüz kış mı bahar mı?
Nihan olsam gözden, arayan var mı?
Bizim dağa yağan dolu mu, kar mı?
Irmaklar bulanmış ne yana gidem?

İstersen köşk yaptır, istersen saray,
İster kırat sakla, istersen al tay;
Fehmi der ki, hep emekler olur zay,
Cümlesi yalanmış ne yana gidem?

-249-

Gönül çekti gurbet ele,*
Ya gelirim, ya gelemem,
Gel derdini bana söyle,
Ya bilirim, ya bilemem.

Attı gurbete taşımı,
Alır giderim başımı,
Gözümden akan yaşımı,
Ya silerim, ya silemem.

Gurbet kahrı çok acıdır,
Bu yaramın ilacıdır,
Dostlar bize duacıdır,
Ya sürerim, ya süremem.

Arzum kaldı şu güllerde,
Gülün derdi bülbüllerde,
Garibim gurbet ellerde,
Ya gülerim, ya gülemem.

Arzederim şu bağları,
Devran sürdüğüm çağları,
Görünen koca dağları,
Ya delerim, ya delemem.

Daha bilmem ezelini,
Bağım dökmüş gazelini,
Belki senden güzelini,
Ya bulurum, ya bulamam.

Mendilim kirlenmiş al yu,
Ayrılığın sonudur bu,
Atçşime bir bardak su,
Ya çilerim, ya çilemem.

Fehmi söyler acı sözü,
Yine gurbet çekti bizi,
Sen bir koyun ben bir kuzu,
Ya melerim, ya melemem.

*Yar hakkını helal eyle

-250-

Canavarlar dolmuş dört bir yanıma,
Ayı mı, sırtlan mı, kaplan mi bilmem.
Meramları kast eylemek canıma,
İfrit mi, peri mi, şeytan mı bilmem.

Halimi duyanlar bana ağlarlar,
Bunlar çeker, kollarımı bağlarlar.
Sağımdan, solumdan sokar dağlarlar,
Akrep mi, böcek mi, yılan mı bilmem.

Gamsız geçmemiştir, geçmedi, bir gün,
Bu nasıl çalgıdır, bu nasıl düğün,
Durmadan yüzüme püskürür her gün,
Şimşek mi, alev mi, volkan mı bilmem.

Dostlar geçmez hallerimi sormadan,
Bunlar yılmadılar, pilan kurmadan,
Yamacımdan hücum eder durmadan,
Kafir mi, yolsuz mu, düşman mı bilmem.

Söyle dertli söyle, derdini söyle,
Bir cüra saz bul da kendini eğle,
Bunları yolundan azdıran böyle,
Devir mi, asır mı, zaman mı bilmem.

Bakmazlar mahzunun şu göz yaşına,
Tozlar konmuş kirpiğine, kaşına,
Bulut gelmiş, çökmüş dağın başına,
Yağmur mu, dolu mu, duman mı bilmem.

Söylesem de sağır kulak işitmez,
Yanlış yolu tutmuş doğruya gitmez,
Günlerce ağlarız derdimiz bitmez,
Feryat mı, figan mı, giryan mı bilmem.

Fehmi'nin halinden bilen olur mu?
Desek sözümüze gelen olur mu?
Dünyadan göçersek bulan olur mu?
Yeri cehennem mi, cinan ın bilmem.

Şu dünyada muradımı almadım,
Ben murat almadım, alanı bilmem.
Dolandım, fırlandım bir yar bulmadım,
Ben bir yar bulmadım, bulanı bilmem.

Ah çektikçe göğe çıkar dumanım,
Söyletmeyin beni derdi yamanım,
Böyle mihnet ile geçti zamanım,
Cihanda gülmedim, güleni bilmem.

Sinemde yaralar açıldı yine,
Savuştu beş yüzü sayıldı bine,
Beş yüz daha arttı, dünden bu güne,
Bir melhem çalmadım, çalanı bilmem.

Bu nasıl değirmen yoktur düzeni,
Bulamadım şu düğümü çözeni,
Dertlere düşmüşüm acır yok beni,
Yar ile kalmadım, kalanı bilmem.

Su bende gelmezse taşlar döner mi?
Sönen ışık kolay kolay yanar mı?
Derdim desem, eller beni kınar mı?
Ben adam olmadım, olanı bilmem.

Bu nasıl kalemdir, bu nasıl yazı?
Bu nasıl ağrıdır, bu nasıl sızı?
Ötüşür göllerin turnası, kazı,
Ben göle dalmadım, dalanı bilmem.

Her·nere vardıysam buldu dert beni,
Delik delik deyip deldi dert beni,
Yıllardan beridir aldı dert beni,
Yaşını silmedim, sileni bilmem.

Fehmi, senin derdin sığmaz kaleme,
El içinde gülünç oldun aleme,
Dünya için dosttan dilek dileme,
Sonunu bilmedim bileni bilmem.

Nikap çekmiş bakmadım yüzüne,
Kaşları kara mı, sarı mı bilmem.
Nail olamadım bir çift sözüne,
Garip bir yiğidin yari mi bilmem.

Şöyle yürüdükçe yerler sallanır,
Söyledikçe dudakları ballanır,
Döndermiş önünü dosta yollanır,
Ananın, babanın biri mi bilmem.

Dibi görünmeyen göllere daldım,
Dünyanın zevkini yerlere çaldım,
Ben onu görünce düşündüm kaldım,
Cennetten mi gelmiş, huri mi bilmem.

Aklını başından aldı bir civan,
Beni sevdalara saldı bir civan,
Şöyle yamacında güldü bir civan,
Daha kazancı mı, karı mı bilmem.

Çıkardı bir avuç incirler saçtı,
Sinemde çok derin yaralar açtı,
Bu hale bakınca tebdilim şaştı,
Geriden gelecek durumu bilmem.

Bu da bir hayal mi, bu da bir düş mü?
Baksan yanağına ay mı, güneş mi?
Hesap edemedim nişanı beş mi?
İleri gidecek sürü mü bilmem.

Şöyle dikkat ettim baktım dört yana,
Eşi gelmemiştir bütün cihana,
Bir sözünden çıkar, bin türlü ma'na,
Belki bu gecenin nuru mu bilmem.

Yalan, yanlış yoktur benim sözlerim,
Durmadan her daim onu gözlerim,
Derdim çoktur, ta kalbimden gizlerim,
Ölü müdür Fehmi diri mi bilmem.

Bu ne fırtınadır yaktı kavurdu,
Güneyden mi eser, kuzdan mı bilmem.
Yerdeki külleri göğe savurdu,
Tepeden mi gelir, düzden mi bilmem.

İnsan sayılır mı kardeşe kıyan?
Çirkin işlerini cihana yayan,
Uyarsa nefsine getirir ziyan,
Kusur onlardan mı, bizden mi bilmem?

Katibim sen benim canımın canı,
Yazasın, sözümün var mı noksanı?
Çamura boyadı bağı, bostanı,
Su bulanık akar, gözden mi bilmem.

Kimler ağlayacak, kimler gülecek?
Onu biz bilmeyiz, kendi bilecek,
Bugün bizim eve yolcu gelecek,
Gece mi kalacak, tezden mi bilmem.

Şimşekler oynaşır, bulutlar gürler,
Bir zaman olur da, sarılır yerler,
Biz seni kalp ile severiz derler,
Acep hakikat mı, yüzden mi bilmem.

Söyleme derdini değme adama,
Kimse dayanamaz bu serencama,
Her daim biz sana bağlıyız ama,
Gönülden mi derler, yüzden mi bilmem.

Bir gün gelir bu çiçekler solacak,
Ne çiğdeme, ne sümbüle kalacak,
Kara talih intikamı alacak,
Kışa mı bırakır, güzden mi bilmem.

Kimse kalmaz, bu cihandan göçerler,
Gaipten bir bardak şerbet içerler,
Fehmi bir gün sana kefen biçerler,
Çuldan mı sararlar, bezden mi bilmem.

Ortalık karardı vaktimiz akşam,
Batan güneş midir, ay mıdır bilmem.
İki tarafına kaynayıp taşan,
Irmak mı, dere mi, çay mıdır bilmem.

Sineme bitmeyen tohum ekilmiş,
Haddim helak olmuş, belim bükülmüş,
Güzeller kaşına sürme çekilmiş,
Kiriş mi, keman mı yay mıdır bilmem.

Kimi şelek omuzunda yorulmuş,
Kimisinin bıyıkları burulmuş,
Gördüm üç beş yere pazar kurulmuş,
Kaza mı, nahiye mi, köy müdür bilmem.

Her daim böyledir kötünün hali,
Boyuna çıkmaza düşmüştür yolu,
Kumru gibi öter durmadan dili,
Adet mi, usul mü, huy mudur bilmem.

Sıkı tutamadım uçtu da gitti,
Kocaman dağları aştı da gitti,
Muvaffak olmadım, kaçtı da gitti,
Şahin mi, turna mı, toy mudur bilmem.

Gelsinler yanıma dertli kim ise,
Tatlı sözler yaralara em ise,
Aslanlar da çakallara yem ise,
Çekilen emekler zay mıdır bilmem.

Gördüm sıra sıra hep otururlar,
Uykulara dalmış gibi dururlar,
Kendi kendisine iş uydururlar,.
Yoksul mu, düşkün mü, bay mıdır bilmem.

Fehmi bu kapıdan alem geçecek,
Gelen giden bu şerbetten içecek,
Elbiselik verdim terzi biçecek,
En midir, yan mıdır, boy mudur bilmem.

Öldürmez kardeş kardeşi,
Nere gider sonu bilmem.
Bu nasıl ölüm savaşı,
Nere gider sonu bilmem.

Ağlar babalar, analar,
Dul kaldı nazlı sunalar,
Gerek mi böyle yanalar?
Nere gider sonu bilmem.

Bize gülüşür düşmanlar,
Su yerine akar kanlar,
Neden ıslah olmaz bunlar?
Nere gider sonu bilmem.

Bu zalimler göze gelmez,
Adam öldürmeden yılmaz,
Merhamet ne imiş bilmez,
Nere gider sonu bilmem.

Yağan yağmur mu, dolu mu?
Bu gelen selin bolu mu?
Bu yol doğruluk yolu mu?
Nere gider sonu bilmem.

Polis memurları yandı,
Gör nice ocaklar söndü,
Dertler üstümüze bindi,
Nere gider sonu bilmem.

Gitti askerler, subaylar,
Kara geçer günler, aylar,
Boş kaldı nice saraylar,
Nere gider sonu bilmem.

İnsan insana kıyar mı?
Adem şeytana uyar mı?
Fehmi, daha sözün var mı?
Nere gider sonu bilmem.

Bu ne durum, bu ne kahır?
Nasıl olur sonu bilmem.
Tabakta bal ile zehir,
Yedim ama bunu bilmem.

Önümüzde derin dere,
Geçmeye bulunmaz çare,
Her tarafım yare, pare,
Dokuz olmuş, onu bilmem.

Kaderim yatıp uyumuş,
Gittikçe dertler büyümüş,
Bugün günümüz ne imiş?
Şaşırmışım, günü bilmem.

Dünya başıma daraldı,
Kalbimde keder, gam kaldı,
Gittikçe işler çoğaldı,
Yüzü geçti, bini bilmem.

Kimse gelmedi imdada,
Söyleme yarana, yada,
Selimiz indi Bağdat'a,
Mısır'ı, Yemen'i, bilmem.

Geçti aylar, geçti yıllar,
Kurudu gölgeli dağlar,
Düşmanlar oynar, kol sallar,
Böyle bir düğünü bilmem.

Desek de sözümüz geçmez,
İyiyi kötüden seçmez,
Her şahıs bu sudan içmez,
Şeytan ile cini bilmem.

Fehmi senin gönlün hasta,
Yapıvermez değme usta,
Gece gündüz başın hasta,
Damarımda kanı bilmem.

Bu nasıl fırtına, bu nasıl kıştır?
Nereye varacak sonunu bilmem.
Bu nasıl atıcı, bu nasıl taştır?
Nereye varacak sonunu bilmem.

Doktorlar yıldılar, yara sarmadan,
Bunlar yılmadılar adam vurmadan,
Öldürürler birbirini durmadan,
Nereye varacak sonunu bilmem.

Bu nasıl millettir yolundan azar?
Bu nasıl kalemdir karalı yazar?
Analar, bacılar gözyaşı süzer,
Nereye varacak sonunu bilmem.

Karşıda düşmanlar bize gülüyor,
Sürüye kurt düşmüş, kuzu meliyor,
Günden güne gençlerimiz ölüyor,
Nereye varacak sonunu bilmem.

Kardeş kardeşine silah çeker mi?
Al kızıl kanını yere döker mi?
Yeryüzüne şer tohumu eker mi?
Nereye varacak sonunu bilmem.

Bu nasıl seldir ki bulanık akar,
Sağını solunu devirir, yıkar,
Biçare babalar yollara bakar,
Nereye varacak sonunu bilmem.

Böyle mi buyurdu Hazret-i Kur'an?
Aldanır beyhude kendini yoran,
Kıyamet mi yakın, geldi mi zaman?
Nereye varacak sonunu bilmem.

Duyan yoktur Fehmi senin sözünü,
Kapalıdır zannederler gözünü,
İzlemişler kör şeytanın izini
Nereye varacak sonunu bilmem.

Sarp yere düşmüşüm kolayı yoktur,
Bir yana çıkacak yol bulamirem.
Dört tarafı kesmiş düşmanlar yoktur,
Halimden bilecek kul bulamirem.

Merhamet, adalet göğe çekilir,
Kara bağrım yedi yerden sökülür,
Kızılırmak gibi seller dökülür,
Binip de gidecek sal bulamirem.

Çok derine düşmüş yürekte yara,
İşimden, gücümden oldum avara,
Boyuna yaslıyım, giydiğim kara,
Yeşil bulamirem, al bulamirem.

Daha geri dönmez bu giden aylar,
Hep bir tuhaf olmuş yoksullar, baylar,
Dört yanımı kesmiş dereler, çaylar,
Elimi tutacak dal bulamirem.

Aşkın şarabından içen haniya?
İnciyi mercandan seçen haniya?
Hastayım, canımdan geçen haniya?
Kaymak bulamirem, bal bulamirem.

Yaş ihtiyar oldu, bıyık buramam,
Düşmanın yoluna tuzak kuramam,
Meclisin içinde çıplak duramam,
Kaftan bulamirem, şal bulamirem.

Kader gülme derse, bir şahıs gülmez,
Dertliyim, derdimden hiç kimse bilmez,
Kumaşım kurtuldu müşteri gelmez,
Dükkana koyacak mal bulamirem.

Bir kızın fiyatı on beş bin oldu,
Doldu, babaların kasası doldu,
Fehmi melul, mahzun şurada kaldı,
Kendime münasip dul bulamirem.

-259-

Gece dolanırın dostun bağını,
Ayva mı getirem, nar mı getirem?
Gönül arzuladı Munzur Dağı'nı,
Dolu mu getirem, kar mı getirem?

Niceleri bu yollarda sürünür,
Niceleri al çarşafa bürünür,
Bizim gözümüze gurbet görünür,
Zarar mı getirem, kar mı getirem?

Neyi yitirmişim, neyi bulmuşum?
Bade gibi kadehlere dolmuşum,
Yaylada atlara çoban olmuşum,
Yağız mı getirem, kır mı getirem?

Ben dostu bulamam akmazsa terim,
Başım alıp ne tarafa giderim,
Sarraf dükanına varmak isterim,
Elmas mı getirem, dür mü getirem?

Çalıştım çalıştım olmadım usta,
Başımda sevda var, hastayım hasta,
Bu gün bağlamışlar gül deste deste,
İki mi getirem, bir mi getirem?

Haddimi bilirim, çirkin söz demem,
Haram lokma derler, yemedim yemem.
Ben zalim değilim, zulüm edemem,
Hayır mı getirem, şer mi getirem?

İki yoldaşım var düşmüşler derde,
Yolum uğramadı mertoğlu merde,
Birisi bir yerde, biri bir yerde,
Sağır mı getirem, kör mü getirem?

Fehmi der ki, karışmadım kervana,
Yalınız yürümek yaraşmaz bana,
Birkaç avcı düştük dağa, ormana,
Kaplan mı getirem, şir mi getirem?

Bedestana varacağım bugünler,
Kumaş mı getirem, bez mi getirem?
Bir haber ver bana, gönlün ne ister?
Kara mı getirem, boz mu getirem?

Başta oturanlar emir etmişler,
Yazılan fermanı demir etmişler,
Beni güzellere memur etmişler,
Gelin mi getirem, kız mı getirem?

Uzak demez, yakın demez görürüm,
Çektiğimi sol gözünden vururum,
Şahinim elimde gezer dururum,
Ördek mi getirem, kaz mı getirem?

Bazan engin akar, bazan taşarım,
Dilberlerin peşi sıra koşarım,
Aşıkların arasında yaşarım,
Keman mı getirem, saz mı getirem?

Sordum, sual ettim cihanda birsin,
Muratlar verici muradım versin,
Benden türlü türlü yemiş istersin,
Fazla mı getirem, az mı getirem?

Ne bir sümbül aldım, ne bir gül aldım,
Ardı ucu gelmez uzun yol aldım,
Bu sene çöllerde misafir kaldım,
Bahar mı getirem, yaz mı getirem?

Kaldırıp başını baksana bana,
Merhametin yok mu yanarım sana,
Bizim al at katar tozu dumana,
Duman mı getirem, toz mu getirem?

Ayrılık elinden ciğerim pişmiş,
Kıymet bilmeyenler başıma üşmüş,
Fehmi der ki, yaram derine düşmüş,
İlaç mı getirem, tuz mu getirem.

Dedim dilber gelin misin, kız mısın?
Dedi bakireyim yarı bilmezsem.
Dedim güzel gül müsün, nergis misin?
Dedi yiğit gülüm, harı bilmezsem.

Dedim dilber yanağında alın var,
Dedi sanma orda senin malın var,
Dedim dilber ak göğsünde balın var,
Dedi yiğit ben inkarı bilmezsem.

Dedim dilber leblerinden buse ver,
Dedi vermiyorum bana küsügör,
Dedim dilber has bahçede çiçekler,
Dedi yiğit bahçe barı bilmezsem.

Dedim dilber çift girelim cennete,
Dedi kalmamışım daha minnete,
Dedim dilber zahmet verme millete,
Dedi yiğit ben o karı bilmezsem.

Dedim güzel bir on sekiz yazılmış,
Dedi benim yaşım o vakte gelmiş,
Dedim dilber yürekciğim ezilmiş,
Dedi yiğit yakar narı bilmezsem

Dedim güzel aksi cevap verirsin,
Dedi çok düşünme sonra yürürsün,
Dedim güzel niçin benden ferirsin,
Dedi yiğit yaz baharı bilmezsem.

Dedim dilber sensiz nasıl kalayım,
Dedi muradıma nail olayım,
Dedim dilber türlü kumaş alayım,
Dedi yiğit ben pazarı bilmezsem.

Dedim dilber artık öldürdün beni,
Dedi güller gibi soldurdun beni,
Dedim dilber bahre daldırdın beni,
Dedi yiğit ben kenarı bilmezsem.

Fehmi der ki, dilber hoş bir canansın,
Dedi, can içinde sen de bir cansın,
Dedim dilber sana yürekler yansın,
Dedi yiğit ben yanarı bilmezsem.

Kendi elim ile düştüm tuzağa,
Ben beni bağladım ele ne diyem,
Yar yanıma gelmez kaçar uzağa,
Bülbüle darılmış güle ne diyem.

Sahipsiz bir bostan buldu götürdü,
Hepsini kökünden sildi götürdü,
Kavunu, karpuzu aldı götürdü,
Tarlam çaya yakın sele ne diyem.

Önüne gelene vermez amanı,
Birbirine katar tozu, dumanı,
Savurdu göklere sapı, samanı,
Harmanım tepede yele ne diyem.

Kara taşlar ile bağrım döğülmüş,
Hasretler yüzünden boynum eğilmiş,
Kusur kuyumcuda usta değilmiş,
Kemere ne diyem, bele ne diyem.

Salıma bindim de sulara saldım,
Dalgalar yükseldi şaşırıp kaldım,
Ağırlaştı yüküm derine daldım,
Kayık bozuk imiş, göle ne diyem.

Yazarım yazarım selam göndermez,
Ben yoksul düşmüşüm boyun indirmez,
Çalarım çalarım makam döndermez,
Sazda düzen yoktur tele ne diyem.

Gönül kalktı yaylalara giderim,
Biraz şu havamı tebdil ederim,
Kumların üstüne döküldü terim,
Güneş beni yaktı çöle ne diyem.

Fehmi sakalında kara kalmadı,
Ayağın deymedik dere kalmadı,
Daha söylememe çare kalmadı,
Dudaklar oynamaz dile ne diyem.

Gezdim aradım dengimi,
Bulam dedim, bulamadım,
Attım gurbete kendimi,
Kalam dedim, kalamadım.

Yaylalarda biter sümbül,
Ötüşür yaralı bülbül,
Dost bağından bir gonca gül,
Alam dedim, alamadım.

Girsem yarin çardağına,
Yüzüm sürsem ayağına,
Bir su gibi bardağına
Dolam dedim, dolamadım.

Göz üstünde kalem kaşı,
Gözünde bir damla yaşı,
Odasında şahin kuşu,
Olam dedim, olamadım.

Sıkmadım nazik elini,
Sarmadım ince belini,
Saçının birkaç telini,
Yolam dedim, yolamadım.

Geçemedim kapısı dar,
Görürse yolumu bağlar,
Bahçesinde bir havzu var,
Dalam dedim, dalamadım.

Açtı sineme bir yara,
Uzanmasın dedim ara,
Asmış sazını duvara,
Çalam dedim, çalamadım.

Fehmi, derindir kederin,
Sana mı verdi pederin?
Yakasını bu kaderin,
Salam dedim, salamadım.

Gönül seni taştan taşa,
Çalam dedim, çalamadım.
Zalim felekten öcümü,
Alam dedim, alamadım.

Döktüm gözümden yaşımı,
Yerlere vurdum başımı,
Candan gönül yoldaşımı,
Bulam dedim, bulamadım.

Ya Bağdat'a, ya Mısır'a,
Derdim derindir bu sıra,
Gönül senin ardın sıra,
Gelem dedim gelemedim.

Çalamadım kavalını,
Yemedim tatlı balını,
Bıyığını, sakalını,
Yolam dedim yolamadım.

Düşürdün yabani dağa,
Girmedim sümbüllü bağa,
Dostun elinden bardağa,
Dolam dedim, dolamadım.

Merhamet yoktur kanında,
Ne ararsın vicdanında?
Bu sene yarin yanında,
Kalam dedim, kalamadım.

Bize gerek, söz dediler,
Yansın gitsin öz dediler,
İlim bir deniz dediler,
Dalam dedim, dalamadım.

Fehmi der ki, halim nice,
Ah çekerim gündüz, gece,
Ya bir vaiz, ya bir hoca,
Olam dedim, olamadım.

Vardım gurbet elde perişan kaldım,
Dolandım, çevrildim yol bulamadım.
Keder bastı beni dalgaya daldım,
Derdimi dökecek kul bulamadım.

Bir duvar önüne vardım oturdum,
Birer birer dertlerimi artırdım,
Eller de sanar ki ben iş bitirdim,
Baktım iki cepte pul bulamadım.

Şimdi dostum ağlar, düşmanım güler,
Gurbet kahrı beni elekten eler,
Tahtalar, çiviler yanımı deler,
Üstünde yatacak çul bulamadım.

Bir zaman kış ile güreşe durdum,
Çalıştım nihayet belini kırdım,
Şükrolsun Allah'a baharı gördüm,
Ama koklayacak gül bulamadım.

Yandım ateşlere boşuna yandım,
Ne idi kusurum derde boyandım,
Gurbetin kahrından yıldım usandım,
Düşüp boğulacak göl bulamadım.

Bu uzun yollarda gidemem yaya,
Yolculuğum kaldı gelecek aya,
Gittim pazarlara bulurum diye,
Topal bir at buldum, nal bulamadım.

Hesaba gelmedik yazılar yazdım,
İnceden inceye okudum süzdüm,
Dükkan bırakmadım devamlı gezdim,
Bir parmak çalacak bal bulamadım.

Fehmi ne umarsın bahar selinden,
Saramadım bir meralin belinden,
Şaştım gittim bekarlığın elinden,
Kızdan da vazgeçtim dul bulamadım.

Yandı yürekciğim, durmadan yandı,
Çıktım Göldağı'na kar bulamadım.
Munzur'a gitmeğe yollar dumandı,
Gülü de bıraktım, har bulamadım.

Atamadım başımdaki sevdayı,
Dolandım dağları, çölü, sahrayı;
İstanbul, İzmir'i, bir de Konya'yı,
Özüme bir günlük kar bulamadım.

Güzel olan neyler, gülü, bahçeyi,
Çirkin olan taksın, altın akçayı;
Hasta gönlüm için gezdim bahçeyi,
Hiç bir el değmemiş nar bulamadım.

Ne bir bağ bıraktım, ne dahi bostan,
Şimdi dilden dile olmuşum destan;
Ne Türk eli koydum, ne Arabistan,
Halime münasip yar bulamadım.

Dost gelecek diye yollara baktım,
Göklerde gürledim, şimşekte çaktım;
Ne şehir bıraktım, ne köy bıraktım,
Misafir olacak dar bulamadım.

Ellerim koynumda gezdim dolaştım,
Nice tepelerin başından aştım;
Yar ile başbaşa verdim ağlaştım,
Bir dakka duracak yer bulamadım.

Ziyaret etmedim yar konağını,
Savuşturdum gitti gençlik çağını;
Baştan başa gezdim gönül bağını,
Bir tanecik olsun bar bulamadım.

Fehmi söyler, sözlerinin hasını,
Kimse bilmez başındaki yasını;
Gün gelir de işitmezler sesini,
Beraber alacak dür bulamadım.

Şu yalan dünyayı gezdim, dolandım,
Canıma saracak eş bulamadım,
Tozdan toza, kumdan kuma belendim,
Kendime münasip iş bulamadım.

Bir dem Ferhat olup dağları yardım,
Aldandım boşuna kendimi yordum,
Gelenden, geçenden durmadan sordum,
Başıma uyacak baş bulamadım.

Gönlümün şehrini gamlar bürüdü,
Keder yüreğimde aldı yürüdü,
Damarlar çekildi, kanım kurudu,
Gözümde bir damla yaş bulamadım.

Tabipler derdime derman olmadı,
Ne yaptıysam kader söze gelmedi,
Kime söylediysem halden bilmedi,
Kafamı vuracak taş bulamadım.

Düşman geldi çattı yoktur teberim,
Bu yolda eriyip gidecek serim,
Aç mıyım, tok muyum yoktur haberim,
Tatlıdan, sütlüden aş bulamadım.

Nasıl dayandım bu serencama,
İnem, gidem dedim Halep'e, Şam'a,
Bir kafes yaptırdım altın kaplama,
Gönül eğlencesi kuş bulamadım.

Kar yağdı kapandı gittiğim izler,
Bizden yüz çevirdi gelinler, kızlar,
Size güç gitmesin dediğim sözler,
Hiç değil bir gözü şaş bulamadım.

Ben razıyım Hak'dan gelen emire,
Karışmış giderim küle, kömüre,
Fehmi der ki bağrım dönmüş demire,
Sinemi delecek şiş bulamadım.

Ateş düşmüş bana yanarım candan,
Bir ilim öğrenip adam olmadım,
Cüda kılma bizi can ü canandan,
Bir ilim öğrenip adam olmadım.

Ne elde yazım var ne dilde Kur'an,
Ne yağız melundur karşımda duran,
Mahşer günü benden olacak soran,
Bir ilim öğrenip adam olmadım.

Diz çöküp önüme kitap açmadım,
Dört tarafa inci, mercan saçmadım,
Onun nehyettiği şeyden kaçmadım,
Bir ilim öğrenip adam olmadım.

Denizden bir katre yok mu nasibim?
Delilsiz gidemem yolda garibim,
Yücelerden yüce sensin tabibim,
Bir ilim öğrenip adam olmadım.

Hesap ettim yaşım elliyi geçti,
Ermedim murada bes belli geçti,
Sarı gazel gönül bağına düştü,
Bir ilim öğrenip adam olmadım.

Kuru dava ile böyle kul olmaz,
Yalçın kayalardan gitme yol olmaz,
Sarrafın clinde altun pul olmaz,
Bir ilim öğrenip adam olmadım.

Girip de camide bir vaz etmedim,
Şahin olup gökte pervaz etmedim,
Yazık bana bildirene gitmedim,
Bir ilim öğrenip adam olmadım.

Bilmem acep nasıl olur sonumuz,
Kara toprak gömleğimiz donumuz,
Fchmi der ki, ceza görür canımız,
Bir ilim öğrenip adam olmadım.

Derdim çoktur, hepisini diyemem,
Bir yeşil sancaklı sultana yandım,
Dostumdan izinsiz lokma yiyemem,
Bir yeşil sancaklı sultana yandım.

Çok güzeller gördüm, içinde biri,
Huride gılmanda yoktur benzeri,
Şems-i kamer gibi yüzünün nuru,
Bir yeşil sancaklı sultana yandım.

Gelenler geçtiler, geriden geldi,
Bir nazar eyleyip bağrını deldi;
Yedi kat göklere boyu yükseldi,
Bir yeşil sancaklı sultana yandım.

Sual ettim, eşi yoktur cihanda,
Bilmem ki bu bağın bülbülü kanda?
Acep görür müyüz ulu divanda?
Bir yeşil sancaklı sultana yandım.

Çeşme zuhur etti parmaklarından,
Misk-i amber kokar yanaklarından;
Ab-ı kevser akar dudaklarından,
Bir yeşil sancaklı sultana yandım.

Coşkun sular gibi coşup çağladım,
Ah çektikçe yüreğimi dağladım;
Ben gönlümü bir güzele bağladım,
Bir yeşil sancaklı sultana yandım.

Cemalinden gündüz oldu geceler,
Evvel Allah dilim onu heceler,
Onun aşkı ile yandı niceler,
Bir yeşil sancaklı sultana yandım.

Fehmi der ki, ne yaradır bu yara,
Onu seven aşık düşer mi dara?
Halimiz ayandır perverdigara,
Bir yeşil sancaklı sultana yandım.

Kınamayın beni yarenler, eşler,
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım,
Uzun gecelerde gördüğüm düşler,
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.

Benim kıblegahım işte burası,
Mihrabımdır kaşlarının arası;
Bilemedim nedir derdin çaresi,
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.

Nasıl hayran olmam orta boyuna,
Temiz ahlakına, güzel huyuna;
Emir yok mu gidem dostun köyüne?
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.

Ben onu sevmişim, evveli baştan,
Düşman benim ile dönmez savaştan;
Açılmaz gözlerim kan ile yaştan,
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.

Benim yarim çok nazlıdır, nazı var,
Yanağında baharı var, yazı var,
Ömrümüzün çoğu gitmiş azı var,
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.

Doyum olmaz sohbetine, sözüne,
Ateş düşmüş yareğimin özüne,
Göremedim, perde çekmiş yüzüne,
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.

Sağında solunda güller açılmış,
Cennet libasından kaftan biçilmiş,
Bizim kısmetimiz evvel seçilmiş,
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.

Fehmi'nin sözünde şeker tadı var,
Kalbinde gizlenmiş bir muradı var,
Dört harf ile sevdiğinin adı var,
Yine bir Leyla'nın aşkına yandım.

Elif : ile dostun o güzel adı,
B : ile bize ver iman Allah'ım,
T : ile tükenmez her bir muradı,
S : ile sen eyle ihsan Allah'ım.

Cim : ile cemalin görmek isterim,
Ha : ile hayata ermek isterim,
Hı : ile hümada varmak isterim,
Dal : ile delilim canan Allah'ım.

Zel : ile zelil et düşmanımızı,
R : ile razı et cananımızı,
Z : yle ziyade kıl imanımızı,
Sin : ile seyfîmdir sultan Allah'ım.

Sın : ile şad eyle bizleri Settar,
Sad : ile sadık et ey Perverdigar,
Dad : ile dayandım elimde ne var,
Tı : ile tabibim Lokman Allah'ım.

Zı : ile zalimin koyma yanına,
Ayın : ile Ali er meydanına,
Gayın:ile gayret olmuş canına,
F : ile fikrimde bulsan Allah'ım.

Kaf : ile Kur'an'dır mürşid-i kamil,
Kef : ile kelamın başka şey değil,
Lam : ile lalede ötüşür bülbül,
Mim: ile Mustafa irfan Allah'ım.

Nun : ile naziye kılasın bizi,
Vav : ile varettin, gece, gündüzü.
H : ile herşeyi baharı, güzü,
Lamelif: levhinde umman Allah'ım.

Y : ile yalanı meneden sensin,
Affeyle cürmümü ism-i azam'sın
Çeşmimiz yaşından cehennem sönsün,
Miskin Fehmi sana kurban Allah'ım.

Elden bu fırsat gitmeden,
Uyanalım, uyanalım,
Düşmanlar zulüm etmeden,
Uyanalım, uyanalım.

Koymasak bu yola başı;
Sel götürür dağı, taşı;
Yavuz düşmanlara karşı,
Uyanalım, uyanalım.

Uyarsak şeytan sözüne,
Düşersek nefsin izine;
Bakamayız dost yüzüne,
Uyanalım, uyanalım.

Dört yanımız düşman dolu,
Çevirmişler sağı solu;
Nerede kurtuluş yolu,
Uyanalım, uyanalım.

Gelmiş karşımızda durur,
Aman vermez çeker vurur;
Hani gönlümüzde sürur,
Uyanalım, uyanalım.

Nasıl akıl, nasıl fikir,
Yoktur dilimizde zikir;
Almış kalpleri karar kir,
Uyanalım, uyanalım.

Bu ne sevda, bu ne uyku,
Gelmez dosttan bize koku;
Kimse bunda kalmaz baki,
Uyanalım, uyanalım.

Fehmi der ki, yalan yoktur,
Yüküm cevher alan yoktur;
Derde derman olan yoktur,
Uyanalım, uyanalım.

Yıkık viranları görüp,
Ağlaşalım ağlaşalım,
Geçip gidenleri sorup,
Ağlaşalım, ağlaşalım.

Dünyanın haline bakın,
Düşün de kendini sakın,
Gelen gider akın akın,
Ağlaşalım, ağlaşalım.

Bugün vardır bir cenaze,
Yarın sıra gelir bize,
Toprak dolar ela göze,
Ağlaşalım, ağlaşalım.

Yaş tükenip bitti diye,
Göz önünden yitti diye,
İmansız mı gitti diye,
Ağlaşalım, ağlaşalım.

Kazandığı mallar noldu?
Bölük bölük, pay pay oldu,
Şimdi kanlı yüzün soldu,
Ağlaşalım, ağlaşalım.

Yalancı zevki bırakıp,
Kendimizi aşka yakıp,
Yetim yavrulara bakıp,
Ağlaşalım, ağlaşalım.

Dünya malı benim diyen,
Nefsinin sözüne uyan,
Gelir dolar yılan, çıyan,
Ağlaşalım, ağlaşalım.

Fehmi, şükreyle haline,
Göz dikme yetim malına,
Mendilini al eline,
Ağlaşalım, ağlaşalım.

Karşıdan karşıya cilve olur mu?
Az beri gel ayaklara kurbanım,
Bir söyledin aldın aklım başımdan,
Bir de söyle dudaklara kurbanım.

Huri misin, melek misin bilemem,
Uzatıp elimi terin silemem,
Gel demezsen huzuruna gelemem,
Elma gibi yanaklara kurbanım.

Yari bulmak için seyyah gezesin,
Aşkın denizine düşe yüzesin;
İki satır şiirimi yazasın,
Kalem tutan parmaklara kurbanım.

Derdimiz bir iken, bin daha katma,
Uzun gecelerde yalnız yatma;
Haddini geçirip fazla uzatma,
Al kınalı parmaklara kurbanım.

Garip yerden gelen posta dediler,
Elinde gülleri deste dediler,
Mimar Sinan gibi usta dediler,
Yanındaki çıraklara kurbanım.

Önüne koymuşlar bir tabak yemiş,
Ortağım gelmezse yemezem demiş;
Sağ yanda altunu, sol yanda gümüş,
Saçındaki taraklara kurbanım.

Geri gelmez kuş kafesten uçarsa,
İşler görülür mü vakit geçerse?
Yarin yaylasında çayır biçerse,
Tırpanlara, oraklara kurbanım.

Fehmi senin sözün alan olur mu?
Bilmem ki duyup da bilen olur mu?
Bir daha yanına gelen olur mu?
Açık olan kulaklara kurbanım.

-275-

Sen güzelsin, selam veren çok olur,
Herkesin selamın alma fidanım,
Bir demde var olan, bir dem yok olur,
Bu kadar derine dalma fidanım.

Fidanımın kaşlarında yayı var,
Yanağında güneşi var, ayı var;
Şu dünyada kötüsü var, iyi var,
Yalnız başına kalma fidanım.

Güzellerin düşmanı çok her daim,
O beyaz gerdandan yok mudur payım?
Dağa, taşa düşmüş bir yar arayım,
Bizi sahralara salma fidanım.

Ağlatırsan beni, ben de gülemem,
Huri misin, melek misin bilemem;
Belki gurbet ile gider gelemem,
Sırma saçlarını yolma fidanım.

Çıkıp da meydana kendin gösterme,
Yaramaz kimseye gönlünü verme,
Benden vazgeçersen murada erme,
Yaslı gez boyuna, gülme fidanım.

Esirge kendini, düşman şerrinden,
İyilik gelmez sana, binde birinden;
Niçin böyle ah çekersin derinden,
Başını taşlara çalma fidanım.

Benzer orta boyun nazlı Sanem'e,
Bu senin aşkındır beni kınama;
Bir ateş bıraktın yine sineme,
Çakıp gamzeleri gelme fidanım.

Fehmi der ki, zehir kattın kanıma,
Od bıraktın cesedime, canıma;
Hasta oldum, yaklaşmadın yanıma,
Ölürsem üstüme gelme fidanım.

Çaresiz mümkünsüz bir derde düştüm,
Defet üzerimden kaldır Lokmanım.
Senin aşkın ile zehir verseler,
İçerim billahi baldır Lokmanım.

Hangi münkir sebep oldu bu işe?
Yüreği deline, ciğeri pişe;
Acı feryadından dolsun dört köşe,
Başını taşlara çaldır Lokmanım.

İstemem dünyada dünya varını,
Kürüyemem zemherinin karını;
Yumuşak döşekte del yanlarını,
Kül eyle rengini, soldur Lokmanım.

On yıldan beridir çektiğim tasa,
Zevki kayıp edip girmişim yasa;
Kafir içerime saldı vesvese,
Bu derde dermanın boldur Lokmanım.

Terkeylemiş gayretini, arını,
Kör eyle gözünü, kır kollarını;
Bir yana çıkartma kes yollarını,
İçine bir ateş doldur Lokmanım.

Derdimi söylesem komşular kınar,
Sinemden vuruldum yüreğim kanar,
Evin ehli beni divane sanar,
Bu nasıl erkandır, yoldur Lokmanım.

Yaram derin yara, bilmem ki nedem?
Alıp da başımı ne yana gidem?
Kıyamam canıma intihar edem,
Bu sırrı sen bana bildir Lokmanım.

Gündüz hayal meyal, gece uykuda,
Bilirsin kalbimi her an korkuda,
İmanımı bendcn eyleme cüda,
Fehmi bir biçare kuldur Lokmanım.

Düşmüşüm denize, çoktur dalgası,
Ne zaman görünür kara, sultanım,
Başımızda dönen aşkın sevdası,
Hasret mi kalırım yara, sultanım?

Güzellerden bize vefa yok imiş,
Çok cefa çekene sefa yok imiş;
Derin yaralara şifa yok imiş,
Bu derde bir derman ara, sultanım.

Ben yanarım kimse bakmaz halime,
Çok aradım, gençlik geçmez eline;
Şu dünyada derman yoktur ölüme,
Lokman bulamadı çare, sultanım.

Meydana vardım ki atlar yarışır,
Bayram gelir, küskün olan barışır;
Dikkat ettim birbirine karışır,
Sırma saçlarını tara sultanım.

Böyle sevgi olmaz, sen bir hayaldin,
Görünmezden beni sevdaya saldın;
Gürz ile mi vurdun, kılıç mı çaldın?
Bilmem ki bu nasıl yara, sultanım.

Güldürmedin beni, sende gülmezsin,
Odlar yanar yüreğinde bilmezsin;
Çok nasihat ettim söze gelmezsin,
Düşmemiştim böyle dara, sultanım.

Gül bülbüle kalmaz, bülbül de güle,
Boşuna harmanı savurma yele;
Böylece atını sürme cebele,
Önümüz bir derin dere, sultanım.

Adın sultan ama, sultan olmadın,
Vaktini geçirdin gülü yolmadın;
Fehmi der ki, bardağıma dolmadın,
Bunca mı yakarlar nara, sultanım?

Günden güne artar gider,
Yaralarım, yaralarım.
Bana çok cefalar eder,
Yaralarım, yaralarım.

Gen dünya başıma dardır,
Sel götürmüş önüm yardır;
Sağımda, solumda vardır,
Yaralarım, yaralarım.

Anlayacak tabip yoktur,
Bunda bize nasip yoktur;
İki binden daha çoktur,
Yaralarım, yaralarım.

Hiç kimse gelmez yanıma,
Girecek bu dert kanıma;
Cezalar verir canıma,
Yaralarım, yaralarım.

Ateş olmuş beni yakar,
Tepemde şimşekler çakar;
Bir eylenmez bini çıkar,
Yaralarım, yaralarım.

Dört yandan sinekler üşer,
Döve döve bağrım şişer;
Gittikçe derine düşer,
Yaralarım, yaralarım.

Yandı yüreğimin özü,
Bulamadım sargı bezi;
Türlü türlü verir sızı,
Yaralarım, yaralarım.

Fehmi, derdin ilim derdi,
Ebedi sönmez fenerdi;
Dediğim olsa geçerdi,
Yaralarım, yaralarım.

Bugün bir güzele bağlandım kaldım,
Od bırakıp yakışına yanarım,
Baktım cemaline eğlendim kaldım,
Göğsündeki nakışına yanarım.

Gör nasıl anadır, doğuran hatun,
Var idi boynunda bin beş yüz altun;
Verseler yüz bine alırın satun,
Sular gibi akışına yanarım.

Yürüdükçe saçlar değer tabana,
Zay ettim aklımı, geldi meydana;
Sandım ki bir keklik çıktı yabana,
Keklik gibi sekişine yanarım.

Dolaştım dünyayı güzeller çoktur,
Lakin üzerine gelecek yoktur;
Kaşlar kalem kalem, kirpikler oktur,
Ceylan gibi bakışına yanarım.

Kim sevmez cihanda öyle bir genci,
Dizilmiş ağzında dişleri inci;
Saklamış koynunda narı turuncu,
Elvan elvan kokuşuna yanarım.

Selvi kavak gibi boyu uzanmış,
Böyle güzellikle bir nam kazanmış;
Yakaları baştan başa bezenmiş,
Mor çiçekler takışına yanarım.

Bir yanında gül var, birinde lale,
Varsam kapısına etmez mi köle?
Destan edip beni düşürdü dile,
Şimşek gibi çakışına yanarım.

Fehmi der ki, yaşım otuz olaydı,
Sular gibi bardağıma dolaydı;
Söz verdi, korkarım sözünden caydı,
Yaşım elli oluşuna yanarım.

Çıkmış da karşımda ne salınırsın,
Ninni ninni gezişine yanarım;
Sana bir söz desem tez alınırsın,
Yüreğimi ezişine yanarım.

Nerede bulunur derdime derman?
Bu yıl da geçirdik tozlu bir harman
Nazik elin ile katlime ferman,
Nokta nokta yazışına yanarım.

Aşık maşukunun yolunu bekler,
Şimdi yalan oldu eski gerçekler;
Ak gerdana elvan elvan çiçekler,
Tane tane düzüşüne yanarım.

Bir dem ağlatırsa bir dem güldürür,
Bir dem sırlarını bize bildirir;
Senin bakışların beni öldürür,
Dudakların gülüşüne yanarım.

Satılmamış kumaşları, bezleri,
Karda gider, belli olmaz izleri;
Gelmiş yamacına ela gözleri,
Nazlı nazlı süzüşüne yanarım.

Basma perdelere, incinir teller,
Kapat kapıları gelmesin yeller;
Kör olup da sürünesi engeller,
Aramızı bozuşuna yanarım.

Canıma kasdettin ele uyup da,
Eğnimdeki libasları soyup da;
Musalla taşına beni koyup da,
Mezarını kazışına yanarım.

Bu yara Fehmi'nin kırdı belini,
Ne belli şimdinin kızı, gelini;
Şu dünyanın ahvalini, halini,
Görmeyip de sezişine yanarım.

Sabahtan kalktım ki güller açılmış,
Elvan elvan çiçeklere yanarım;
Kokuları her tarafa saçılmış,
Elvan elvan çiçeklere yanarım.

Kimisi kırmızı, kimisi sarı,
Konar dallarına bal yapar arı;
O da benim gibi çok sever yarı,
Elvan elvan çiçeklere yanarım.

Yere boyun eğen menekşe derler,
Sümbüller uzanmış güneşe derler;
Ne güzel donandı dört köşe derler,
Elvan elvan çiçeklere yanarım.

Yarim gibi yanağında hali var,
Baktım gerdanında sırma teli var;
Zikir indirecek ince beli var;
Elvan elvan çiçeklere yanarım.

Çok bağladım yaşlarımı silmedin,
Geldi geçti bir dem olsun gülmedim;
Lale midir, ıtır mıdır bilmedim,
Elvan elvan çiçeklere yanarım.

Bazan ağlatırsa, bazan güldürür,
Bazan sağ gezdirir, bazan öldürür;
Bize nazlı yarden haber bildirir,
Elvan elvan çiçeklere yanarım.

İlkbahar gelince topraktan çıkar,
Güzel kokusunu kalbime çakar;
Aşkın kemendini boynuma takar,
Elvan elvan çiçeklere yanarım.

Fehmi der ki, turna gelir, kaz gelir,
Niçin bu çiçekler benden vaz gelir;
Beklerim yolları belki tez gelir,
Elvan elvan çiçeklere yanarım.

Bugün ben bir güzel gördüm,
Aşkına düştüm, yanarım,
Bağlandım gönlümü verdim,
Canımdan geçtim, yanarım.

Orta boylu, beli ince,
Bayıldım onu görünce,
Elinde gülleri gonca,
Ben buna şaştım, yanarım.

Teller dökülmüş gerdana,
Salınıp geldi meydana;
Leblerinden kana kana,
Sulardan içtim, yanarım.

Daha ne gelecek sere,
Vergi değil bindc bire;
Halden bilmez kimselere,
Derdimi açtım, yanarım.

Leşkerleri yara yara
İşlerimiz bindi zara;
Düşman kolay düşmez tora;
Fazla savaştım, yanarım.

Alamadım o kaleyi,
Çekemedim bu çileyi;
Öyle bir gözü clayı,
Bırakıp kaçtım, yanarım.

Uğrunda dökem kanımı,
Bulur muyum cananımı?
Alev sarmış dört yanımı,
İçinde piştim, yanarım.

Fehmi, kalkmaz kollarımız,
Zehir oldu ballarımız;
Sarpa düştü yollarımız,
Ardından koştum, yanarım.

Amanın ağalar, amanın beyler,
Gece, gündüz ben Leyla'mı ararım.
Ondan başka gönlümüzü kim eğler,
Gece, gündüz ben Leyla'mı ararım.

Dağda mı, taşda mı, kırda mı, bilmem,
Derin derede mi, yarda mı bilmem,
Acep orada mı, burda mı bilmem,
Gece, gündüz ben Leyla'mı ararım.

Kalem kaşlarının yoktur emsali,
Bilmeyiz cihanda var mı misali,
Bir dalını değmez dünyanın malı
Gece, gündüz ben Leyla'mı ararım.

Uzun yola düştüm gidem boyuna,
Yolumuz uğrar mı dostun köyüne,
Ben, yanar ağlarım kimin neyine,
Gece, gündüz ben Leyla'mı ararım.

Şu dünyada eli değse elime,
Şal kuşak edem de takam belime,
Tatlı şiirleri geldi dilime,
Gece, gündüz ben Leyla'mı ararım.

Ceylan bakışları yandırır beni,
Şükrolsun dinimiz, Muhammed dini,
Bilmem ki kanıma kaynar mı kanı,
Gece, gündüz ben Leyla'mı ararım.

Gerdanında sıra benler sayılmaz,
Meleğim, bu kadar cana kıyılmaz,
Sevmesinden, sarmasından doyulmaz,
Gece, gündüz ben Leyla'mı ararım.

Kışın dağ başında yılan olur mu?
Gerçeğin içinde yalan olur mu?
Fehmi'nin derdinden bilen olur mu?
Gece, gündüz ben Leyla'mı ararım.

İster zarar olsun, ister kar olsun,
Geçen günlerimden bir gün ararım.
İster kolay olsun, ister zor olsun,
Geçen günlerimden bir gün ararım.

Ne bostan isterim, ne bağ isterim,
Ne sahra isterim, ne dağ isterim,
Ne şerbet isterim, ne yağ isterim,
Geçen günlerimden bir gün ararım.

Ne yayla isterim, ne çöl isterim,
Ne keman isterim, ne yay isterim,
Ne sümbül isterim, ne gül isterim,
Geçen günlerimden bir gün ararım.

Ne ördek isterim, ne kaz isterim,
Ne bahar isterim, ne yaz isterim,
Ne kaval isterim, ne saz isterim,
Geçen günlerimden bir gün ararım.

Ne varlık isterim, ne mal isterim,
Ne kaftan isterim, ne şal isterim,
Ne altun isterim, ne pul isterim,
Geçen günlerimden bir gün ararım.

Ne koyun isterim, ne yaz isterim,
Ne tepe isterim, ne düz isterim,
Ne gelin isterim, ne kız isterim,
Geçen günlerimden bir gün ararım.

Ne şahin isterim, ne kuş isterim,
Ne duman isterim ne kış isterim,
Ne toprak isterim, ne taş isterim,
Geçen günlerimden bir gün ararım.

Fehmi der ki, gençlik ne güzel imiş,
İhtiyarlık sarı bir gazel imiş;
Muhabbet, sevgiden hep ezel imiş,
Geçen günlerimden bir gün ararım.

-285-

Yar yar diye yılanlara sarıldım,
Gönül eğlencesi bir yar aradım,
Şu cihanda gezе gezе yoruldum,
Kendime münasip şikar ararım.

Haber anlatamam gönül kuşuna,
Benim ile durmuş yol savaşına,
Gele gele geldim gölün başına,
Suların dibine bakar ararım.

Çok dolandım bulamadım eşimi,
Diz üstüne koyamadım başımı,
Can ile sevecek can yoldaşımı,
Bulanık sel gibi akar ararım.

Aşkım dert değil size saçamam,
Halden bilmeyene derdim açamam,
Kanatlarım yoktur fazla açamam,
Şu daldan, şu dala çıkar ararım.

Doldu yüreğime sonsuz bir sancı,
Kimsenin derdime yoktur ilacı,
Ne bahçıvan koydum, ne de ormancı,
Hepsine derdimi döker ararım.

Ne düz ova koydum, ne ulu cebel
Yaramdan anlarsan Lokman'ım gel gel,
Bana gül dememiş ezelden ezel,
Kendimi odlara yakar ararım.

Yeni çiçek açmış yar bulunur mu?
Ağustos ayında kar bulunur mu?
Altmış beşten sonra yar bulunur mu?
Sazı omuzuma takar ararım.

Fehmi der ki, düşünmedim bu işi,
Bilmedim başıma gelecek kışı,
Uyuduktan sonra gördüm bu düşü,
Daha bundan geri ne kar ararım.

-286-

Aman ey ağalar, aman ey beyler,
Ben düşmüşüm kısmetimi ararım,
Deli gönül beni söyletir eyler,
Hiç kimseye karşı yoktur zararım.

Felek beni vurdu sol tarafımdan,
Dağlar erir gider yanar ahımdan,
Düşmanlar çevirmiş her tarafımdan,
Bir yana kaçmağa yoktur kararım.

Yanarsam ateşe beyhude yanmam,
Sizin gibi ben dünyaya aldanmam,
Cahil kimselerin sözüne kanmam,
Lafın gerçek olduğunu sorarım.

Duman bastı bakmaz oldum bir yana,
Çok nebiler geldi, ıssız bu hana,
Nazlı yari geri verseler bana,
Tel tel eder saçlarını tararım.

Evli kimselere selam verilmez,
Kırk naz ile karşısında durulmaz,
Bir hükümdar olsa bunca kurulmaz,
Yar diyerek gonca gülü sararım.

Şu cihanın bir zevkini görmedim,
Geçti fırsat muradıma ermedim,
Ben fani dünyaya gönül vermedim,
Fehmi der ki kaderime sayarım.

Yüreğimde kederim var,
Gamlıyım dostlar, gamlıyım,
Bu ne çirkin kaderim var,
Gamlıyım dostlar, gamlıyım.

Babam da çekti bu derdi,
Kendi gitti bana verdi;
Yalnız değil, herkes gördü,
Gamlıyım dostlar, gamlıyım.

Şansım kara, bahtım kara,
Yaralarım sıra sıra;
Geçmedi sözüm o yara,
Gamlıyım dostlar, gamlıyım.

Durmaz yanar içim benim,
Nedir bilmem suçum benim;
Çekilmedi göçüm benim,
Gamlıyım dostlar, gamlıyım.

Doldu ciğere sızılar,
Kara yazılmış yazılar;
Gönül ahreti arzular,
Gamlıyım dostlar, gamlıyım.

Bu ne yırtık bu ne yama,
Derman bulunmaz yarama;
Akıl yoktur, gözler ama,
Gamlıyım dostlar, gamlıyım.

Ah çekerim gündüz, gece,
Kimse bilmez halim nice;
Kötüye gitti, gittikçe,
Gamlıyım dostlar, gamlıyım.

Fehmi der ki, budur halim,
Birer birer söyler dilim;
Bundan hayırlıdır ölüm,
Gamlıyım dostlar, gamlıyım.

Eller güler oynar, ben melül kaldım,
Neden benim bahtım kara tabibim,
Bir uçsuz bucaksız denize daldım,
Nedir bu derdime çare tabibim.

Gez dağları ovaları derceyle,
Gördüğün her şahsa halimi söyle,
Giden yolcuları yolundan eyle,
Derdime bir derman ara tabibim.

Yok mudur merhamet, yok mudur gayret?
Bu nasıl usuldür, bu nasıl adet?
Belki Hakk'tan ola bize bir medet,
Yandı yürekciğim nara tabibim.

Sana bir söz diyem eğme kaşını,
Firkatli yaz, mektubumun başını,
Pul diyerek bas gözümün yaşını,
Götür arzuhalim yara tabibim.

Muhabbet bağına girdim gireli,
Durağım ordadır geçmem ileri,
Vefasız bir yara gönül vereli,
Açıldı sinemde yare tabibim.

Felek hançer ile bağrımı deldi,
Bir yanı ağladı, bir yanı güldü,
Göçümün vaktidir, hani kim geldi?
Yükümü kayimce sara tabibim.

Kan ağlarım üç zalimin elinden,
Ayrılıktan, yoksulluktan, ölümden,
Bir gün gelir kavrar ince belimden,
Karışır güllerim hara tabibim.

Fehmi der ki, aklım gitti zay oldu,
Aktı gitti çeşmim yaşı çay oldu,
Kervanım kalkalı tam bir ay oldu,
Uğradı başımız dara tabibim.

Yaram derin yara ağlar gezerim,
Ararım derdime dermân tabibim.
Kesildi takatım candan bezerim,
Böyle mi yazılmış ferman tabibim?

Geçen günlerimi daha göremem,
Elim varmaz güllerimi deremem,
Bir yana gitmeye karar veremem,
Kaplamış yolları duman tabibim.

Kırılmış sefilin kanadı, kolu,
Sarpa düşürdüler gittiğim yolu,
Dökemem derdimi gözlerim dolu,
Münkir karşımızda yaman tabibim.

Viran oldu muhabbetin bağları,
Kar olmuş aşılmaz yüce dağları,
Ararım bulamam eski çağları,
Savruldu gönlümde harman tabibim.

O bir şahin idi kafesten uçtu,
Gittikçe yolumuz enginc düştü,
Bu sabır Eyyüb'ün sabrını geçti,
Yükseldi göklere aman tabibim.

Aşkın yüreğimde severim seni,
Darda bırakmazsın seni seveni,
Hoyratlar elinde soldurma beni,
Canım, başım sana kurban tabibim.

Ah çeker elimden, çektirme ahı,
Ben ben gibi bahtı siyahı,
Gelmişim kapına şahların şahı,
Cefalar içinde bu can tabibim.

Fehmi der ki bana oldu olacak,
Bu yalancı dünya kime kalacak?
Herkes ettiğini kendi bulacak,
Almış dört yanımı düşman tabibim.

Vatanım bir yanda, ben de bir yanda,
Her taraf yabancı burda garibim.
Belki bir kahvede, belki bir handa,
Pulum yoktur, elim darda garibim.

Gurbette garibin halin sormazlar,
Ölse bile mezarına varmazlar,
Yıkayıp da namazına durmazlar,
Düşmüşüm çaresiz derde, garibim.

Eğer yoksa koynumuzda paramız,
Açılır yürekte derin yaramız,
Günler zindan olur, söner çıramız;
Düşünür mü bizi yar da garibim?

Karşıma çıkıp da belimi kırma,
Zehirli hançerin sineme vurma;
Ben de kardeşinim uzakta durma,
Bir Tanrı selamı ver de, garibim.

Kesilmez garibin gözünün yaşı,
Ya çalı, ya diken bir mezar taşı;
Beyaz çarşaf giymiş dağların başı,
Bir yolum kapanmış, bir de garibim.

Koklarım, koklarım kokmaz gülleri,
Ötüşmez bağında şen bülbülleri;
Nice bir dolaşam gurbet elleri?
Hele bir halimi sor da, garibim.

Dağların başında kaba yel eser,
Boz duman çökerse yolları keser;
Şimdi eşim, dostum hep bana küser,
Sual eylemezler nerde garibim?

Söz ile gezilmez dağı, ormanı,
Kendisine kalsın köşkü, meydanı;
Fehmi'nin başından çıkar dumanı,
Divane gezerim, serde garibim.

Vardım Adem ile girdim cennete,
Bir zaman orada karar eyledim;
Akıl ermez Hakk'tan gelen hikmete,
Çıktım o makamdan, zarar eyledim.

Mel'un şeytan sebep oldu bu işe,
Uğrattı yolumu dumana, kışa;
Her tarafı, yedi iklim, dört köşe;
Geldim şu dünyaya ne kar eyledim.

Nice peygamberler saklardı beni,
Durmadan her daim yoklardı beni;
Bazan güller gibi koklardı beni,
Sönmez mumlarımı yanar eyledim.

Yedi derya geçtim gemisiz, salsız,
Yürüdüm denizde budaksız, dalsız;
Yüzdüm o suları kanatsız, kolsuz,
Hemen bir kıyıda kenar eyledim.

Üzerime yağmur yağdı, kar yağdı,
Bir dem bulut oldu, bir dem gün doğdu;
Kargayı gördüm ki deveyi sağdı,
Vurdum kafasını naçar eyledim.

Eğlendim orada bir zaman kaldım,
Buldum sandalımı ummana saldım;
Düşman leşkerinden öcümü aldım,
Kırdım, yerlerini pür-nar eyledim.

Sağa koştum, sola koştum düşmana,
Başımdan ayağa belendim kana;
Gel diye seslendim şah-ı merdana,
İmdadıma eriş, Haydar eyledim.

Sultanlar sultanı sensin Allah'ım,
Zalimler elinden yükselir ahım;
Fehmi der ki nedir benim günahım?
Kendimi dünyadan bizar eyledim.

Yıl az kaldı on dördüncü asıra,
Zengin olup, mal kıymeti bilmedim,
Pişman oldum işlediğim kusura,
Arı olup bal kıymeti bilmedim.

Kalpte güzel bir güzele vurgunum,
Düşman olan münkirlere dargınım,
Yalçın kayalarda gezdim yorgunum,
Dağa düştüm yol kıymeti bilmedim.

Keder sardı bizi gaylemiz çoktur,
Olur olmaz sözden karnımız toktur,
Uçamam havaya kanadım yoktur,
Bir kuş olup, dal kıymeti bilmedim.

Kaçırdım gençliği, geçmez elime,
Ömrüm gitti, hasret kaldım ilime,
Keçinin kılını sardım belime,
Yiğit olup, şal kıymeti bilmedim.

Arzum kaldı, kaşlarının yayında,
Rağbet yoktur, yoksulunda, bayında,
Haziran gelmeden bahar ayında,
Bülbül olup gül kıymeti bilmedim.

Gülmedim dünyada karadır yazım,
Çalındı kavalım, çalındı sazım,
Ne şahinim, ne doğanım, ne kazım,
Ördek olup, göl kıymeti bilmedim.

Bilmem uslu muyum, bilmem ki, deli,
Bizim gibi coşmaz baharın seli,
Aşık olanların perdede eli,
Şair olup, tel kıymeti bilmedim.

Bir lokma verdiler, Fehmi ye diye,
Böyle mi gelmişti bize hediye?
Seher vakti çağırdılar kalk diye,
Erken kalkıp yel kıymeti bilmedim.

-293-

Bir damla su idim, bir top et oldum,
Anaının rahminde meydana geldim.
El ayak yapıldı hep tamam oldum,
Hüda'mın emriyle bu cana geldim.

Pişirdiler cesedimi tuz ile,
Sardı beni bağladılar bez ile,
Uyuttular tatlı, tatlı söz ile,
Ne güzel aydınlık cihana geldim.

Elin kolum bağlı kundak içinde,
Oldum şaki bülbül şen bağ içinde,
Mor çiçekler gibi çanak içinde,
Yaprağım açacak zamana geldim.

Bilmezdim kendimi başka bir halde,
Civciv kuşlar gibi gezerim dalda,
Hiç sözüm yok idi, malda, melalda,
Her iki kapılı bir hana geldim.

Bir müddet süründüm gezdim dört elli,
Ellerimin izi yerlerde belli,
Oldum şeker gibi, tatlı bir dilli,
Akıl büluğ oldum, beyana geldim.

Neler geldi, neler geçti başımdan,
Tat bulmadım, ekmeğimden aşımdan,
Ayrı düştüm yarenimden, eşimden,
Ey gözümün nuru ben sana geldim.

Ömür gelmiş günden güne geçmekte,
Her dakka, her saat zarar etmekte,
Vaktim dolmuş müddetimiz bitmekte,
Kapısız, bacasız zindana geldim.

Fehmi der ki, benim mihmanım sensin,
Affeyle cürmümü rahmanım sensin,
Halim nasıl olur, sultanım sensin,
İşte mahşer yeri divana geldim.

İçerime yeni bir güneş doğdu,
Sanki yeni başdan cihana geldim;
Toplanıp melekler şeytanı koğdu,
Gülşen bahçesini seyrana geldim.

Silindi kalbimin pası kalmadı,
Gitti başımızın yası kalmadı;
Kulakta münkirin sesi kalmadı,
Binip de atıma meydana geldim.

Eski vesveseyi süpürüp attım,
Tazeden muhabbet, sevgi yarattım;
Şükrolsun bu gece kaygısız yattım,
Ölmüş iken şimdi bir cana geldim.

Cin, şeytan defoldu, cadı kalmadı,
İçimde kederin adı kalmadı;
Gençlik elden gitti tadı kalmadı,
Artık bundan geri canana geldim.

Başımda bir zaman yeller esmişti,
Her taraftan amanımı kesmişti,
Dudaklar kapanıp dilim susmuştu,
Açıldı dillerim lisana geldim.

Geçti karanlıklar aydınlık gördüm,
Sıyırdım kılıncı düşmana girdim;
Artık ben gönlümü dostuma verdim,
Irmaktan vazgeçip* ummana geldim.

İsterim yok imiş bahtım karalı,
O zamandan beri yürek yaralı;
O yar uzak düşmüş benden aralı,
Ey canımın canı, ben sana geldim.

Fehmi der ki, düşmanlarım kör olsun,
Mevlanın katında yüzü hor olsun;
Cenneti bulmasın yeri nar olsun,
O zaman derler ki imana geldim.

* Irmakları geçip

Kimse kılıcıma karşı duramaz,
Kamber'im demeyen Arzu aramaz,
Ferhad'ım demeyen dağı yaramaz;
Çekip bayrağımı almaya geldim.

İnşallah olurum, bu sırra mazhar,
Çekmişler önüme yedi kat hisar,
Yıkınazsam hisarı dost bana küser;
Dönüp sağa sola salmaya geldim.

Uyanık olalım düşmana karşı,
Kesip bırakalım binlerce başı;
Murat gibi kazanalım savaşı,
Geçecek yolumu bulmaya geldim.

Bir pehlivan gördüm, süngü elinde,
Allah adı zahir olmaz dilinde;
Beş yüz kulaç kemendi var belinde,
Ya şehit, ya gazi olmaya geldim.

Sen gibi namerdin gitmem izine,
Düşmanınsın uyınam senin sözüne,
Yumarım gözümü, bakmaın yüzüne;
Başını taşlara çalmaya geldim.

Gözüm yoktur şu dünyanın malında,
Altınında, gümüşünde, pulunda,
En fazla sevdiğim dostun yolunda,
Kapında esirin olmaya geldim

Fehmi der ki, bu düşmana kim durur?
İkisi bir olmuş işi uydurur,
.....
Billahi sararıp solmaya geldim.

Münkirler yoluma tuzak kurmuşlar,
Dostun cemalini görmeye geldim;
Saf saf olup yamacımda durmuşlar,
Basıp cümlesini kırmaya geldim.

Takınıp kuşandım gürzü, kalkanı,
Bırakmam bir tane gelen düşmanı;
Allah sedaları sarsın meydanı,
Adular cengine girmeye geldim.

Çekilin bu yoldan, dostun yoludur,
Giderim gönlümce sevgi doludur;
Bilir misin bu kol kimin koludur?
Onun meclisine varmaya geldim.

Karşımda görünür yarin hayali,
Kimse bilmez içimdeki bu hali;
Kapıları al yeşile boyalı,
Eşiğine yüzüm sürmeye geldim.

Burda yanan aşık orada yanmaz,
Birisi inanır, beşi inanmaz;
Düşman orduları bize dayanmaz,
İşte çemberleri yarmaya geldim.

Bir pehlivan çıkmış, gayet yavuzmuş,
Tek başına nice ordular bozmuş;
Pilan kurup yola kuyular kazmış,
Göğsüne bir darbe vurmaya geldim.

Yedi kat zinciri yola çekmişler,
Her köşeye bir nöbetçi dikmişler;
İçecek sulara zehir dökmüşler,
Yalan mı gerçek mi sormaya geldim.

Fehmi'nin bağrını ezenler vardır,
Yolunu sapıtmış, gezenler vardır;
Halkın arasını bozanlar vardır,
Onlara nasihat vermeye geldim.

Eğer bunda beni soran olursa,
Dostun cemalini görmeye geldim,
Senin derdin nedir diyen olursa,
Çıkıp huzurunda durmaya geldim.

Sabahın seherinde erkence kalktım,
Yarin geleceği yollara baktım;
Coşkun sular gibi çağlayıp aktım,
Paylarına yüzüm sürmeye geldim.

Dünya, dünya derler, bu bir hayalmış,
Aldanan kimseler yollarda kalmış;
Dostun sarayını düşmanlar almış,
Çekip kılıcını kırmaya geldim.

Ben ona yar, o da bana yar ise,
Atalım kendimi kavga zor ise;
Karşıma çıkacak düşman var ise,
Gürzümü göğsüne vurmaya geldim.

Bir aşkın kemeri bağlı belimde,
Tekbir vardır dudağımda, dilimde;
Kalkanım kolumda, süngüm elimde,
Ah edip, meydana girmeye geldim.

Bırakmışım kazancımı, karımı,
Kimseye bildirmem ah u zarımı,
Çoktan beri özlemişim yarimi,
Açıp kollarımı sarmaya geldim.

Yare gideceğim yollar güzelmiş,
Sordum, sual ettim işler düzelmiş;
Bağban haber verdi, zamanı gelmiş;
Gonca güllerimi dermeye geldim.

Fehmi der ki, canda cananım sensin,
Yürek yarasına dermanım sensin;
Aşkına yandığım sultanım sensin,
Uğrunda canımı vermeye geldim.

Öyle bir kar yağdı gönül bağına,
Ne kürüyebildim, ne görebildim,
Bir ok dcğdi yüreğimin yağına,
Ne çıkarabildim, ne kırabildim.

Bu nasıl hışımdır, bu nasıl scldir?
Bu nasıl yağmurdur, bu nasıl yeldir?
Bu nasıl dikcndir, bu nasıl güldür?
Ne koparabildim, ne derebildim.

Bu nasıl çarşıdır, bu nasıl meydan?
Bu nasıl durumdur, bu nasıl seyran?
Bu nasıl düşmandır, bu nasıl şeytan?
Ne öldürebildim, ne sürebildim.

Bu nasıl ağlaya, bu nasıl güle?
Bu nasıl mihnettir, bu nasıl çile?
Bu nasıl sur imiş, bu nasıl kale?
Ne bir kapı bildim, ne girebildim.

Bu nasıl dumandır, bu nasıl kıştır?
Bu nasıl hayaldir, bu nasıl düştür?
Bu nasıl bcdestan, bu nasıl iştir?
Ben ne alabildim, ne verebildim.

Bu nasıl devirdir, bu nasıl zaman?
Bu nasıl merhamet, bu nasıl iman?
Bu nasıl yazıdır, bu nasıl ferman?
Ne okuyabildim, ne dürebildim.

Bu nasıl kumaştır, bu nasıl şaldır?
Bu nasıl şerbettir, bu nasıl baldır?
Bu nasıl erkandır, bu nasıl yoldur?
Ne arayabildim, ne sorabildim.

Bu nasıl Fehmi'dir, bu nasıl aşık?
Bu nasıl şimşirdir, bu nasıl kaşık?
Dosta gidcm dedim, yollar karışık,
Ne yürüyebildim ne durabildim.

Yine gelmiş benim ilc çarpışır,
Ne öldürebildim, ne yorabildim.
Bana kast etmeye fazla girişir,
Ne doldurabildim, ne vurabildim.

Canda sıkıntı var vücudum hasta,
Kimi zevke düşmüş, kimi de yasta,
Sakladım sırrımı yarene, dosta,
Ne bildirebildim, ne görebildim.

Sağımdan, solumdan yaralar aldım,
Başımı ümitsiz taşlara çaldım,
Bir vefa bilmedik yar ile kaldım;
Ne ayrılabildim, ne sarabildim.

Bize böyle gelmiş Hakk'ın fermanı,
Boşuna savurdum gitti harmanı,
Mümkünsüz, çaresiz derde dermanı,
Ne sardırabildim, ne sorabildim.

Daha bulamayız geçen çağları,
Nasıl şenelteyim viran bağları,
Karşıma dikilen karlı dağları,
Ne devirebildim, ne yarabildim.

Kapatmış yolumu, kesmiş önümü,
Yere dökmek ister kızıl kanımı,
Yavuz nefis gibi o düşmanımı,
Ne yıldırabildim, ne sürebildim.

Anlayamam dedi kodu sözleri,
Bırakamam dosta giden izleri,
Gönülde açılan mor nergisleri,
Ne sulayabildim, ne derebildim.

Geçmedi Fehmi'nin neden duası?
Esmesin başında matem havası,
O yarin giydiği türlü libası,
Ne yıkayabildim, ne serebildim.

İnişleri, düzleri hep geçirdik,
Yokuşa dayandı yollar efendim;
Sözümde yalan yok bunu da gördük,
Zehire karıştı ballar efendim.

Daha geri dönmez o giden aylar,
Değişti fikrini yoksullar, baylar;
Kesildi suları, kurudu çaylar,
Irmaklara döndü kollar efendim.

Çözülmez bu düğüm, çözemem bunu,
Başka bir şey demem dünyanın sonu;
Erkekler, kadınlar değişti donu,
Şeytanlar kolunu sallar efendim.

Yükselen yükselmiş kendi şanında,
Hani duran var mı er meydanında?
Kıymeti yok eşin, dostun yanında,
Pul değmez sattığım mallar efendim.

Bu nasıl gürz idi, kaleyi yıktı?
Bu nasıl ateşti, sinemi yaktı?
Akıl erişmedik boyalar çıktı,
Bozuldu yeşiller, allar efendim.

Kulağım duydukça belimi büker,
Yaralı bağrımı yerinden söker;
Her birisi bir tarafa baş çeker,
Uymaz birbirine kullar efendim.

Bir ok geldi, sinem seni delecek,
Düşman yamacımda durup gülecek,
Hava bozuk fırtına mı gelecek?
Oynar yavaş yavaş dallar efendim.

Fehmi, sözlerini var mı işiten?
Bu ne kıştır ellerini üşüten?
Doğruluk arama değme kişiden,
Bu yüzden tez solar güller efendim.

Kimseden kimseye yoktur merhamet,
Acayip zamana kaldık efendim.
Elbette sonunda vardır bir hikmet
Gıybete, yalana kaldık efendim.

Nicoldu baklava, nicoldu börek?
Bize nasip olmaz yüzünü görek,
Gönlümüz isterdi yağlı bir çörek,
Acı bir soğana kaldık efendim.

Her işten üzülmüş elim, ayağım,
Eridi yürekte kalmadı yağım
Kahveciyim yoktur çayım, bardağım,
Ufacık fincana kaldık efendim.

Gece, gündüz girmek ister kanıma,
Bilemem ki kastı nedir canıma?
Çağırdım bağırdım gelmez yanıma,
Yalınız bir cana kaldık efendim.

Çok nazlıdır huzuruna varmadım,
Bağban oldum dost bağına girmedim,
Yel dokunmuş güllerini dermedim,
Bu yıl mihricana kaldık efendim.

Bizim kara talih uykuda yatar,
İsterise beni de yardan atar,
Yüklenmiş develer, çekilmiş katar,
Boşalmış meydana kaldık efendim.

Borcun düşüncesi serden gitmedi,
Ektiğim tohumlar yerde bitmedi,
Tarlalar kurumuş demir tutmadı,
Gelecek harmana kaldık efendim.

Eller de sanar ki kedersiz gezer,
Kalemsiz, kağıtsız yazılar yazar,
Fehmi bu düğümü arifler çözer,
Sonraki kervana kaldık efendim.

Ben usta görmedim üstad olamam,
Memnunum sözüne, varol efendim;
Siz gibi samimi bir dost bulamam,
Memnunum sözüne, varol efendim.

Abdullah Beyime yazarım destan,
Artık bizim eller bağ ile bostan;
Bize merhabalar samimi dosttan,
Memnunum sözüne, varol efendim.

Güzel Şemikler'dir şimdi durağın,
Olabilir miyim senin çırağın?
Elbet yazdığımı duyar kulağın,
Memnunum sözüne, varol efendim.

Mehmet Akif gibi şanlı değilim,
Günler geçti, delikanlı değilim;
Köroğlu gibi de ünlü değilim,
Memnunum sözüne, varol efendim.

Hacı Baba'ya da selamlar olsun,
Kalbime ziyade muhabbet dolsun;
Bari ben gülmedim ahbaplar gülsün,
Memnunum sözüne, varol efendim.

Güzel Şemikler'e yakındır gelmem,
Kendi bildirmezse ben bir şey bilmem;
İlkinden gülmedim, sonunda gülmem,
Memnunum sözüne, varol efendim.

Methini vermiştim güzel İzmir'in
Fırsat elde iken bir devran sürün;
Bize de bir kazanç yolu gösterin,
Memnunum sözüne, varol efendim.

Girmişiz kardeşim doğru bir yola,
O yol gide gide dostunu bula;
Fehmi cevap verir, Abdullah Mol'a,
Memnunum sözüne, varol efendim.

Göğün, yerin hakimisin,
Derdime derman efendim;
Her yaranın hekimisin,
Merhem et aman efendim.

Dönmüşler dalsız ağaca,
Yazık imana muhtaca;
Hani karı, hani koca?
Bu nasıl zaman efendim?

Kimisi düşmüş mihnete,
Kimisi kalmış minnete;
Kapılmışlar bir illete,
Bu işler yaman efendim.

Bire alan, ona satar,
Kazancına hile katar,
Merhameti elden atar,
Bozulmuş cihan efendim.

Şu dünyada ne kar eder?
Bilmem nerde karar eder;
Her işinde zarar eder,
Bunlara uyan efendim.

Bu ne sargı, bu ne yara?
Bulunur mu buna çare?
Gelse günde yüz bin lira;
Kalmamış doyan efendim.

Yolunda can ile serim,
Kul yanında yok değerim;
Aşk ile seni severim,
Kalbimde imihman efendim.

Fehmi, para etmez sözün,
Şükreyle ki görmez gözün;
Parmak kısa tırmak uzun,
Bu da bir nişan efendim.

Bu dünya bir karar olmaz demişler,
Bugün gülen, yarın ağlar efendim;
Gönül çiçekleri solmaz demişler,
Döker yaprağını bağlar efendim.

Ne turnası kalır, ne kazı kalır,
Ne şahini kalır, ne tazı kalır;
Ne yeşili kalır, ne bozu kalır,
Alır dumanını dağlar efendim.

Asiyab döner mi suyu gelmezse?
Sarpa düşer garip yolu bilmezse;
Kul perişan olur işe gelmezse,
Kesilir dört yandan yollar efendim.

Aşık olam dersen bu sözüm sana,
Bir iş yapma danışmadan ustana;
Ateş salınırsa bir şehristana,
Söndüren olmazsa yanar efendim.

Bir saymazlar geda ile zengini,
Sümbül hiç tutar mı gülün rengini?
Binde bir tanesi bulmaz dengini,
Gözlerimin yaşı çağlar efendim.

Arılar bal yapar kendisi yemez,
Zamanı gelince çalışmam demez;
Müminin miracı beş vakit namaz,
Yapmazsam canıma zarar efendim.

Dili konuşmaz ki dosta yalvara,
Olanı, biteni atar kenara;
Ne zaman ki başı düşerse dara,
Derdine bir derman arar efendim.

Fehmi der ki, bir gün geçer giderim,
Ecel şerbetini içer giderim,
Yakasız gömleği biçer giderim,
Başucuma baykuş konar efendim.

Bir yiğit ki derde düçar olursa,
Derdine bir derman arar efendim;
Varlığın yitirip düzde kalırsa,
Yarasını kimler sarar efendim?

Ayrı düşer vatanından, ilinden,
Koklayamaz sümbülünden, gülünden;
Neler çeker ayrılığın elinden,
Kocaman dağları yarar efendim.

İsterse bay olsun, isterse geda,
Eşinden, dostundan olursa cüda;
Yazı, dağ ve yabanda, sahrada,
Gelenden geçenden sorar efendim.

Der ki, acep sonum nasıl olacak?
Sarı gazel gibi benzim solacak,
Bilse ki, derdine derman bulacak;
Demir kapıları kırar efendim.

Katar kendisini esen yellere,
Gider duyulmadık garip illere;
Şaşkın ördek gibi düşer göllere,
Eylemez bir yerde karar efendim.

Geçilir mi karlı dağın arası?
Sel fazla gelince coşar deresi;
Eylenmez dünyada gönül yarası,
Gittikçe ciğeri sarar efendim.

Lokman Hekim gelse çare bulamaz,
Dolaşır deryada kara bulamaz;
Kaçıp kurtulacak ara bulamaz,
Eyler kendisine zarar efendim.

Fehmi der ki, böyle gider temelli,
Kendi kendisine verir teselli;
Ne iz belli olur, ne de yol belli,
Bilmem ki nereye varır efendim?

Gönül gibi nazik nesne bulunmaz,
El değmemiş yerde yaşar efendim,
Yüz bin ok vursalar bağrı delinmez,
Kaynar sular gibi taşar efendim.

Bir an destan olur dilden dillere,
Ördek gibi konar gölden göllere;
Eğri büğrü döner, akar çöllere,
Bahar seli gibi coşar efendim.

Bir elinde deste deste gülü var,
Bir elinde sarı sırma teli var;
Eksilmez, başında sevda yeli var,
Güzeller peşine koşar efendim.

Ne dağ karşı gelir, ne çam ormanı,
Birbirine katar tozu, dumanı,
Oynar damarlarda al kızıl kanı,
Yalçın kayalardan aşar efendim.

Sevgi gider kalbindeki gam olur,
Dertler büyük üzerine zam olur;
Dağlardan çekilir gün akşam olur,
Deli gönül yoldan şaşar efendim.

Tepe kayıp olur, düz kayıp olur,
Cılğalar görünmez iz kayıp olur;
Karanlıkta yollar tez kayıp olur,
Büyükçe bir yardan düşer efendim.

Bir harman misali savrulur gönül,
Selvi kavak gibi devrilir gönül;
Şişte kebap gibi çevrilir gönül,
Yanar ateşlerde pişer efendim.

Mecnun gibi dağ başında kışlarım,
Leyla Leyla demesine başlarım;
Fehmi der ki, ben de günah işlerim,
İnsanoğlu derler, beşer efendim.

Daha senden başka kimim var benim,
Od düşmüş içime, yanar efendim,
Gen dünya başıma şimdi dar benim,
Dert derdin üstüne, biner efendim.

Baksana yüzüme, gözlerim yaştır,
Ellere yaz bahar, bana mı kıştır?
Bu nasıl alemdir, bu nasıl iştir?
Devir böyle gitmez, döner efendim.

Rengini değişmiş yeşiller, allar,
Kaba poyraz eser, dağları sallar;
Geceler karanlık görünmez yollar,
Yoktur elimizde fener, efendim.

Kış günü tipide yola çıkılmaz,
Yaslı kimselere çiçek takılmaz;
Yüce dağ başında şamdan yakılmaz,
Yel çalar, mumları söner efendim.

Kimi zengin olmuş, kimisi naçar,
Kimi dört tarafa mücevher saçar;
Kimi dağı deler, dağdan yol açar,
Herkeste bir türlü hüner efendim.

İnceden inceye halkı süzenler,
Nalların altında taşlar ezenler;
Benim deyip, at boynunda gezenler,
Bir gün atlarından iner, efendim.

Dünyada öğütten almayan kimse,
Nefsin yakasını salmayan kimse;
İlim denizine dalmayan kimse,
Şeytanın sözüne kanar, efendim.

Fehmi der ki, böyle midir kaderim?
Dolmuş içerime gamım, kederim;
İlim ilim diye, ölür giderim,
Baykuş baş taşıma konar, efendim.

Dallar sallandıkça meyve dökülür,
Fırtına vakitsiz eser efendim.
Bu gidişle nice beller bükülür,
Yara giden yolu keser efendim.

Tepeler kan ağlar hava bozulmuş,
Bütün yaylaların çiçeği solmuş,
Dağlardaki duman ovaya dolmuş,
Elbette kar gelir basar efendim.

Aldanmıştır yoldan geri kalanlar,
Zarardadır el malını çalanlar,
Milleti soyup da rüşvet alanlar,
Yediğini bir gün kusar efendim.

Doğru göremedim binde birini,
Sardı yüreğimi derdin derini,
Durmuş ortalıkta satar şerini,
O da ölümüne susar efendim.

Saraylar yaptırır durmaz özenir,
Elinden gelse de göğe uzanır,
Helal, haram demez para kazanır,
Gün gelir dünyaya küser efendim.

Gözü kördür karşısını göremez,
Hiç kimsenin hasbihalin soramaz,
Bir yoksula bir tek pulu veremez,
Avcunun içinde kısar efendim.

Halkın vebalini alır boynuna,
Akıl ermez delilerin oynuna,
Hemen çalar, çırpar sokar koynuna,
Olamaz bir işe mazhar efendim.

Fehmi'nin sözünden bilene göre,
Belki cevahirdir alana göre,
Aşk gölü derindir dalana göre,
Acep neler görür bu ser, efendim.

Boş bardak elimde karşına geldim,
Kerem et susuzum doldur efendim,
Kölenim reddetme kapından beni,
Tükenmez gerisi boldur efendim.

Nasıl ayrılayım dostun izinden,
Bir sabah güneşi doğmuş yüzünden,
Doyum olmaz sohbetinden, sözünden,
Leblerinden akan baldır efendim.

Göster cemalini sevdiğim bana,
Ezel ezelinden aşığım sana,
Düştüğüm çığırdan çıkmam bir yana,
Senin gösterdiğin yoldur efendim.

Sözden almayana sözüm yok benim,
Çulhada dokunmuş bezim yok benim,
Dağlar zümrüt olsa gözüm yok benim,
Dünyada kalacak maldır efendim.

Nice pehlivanlar kılmadı karar,
Nice şairanlar kıldı zar ü zar,
Nice hanümanlar eyledi zarar,
Altını, gümüşü puldur efendim.

Geldi mi dünyanın ahir zamanı?
Göğe çıkar mahzunların amanı,
Münkir münafıklar sardı dört yanı,
Çek de kılıcını saldır efendim.

Kimi içki içer, kimi kumarda,
Kimi fitne ficur, kimi hovarda,
Türlü türlü kanlar gezer damarda,
Ortadan fesadı kaldır efendim.

Fehmi der ki, kimse bakmaz sözüme,
Yolum çetin gelen olmaz izime,
Kör değildir, kör demeyin gözüme,
Söyleyen divane kuldur efendim.

Şair şiirinde demişsin ama,
Kılıbık değilim, kazak erkeğim.
Halkın cümlesini kılıbık sanma,
Kılıbık değilim, kazak erkeğim.

Ölsem de dünyada korkmam karıdan,
Uzağa kaçarım benzi sarıdan,
Onlara gülerim bakıp geriden,
Kılıbık değilim, kazak erkeğim.

Kendimi ebedi kılıbık saymam,
Adımı, şanımı cihana yaymam,
Başımı kılıbık yoluna koymam,
Kılıbık değilim, kazak erkeğim.

Kılıbık kimsenin gitmem izine,
Bakınam onun sohbetine, sözüne,
Dayanamam ben karının nazına,
Kılıbık değilim, kazak erkeğim.

Kılıbık kimsenin katına varmam,
Bir saniye desen yanında durmam,
O yola gidip de kendimi yormam,
Kılıbık değilim, kazak erkeğim.

Yüze güler seni yardan uçurur,
Zehir karıştırır suya içirir,
Bu gidiş dünyadan seni göçürür,
Kılıbık değilim, kazak erkeğim.

Öyle hanım var ki, evliya gibi,
Dalsan da bu gölün bulunmaz dibi,
Kötülerdir kötü işin sebebi,
Kılıbık değilim, kazak erkeğim.

Fehmi senin sözün bilen olur mu?
Acep dediğine gülen olur mu?
Bu derde bir ortak olan olur mu?
Kılıbık değilim, kazak erkeğim.

-311-

Her arifim diyen arif olamaz,
Arif isen gel meydana sevdiğim,
Değme aşık maşukunu bulamaz,
Emrah gelmiş Selvihan'a sevdiğim.

Basma dostun bahçesine iz olur,
Yeller eser gonca güller toz olur;
Al, yeşile çok bürünme söz olur,
Güzel isen çık seyrana sevdiğim.

Gözleri sürmeli, kaşlar karadan,
Methetmiş yaratmış seni Yaradan,
Bir kaç engeller var, gitsin aradan,
Cefalar çektirme cana sevdiğim.

Eğer aşık isen maşukun tanı,
Severim sevgime sevgi katanı;
Gönül sarayının sensin sultanı,
Kanın kaynamaz mı kana sevdiğim?

Kadir bilmeyenin peşine düşmem,
Hoyratlar elinden bir kadeh içmem;
Dünya düşman olsa ben senden geçmem,
Allah için dön bu yana sevdiğim.

Her soysuza kumaşımı satamam,
İpeğimi kara kıla katamam,
Geceler geçer de uyku yatamam,
Seher vakti yar uyana sevdiğim.

Aşık olan yanar aşkın narına,
Bel bağlamaz şu dünyanın varına;
Yazık olur kavuşmazsa yarına,
Kavuşmak isterim sana sevdiğim.

Bir gün Fehmi makamına yaslanır,
Böyle kalmaz, deli gönül uslanır;
Gel gel diye dostum bana seslenir,
Acep der mi, gel divana sevdiğim?

İkimiz de bir murada ermedik,
Sen kocadın, ben kocadım sevdiğim;
Tatlı tatlı eli ele vermedik,
Yürümedik adım adım sevdiğim.

Eşin gitti, sen de kaldın ben gibi,
Söylerim ağlarım ben de sen gibi;
Geçti günlerimiz yaslı gün gibi,
İnce belden saramadım sevdiğim.

Yüreğimde yağ kalmadı, erimiş,
Akarsular gibi akıp yürümüş;
İkimizin tesellisi bir imiş,
Hiç kimseye yaramadım sevdiğim.

Cefa yapmak yakışmazdı şanına,
Nasıl girdin aşığının kanına?
Kusur bende, gelemedim yanına,
Hatırını soramadım sevdiğim.

Bir tas su içmedim nazik elinden,
Kader kılıcını çalmış belinden;
Koklamak istedim gonca gülünden,
Bağlarına varamadım sevdiğim.

Tebdil olup kapı kapı gezmedim,
Düşmanların kafasını ezmedim;
Kerem gibi düğmelerin çözmedim,
Libasların soyamadım sevdiğim.

İkimiz de bir yatağa yatıp da,
Dünya gailesini silip atıp da;
Bir can gibi canı cana katıp da,
Baş yastığa koyamadım sevdiğim.

Fehmi der ki, karışayım sellere,
Bazan dumanlara, bazan yellere,
İsmimi düşürem dilden dillere,
Lakin sana kıyamadım sevdiğim.

Yolunda zahmetler çekip,
Gelin canana gidelim;
Sular gibi terler döküp,
Gelin canana gidelim.

Bu gafletten uyanıp da,
Aşkına düşüp yanıp da;
Bir kapıya dayanıp da,
Gelin canana gidelim.

Tekbir ile, zikir ile,
Hakka doğru fikir ile;
Dilimizde şükür ile,
Gelin canana gidelim.

Yolu görsün gözlerimiz,
Yansın gitsin özlerimiz;
Belki geçer sözlerimiz,.
Gelin canana gidelim.

Derin olmadan yaralar,
Lokman bulamaz çareler;
Geçip ırmaklar, dereler,
Gelin canana gidelim.

Odur dertlerin dermanı,
Odur soracak yaranı;
Onunla bozma aranı,
Gelin canana gidelim.

Aksın gözümün yaşı,
Yansın bağrımızın başı;
Nefs ile edip savaşı,
Gelin canana gidelim.

Fehmi, böyle düşme nara,
Gönülden bir sağ bir ara;
Sen onu kendinde ara,
Gelin canana gidelim.

Gelin cem olun ahbaplar,
Dosta gidelim, gidelim.
Aşk ile dolun ahbaplar,
Dosta gidelim, gidelim.

Aşıklar sevmez dünyayı,
Ömür gitmesin havai,
Yükledikçe boz deveyi,
Dosta gidelim, gidelim.

Ciğer dağlansın odlara,
Orada yanmasın nara,
Kendimizi yora, yora,
Dosta gidelim, gidelim.

Çekmeyelim yolda cefa,
Delildir bize Mustafa,
Sürmeliyiz orda sefa,
Dosta gidelim, gidelim.

Dilim söyler, gözüm ağlar,
Engel olmaz bize dağlar,
Yolcular sel gibi çağlar,
Dosta gidelim, gidelim.

Kokmalıyız güller gibi,
Esmeliyiz yeller gibi,
Tozmalıyız beller gibi,
Dosta gidelim, gidelim.

Gece gündüze karışsın,
Küskün var ise barışsın,
Bu can, devlete erişsin,
Dosta gidelim, gidelim.

Fehmi daha sözün var mı?
Dalına bülbül konar mı?
Bugün yarına uyar mı?
Dosta gidelim, gidelim.

-315-

Çoktur bizim günahımız,
Gelin Allah'a dönelim.
Göklere çıkar ahımız,
Gelin Allah'a dönelim.

Bu fırsat gidecek elden
Kesmeyelim şükrü dilden,
Sıdk ile can ü gönülden,
Gelin Allah'a dönelim.

Şeytan bizim düşmanımız,
Hakka çoktur isyanımız,
Ceza görmeden canımız,
Gelin Allah'a dönelim.

Gerek yoksul, gerek gani,
Boşa geçirmeyin günü,
Bu dünya fanidir fani,
Gelin Allah'a dönelim.

Melek-i mevt yetişmeden,
Yürek yanıp tutuşmadan,
Güneş gedikten aşmadan,
Gelin Allah'a dönelim.

Hani senin atan, anan,
Hani can içinde canan,
Var mı gafletten uyanan?
Gelin Allah'a dönelim.

Kurtuluş yok, bize nardan,
Açık açık göğüs gerdan,
Utanın perverdigar'dan,
Gelin Allah'a dönelim.

Yar ağzını açmış bize,
Sözüm güç gitmesin size,
Sarılmadan bir ham beze,
Gelin Allah'a dönelim.

Mezarınız kazılmadan,
Baş taşımız yazılmadan,
İmam namazı kılmadan
Gelin Allah'a dönelim.

Karşımızda yavuz düşman,
Olacağız sonra pişman,
Fehmi der ki yoldan şaşmam,
Gelin Allah'a dönelim.

Gelme bu dağlara dağlar bizimdir,
Meri keklik gibi sekme güzelim;
Mor çiçekler açmış bağlar bizimdir,
El atıp çiçeği dökme güzelim.

Göllerimiz çoktur ördekler yüzer,
Bizim bu dağlarda avcılar gezer;
Geleni inceden inceye süzer,
Kimsenin belini bükme güzelim.

Nazlım ben de seni sevdim seveli,
Yitirip aklımı olmuşum deli;
Gülerdin, oynardın bunda ezeli,
Şimdi kara yaslar çekme güzelim.

Kuru dere gibi akar dursun,
Mahzun kalbimizi yakar dursun;
Ah çekip yollara bakar dursun,
Yerinden sinemi sökme güzelim.

Çekildi dağlarda duman kalmadı,
Gitti gönlümüzde güman kalmadı;
Hasretin gelecek zaman kalmadı,
Boşuna gözyaşı dökme güzelim.

Mihneti var, kederi var, derdi var,
Çobanı var, koyunu var, kurdu var;
Hırsızı var, haini var, merdi var,
Salınıp meydana çıkma güzelim.

Yapışmak isterdim eline senin,
Meftunum sevgilim, diline senin;
Aşıklar bağlanır teline senin,
Kollarını sıkı çekme güzelim.

Gider mi aradan acep bu perde?
Ben senin elinden düşmüşüm derde,
Fehmi der ki, yaram değil bir yerde,
Açık kalsın yaram dikme güzelim.

-317-

Burda seni bırakıp da gidemem,
Nere gitsem berabersin güzelim,
Saklarım koynumda, kimseye demem,
Bağımda ayvasın, narsın güzelim.

Gönülden sevgili nazlı yarimsin,
Malımsın, mülkümsün, olan varımsın,
Toruma düşürmüş bir şikarımsın,
Allah muradını versin güzelim.

İncitemem seni gülden naziksin,
Çok hasretlik çekmiş bağrı eziksin,
Bencileyin bir kaderi bozuksun,
Bana hakikatli yarsın güzelim.

Kalem kaşlarının yoktur emsali,
Bir kılını değmez dünyanın malı,
Senin aşığınım kalbim yaralı,
Güzeller içinde birsin güzelim.

Melek misin, huri misin bilemem,
Bu makamın nuru musun bilemem,
Bir garibin yari mısın bilemem,
İşimizi Mevlam görsün güzelim.

Melul melul bakışına yanarım,
Sular gibi akışına yanarım,
Göğsündeki nakışına yanarım,
Bilmem buna sen ne dersin güzelim.

Esirge kendini el nazarından,
Çok severim şu dünyanın varından,
Koru kendin şerlilerin şerinden,
Onlar bizden ırak dursun güzelim.

Cebimde gezdirem ömür boyunca,
Ezemem ben seni güllerin gonca,
Zamanın gelip de kabre koyunca,
Fehmi de birlikte girsin güzelim.

Aman karşımda durmayın,
Kızlar ben avcı değilim.
Çekip kalbimden vurmayın,
Kızlar ben avcı değilim.

İstediğiniz nedir benden?
Bu fırsat gidecek elden,
Söz vermedim size dünden,
Kızlar ben avcı değilim.

Dosta olsun feda canım,
Dökülsün bu yolda kanım,
Dertli dertli ağlayanım,
Kızlar ben avcı değilim.

Durup söz atmayın bize,
Ben meftun değilim size,
Bir gülüm var sizden taze,
Kızlar ben avcı değilim.

Yaşım oldu elli yedi,
Gitti, giden günler gitti,
Felek bana neler etti,
Kızlar ben avcı değilim.

Tozlu bir yola düşmüşüm,
Aşkın şarabın içmişim,
Billahi candan geçmişim,
Kızlar ben avcı değilim.

Halinizden bilemedim,
Derde derman olamadım,
Ben yarimi bulamadım,
Kızlar ben avcı değilim.

Fehmi'nin sevdiği sağ yar,
Sizin sevdiğiniz ağyar,
İçerimde gör neler var,
Kızlar ben avcı değilim.

Derin uykudan uyanın,
Ben size düşman değilim;
Doğru bir yola dayanın,
Yolundan şaşan değilim.

Bulmadım derdime çare,
Böyle gezerim avare;
Hem yoksulum, hem biçare,
Ben bir Alişan değilim.

Nasıl yaydır, nasıl oktur?
İçimde kederim çoktur;
Dizlerimde derman yoktur,
Bu dağdan aşan değilim.

Hani bilgim, hani fendim,
Şimdi çölden çöle indim;
Kuru derelere döndüm,
Kaynayıp coşan değilim.

Soldu benzim güller gibi,
Sustum, susmuş diller gibi;
Turna konan göller gibi,
Köpürüp taşan değilim.

Kusurum çok, düştüm dara,
Ben kendimi yaktım nara;
Kötülüğün ardı sıra,
Ebedi koşan değilim.

Yazma ile derdim bitmez,
Yanarım dumanım tütmez;
Karga konmaz, kuşlar ötmez,
Ben bağ-ı gülşen değilim.

Dağdan dağa atma beni,
Kumdan kuma katma beni;
Fehmi der, söyletme beni,
Sinem yara, şen değilim.

Bugün hazırlandım dosta gitmeye,
Kuyular kazmışlar yoluma benim,
Derdimi gidince ben* arzetmeye,
Tekmeler vururlar belime benim.

Derdim artar, yarelerim tazeler,
Hangi tabip bu yaraya tuz eler,
Şu dünyada neler çekmişim neler,
Zincirler taktılar, koluma benim.

Bu gece namerdin yurdundan geçtim,
Muhannetin çeşmesinden su içtim,
Ansızın bunların içine düştüm,
Vurdular sağıma, soluma benim.

Yar ile başbaşa verip ağlaştım,
Ne karlı dağların başından aştım,
Çark eyleyip dört köşeyi dolaştım,
Bir nasip geçmedi elime benim.

Seyahat etmekten bağrım kararmış,
Gurbet elin kahrı ömre zararmış,
Dolu vurmuş yaprakları sararmış,
Sam yeli dokunmuş gülüme benim.

Bir güzelin aşkı beni bağladı,
Od düşürüp yüreğimi dağladı,
Gözyaşlarım ırmak gibi çağladı,
Dağlar dayanamaz selime benim.

Hiç kimseye karşı sözüm kalmadı,
Dünyanın malında gözüm kalmadı,
Yandım ateşlere, közüm kalmadı,
El vurma dağılır, külüme benim.

Fehmi der ki, dertler aldı yürüdü,
Döğe döğe kara bağrım çürüdü,
Bu sene yağmur yok, suyum kurudu,
Konmadı turnalar gölüme benim.

* birer birer

-321-

Ne tarafa gitsem yollar bağlanmış,
Bir yana çıkmaya yolum yok benim;
Bir od düşmüş ciğerlerim dağlanmış,
Kırılmış kanadım, kolum yok benim.

Çok derine düşmüş yara sağalmaz,
Yüreği polatlar nasihat almaz;
Nere gitsem gözüm geride kalmaz,
Bir akçe değeri malım yok benim.

Bu nasıl iş idi geldi başıma,
Zehir düştü ekmeğime, aşıma;
Bırakın ki yanam ben ataşıma,
Alev sarmış sağım, solum yok benim.

Bu karlı dağ ne aşılmaz dağ oldu,
Durum başkalaştı böyle çağ oldu;
Çevre yanım mor sümbüllü bağ oldu.
El atacak bir tek dalım yok benim.

Bozulmuş değirmen, yoktur düzeni.
Bulamadım bu düğümü çözeni;
Gölde gördüm, kol atıp da yüzeni,
Binip yürüyecek salım yok benim.

Bundan sonra daha bir gün göremem
Geçti gitti muradıma eremem;
Yaş ihtiyar oldu devran süremem.
Yokuşu çıkmaya halim yok benim.

Feryat etsem, feryadımı duyan yok.
Doğru da söylesem bana uyan yok
Artık daha hatırımı sayan yok,
Arılarım kaçtı, balım yok benim

Söyle Fehmi söyle, derun-ı dilden,
Bir yar bulamadım can ü gönülden,
Kader böyle imiş, ne gelir elden?
İki cepte bir tek pulum yok benim.

İki bacı birden cenge durmuşlar,
Biri der, coşkundur sellerim benim,
Birbirine karşı pilan kurmuşlar,
Biri der ki eser yellerim benim.

Büyük bacı der ki, benimdir sıra,
Gözlerim sürmeli kaşlarım kara,
Sen git de kendine bir derman ara,
Elvan elvan kokar güllerim benim.

Küçük bacı der ki, güzellik bende,
Ne kadar söylesen iş yoktur sende,
Beni beğenirler yarın düğünde,
Gerdana dökülür tellerim benim.

Büyük bacı der ki, kar bana yağar,
Büyük dağ dururken küçükte ne var?
Cemalimi gören köz gibi yanar,
Dudu gibi söyler dillerim benim.

Küçük bacı der ki, müşteri bizim,
Müşteri yanında geçgeldir sözüm,
Eladır gözlerim, tabaktır yüzüm,
Şimşir kaşık gibi ellerim benim.

Büyük bacı der ki, selvi boyum var,
Cihanda bulunmaz güzel huyum var,
Üç gün sonra düğünüm var, toyum var,
Dolacak taşacak göllerim benim.

Küçük bacı der ki, sözün yalandır,
Git de başkasını öylece kandır,
Küçük bacı her yaraya dermandır,
Leblerimden akar ballarım benim.

Büyük bacı der ki, sözüm haklıdır,
Herkesin kalbinde sırrı saklıdır,
Küçük kızın aklı, cahil aklıdır,
Gözler kamaştırır, allarım benim.

Fehmi der ki, gençlik kalmadı bize,
Ben artık müşteri değilim size
Muhabbetim yoktur, geline, kıza,
Şimdi başka türlü hallerim benim.

Yüreğime gamlar doldu,
İşim gücüm giryan benim,
Mihnet geldi beni buldu,
Yel savurmuş saman benim.

Acıyan yoktur halime,
Dikenler batar elime,
Düzen veren yok telime,
Teli kırık keman benim.

Erimişim yağlar gibi,
Soldum gittim bağlar gibi,
Karım çoktur dağlar gibi,
Başımdadır duman benim.

Eğer gezerim boynumu,
Kimseler bilmez oynumu,
Ateş doldurmuş koynumu,
Yana yana püryan benim.

Issız oldu meydanlarım,
Gelmez daha kervanlarım,
Kapalı kaldı hanlarım,
Baykuşlara viran benim.

Harap oldu gönül şehri,
Boyuna çekerim kahrı,
İçerim verseler zehri,
Aklım aldı zaman benim.

Yüce dağın bayırları,
Yeşerdi mi çayırları?
Dertli giden şairleri,
Birer birer sayan benim.

İsterim dosttan yardımı,
Bulmadım candan merdini,
İlan eyleyip derdimi,
Her tarafa yayan benim.

Fehmi der ki bakın işe,
Ciğer yandı köşe köşe,
Yaş gitmeden elli beşe,
Şu dünyadan doyan benim.

Onun hikmetinden sual olur mu?
Söyleten kendisi, söyleyen benim.
Seven aşıklara zeval olur mu?
Söyleten kendisi, söyleyen benim.

Aşkına düşüp de yanmayan bilmez,
Nuş edip badeyi kanmayan bilmez;
Muhabbet atına binmeyen bilmez,
Söyleten kendisi, söyleyen benim.

Belki akıllıyım,. belki deliyim,
Belki dikeniyim, belki gülüyüm;
Belki de bu bağın şen bülbülüyüm,
Söyleten kendisi, söyleyen benim.

Coşkun seller gibi çağlar giderim,
Gamlı yürekleri dağlar giderim;
Yarin huzuruna ağlar giderim,
Söyleten kendisi, söyleyen benim.

Bir şey yok, elimden hiçbir şey gelmez,
Deniz ulu deniz dalmayan bilmez;
Aşıklar sırrını bilmeyen bilmez,
Söyleten kendisi, söyleyen benim.

İlham eder aşıkları söyletir,
Irmakları, denizleri boylatır;
Ey arkadaş, bunun yolu böyledir,
Söyleten kendisi, söyleyen benim.

Odur bize kuvvet veren, kan veren,
Odur bil ki boş kafese can veren;
Odur sana şöhret veren, şan veren,
Söyleten kendisi, söyleyen benim.

Fehmi'nin sözünü duyan haniya?
Başını bu yola koyan haniya?
Hakkın aşığıyım diyen haniya?
Söyleten kendisi, söyleyen benim.

Dinle kömür gözlüm acı sözleri,
Merhamet kıl bu halime yar benim.
Beni öldürecek ela gözlerin,
Çok zamandır sende gönlüm var benim.

Bahar dedikleri ne hoş bir gündür,
İster ağlat beni, ister sevindir,
Ellere keyf, sefa, bayram, düğündür,
Bu aşkın elinden yerim nar benim.

Bin yaşına girse gönül ferimez,
Cevahir pas tutmaz elmas erimez,
Çok asırlar geçse, gene erimez,
Başımın üstüne yağan kar benim

Nice güzel olsan yerin türaptır,
Güvenme dünyanın sonu haraptır,
Cümleyi yaratan ol gani Hakk'tır,
Elinden başıma cihan dar benim.

Gece düşte görür, gündüz melulüm,
Boynum eğmiş gezer bir fakir kulum,
Adım Fehmi ben fehimli değilim,
Her işimden malumatım var benim.

Gamlandım yüreğim yanar nedendir?
Gamsız geldim ama, gamlı giderim.
Yollar bağlı dört tarafım bedendir,
Gamsız geldim ama, gamlı giderim.

Bu surun içinde bitecek ömür,
Kapanmış kapılar açılmaz demir,
Gözlerim, ne zaman gelecek emir,
Gamsız geldim ama, gamlı giderim.

Kimseden fayda yok düşınan çoğaldı,
Her birisi bir cephede nam aldı,
Bizim muradımız mahşere kaldı,
Gamsız geldim ama, gamlı giderim.

Korkarım katipler karalı yazar,
Takdir kuvvetlidir, tedbiri bozar,
Eyolsun dedikçe yaralar azar,
Gamsız geldim ama, gamlı giderim.

Kader tutmuş, yakamızı salmadı,
Yalvardım yakardım sözden almadı,
Yola hazırlandım vaktim olmadı,
Gamsız geldim ama, gamlı giderim.

Hangi taşı kaldırsam yılanlar çıkar,
Sağımdan solumdan, hep beni sokar,
Bahar seli gibi yaşlarım akar,
Gamsız geldim ama, gamlı giderim.

Bu menzile ulaşamam söz ile,
Görmedim dünyayı zahir göz ile,
Gider miyim üş beş arşın bez ile?
Gamsız geldim ama, gamlı giderim.

Fehmi çok söyleme ömüre zarar,
Hendeğe düşsen de kim seni arar?
Hangi tabip gelip, yarayı sarar?
Gamsız geldim ama, gamlı giderim.

Mihnet dünyasıdır dünya bizlere,
Böyle gamlı gelmiş, gamlı giderim.
Gelip bakan yoktur yaşlı gözlere,
Böyle gamlı gelmiş, gamlı giderim.

Bir yandan yandırır ciğer ateşi,
Bir yandan unuttum eşi, yoldaşı;
Bir yandan doğmamış sabah güneşi,
Böyle gamlı gelmiş, gamlı giderim.

Bin kahır çekmişim, bin daha gerek,
Başım ayık değil, dağlanmış yürek;
Zehir oldu bize baklava, börek,
Böyle gamlı gelmiş, gamlı giderim.

Tahammülüm yoktur, sabır kalmadı,
Kader tutmuş yakamızı, salmadı;
Belki daha çilelerim dolmadı,
Böyle gamlı gelmiş, gamlı giderim.

Bu nasıl alevdir, yaktı kavurdu?
Çekip dumanımı göğe savurdu;
Felek hançerini sinemden vurdu,
Böyle gamlı gelmiş, gamlı giderim.

Çözemedim başımdaki belayı,
Aman Allah, nedir bunun kolayı?
Ağlarım, sızlarım bundan dolayı,
Böyle gamlı gelmiş, gamlı giderim.

Kınamayın beni Allah aşkına,
Dağıttım aklımı döndüm şaşkına;
Minnetim yok şu dünyada beş güne,
Böyle gamlı gelmiş, gamlı giderim.

Herkese yaz bahar, bana kış oldu,
Döğe döğe kara bağrım taş oldu;
Fehmi der ki, emeklerim boş oldu,
Böyle gamlı gelmiş, gamlı giderim.

Acep kimler gelmiş, kimler gelecek?
Bizim yaylaları gezer giderim.
Bilmem kimler güldü, kimler gülecek?
Defterin başına yazar giderim.

Karalı doğurmuş doğuran ana,
Ağlaya ağlaya çıktım meydana;
Gel gel diye gurbet çağırır bana,
Kumlu yollar gibi tozar giderim.

Çok gamlıyım gamım gitmez nedendir?
Bağlarımda bülbül ötmez nedendir?
Dünya telaşası bitmez nedendir?
Güneyden kuzeye uzar giderim.

Yaralarım derin nasıl çekeyim,
Kaya değil yerciğinden sökeyim;
Kimsem yoktur dertlerimi dökeyim,
Kanlı gözyaşını süzer giderim.

Bir de yelken açıp deryalar geçtim,
Denizin yüzünde dalgalar saçtım;
Coşkun bir sel idim derine düştüm,
Taşlar arasından sızar giderim.

Gönül vurdu yere, hastayım hasta,
Yardan ayrılmışım, yastayım yasta;
Bilmem hangi yoldur gidecek dosta?
Taş ile bağrımı ezer giderim.

Doktorlar dolaştım, derdim bilinmez,
Ezelden yazılan yazı silinmez;
Önümde bir göl var dibi bulunmaz,
Kol atabilirsem yüzer giderim.

Hendekler kazdırıp, at mı yordurdum?
Hazneler yaptırıp mal mı doldurdum?
Eski güllerimi şimdi soldurdum,
Fehmi der, dünyadan bezer giderim.

Ezelden yazılmış karadır yazım,
Çek dedi isen bana ben de çekerim.
Gamdan, kasavetten açılmaz gözüm,
Çek dedi isen bana ben de çekerim.

Göz göz olmuş sinemdeki yaralar,
Çıkan yara birbirini sıralar,
Tabip kar eylemez yoktur çareler,
Çek dedi isen bana ben de çekerim.

Halime bırakın daha el vurman,
Bu nasıl yazıdır bu nasıl ferman,
Kesildi kalmadı dizimde derman,
Çek dedi isen bana ben de çekerim.

Münkirler acımaz halime benim,
Yalın kılıç değdi belime benim,
Dediğim düşmedi elime benim,
Çek dedi isen bana ben de çekerim.

Eşim dostum yüz çevirmiş yüzümden,
Ah çektikçe kan yaş gelir gözümden,
Alev alev ateş çıkar özümden,
Çek dedi isen bana ben de çekerim.

Seslendim seslendim kader uyanmaz,
Derdi çok olmayan bu kadar yanmaz,
Yüklesem dağlara, dağlar dayanmaz,
Çek dedi isen bana ben de çekerim.

Ben bir aciz kulum sultanım sensin,
Can-ı can içinde mihmanım sensin,
Zahirde batında duyanım sensin,
Çek dedi isen bana ben de çekerim.

Bir gün gelir Fehmi sır olur gider,
Vakti biter ömrü dur olur gider,
Erir de bir damla ter olur gider,
Çek dediysen bana ben de çekerim.

Böyle bir kadcri, böylc bir gamı,
Çek dedi yar bana, ben de çekerim.
Ardı urdu gelmez bu serencamı,
Çek dedi yar bana, ben de çekerim.

Dakikam, saatım zar olmuş benim,
Gen dünya başıma dar olmuş benim,
Gidecek yollarım zor olmuş benim,
Çek dedi yar bana, ben de çekerim.

Bağladı yolumu, bir duvar ördü,
Cihanın içinde beni hor gördü,
Bu kadar mihneti bana mı verdi?
Çek dedi yar bana, ben de çekerim.

Ne yana döndüysem taşladı beni,
Düşürdü odlara haşladı beni,
Çekti süngüsünü şişledi beni,
Çek dedi yar bana, ben de çekerim.

Ebedi değilim dünya yüzünde,
Uzağa dönmüşüm dostum gözünde,
Alev yanar yürcğimin özündc,
Çek dedi yar bana, ben de çekerim.

Yoldu güllcrimi, dikenim kaldı,
Dört yanıma baktım toz duman aldı,
Azalsın dedikçc dertler çoğaldı,
Çek dedi yar bana, ben de çekerim.

Bu nasıl kadcrdir yakamı salmaz,
Savaşır benimle usanıp yılmaz,
Çok öğütler verdim nasihat almaz,
Çek dedi yar bana, ben de çekerim.

Ağlayıp sızlama Fehmi boşuna,
Fclek zehir katmış senin aşına,
Bakan yoktur gözlcrimin yaşına,
Çek dedi yar bana, ben de çekerim.

Kokuların yeter bana,
Gülü, reyhanı neylerim.
Sevgin can katar bu cana,
Canansız canı neylerim.

Yüreğim ateşten beter,
Alev alev yanar tüter,
Bir dostum var bana yeter,
Kaşı kemanı neylerim.

Anlayamaz binde biri,
Giden daha dönmez geri,
Deseler girmem içeri,
Sensiz cihanı neylerim.

Yeşil yapraklar solacak,
Bilmeyiz nasıl olacak,
Eli göçüp boş kalacak,
Ben bu viranı neylerim.

Vuran gitmez, kıran gitmez,
Kötülük ortada bitmez,
Avrat ere hayır etmez,
Böyle zamanı neylerim.

Dünyaya geldim gülmedim,
Gözüm yaşını silmedim,
Akıllı bir eş bulmadım,
Aklı noksanı neylerim.

Yıkılıp gidecek dağlar,
Nerde kalır yeşil bağlar,
Ne hasta kalır ne sağlar,
Hanı, meydanı neylerim.

Fehmi yaralar açarsa,
Bülbül kafesten uçarsa,
Arı petekten kaçarsa,
Boş bir kovanı neylerim.

Ay bulut, karanlık gece,
Yanılmış yolu neylerim?
Duman basmış dağlar yüce,
Sahrayı, beli neylerim?

Yel vurup yağmur çilemiş,
Kara kumlara belemiş;
Dolu döğüp örselemiş,
Harlanmış gülü neylerim?

Yüreğime gamlar dolmuş,
Gönül çiçeklerim solmuş;
O yar benden uzak olmuş,
Kaymağı, balı neylerim?

Tatlı söz ile kandıran,
Dere tepe dolandıran;
Bir üşütüp bir yandıran,
Yaylayı, çölü neylerim?

Heybet ile çıkacaksa,
Yılan gibi sokacaksa;
Ateş olup yakacaksa,
Hayırsız malı neylerim?

Deli gönül hoş olmadı,
Zehir oldu, aş olmadı;
Dostlarım kardeş olmadı,
Parayı, pulu neylerim?

Hacet yoktur daha söze,
Size kalsın dünya size;
Düşmüşüm ulu denize,
Sandalı, salı neylerim?

Fehmi der ki, gönül yasta,
Gündüz dertli, gece hasta;
Şerbetim ezilmiş tasta,
Kaftanı, şalı neylerim?

-333-

Kahpe züğürtlüğü kovsam dışarı,
Gönlümün bağına bağban isterim,
Buğdaylar doldursam gen tarlalara,
Ona yüz verecek harman isterim.

Şu dünyada her bir şeyim çok olsun,
İçi çürük istemezler yok olsun,
Bir yandan boşalsın, bir yandan dolsun,
Bir kühlan at, bir de meydan isterim.

Bir saray yaptırsam altı kapılı,
Her tarafı zebercetten yapılı,
Bu dünya kimseye kalmaz tapulu,
Bir devir sürecek devran isterim.

Bir kapıdan gelen misafir dolsun,
Birinde şairler imtihan olsun,
Birinde meşayih ulema gelsin,
Ben işte böyle bir zaman isterim.

Birinde miskinler gelsin mutfağa,
Bir kapıdan gelsin paşa, bey, ağa,
Bir kapıdan kendim gidem konağa,
Yok mu hazinende hemen isterim.

İçi dışı heril ile bezensin,
Cenuptan şimale sanım uzansın,
On beş oğlum olsun, bir nam kazansın,
Beş yüz bin develik kervan isterim.

Yaylalara çıksın koyun sürüsü,
Bir müddet çekilip gelsin gerisi,
Zekata çekilsin kırkta birisi,
Bunları güdecek çoban isterim.

Çeşmelerim aksın ulu çay gibi,
Bir dilber isterim doğan ay gibi,
Kirpikler ok gibi kaşlar yay gibi,
Gözler fincan, yüzler taban isterim.

Günlerimiz geçsin ibadet ile,
Yedirsem içirsem merhamet ile,
Satsam kumaşımı ticaret ile,
Yanıma bir ehl-i Kur'an isterim.

Hiç de birisini vermezler bana,
Bizi hasret koymayasın ibana,
Bir gelmişim, bir de gelmem cihana,
Hiç bir şey istemem iman isterim.

Fehmi fazla yedin hayal yemeği,
Çoluğun çocuğun yoktur gömleği,
Çık çarşıya al, eline değneği,
Allah'tan millete ihsan isterim.

Çiçekler seyrana dursa,
İçinde gülü severim.
Yemekler sofraya gelse,
Kaymağı, balı severim.

Dostun cemali görünce,
Saçları yerden sürünc;
Beyaz gerdan üzerine,
Dökülen teli severim.

Sabah olur güncş doğmaz,
Hava bulut yağmur yağmaz;
Şişmanlar kucağa sığmaz,
İncecik beli severim.

Bazan söner, bazan yanar,
İçinde muhabbet kaynar;
Yeşilbaş ördekler oynar,
Köpüklü gölü severim.

Bilemem ki nedir hikmet,
Çok söylerler yalan, gıybet,
Budur usul, budur adet,
Zikreden dili severim.

Sevmeyenin vay canına,
Sevgi girmemiş kanına;
Vardım tüccar dükkanına,
Kaftanı, şalı severim.

Dost ile bozmam arayı,
Beklerim gelen sırayı;
İstemem mahkum parayı,
Hayırlı malı severim.

Bekarlar yolları gözler,
Yoktur para, geçmez sözler;
Fehmi, on beş olmuş kızlar,
Ah çeker, dulu severim.

Çalgılardan soram dersen,
Beş telli sazı severim;
Mevsimlerden soram dersen,
Baharı, yazı severim.

Baharda bülbüller öter,
Muhabbete sevgi katar;
Çıkar turna katar katar,
Ördeği, kazı severim.

Altın kadehlerim dolsa,
Açılıp güllerim solsa;
Dünya kadar malım olsa,
Çoğundan azı severim.

İster sarı, ister esmer,
Lebleri bir yudum kevser;
Durmadan hemen gülümser,
Teni beyazı severim.

Neylerim altını, pulu,
Dünya güzel olsa dolu;
İstemem evliyi, dulu,
Yanarım, kızı severim.

İnişlerde ağrır dizim,
Yokuşu görmesin gözüm;
Budur size benim sözüm,
Yollarda düzü severim.

Gitmez yalancının atı,
Gözüm görmesin o zatı;
İstemem kini, gıybeti,
Doğru bir sözü severim.

Ne kaftanım, ne de şalım,
Ne yeşilim, ne de alım;
Odur mezardaki malım,
En fazla bezi severim.

Nasıl vazgeçeyim ben o güzelden,
Malatya'da bir yâr sevdim, severim.
Dönmem söz vermiştim ezel ezelden,
Malatya'da bir yâr sevdim, severim.

Bağında gül olsam koklar mı beni?
Diker de saksıya saklar mı beni?
Acep ara sıra yoklar mı beni?
Malatya'da bir yâr sevdim, severim.

Gönülden bağlandım ben o güzele,
Sarardı benzimiz döndü gazele;
Yardım etsin işlerimiz düzele,
Malatya'da bir yâr sevdim, severim.

Güneş gibi parlar elma yanağı,
Cennet sarayına benzer konağı,
Ustadır kırk bine varmış çırağı,
Malatya'da bir yâr sevdim, severim.

Kudretten çekilmiştir kaşları,
Durmaz akar gözlerinin yaşları;
Yansın gitsin, bağrımızın başları,
Malatya'da bir yâr sevdim, severim.

Dilden dile düşer, adını demem,
O benim yarimdir daha gam yemem,
Çığırdan çıkanı sevmek istemem,
Malatya'da bir yâr sevdim, severim.

Serin gölgesi var, dinlenmek için,
Soğuktur çeşmesi, bir kadeh için,
Ebedi yırtılmaz libaslar biçin,
Malatya'da bir yâr sevdim, severim.

Fehmi der ki, dilberlerin dilberi,
Onu sever aşık terkeder varı;
Bir gün şad edecek bizim diyarı,
Malatya'da bir yâr sevdim, severim.

Bir ela gözlüye meftun olmuşum,
Ararım sorarım, çölde gezerim;
Merakımdan sararmışım solmuşum,
Bazan bülbül gibi gülde gezerim.

Ah çektikçe kara bağrım ezilmiş,
Gözyaşlarım damla damla süzülmüş,
Ezelden yazımız böyle yazılmış,
Kuşlar gibi garip elde gezerim.

Seller gibi deli deli akarım,
Yar gelir mi diye yola bakarım,
Kah ağlarım, kah kenara çıkarım,
Şaşkın ördek gibi gölde gezerim.

Neylerim kaftanı neylerim şalı,
Dünyada kalacak dünyanın malı,
Çıkarım dağlara geyik misali,
Sahrada gezerim, belde gezerim.

Varsam gitsem kapısına kul olsam;
Eşiğine serilecek çul olsam,
Dostun kesesinde para, pul olsam,
Dolaşır bir zaman elde gezerim.

Nerde kaldı gözü mestanım benim,
Yeşermedi bağım bostanım benim,
Bir günde yazılır destanım benim,
Söylene söylene dilde gezerim.

Gittikçe büyüdü gamım kederim,
Ne edersem ben kendime ederim,
Bir gün başım alır çeker giderim,
Kuru yaprak gibi yelde gezerim.

Küsme Fehmi küsme, devr-i zamana,
Senin istediğin vermezler sana,
Dalgıç değilim ki dalam ummana,
Alabalık gibi Nil'de gezerim.

Eğer tabip iscn derde dermnan et,
Hastalara zahmet verme kardeşim,
Bezirganım dersen yola devam et,
Korkulu dağlarda durma kardeşim.

Eğer katip iscn kalemc dayan,
Çok olur alemde hatırın sayan;
Kamil sayılır mı cahile uyan?
Öyle bir meclise varma kardeşim.

Eğer cellat isen kıyma canlara,
Bir gün boyanırsın sen de kanlara;
Mahşer günü ccza çoktur onlara,
Kimscnin kalbini kırma kardeşim.

Eğer bakkal isen satma pahalı,
Fiyatından fazla verme bir malı;
Boğazdan geçer mi dikenli çalı?
Ulu günahlara girme kardeşim.

Akıllıyım dersen Mevla'nı ara;
Eğer Mecnun isen Leyla'nı ara,
Ezelden bu yolu bulanı ara,
Cahile, cimriye sorma kardeşim.

Eğer fakir isen sabret haline,
Güzel isen düşme elin diline,
Neccar isen al keseri eline,
Boşuna bıyığın burma kardeşim.

Eğer yakar isen tekneyle unu,
Böyle kimselerin gelir mi sonu?
Değirmen çalıştır ufak yap unu,
Herkese bir pilan kurma kardeşim.

Eğer usta isen düzelt duvarı,
Bırakma elinden vicdanı, arı;
Okuyup yazmaktır Fehmi'nin karı,
Şairlere darbe vurma kardeşim.

Gençlik elden gider gelir kocalık,
Vaktinde kendini düşün kardeşim;
Vay bana der tora düşerse balık,
Nicolur ahbabın eşin kardeşim.

El sözüne uyma utarlar seni,
Bir yudum su gibi yutarlar seni;
Ağ ile avlayıp tutarlar seni,
Geçer ellerine peşin kardeşim.

Dalkavuklar gelip alır aklını,
Nereye gizlesen bulur saklını;
Yalan mı sayarsın, sözüm haklı mı?
Akar gözlerinden yaşın kardeşim.

İçkiye, kumara çağırır seni,
Unutturmak ister imanı, dini;
Düşmanın değilim gel dinle beni,
Zehir zıkkım olur aşın kardeşim.

Yabana saparsın yol elden gider,
Baba kazandığı mal elden gider;
Boşalır ceplerin pul elden gider,
Dertten derde girer başın kardeşim.

Kimi konyak verir, kimisi şarap,
Elinle evini eylersin harap;
Bunların şerrinden emin et Ya Rab!
Nedir o meclisde işin kardeşim.

Paranı çekenler gider uzağa,
Tez düşürdük derler bunu tuzağa;
Halkın arasından kaçarsın dağa,
Dökülür kirpiğin, kaşın kardeşim.

Ey Fehmi, sözünden hepisi almaz,
Dökülen bir bardak yerine dolmaz;
Kimseden kimseye hiç fayda olmaz,
Tırnağın var ise kaşın kardeşim.

Ervah-ı ezelde iman ettiysek,
Ara yerde birlik olsun kardeşim.
Mezhebimiz gerçek, dinimiz gerçek,
İçimize sevgi dolsun kardeşim.

Halilullah neslindeniz yalan yok,
Hani Lokman Hekim, deva bulan yok,
Söylesem de derde derman olan yok,
Niçin güllerimiz solsun kardeşim.

Boyun eğmeyelim hayin düşmana,
Katmayalım temiz kanı, pis kana,
Bir olup da sarılalım can cana,
Kollar muradını alsın kardeşim.

Fit veren şeytanı bir yana sürüp,
Yavuz arslan gibi meydana girip
Çalışalım omuz omuza verip,
Cümlemizin yüzü gülsün kardeşim.

Türküz, müslümanız şüphe yok dinde,
Neden zulüm yapsın gecede günde,
Bu kabahat ya sendedir, ya bende,
Arasın büyükler bulsun kardeşim.

Biri birimize destek olalım,
Baba düşmanını dost mu bilelim?
Kocaman dağları iki bölelim,
Düşman karşımızda ölsün kardeşim.

Türk'ün orduları ezelden şanlı,
Cümlesi kahraman, kılıcı kanlı,
Almamış dersini kahpe Yunanlı,
Bir daha dersini alsın kardeşim.

Gönülden sevmeli islam islamı,
Gitsin içimizin kederi, gamı,
Fehmi der ki, haktır Türk'ün imanı,
Bilmeyenler bizi bilsin kardeşim.

Tadı, tuzu kaçtı buranın gayrı,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.
Düşmek mi görünür dostlardan ayrı,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Denklerde sarılı kaldı malımız,
Yeşilimiz, kırmızımız, alımız,
Kaftanımız, kumaşımız, şalımız,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Bilmezler burada, kıymet bilmezler,
Zannederler ölüm yoktur, ölmezler,
Bin nasihat versen söze gelmezler,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Burada müşteri kalmadı mala,
Herkes kaptığını basar çuvala,
Çekmeli katarı tozlu bir yola,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Toplayıp eşyayı dengi sarmalı,
Çekip develeri yola vurmalı,
Artık burdan başka yere varmalı,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Müşteri kalmadı gelmez dükkana,
Yüzüne bakan yok döksem meydana,
Alam matahımı gidem bir yana,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Bu yol uzun yoldur, yoldaş gerektir,
Beraber olacak kardaş gerektir,
Para kazanacak kumaş gerektir,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Fehmi yavaş yavaş yoluna yürü,
Bu yola gidenler dönmedi geri,
Kazancı yapamaz beş yüzde biri,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Tadı, tuzu kaçtı buranın gayrı,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.
Düşmek mi görünür dostlardan ayrı,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Denklerde basılı kaldı malımız,
Pembe, yeşil, kırmızımız, alımız,
Kaftanımız, kumaşımız, şalımız,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Gözlerimiz, kaşımız yaz bahar olsun,
Her bir taraf yeşil otlarla dolsun,
Çöllerin lalesi, sümbülü olsun,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Küçüğe merhamet, büyüğe hürmet,
Kesildi buradan iylik hasanet,
Allah nasip eder kalkarsa kısmet,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Bilmezler burada kıymet bilmezler,
Zannederler ölüm yoktur ölmezler,
Yüz bin öğüt versen söze gelmezler,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Burada müşteri kalmadı mala,
Herkes kaptığını basar çuvala,
Çekmeli katarı tozlu bir yola,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

Fehmi söyler, söyler sözü tutulmaz,
Arayıp derdine bir çere bulmaz,
Yükün cevahirdir burda sarfolmaz,
Kumaşım sarf olan yere gideyim.

-343-

Bu diyarda deli deli gezerim,
Halimden soran yok geçip gideyim,
Aşkın deryasına düşmüş yüzerim,
Derdime derman yok geçip gideyim.

Merhamet, bereket daldı derine,
Şer geldi hayırın çöktü yerine,
Sim ü zer karışmış biri birine,
İnciyi, mercandan seçip gideyim.

Eriş imdadıma kırklar erenler,
Yarın hakkın cemalini görenler,
Varıp Beytullah'a yüzün sürenler,
Ben de sizler ile göçüp gideyim.

Yitirdim aklımı serseri gezdim,
Derbeder olmakla canımdan bezdim,
Misk, amber kokulu kadehler dizdim
Biz de ol şaraptan içip gideyim.

Kokusu kalmadı sümbülün, gülün,
Lisanı tutuldu, şaki bülbülün,
Yalandan kaybettim kesilsin dilim,
Hazırlık donların biçip gideyim.

Sözümden anlamaz binde birisi,
Yoktur hiç bir şeyin sonu gerisi,
Sevgili kuşların gelmiş sürüsü,
Bizler de beraber uçup gideyim.

Ülfet olma yer yaramaz cahile,
Kaza beraberdir yanında bile,
Dost olmak istersen ehl-i kamile,
Tozlu, kumlu yola düşüp gideyim.

Fehmi'nin sözleri gelmez kaleme,
Kimse bakmaz söylediği kelama,
Leyla'yı verdiler İbni Selam'a,
Biz de şerbetinden içip gideyim.

Senden başka bir ümidim yok benim,
Dört yanımı düşman aldı neyleyim,
Sineme dokunur gelen ok benim,
Davamız mahşcre kaldı neyleyim.

Yollarım bağlanmış geçit ararın,
Dostlarım kalmamış kime sorarım?
Bir yana gitmeye yoktur kararın,
Kader beni taşa çaldı neyleyim.

Kırıldı kirişi, bozuldu yayım,
Bulutlara battı güneşim, ayım;
Bu dünyada ben bir emeği zayım,
Vardı denizlere daldı neyleyim.

Ne kardeş konuşur, ne hain bacı,
Dokunan sözleri zehirden acı;
Bu derin yaranın yoktur ilacı,
Dertler geldi beni buldu neyleyim.

Kime söylediysem ben bu derdimi,
Hiç kimseden göremedim yardımı;
Acep benden başkasına verdi mi?
Zamanında olan oldu neyleyim.

Eridi yürekte kalmadı yağım,
Döktü yaprağını dalım, budağım;
Kesildi suları, kurudu bağım,
O gonca güllerim soldu neyleyim.

Sağımda, solumda düşman leşkeri,
Ejderhaya benzer sanki her biri;
Terketmem lazımdır artık bu yeri,
Gelen saçımızı yoldu neyleyim.

Fehmi der ki, gayri kaçıp gitmeli,
Karlı karlı dağlar aşıp gitmeli;
Zalimler içinde bilmem netmeli?
Kardeşten, bacıdan oldu neyleyim.

Zamanı gelirse uçar giderler,
Turnalar mı dertli, ben mi dertliyim?
Bu dağdan, o dağa geçer giderler,
Turnalar mı dertli, ben mi dertliyim?

Vaziyetler bozuk, durum iy değil,
Zehir dolmuş bardağıma, mey değil,
Nasıl çekem hafta değil, ay değil,
Turnalar mı dertli, ben mi dertliyim?

Şahinler basarsa böler sürüyü,
Soyar sırtındaki tüyü, deriyi,
Daha bakıp göremezler geriyi,
Turnalar mı dertli, ben mi dertliyim?

Özümc münasip yar bulamadım,
Eller adam oldu, ben olamadım,
Diyar-ı ahrete yol adım adım,
Turnalar mı dertli, ben mi dertliyim?

Avcılar bir yandan, doğan bir yandan,
İsterler edeler turnamı candan,
Baykuş korkusundan çıkmaz virandan,
Turnalar mı dertli, ben mi dertliyim?

Ayak basmadığım toprak kalmadı,
Yarama sarmadık yaprak kalmadı,
Suyundan içmedik ırmak kalmadı,
Turnalar mı dertli, ben mi dertliyim?

Yalanım bulunmaz etsem yemini,
Kimse bilmez bu yaranın emini,
Süremedim ben gençliğin demini,
Turnalar mı dertli, ben mi dertliyim?

Fehmi bu dünyada kimse kalamaz,
Kimse başa kadar murat alamaz,
Binde biri kendi dengin bulamaz,
Turnalar mı dertli, ben mi dertliyim?

Güllerin açılma zamanı geldi,
Acep nazlı yarı görecek miyim?
Onun aşkı benim bağrımı deldi,
Yoksa bu dert ile ölecek miyim?

Bir kadeh içmedim akan terinden,
Bir buse alınadım bal leblerinden,
Onun için ah çekerim derinden,
Acep muradıma erecek miyim?

Ne zahmetler çektim, ne derelerde,
Hikayem söylenir, gör nerelerde,
Gonca güller açmış gül memelerde,
Acep deste deste derecek miyim?

Bülbül konar, güller açar dallara,
Bakmaz mısın başa gelen hallere?
Yürüdüğü taşlı kumlu yollara,
Eğilip yüzümü sürecek miyim?

Fehmi yine baştan bir daha yansın,
Nuş etsin muhabbet meyine kansın,
Bu dünyada benim sevgilim sensin,
Başkasına gönül verecek miyim?

Evlendim karının uydum sözüne,
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.
Tutmasam sözünü girmem gözüne,
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.

Kalkarım demliği korum ocağa,
Hemen sarılırın kaba, kacağa,
Peyniri tabağa, çayı bardağa
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.

Yavaş yavaş uyarırın hanımı,
Der ki bırak yatam, sıkma canımı,
Böylece geçirdim ben bu günümü,
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.

Usul usul uykusundan uyanır,
İşlerin cümlesi bitmemiş sanır,
Kor yastığı baş köşeye dayanır,
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.

Çocuk avutmayı çabuk alıştım,
Fazla değil, dört buçuk gün çalıştım,
Benim gibi birisiyle buluştum,
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.

Ben bekçiyim, kendi gezer pazarı,
Niçin gittin desem, basar azarı,
Değmesin bizlere elin nazarı,
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.

Suyu kor ocağa, unu elerim,
Evi, barkı süpürürüm, silerim,
O hamur yoğurur, ben de gülerim,
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.

Ekmek pişer, ben ateşi yakarım,
Hiç durmadan cemaline bakarım,
Bir emri mi vardır diye korkarım,
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.

Fehmi der, kılıbık sözüme kanma,
İy'ce düşünmeden derine dalına,
Dünyada eşini bulmadan alma,
Kınamayın dostlar, kılıbık oldum.

Dokuz gül açıldı gönül bağında,
Dikkat ettim dördü yolun sağında,
Şu fani dünyanın dört bucağında,
Kaderim böyledir, gülmez ben oldum,
Cihanda dengini bulmaz ben oldum.

Dedim başa kadar murat alayım,
Ömür boyu beraberce kalayım,
Ne yapam ahbaplar yoktur kalayım,
Kaderim böyledir ağlar ben oldum.
Coşkun sular gibi çağlar ben oldum.

Ben kendi elimle düştüm tuzağa,
Eşim dostum benden kaçar uzağa,
Bin bir zahmet ile geldim bu çağa,
Kaderim böyledir deli ben oldum,
Mevlanın bir şaşkın kulu ben oldum.

Çırpındım, çırpındım yoktur bir çare,
Acep benim gibi kim düşmüş dara?
Sinem göz göz olmuş, yara yüz yara,
Kaderim böyledir gezer ben oldum,
Cümle dertlerimi yazar ben oldum.

Gezip tabipleri derdim sormadım,
Fidan diktim gölgesinde durmadım,
Kimsenin yoluna pilan kurmadım,
Kaderim böyledir, karsız ben oldum,
Ehlimin içinde arsız ben oldum.

Bağ yetirdim açamadım bendini,
Kimse bilmez felek senin fendini,
Çeken bilir bu yaranın derdini,
Kaderim böyledir, koşar ben oldum,
Minnetler içinde yaşar ben oldum.

Ne çeşmeye varsam sular kurumuş,
Ezelden yazılan yazı buyumuş,
Bizim kara talih yatıp uyumuş,
Kaderim böyledir çeker ben oldum,
Kanlı gözyaşını döker ben oldum.

Fehmi der ki yakın olma namerde,
Çalış ki düşesin merdoğlu merde,
Hele bakın benim çektiğim derde,
Kaderim böyledir hasta ben oldum,
Başıma geldi de usta ben oldum.

-349-

Çok nasihat verdim tutasın diye,
Uy dedim uymadın; sen bana yavrum,
Şen bülbüller gibi ötesin diye,
Cahilsin, gidersin kafana yavrum.

Senin gözün ile dünyayı gördüm,
Olan muhabbeti, ben sana verdim,
Sonunda bir alim olasın derdim,
Niçin hor bakarsın Kur'an'a yavrum.

Bir gün gelir ata sözü, ey olur,
Korkarım ki emeklerim zay olur,
Akar gözelerimin yaşı çay olur,
Kalmam bu dünyada ben sana yavrum.

Niçin alimlerden uzak kaçarsın?
Yürcğim başına yara açarsın,
Yüz milyarın olsa gene naçarsın,
Gel yakın olasın Rahman'a yavrum.

O bizi yarattı güller misali,
Şeneltir bülbüller konduğu dalı,
Kolay yol belleme cehennem yolu,
Atar şeytan seni yabana yavrum.

Beş vakit namazı, bize kıl dedi,
Pek yakınım, ara beni bul dedi,
Ak yüz ile huzuruma gel dedi,
Çağıracak bizi divana yavrum.

Aman eyle, iblis seni kandırır,
Çeker alır daldan dala kondurur,
Nazik teni cehennemde yandırır,
Yakın olma dedim şeytana yavrum.

O bize düşmandır uyma sözüne,
Halktan lanet indi onun yüzüne
İsmail taş attı vurdu gözüne,
Atasın bir taş da sen ona yavrum.

Tehlike yerlerden sakın kendini,
Dosta bağla muhabbetin bendini,
Şefaat kanidir, bil efendini,
Ay gibi çıkarsın meydana yavrum.

Ciğerim köşesi sevgili kuzum,
Öğüdümüz sana kar etmez bizim,
Lakin bir gün gelir tutulur sözüm,
Hasret kalacaksın babana yavrum.

Cennetin yolunu cefa belleme,
Dünyanın zevkini sefa bellcme,
Bu herif bir deli kafa belleme,
Bir gün dağlar döner virana yavrum.

Bu dünyada ilim bilmeyen kişi,
Dü cihanda müşkül olur her işi,
Billahi çekilmez bu yolun kışı,
Eğer karışmazsan kervana yavrum.

Şu dünyada kim acından ölmüştür,
Altını, gümüşü kime kalmıştır,
Aklı başındaki ilme dalmıştır,
Karışasın dedim ummana yavrum.

İsmim gizlemişim sözün içinde,
Alev alev yanar özüm içinde,
Cem olmuş cümlesi yazım içinde,
Hele dikkat eyle destana yavrum.

İçkide, kumarda günlerin geçer,
Olursun sonunda naçardan, naçar,
Fehmi der ki, gençlik kafesten uçar,
Bir daha da dönmez bu yana yavrum.

Sizin için yordum kendi kendimi,
Baba kıymetini bilmeli yavrum;
Hiç kimseye söylemedim derdimi,
Allah'ın yoluna gelmeli yavrum.

Vallahi yalandır, o çirkef sözler,
Gündüz yol seçemez kör olan gözler;
Bu dağı çıkmaya dayanmaz dizler,
Arayıp yolunu bulmalı yavrum.

Gittiğin yollarda kan ter akıttım,
Yatak bulamadım, yerlerde yattım;
Dünyanın zevkini süpürdüm attım,
Biraz öğüdümden almalı yavrum.

Zor mu gelir size, ilm-i diniye?
İçinizde din gayreti haniya?
Şeytanlar azdırır ben dostum diye,
Onun yakasını salmalı yavrum.

Kimseye vermesin gönül kışını,
Bırakın şeytanın bu teşvişini;
Size men etmedim dünya işini,
O zaman dağları delmeli yavrum.

Çalışın vatana, yurt abad olsun,
Karşımızda düşman hep berbat olsun;
Okuyun Kur'an'ı gönül şad olsun,
İlim denizine dalmalı yavrum.

Allah Allah diye girin savaşa,
Yükselen sedalar dokunsun arşa;
Teslim bayrağını çeksin dört köşe,
Bin başa bir kılıç çalmalı yavrum.

Koruyun siz sizi kumardan, sazdan,
İçki, kumar kıymetli mi namazdan?
Haberiniz olur esen poyrazdan,
Daim bir kapıda kalmalı yavrum.

Bulun anahtarı açın cenneti,
Kafire dost olup etmen minneti;
Yerine getirin farzı, sünneti,
Beş vakit namazı kılmalı yavrum.

Alimler gösterdi bize bu yolu,
Akar leblerinden şerbeti, balı;
Onların elinde badeler dolu,
Hiç değil bir katre almalı yavrum.

Dostumdan izinsiz lokma yiyemem,
Ciğer köşemsiniz size kıyamam,
Cehennem narına yanın diyemem,
Ağır günahları silmeli yavrum.

Çıplak mı kalmadım, aç mı kalmadım?
Nefret edip birinizden yılmadım;
Sonu nasıl gelirimiş bilmedim,
Ortak olup derdi bölmeli yavrum.

Gelen misafiri aziz kondurun,
Tamlar çıkartıp, sofralar kurun;
Yoksulun, düşkünün halini sorun,
Böyle cömertlerden olmalı yavrum.

Çıplak gezdirmeyin ehl-i ayali,
Saçlar kesik, dudakları boyalı;
Sarpa düşürmeyin doğru bu yolu,
Elbette bir delil bulmalı yavrum.

Gençlik elden uçar gider kuş gibi,
İhtiyarlık gelir çöker kış gibi;
Kalbiniz olmasın katı taş gibi,
İçinize sevgi dolmalı yavrum.

Bir gün cem oluruz ulu divana,
Ne körler, sağırlar çıkar meydana;
Cezalar verilir bu şirin cana,
Fehmi der ki, böyle bilmeli yavrum.

-351 –

Mulıammed Bahattin ciğer paresi
Büyü destanımı yaz benim yavrum
Dünyada kalmanın yoktur çaresi
Dikkat et koşmamı düz benim yavrum.

Verme kadir kıymet bilmez eline
Yerleştir kemere bağla beline
Sor beni her daim seher yeline
Gelirsen dünyadan vaz benim yavruın.

Batmasın dünyada söylensin adım
Göğsümde düğümlü kaldım muradım
Ey canımın canı salih evladım
Çalma tambur ile saz benim yavrum.

Allah'ın emrinden dışarı çıkma
İmanı şüpheli güzele bakma
Bu kadar koşmamı geri bırakma
Eyleme babaya naz benim yavrum.

Sana nasihatim beş vakit namaz
Dilersen cenneti devam et kış yaz
İnsan olan nasıl sözden anlamaz
Derdim beş on değil yüz benim yavruın.

İçki şarap içip düşme kumara
Varma mahşer günü yüzleri kara
Hakkı bulduracak bir delil ara
Sana şeker gibi söz benim yavrum.

Kendinden küçüğe merhamet eyle
Kendinden büyüğü çok hürmet eyle
Hatır gönül kırma güzelce söyle
Sonumuz on arşın bez benim yavrum.

Devam et Kur'an'a öınrün oldukça
Aşk-ı Mevla kalp şehrine doldukça
Ördekler şad olur göle daldıkça
Doğrı çalış doğru gez benim yavrum.

Gelen misafirden yüzün çevirme
Kibir demah olup günaha girme
Gaflet uykusunda vakit geçirme
Ger dinlersen doğru söz benim yavrum.

Alimler yanından ayrılma sakın
Gider kalbindeki cümle merakın
Olursun böylece Mevlaya yakın
Budur halkı gören göz benim yavrum.

Dost bulmaya çalış düşman kazanma
Çirkef dünya sana kalacak sanma
Aldatır o seni sakın aldanma
Dünya bir yalancı kız benim yavrum.

Dünyadan muradın almayan peder
Her söze sohbete kalmayan peder
Eşinden dostundan gülmeyen peder
De bağrın taşınan ez benim yavrum.

Yas tut karaları bağla bir vakit
Hud et ciğerleri dağla bir vakit
Mahzun babam diye ağla bir vakit
Muhammed Bahattin öz benim yavrum.

Fehmi der ki rengin solar gül gibi
Savrulurum sermayesiz kül gibi
Ela gözlerinden yaşı sel gibi
Akıt damla damla süz benim yavrum.

(Bu şiir ilk defa burada yayınlanmaktadır.)

-352-

Şevket Bulut'a

Dostu nerde görsün kör olan gözler?
Bu cihan onlara zindan Bulut'um.
İpeğe sarılmaz kirlenmiş bezler,
Bulmalı bir parça kaftan Bulut'um.

Marifetullah'dan bahsetme bana,
Hastayım, derdimi dökemem sana;
Kardeşim, yüzünü dönder bu yana,
Sade bir kapıya dayan Bulut'um.

Darılma kılıbık dediğim lafa,
Altın nere gider sordum sarrafa;
Hele dikkat eyle bir bak etrafa,
Büyüğü, küçüğü üryan Bulut'um.

Dosta erem dersen çalışmak lazım,
Dost ile dost olup buluşmak lazım;
Varıp bir kamile danışmak lazım,
Bulunur dertlere derman Bulut'um.

Kendi metahımı kendim satarım,
İşe gelmeyeni siler atarım;
Sağa, sola bakmam bir yol tutarım,
Görünür karşıda meydan Bulut'um.

Zahirde zindandır leylim, niharım,
Hiç bir zaman ölmez, diridir yarim;
Sonsuz bir aşkına düşmüş yanarım,
İşte göz önünde divan Bulut'um.

Demir tarak lazım uzun sakala,
Bol nefes gerekir geniş kavala;
Konmayan bilir mi eliften, dala?
Her adam olamaz sultan Bulut'um.

Kur'an Kelamullah okunur dilde,
Bulunmaz lezzeti şekerde, balda,
Bir cevahir çıkar denize dal da,
Aşıklara, Fehmi hayran Bulut'um.

Kırılmış kanadı, kalmış yollarda,
Eşinden ayrılmış bir turna gördüm;
Garip gezer derelerde, kollarda
Eşinden ayrılmış bir turna gördüm.

Yalvardım, yakardım gelmedi yakın,
Dedim, beni yaktı senin merakın;
Şimdi şahin gelir kendini sakın,
Eşinden ayrılmış bir turna gördüm.

Avcılar mı vurmuş soldan yaralı?
Bulunur mu böyle bahtı karalı?
Soramadım Bağdat'lı mı nereli,
Eşinden ayrılmış bir turna gördüm.

Durmadan dökülür gözünden yaşı,
Nerede bırakmış eşi, yoldaşı;
Sanki kuduretten çekilmiş kaşı,
Eşinden ayrılmış bir turna gördüm.

Açılmış göğsünde gonca gülleri,
Yürüdükçe yere değer telleri;
Nerede bulacak daha gölleri,
Eşinden ayrılmış bir turna gördüm.

Katar geçmiş, kendi kalmış geriye,
Kanadı yok, karışamaz sürüye;
Geri geri kaçar, gelmez beriye,
Eşinden ayrılmış bir turna gördüm.

Işılar tüyleri güneş vurdukça,
Dertlenirim yamacında durdukça;
Dayanılmaz hasbihalin sordukça,
Eşinden ayrılmış bir turna gördüm.

Fehmi der ki, derdim çoğaldı yine,
Senin de mi derdin yükseldi bine?
Fazla tazelendi dünden bugüne,
Eşinden ayrılmış bir turna gördüm.

Nerede bırakmış eşi, yoldaşı?
Onlardan ayrılmış gideni gördüm,
Dökülmüş sel gibi gözünden yaşı,
Evine darılmış gideni gördüm.

Terkeylemiş vatanını, malını,
Yere dökmüş parasını, pulunu,
Yanlarına salıvermiş kolunu,
Bezlere sarılmış gideni gördüm.

Vardım odasına mumları sönmüş,
Rengine baktım ki rengi de dönmüş,
Omuzda taşınan bir ata binmiş,
Böğründen vurulmuş gideni gördüm.

Haram-helal demez değmiş dişine,
Vermiş kendisine dünya işine,
Geceli gündüzlü düşmüş peşine,
Ziyade yorulmuş gideni gördüm.

Çalışa çalışa beli bükülmüş,
Kara bağrı yedi yerden sökülmüş,
Bakan gözlerinin nuru dökülmüş,
Yüreği yarılmış gideni gördüm.

İçkide, kumarda geçmiş zamanı,
Tepeden yukarı çıkmış dumanı,
Sol eline almış kara fermanı,
Cezası verilmiş gideni gördüm.

İnanmamış dört kitabın birine,
Çıkmak mümkün değil düşmüş derine,
Ey Rabbim uydurma şeytan şerrine,
Dergahdan sürülmüş gideni gördüm.

Okuduğu ilme amel etmemiş,
Aleme duyurmuş kendi tutmamış,
Fehmi der ki, doğru yola gitmemiş,
Defteri dürülmüş gideni gördüm.

-355-

Yedi iklim dört köşeyi dolaştım,
Muhammed'i gördüm, Ali'yi gördüm;
Belki Kafdağı'nın başından aştım,
Muhammed'i gördüm, Ali'yi gördüm.

Bir nur yağdı yeri, göğü bürüdü,
Yürekciğim cızır cızır eridi;
Ellerinde yeşil alem var idi,
Muhammed'i gördüm, Ali'yi gördüm.

Geceleri gündüz etti ziyası,
Dillerinde İsm-i Azam duası;
Şükrolsun kalmadı gönlümün yası,
Muhammed'i gördüm, Ali'yi gördüm.

Lütfeyleyip Allah gösterdi bize,
Terinden açılmış gülleri taze;
Dinleyin ki beyan eyleyem size,
Muhammed'i gördüm, Ali'yi gördüm.

Misk-i amber kokuları saçında,
Bir yitik ararım yarın göçünde;
Dört kapılı bir çadırın içinde,
Muhammed'i gördüm, Ali'yi gördüm.

Tepesi üzere bir bulut vardı,
Yürürse yürüdü, durursa durdu;
Cemalinin zevki kalbime vurdu,
Muhammed'i gördüm, Ali'yi gördüm.

Daha hacet yoktur şemse, kamere,
Dikkat ettim belindeki kemere;
Ateş doldu üç yüz altmış damara,
Muhammed'i gördüm, Ali'yi gördüm.

Fehmi, gel yolunda çekelim cefa,
Onlardan olacak bizlere vefa;
Onun şefaatı her derde şifa,
Muhammed'i gördüm, Ali'yi gördüm.

Gezerim cihanı seyyah olmuşum,
Elleri koynunda bir yavru gördüm;
Ben onu göreli gamla dolmuşum,
Elleri koynunda bir yavru gördüm.

O da benim gibi gülmemiş ağlar,
Yüzüne baktıkça sinemi dağlar;
Alı çözüp atmış, karalar bağlar,
Elleri koynunda bir yavru gördüm.

Göz göz olmuş sol yanında yara var,
Sürme çekmiş kaşlarında kara var;
Birer birer ağlatacak sıra var,
Elleri koynunda bir yavru gördüm.

Sorup öğrenmedim derdi ne imiş,
Dikkat ettim yaralı büyümüş;
Mihnet basmış ela gözler uyumuş,
Elleri koynunda bir yavru gördüm.

Döğe döğe gömgök olmuş sinesi,
Solup gitmiş ellerinin kınası,
Şu dünyada tek doğurmuş anası,
Elleri koynunda bir yavru gördüm.

Mor menekşe yine eğmiş dalını,
Bağlamamış yeşilini, alını;
Seven aşık neyler dünya malını?
Elleri koynunda bir yavru gördüm.

Sen kurtul da ben çekeyim yaranı,
Eşin ile kader bozmuş aranı;
Fazla yakma yamacında duranı,
Elleri koynunda bir yavru gördüm.

Fehmi der ki, gel bahçeye girelim,
Derdimizin hesabını görelim;
Beraberce son murada erelim,
Elleri koynunda bir yavru gördüm.

Burcu burcu koku gelir sıladan,
Gurbet eli geze geze çürüdüm;
Benim başım kurtulmadı beladan,
Gurbet eli geze geze çürüdüm.

Terkeyledim vatanımı, yurdumu,
Hiç kimseden göremedim yardımı;
Eşim dostum yoktur dökem derdimi,
Gurbet eli geze geze çürüdüm.

Silinip gitmedi içimden acı,
Sordum tabiplere yoktur ilacı;
Olur muyum aybaşında sılacı?
Gurbet eli geze geze çürüdüm.

Bitmez bir yol imiş gurbetin yolu,
Artık size kalsın parası, pulu;
Söyletmeyin beni gözlerim dolu,
Gurbet eli geze geze çürüdüm.

Garip yerler oldu benim durağım,
Arada dağlar var, yardan ırağım,
Ağlarmış, sızlarmış duymaz kulağım,
Gurbet eli geze geze çürüdüm.

Arkam sıra gözyaşları döken var,
İnce belim yedi yerden büken var;
Eve dönsem beni geri çeken var,
Gurbet eli geze geze çürüdüm.

Seyyah olmadığım bir yer mi kaldı?
Gurbet kahrı beni taşlara çaldı;
Hasretin ateşi yürekten aldı,
Gurbet eli geze geze çürüdüm.

Fehmi yeter, dönmeliyiz vatana,
Bakılmaz gurbette çalım satana;
Üç gün sonra kavuşursun atana,
Gurbet eli geze geze çürüdüm.

Böyle geldi böyle geçti,
Ömrüm ömrüm sefil ömrüm.
Son deminde suya düştü,
Ömrüm ömrüm sefil ömrüm.

Bin türlü dertler çekerek,
Gözlerden yaşlar dökerek,
Bir gün gelir kazma kürek,
Ömrüm ömrüm sefil ömrüm.

Bir daha geçmez elime,
Bülbüller konmuş gülüme,
Gidersin ucuz ölüme,
Ömrüm ömrüm sefil ömrüm.

Çalışırsın, çabalarsın,
Şu dünyadan ne çalarsın?
Kanmaz yerlere dalarsın,
Ömrüm ömrüm sefil ömrüm.

Dönemeyiz daha geri,
Hep giderler sürü sürü,
Anlayamaz binde biri,
Ömrüm ömrüm sefil ömrüm.

Daha nerde bulam seni?
Nasıl bırakırsın beni,
Göremeyiz dünkü günü,
Ömrüm ömrüm sefil ömrüm.

Dünya bir tatlı kız imiş,
Ne yaz imiş, ne güz imiş,
Sonu on arşın bez imiş,
Ömrüm ömrüm sefil ömrüm.

Noldu nice peygamberler,
Noldu Aliler, Kamberler,
Fehmi işte son gün derler,
Ömrüm ömrüm sefil ömrüm.

Çıkma kayalara bir incir için,
Taştan düşüp ölenleri görmüşüm,
Eğer düşünürsen kendini düşün,
Gonca gülü solanları görmüşüm.

Kamil anlar, kamillerin sözünden,
Damla damla yaşlar gelir gözünden,
Tipinin, poyrazın, kışın yüzünden,
Dağ başında kalanları görmüşüm.

Haram ile pişmiş, kemiği eti,
O yolda kazanır gücü, kuvveti,
Allah'ın verdiği yüce nimeti,
Yerden yere çalanları görmüşüm.

Yazılan yazıyı kendim silemem,
Gönüller derdine derman olamam,
Ne getirir, ne getirmez bilemem,
Denizlere dalanları görmüşüm.

Almış omuzuna günah yükünü,
Geze geze bulur kendi tekini,
Kılıfa çıkmamış yeşil ekini,
Deste deste yolanları görmüşüm.

Malını, mülkünü terk edip gitmiş,
Daha geri dönmez yaş olmuş yetmiş,
Evinin yerinde baykuşlar ötmüş,
Şöyle bakıp gülenleri görmüşüm.

Olmamış bostana vurma elini,
Küfürden, gıybetten koru dilini,
Sonra nasıl olur bilmem halini,
Dilindeki yalanları görmüşüm.

Fehmi'nin sözünü hani kim tutar?
Talihe güvenmiş uzanır yatar,
On beşe alır da beş yüze satar,
Can yakıcı yılanları görmüşüm.

-360-

Neler oldu, daha neler olacak?
Yana yana tütenleri görmüşüm,
Bu gidişte nice güller solacak,
Kayıp olup yitenleri görmüşüm.

Merkepler at ile durmuş yarışa,
Bende şaştım kaldım böyle görüşe,
Varıp imanını elli kuruşa
Mahkemede satanları görmüşüm.

Düşüne düşüne cinnet getirmiş,
Ellerini kaynar suya batırmış,
İki dertli bir arada oturmuş,
Derdi derde katanları görmüşüm.

Deli deli kafasına uyup da,
Başlarını çıkmaz yola koyup da,
Kısmetimi Allah verir deyip de,
Tembel tembel yatanları görmüşüm.

Gezdiler bir zaman düğünde, toyda,
Onlar da dünyadan bulmadı fayda,
Mezarın üstüne bir karış boyda,
Yeşil otlar bitenleri görmüşüm.

Aşkın kemeri de bağlı belinde,
Çalışır her daim kendi halinde,
Gece gündüz Allah adı dilinde,
Bülbül gibi ötenleri görmüşüm.

Yeni bulduk derler derde şifayı,
Süreriz dünyada zevki, sefayı,
Varıp meyhanede çekip kafayı,
Şeytan yolu tutanları görmüşüm.

Fehmi der ki, içimdedir düşmanım,
Yaptım ama yaptığıma pişmanım,
Bunların elinden yakıldı canım,
Hakkımızda atanları görmüşüm.

N
-361-

Ne güzel devlettir dikkat eyleyin,
Nasıl olur, mor sümbüller sabahdan?
Sözümüze karşı bir şey söyleyin,
Elvan elvan kokar güller sabahdan.

Düşmeyen ne bilir aşkın şadına,
Doymak olmaz lezzetine, tadına,
Aşık olmuş O'nun binbir adına,
Sayar gider, şen bülbüller sabahdan.

Aşık olan maşukunu bulmaz mı?
Bineksiz yürüyen yolda kalmaz mı?
Nar-ı cehennemden azat olmaz mı?
O'nu zikreyleyen diller sabahdan.

Herkes ne ederse kendine eder,
Çalış da sonunda olma derbeder,
Cenupdan şimale dokunur gider,
Muhabbet verici yeller sabahdan.

Rahmet kapısını açar ol Bari,
Her bir şey Allah'dan gel kılma zarı,
Billahi söndürür şiddetli narı,
Olsa göz yaşları seller sabahdan.

Turna katarlanır güneş almadan,
Ziyasını tepelere çalmadan,
Şahin duyup üzerine gelmeden,
Işıl ışıl eyler, teller sabahdan.

Uğramayın avcıların şerrine,
Gözden kayıp oldu daldı derine,
Çeker gider yaylasına, yerine,
Gözler yolunuzu göller sabahdan.

Yüreğim yaralı tabip bulunmaz,
Ağlarım, sızlarım, derdim bilinmez,
Fehmi der "gidersem geri gelinmez"
Herkes makamını beller sabahdan.

Akılsız değilim, akılsız oldum,
Merhamet beklerken güzelim senden;
Aşkına düşeli sarardım soldum,
Sızılar başladı damardan, kandan.

Bize nasip etmiş Yaradan Hüda,
Niçin benden böyle olursun cüda?
Karşında yalvaran sana bir geda,
Neden uzak uzak kaçarsın benden?

Kimse götüremez bu kadar nazı,
Şahin göğe çıkmış eder pervazı;
Sensiz geçiremem baharı, yazı,
Yaralarım daha çoktur beş binden.

Yürek yanar, ciğerlerim kavrulur,
Harmanlarım yar yoluna savrulur;
Ah çektikçe dağlar, taşlar devrilir,
Alev alev duman çıkar bir yandan.

Elindeki süngü müdür, ok mudur?
Senin gibi melek bana çok mudur?
Aşığına hiç insafın yok mudur?
Kervanlarım göçer gider bu handan.

İnsan sevdiğine böyle mi eder?
Bu nasıl tecelli, bu nasıl kader?
Seni sarmayınca bitmez bu keder;
Severim ben seni can ile candan.

Söz tesir eylemez binde birine,
Yüze çıkam derken daldım derine;
Dedim, dost cemali bize görüne,
Kapandı gözlerim yaş ile kandan.

Fehmi der ki, yarim söze gelecek,
Gönüller şad olup bugün gülecek;
Melek suna gözyaşımı silecek,
Artık kurtulursun ab-ı revandan.

Bu ne fırtınadır koptu başıma,
Kar bir yandan gelir, dolu bir yandan;
İstediğim devlet çıkmaz karşıma,
Kapandı muhabbet yolu bir yandan.

Elimi tuttuğum dallar kırıldı,
Kara talih yakamızdan sarıldı,
Neyleyim ki felek bana darıldı,
Ağu'ya dönderdi balı bir yandan.

Arifler anlasın sözümden benim,
Alevler fışkırır özümden benim;
Şekvacı değilim gözümden benim;
Kesti koynumuzdan pulu bir yandan.

Dibi görünmeyen sudan geçirdi,
Şerbet istedikçe zehir içirdi;
Aldı beni daldan dala göçürdü,
Kırılsın kaderin kolu bir yandan.

Gül bağında çakır diken bitirdi,
Başıma gelmedik haller getirdi;
Ektiğim bostanı söküp götürdü,
Bulanık suların bolu bir yandan.

Doğru söyledikçe yalan ben oldum;
Can yakıcı kızıl yılan ben oldum;
Bunca dert içinde kalan ben oldum,
Geldi ayrılığın seli bir yandan.

Serin yel ararken samyeli esti,
Yaren ahbapların cümlesi küstü;
Bu nasıl bağbandır suları kesti,
Soldu bağımızın gülü bir yandan.

Fehmi geçecek mi dosta dileğin?
Sayısı bilinmez gökte meleğin;
Kadir kıymet bilmez kahpe feleğin,
Dökülsün atının nalı bir yandan.

Dolaştım seyredip gezdim alemi,
Yoktur benim gibi muratsız kalan,
Yazan katip yanlış tutmuş kalemi,
Eller gerçek oldu ben oldum yalan.

Kes bu feryadını yaralı bülbül,
Eşini bulmazsın ey deli gönül,
İster ağla, ister döğün, ister gül,
İstersen bin kere dağlara dalan.

Her kime bağlandım kırıldı belim,
Bağdat'tan Basra'ya döküldü telim,
Küçükken eğilmiş doğrulmaz belim,
Bulamadım derdime bir ortak olan.

Ellere çundukça eridi yağım,
Döküldü yaprağım bozuldu bağım,
Hiç de bu sağlığa demem ki sağım,
Aklımı başımdan ettiler talan.

Fehmi der ki daldım bir derin göle,
Uçup konamadım gonca bir güle,
Yelip yeltenmezdim kötü bir fele,
Sarıldı boynuma kara bir yılan.

Güzeller dolusu yaylaya vardım,
Bir iken bin oldu, çoğaldı derdim;
Gözleri yaşarmış bir güzel gördüm,
Dumandan eksilmez dağlar oy aman,
O da benim gibi ağlar oy aman

Hasret ateşine tutuşup yanmış,
Yüzünde yaşmağı yaşa boyanmış,
Sanki seher vakti bir gül uyanmış,
Kızılırmak gibi çağlar oy aman,
O da benim gibi ağlar oy aman.

Ayrı düşmüş yareninden, eşinden,
Kamilen vaz geçmiş dünya işinden;
Kara talip sıkı tutmuş peşinden,
Deldi ciğerimi dağlar oy aman,
O da benim gibi ağlar oy aman.

Soldurmamış yeşilini, alını,
Seven yiğit neyler dünya malını;
Sam yeli dokunup eğmiş dalını,
Başına karalar bağlar oy aman,
O da benim gibi ağlar oy aman.

İbrişim telini dökmüş gerdana,
Melek mi doğurmuş doğuran ana?
Güzeller içinden çıkmış bir yana,
Kalmadı yürekte yağlar oy aman,
O da benim gibi ağlar oy aman.

Derin olmuş içimizin yarası,
Silinir mi kara şansın karası?
Lokman Hekim gelse yoktur çaresi,
Düşünmez hastayı sağlar oy aman,
O da benim gibi ağlar oy aman.

Birer birer gel dertleri bölelim,
Sen bana, ben sana derman olalım;
Ayva mı bulalım, nar ını bulalım?
Dökınüş yaprağını bağlar oy aman,
O da benim gibi ağlar oy aman.

Fehmi, dökülmesin gözünden yaşlar,
Acırlar haline gökteki kuşlar;
Elbet bir gün olur düzelir işler,
Gönlünü gönlüme bağlar oy aman,
O da benim gibi ağlar oy aman.

Yavaş yavaş yol almalı,
Geldi zaman, geldi zaman.
Bir kapıya kul olmalı,
Geldi zaman, geldi zaman.

Yaşamanın geçti günü,
Bugün arar dünkü günü,
Meydanda şeytanı, cini,
Geldi zaman, geldi zaman.

Alametler etti zuhur,
Var mı sözümüzde kusur?
Olduk nefislere esir,
Geldi zaman, geldi zaman.

Baba nerde, evlat nerde?
Her biri düşmüş bir derde,
Ziya kalmamış fenerde,
Geldi zaman, geldi zaman.

Büyükte şefkat kalmadı,
Küçükte hürmet kalmadı;
Birinde rağbet kalmadı,
Geldi zaman, geldi zaman.

Her yerde bir çalgı sesi
Demezler ki neyin nesi;
Zevke düşürmüş herkesi,
Geldi zaman, geldi zaman.

Babalar dinler kızları,
Karşısın görmez gözleri,
Anlamazlar bu sözleri,
Geldi zaman, geldi zaman.

Fehmi yanar, için yanar,
Gören seni deli sanar;
Tabut musallaya konar,
Geldi zaman, geldi zaman.

Şu dünyada neler olmaz,
Gör bu hali gafil insan,
Kimse bunda karar kılmaz,
Gör bu hali gafil insan.

Varisler böler malını,
Hiç kimse bilmez halini,
Dünyadan çekmiş elini,
Gör bu hali gafil insan.

Tellallarda haraç olur,
Dok karnın bir gün aç olur,
Bu derde kim ilaç olur?
Gör bu hali gafil insan.

Fayda vermez oğlun, kızın,
Eksilmez yürekte sızın,
Dakika vermezler izin,
Gör bu hali gafil insan.

Kar etmez dediğin sözler,
Bu yerde dayanmaz özler,
Yer ağzını açmış gözler,
Gör bu hali gafil insan.

Noldu Karun ile Şeddat?
Noldu Şirin ile Ferhat?
Kurulmuş önünde sırat,
Gör bu hali gafil insan.

Damarda çekilir kanın,
Gider bu şöhretin, şanın,
Koyulur yere sağ yanın,
Gör bu hali gafil insan.

Fehmi söyler sözlerini,
Bir gün yumar gözlerini,
Sarın ahret bezlerini,
Gör bu hali gafil insan.

Almam seni içeriye,
Misafir namaz kılmazsan,
Hiç oturma dön geriye,
Misafir namaz kılmazsan.

Sana kalmaz dünya zevki,
Gider ayın gülün şevki,
Bulamazsın hiç bir mevki,
Misafir namaz kılmazsan.

Derdine düşen yaramdır,
O d a içimde bir gamdır,
Ekmeğim sana haramdır,
Misafir namaz kılmazsan.

İbrik iste, leğen iste,
Hayır var mı bu gidişte?
Akıl gider durmaz başta,
Misafir namaz kılmazsan.

Çekip baş köşeye koymam,
Ne desen sözüne uymam,
Seni hiç bir insan saymam,
Misafir namaz kılmazsan.

Misafiri çok severim,
Yüzüm altına sererim,
Çehremi sana eğerim,
Misafir namaz kılmazsan.

Yüzünü dönder bu yana,
Kan kaynar mı görem kana,
Sofram nefret eder sana,
Misafir namaz kılmazsan.

Fehmi'nin sözü haklıdır,
İçinde bu dert saklıdır,
Günah sırtında yüklüdür,
Misafir namaz kılmazsan.

İstirham ederim efendin sana,
Koyma beni dert içinde perişan;
Çevirmiş yüzünü dönmez bu yana,
Takamadım yar boynuna bir nişan.

Açılmadı has bahçede şen gülüm,
Ötüşmedi dallarında bülbülüm;
Ne çirkin, ne güzel olsun sevgilim,
İflah olmaz güzel ile konuşan.

Ne önce yürüdüm, ne geri kaldım,
Yeşil ördek gibi göllere daldım;
Bugün nazlı yardan bir mektup aldım,
Elbette var bizim için çalışan.

Gönüller bir olmuş, şahlar ne diye,
Bir elma göndermiş bana hediye;
Dost elinden gelmiş, al da ye diye,
Nerede bulunur böyle alişan.

Önüm sıra düzgün dağlar, ovalar,
Şahin gelmiş turnaları kovalar;
Karanlık geceler, bulut havalar,
Hani var mı benim ile yarışan?

Bugün varmalıyım dostun iline,
Ezelden meftunum tatlı diline,
Altın kemer sarmalıyım beline,
Derde düşer işimize karışan.

Varam konağına tutam elini,
Okşayayım saçlarının telini;
İstemem dünyada kızı, gelini,
Ne mutludur onun ile buluşan.

Fehmi'nin sözünde şeker tadı var,
Kim bilir kalbinde ne muradı var;
Ara yerde şeytan ile cadı var,
Değildir inşallah yolundan şaşan.

Sabah erken baktım dünya yüzüne,
Akar gider amma, sular perişan;
Yavaş yavaş düştüm gittim izine,
Katırın boynunda yular perişan.

İnatçı bırakmaz inatlarını,
Göreyim onların suratlarını,
Yaslı yaslı çırpar kanatlarını,
Ördekler, göllere dalar perişan.

Mutludur dünyada murat alanlar,
Bahtiyardır can eşini bulanlar,
Böyle benim gibi yarsiz kalanlar,
Başını taşlara çalar perişan.

Seslerinden dolmuş ulu yazılar,
Onları gördükçe bağrım sızılar,
Eşinden ayrılmış nazlı kuzular,
Dolanır dağlarda meler perişan.

Bizim gibi derdi derde katanlar,
Doğru değil yanlış yolu tutanlar,
Hasta düşmüş senelerce yatanlar,
Başından saçını yolar perişan.

Koklamayın sümbülleri, gülleri,
Benim keyfim yoktur neden elleri,
Dolu yağar gelir bahar selleri,
Bulanır denize dolar perişan.

Beraber yaşadık, beraber gezdik,
Beraber okuduk, beraber yazdık,
Beraber oturduk, koşmalar düzdük,
Şimdi yakamızı salar perişan.

Fehmi çok düşünme seni kim dinler,
Şer yoluna gider bu kara günler.
Kalbinden gönlünden durmadan inler,
Balcı parmağını yalar perişan.

-371-

İki katip aldım sağ ve soluma,
Ben söyledim onlar yazdı karadan,
Felek hançerimi vurdu koluma
Bu ne haldir yeri, göğü yaratan.

Ak donumu karalara batırdım,
Dertlerimi tazeleyip artırdım,
Çıktım yol üstüne vardım oturdum,
Belki saçı leylam geçer buradan.

Yardan ayrılalı ne zaman oldu,
Yüce dağlar başı boz duman oldu,
Gül gibi rengimiz sarardı, soldu,
Hesap ettim yıllar geçmiş aradan.

Yitirdim ararım nazlı cananı,
Kim dökmez yolunda kırmızı kanı,
Medine şehrinde görmüşler onu,
Bir çift selamını aldım oradan.

Yardan ayrılanın nic'olur hali,
İşinden, gücünden çekilir eli,
On yedi yerinden kırılır beli,
Biraz bahsedeyim söze şuradan.

Coşkun ırmakları geçebildin mi?
Aşkın şarabından içebildin mi?
Beyazı, siyahtan seçebildin mi?
Dedim seçemedim akı karadan.

Yeter Fehmi yeter dediğin sözler,
Dağlanmış yürekler, kan ağlar gözler,
Yanağından açmış güller, nergizler,
Muhabbbetin nehri gelir deryadan.

Varıp bak işine güneş kızmadan,
Özüne ticaret ara sabahtan,
Kaba poyraz esip beller tozmadan,
Bir selam gönderem yare sabahtan.

Münkirler ağlaşır girerler yasa,
Yüreği boyanmış bir kara pasa;
Kimisi düşünür, kiminde tasa,
Bulunmaz derdine çare sabahtan.

Yanıp yanıp bunda tütmek gerekir,
Doğruca yoluna gitmek gerektir;
Şen bülbüller gibi ötmek gerektir,
Bırakmaz kimseyi dara sabahtan.

Meftun olmamışım saza, kemana,
Aldım metahımı geldim meydana;
Bir gemiye binsem girsem ummana.
Görünmez denizden kara sabahtan.

Yardan ayrılalı ne zaman oldu?
Ne bağ benim oldu, ne bağban oldu;
Bir su salamadım güllerim soldu,
Nasıl el uzatam hara sabahtan.

Varmamız gerektir dost konağına,
Şems-i kamer doğmuş al yanağına;
Bir kuş olup girsem yarin bağına,
Konarım ayvadan nara sabahtan.

Ben de bir deliyim söyler gezerim,
Bazan şehir, bazan köyler gezerim;
Erbabını memnun eyler gezerim,
Açılır aşkımdan yara sabahtan.

Fehmi der ki, ben uykuda kalınca,
Herkes varıp makamını bulunca,
Güneş doğup tepeleri alınca,
Ne fayda verecek çıra sabahtan.

Pusu kurarlar yoluna,
Biri nefis biri şeytan,
Kement takarlar koluna,
Biri nefis biri şeytan.

Senden gizlice gezerler,
Düşünür fitne dizerler,
Gün gelir başın ezerler,
Biri nefis biri şeytan.

Milleti yoldan azdıran,
Derin kuyular kazdıran,
Bir gün de candan bezdiren,
Biri nefis biri şeytan.

Seksen kat bina yaptıran,
Çoğunu yoldan saptıran,
Paraya pula taptıran,
Biri nefis biri şeytan.

Bir de dünya bir de karı,
Ağlatırlar zarı zarı,
Ömrüne verir zararı,
Biri nefis biri şeytan.

Düşürmek ister tuzağa,
Gitmezler senden uzağa,
Yıkarlar bir gün dayağa,
Biri nefis biri şeytan.

Gelirler önden arkadan,
Sarılır tutar yakandan,
Olacaksın tatlı candan,
Biri nefis biri şeytan.

Davet ederler savaşa,
Gezdirirler köşe köşe,
Sözümde yalan yok haşa,
Biri nefis biri şeytan.

Fehmi bunu bilen hani?
Derde derman olan hani?
Gün be gün akıtan kanı?
Biri nefis biri şeytan.

Bakın size göstereyim kimleri,
Gelmiş yamacımda duran pehlivan;
Her biri bir yerde sürer demleri,
Şu da zincirleri kıran pehlivan.

Şunu da ateşe bıraksan yanmaz,
Şu da hiç kimsenin sözüne kanmaz;
Şuna baktım dağlar taşlar dayanmaz,
Şu da kayaları yaran pehlivan.

Şu da çalar, çarpar halkın malını,
Şunun da yediği kızın kalını;
Şu da keser yaş ağacın dalını;
Şu da yasaları saran pehlivan.

Şunun da dünyada çekilmez nazı,
Şu da fazla sever baharı, yazı;
Şu da beş vaktinde kılar namazı,
Şu da bir divana duran pehlivan.

Şunun işi fitneliktir boyuna,
Şu da kol sallayıp girmiş oyuna;
Şu da çoban olmuş gider koyuna,
Şu da doğru yola varan pehlivan.

Şu zalimdir, Allah'ını unutmuş
Şu da kendisine göre yol tutmuş;
Şu kötü de komşuları unutmuş,
Şu da çektiğini vuran pehlivan.

Şunun işi gezmek meyhane, barda,
Şu da kız peşine düşmüş, hovarda,
Şu da içki içer, gözü kumarda,
Şu da halka tuzak kuran pehlivan.

Fehmi der ki, cümlesini gösterdim,
Sözden alan için öğütler verdim;
Tabipler anlamaz içerde derdim,
Şu da halimizi soran pehlivan.

-375-

Göğsündeki gonca güller,
Açmış ezelden, ezelden;
Deli gönül can-ı dilden,
Sevmiş ezelden, ezelden.

Yüzerim aşkın gölünde,
İsmim söylenir dilinde;
Bir vefa bilmez elinde,
Kalmış ezelden, ezelden.

Siyah zülfü yanağına,
Dağılmış sol ve sağına;
Gönül kuşu dost bağına,
Konmuş ezelden, ezelden.

Sürmeler çekmiş kaşına,
Almış belayı başına;
Deli gönül yar peşine,
Düşmüş ezelden, ezelden.

Doğurmuş doğuran ana,
Merhametin yok mu bana?
Muhabbetim senden yana,
Dönmüş ezelden, ezelden.

Açık bakmadım yüzüne,
Meftunum ela gözüne;
Aklım fikrim yar sözüne,
Kanmış ezelden, ezelden.

Kamış gibi parmakları,
Elma gibi yanakları;
Kaymak gibi dudakları;
Susmuş ezelden, ezelden.*

Aklım alır Mecnun eyler,
Yandıracak sözler söyler;**
Fehmi gayri yarı neyler,
Yanmış ezelden, ezelden.

* Sırma saçının telleri,
Solmuş da kokmaz gülleri,
Destan söyleyen dilleri,
Susmuş ezelden ezelden

** Aşık olan dostu söyler

Kırıldı kanadım, kolum kalmadı,
Ayrılık, yoksulluk ölüm elinden,
Daha el tutacak dalın kalmadı,
Ayrılık, yoksulluk ölüm elinden.

Çokları akıttı kanlı yaşını,
Yaraladı şen kalbimin başını,
Çoğu kucakladı mezar taşını,
Ayrılık, yoksulluk ölüm elinden.

Yürekler yarıldı, kalpler delindi,
Kimi yahşi yiğit, kimi gelindi,
Ciğerciğim sölük sölük döküldü,
Ayrılık, yoksulluk ölüm elinden.

Ağzımda kalmadı dişim döküldü,
Kara bağrım tam yerinden söküldü,
İnce belim yedi yerden büküldü,
Ayrılık, yoksulluk ölüm elinden.

Kimi mecnun olup dağlara düştü,
Kimi ah çekerek canından geçti,
Kimi zehir ezip tas ile içti,
Ayrılık, yoksulluk ölüm elinden.

Kimi sarf eyledi bütün malını,
Kimi terk eyledi bütün balını,
Kimi gurbet elde çaldı yolunu,
Ayrılık, yoksulluk ölüm elinden.

Yoksulluk ateşten gömlek giyilmez,
Ayrılık da şeker olsa yeyilmez,
Ölüm haktan gelir bir şey deyilmez,
Ayrılık, yoksulluk ölüm elinden.

Fehmi der ki, gece gündüz ağlarım,
İşitenin yüreğini dağlarım,
Melul melul gezer yaşlar bağlarım,
Ayrılık, yoksulluk ölüm elinden.

Her taraftan yollarımı bağladın,
Nere gidem gönül senin elinden
Düşmanımın ekmeğini yağladın,
Nere gidem gönül senin elinden?

Bulut olsam gök yüzüne ağamam,
Yağmur olsam yer yüzüne yağamam,
Güneş olsam bundan sonra doğamam,
Nere gidem gönül senin elinden?

Kapıdan kapıya mal ettin, beni,
Cevahir taşıydım pul ettin beni,
Kaçırdın aklımı del'ettin beni,
Nere gidem gönül senin elinden?

Attığım taşları havada tuttun,
Kusurum nedir ki beni unuttun,
Derin derin uykulara uyuttun,
Nere gidem gönül senin elinden?

Söylesem derdimi kimse bilir mi?
Sözden anlamayan söze gelir mi?
Ecel erişmezse adam ölür mü?
Nere gidem gönül senin elinden?

Bir çift kelam geldi yine dilime,
Bülbül kondurmadın gonca gülüme,
Aradığım daha düşmez elime,
Nere gidem gönül senin elinden?

Sağımdan, solumdan yaralar açtın,
Hayli zaman benim ile savaştın,
Dağlara mı kaçtın, çöle mi kaçtın?
Nere gidem gönül senin elinden?

Fehmi der ki, gün görmedim doyunca,
Salmadın yakamı ömür boyunca,
Benden ayrılırsın kabre koyunca,
Nere gidem gönül senin elinden?

Irmak değilim ki akam çağlayam,
Nere gidem kader senin elinden?
Elden utanırım diyem ağlayam,
Nere gidem kader senin elinden?

Baykuş değilim ki virana girem,
Sözden anlamazsın bir öğüt verem,
Bilmem ki yoluna bir duvar örem,
Nere gidem kader senin elinden?

Bir vefa görmedim elin kızından,
Usandım Billahi çirkin sözünden,
Aradım bulamadım sargı bezinden,
Nere gidem kader senin elinden?

Kolum kırık kanadım yok uçamam,
Geçem desem denizleri geçemem,
Derdim çoktur birer birer seçemem,
Nere gidem kader senin elinden?

Ezelden yazılmış karadır yazım,
Söyledim söyledim geçmedi sözüm,
Hasret ateşine bağlandı özüm,
Nere gidem kader senin elinden?

Yaşım altmış sekiz yetmişe yakın,
Candan ahbaplarım halime bakın,
Düşman üzerime eylemiş akın,
Nere gidem kader senin elinden?

Dünyada karanlık geçti zamanım,
Ahirette karşı gelsin imanım,
Daha yaşamaya var mı gümanım?
Nere gidem kader senin elinden?

Fehmi'nin sözünden alanlar alsın,
Alamam diyenler taşlara çalsın,
Bizim de hakkımız mahşere kalsın,
Nere gidem kader senin elinden?

Ne bir gam çekerim, ne de bir keder,
Yeri göğü ol yaradan var iken,
Ben çok günahkarım ol yardım eder,
İnanmış olduğum iman var iken.

Müminler kimseye söylemez sırrı,
İnşallah koğulmam dergahtan geri,
Ol canımın canı, gözümün nuru,
Muhammed Mustafa Sultan var iken.

Hakk'a çalışırsan doğru öz ile,
Dağlar ise yürekleri köz ile,
Cehennem narına girmem söz ile,
Ebubekir, Ömer, Osman var iken.

Tanrı mesut etsin yoksulu, bayı,
Yoktan var eyledi güneşi, ayı,
Ol mahşer gününde istemem suyu,
Hak aslanı şir-i yezdan var iken.

Aşkın şarabından içer giderim,
Türlü cevahirler seçer giderim,
Sırattan yel gibi geçer giderim,
İmam Hüseyin'le Hasan var iken.

Kıymet bilmeyene kumaşım satmam,
Kendimi cahiller safına katmam,
Ayık davranırım gaflete yatmam,
Böyle Kelamullah Kur'an var iken.

Fehmi aklın ermez sarıl Hüda'ya,
Ver başını haktan gelen kadaya,
Atmıştır Deccal'ı ol bir adaya,
Onda türlü türlü pilan var iken.

Dünya yedi iklim, dört bir köşesi,
Önünde köprü var geçebilirsen,
Doludur dağlarda çamı, meşesi,
Konup dallarına uçabilirsen.

Görmez misin yamacından bakanı?
Gösterme yüzünü dönder arkanı,
Kurtarabilirsin belki yakanı,
Eğer bu tarafa kaçabilirsen.

Meyil verme parasına puluna,
El uzatma yeşiline, alına,
Bir avuç inciden dostun yoluna,
Mükafat alırsın, saçabilirsen.

Akıl kafi gelmez nasıl yapıdır,
Hani, yalan dünya kime tapudur,
Gör ki karşındaki altın kapıdır,
Anahtarı sende açabilirsen.

Gör ki içerde neler var neler,
Burada sabreyleyen, orada güler,
Ne ırmaklar çağlar, ne de çeşmeler,
Eğilip bir yudum içebilirsen.

Kolu kola vermiş gezen güzeller,
Açmış yanağında kırmızı güller,
Dökülmüş gerdana sırmalı teller,
Eşin oradadır, seçebilirsen.

Cümlesi cem olmuş karşına çıkar,
Senin gelecceğin yollara bakar,
Her biri yakana bir çiçek takar,
Giyecek kaftanı, biçebilirsen.

Söyle Fehmi, dilde yoktur yalanlar,
Elbette şaşırır garip kalanlar,
Ne mutlu o şehre nail olanlar,
Dediğimiz gibi, göçebilirsen.

Kanda müşterisi gelsin var ise,
Tükenmez kumaşı vardır hocamın,
Kendi öğüdüne, kendi yar ise,
Tükenmez kumaşı vardır hocamın.

Doldurmuş dükkanı inci, mücevher,
Saçar dört tarafa her türlü cevher.
Katına gelene verir sim ü zer
Tükenmez kumaşı vardır hocamın.

Kıymetini bilen gelir almağa,
Derin derin ummanlara dalmağa,
Esir olup, o kapıda kalmağa,
Tükenmez kumaşı vardır hocamın.

O, kapıdan giren çıkmak istemez,
Bir kulun yüzüne bakmak istemez,
Yapılmış binayı, yıkmaz istemez,
Tükenmez kumaşı vardır hocamın.

Güneş gibi doğar verir ziyayı,
Sanki yanakları bir şaban ayı,
O'na mensup olan, bulur Mevlayı
Tükenmez kumaşı vardır hocamın.

Metin bir saraya atmış kendini,
Mevla bilir, kimse bilmez fendini,
Ummana çevirmiş, aşkın bendini,
Tükenmez kumaşı vardır hocamın.

Fehmi der ki kaftanı var şalı var,
Dükkanında türlü tür malı var,
Leblerinden akan tatlı balı var,
Tükenmez kumaşı vardır hocamın.

Nasıl sevmeyelim böyle güzeli,
Akmasın gözünün yaşı Leyla'mın
O benim dostumdu ezel ezeli,
Yanmasın bağrının başı Leyla'mın.

Derine mi düşmüş bilmem derdini,
Çekmiş gider bu yaranın dördünü,
Benim gibi bulamamış merdini,
Zehir zıkkım olmuş aşı Leyla'mın.

Elma yanakları solmuş gül gibi,
Rengine baktım rengi kül gibi,
Güzelliği geçmiş gitmiş yel gibi,
Feryad u figandır işi Leyla'mın.

İkimizin kaderi de bir imiş,
Tutmuş kolumuzdan sarpa sürümüş,
Onun ömrü bu yollarda çürümüş,
Düşmemiş eline eşi Leyla'mın.

Şu yalan dünyada sürmedik demi,
Nerede bulunur yaranın emi?
Kudretten çekilmiş sürmesi hemi,
Kalem kalem olmuş kaşı Leyla'mın.

O da benim gibi bahtı karalı,
Dertler karşısında sıra sıralı,
Niçin benden böyle durur aralı?
Geçmedi elime peşi Leyla'mın.

Çok derdi var dertlerini açamaz,
Başın alıp bir tarafa kaçamaz,
Kaba fırtına var yüksek uçamaz,
Engin dala konmuş kuşu Leyla'mın.

Fehmi der ki yandı dağlandı sine
Yeni baştan beni ağlattı yine,
Suları toplanmış gölün dibine,
Daha nasıl olur coşu Leyla'mın.

Gönül bahçesine girdi bir güzel,
Işıl ışıl eder teli turnamın,
Ben onu sevmişim ezelden ezel,
Açmış yanağında gülü turnamın.

Bilinmez lisanı uçar bir kuştur,
Bir dem dolar, bir dem yuvası boştur;
Candan kulak verdim ötmesi hoştur,
Ne der anlaşılmaz dili turnamın.

Gözleri sürmeli, kaşları kara,
O da benim gibi düşmüş mü dara?
Durmaz gece gündüz çağırır yara;
Her daim böyledir hali turnamın.

Eğlenip bir selam vermedi bana,
Erişmek istemiş canı canana;
Yönünü döndermiş Bağdat'tan yana,
Çekilmiş dağlardan eli turnamın.

Katar katar olmuş dizmiş kervanı,
Birbirine katmış tozu, dumanı;
Artık yaylaların geçti zamanı,
Kalın buz kaplamış gölü turnamın.

Şahinler gelirse bozulur katar,
Acı matemleri gökleri tutar;
Ötme turnam ötme, dertlerim artar,
On yerden kırılmış beli turnamın.

Ne tarafa gitmiş, bilmem yolunu,
Göremedim yeşilini, alını;
Şahin kırmış kanadını, kolunu,
Akar gözlerinden seli turnamın.

Fehmi der ki, şahin turnamı bırak,
Yoldan alı koyma menzili ırak;
Gidecek yerini kimlerden sorak,
Bilmem nerededir ili turnamın.

İlkin densizliktir, sonun pişmanlık,
Ağla deli gönül geçti zamanın.
Sözüm hakikattir, sanma düşmanlık
Ağla deli gönül geçti zamanın.

Gördüğün kimseye güler gidersin,
Yalçın kayaları deler giderdin;
Mor koyunlar gibi meler giderdin,
Ağla deli gönül geçti zamanın.

Durmadan varırdın Bağdat'a, Şam'a,
Sol kolunda kalkan, sağında kama;
Merhem olamazsın şimdi yarama,
Ağla deli gönül geçti zamanın.

Bir Leylan var idi, Leyla'dan güzel,
Sen onu sevmiştin ezelden, ezel;
Şimdi yaprakların hep olmuş gazel,
Ağla deli gönül geçti zamanın.

Damarda kanların durmaz oynardı,
Coşkun sular gibi koşar, kaynardı;
Daha sevmediğin güzel mi vardı?
Ağla deli gönül geçti zamanın.

Senin için bayram, düğün her gündü,
O geçen günlerin bayram düğündü;
Devir o devirdi, günler o gündü,
Ağla deli gönül geçti zamanın.

Dökülmüş taşları, duvarın viran,
Hani kimsen var mı halini soran?
Kılıç mı dokundu derindir yaran?
Ağla deli gönül geçti zamanın.

Fehmi der ki, benim nem olacaksın?
Bu kadar dağılma cem olacaksın;
Hangi canavara yem olacaksın?
Ağla deli gönül geçti zamanın.

Tedarik görelim fırsat gitmeden,
Nesine aldanam yalan dünyanın,
Çalışalım ecelimiz yetmeden,
Nesine aldanam yalan dünyanın.

Gel aklın var ise uyma sözüne,
Çirkin bir şahıstır bakma yüzüne,
Takılıp peşine gitme izine,
Nesine aldanam yalan dünyanın.

İnanmam sözüne, sözleri yalan,
Dönderir, çevirir her işi pilan
Nice mürsellerden geriye kalan,
Nesine aldanam yalan dünyanın.

Gündüz serbest olur, gece bürünür,
Sözüne uyana güzel görünür,
Bir gün gelir o da yerde sürünür,
Nesine aldanam yalan dünyanın.

Taşı elmas olsun, toprağı altın,
Sevene görünür gül yüzlü hatun;
Bir pula verseler ben almam satın,
Nesine aldanam yalan dünyanın.

Yaptırdı Şeddat'a cennet alayı,
Getirdi başına cümle belayı;
İşte her işleri bundan dolayı,
Nesine aldanam yalan dünyanın.

Aldattı Nemrut'a kulumsun dedi,
Firavun'a şekerim balımsın dedi,
Malıyla birlikte Karun'u yedi,
Nesine aldanam yalan dünyanın.

Uymuşuz sözüne aldatır bizi,
Dökülmüş dişleri hoyrattır yüzü,
Söyler söyler geçmez Fehmi'nin sözü,
Nesine aldanam yalan dünyanın.

Dünyada çoktur düşmanı,
Dosta yakın olanların;
Cayır cayır yanar canı,
Dosta yakın olanların.

Şekerden tatlıdır sözü,
Aşk ile bağlanır özü;
Açık olur batın gözü,
Dosta yakın olanların.

Fazla olur hasımları,
Deli çıkmış isimleri;
Gülden taze cisimleri,
Dosta yakın olanların.

Durmadan kılar feryadı,
Bilmeyiz, nedir muradı?
Divane çağrılır adı,
Dosta yakın olanların.

Dökülür gözünden yaşı,
Delik delik deler taşı;
Neden belalıdır başı?
Dosta yakın olanların.

Dizilmişler sıra sıra,
Ya Hicaz'a, ya Mısır'a;
Gidemedim ardı sıra,
Dosta yakın olanların.

Yar elindedir elleri,
Zikirden durmaz dilleri;
Açar seherde gülleri,
Dosta yakın olanların.

Fehmi der ki, varamadım,
Dertlerini soramadım;
Huzurunda duramadım,
Dosta yakın olanların.

Sen burdan neler sormadın,
Zarardasın, zarardasın.
Sadaka, zekat vermedin,
Zarardasın, zarardasın.

Mahkum eyledin paranı,
Dost ile bozdu aranı;
Derinden açtı yaranı,
Zarardasın, zarardasın.

Ucuz ucuz aldın malı,
Sattın pahalı, pahalı;
Yok mu bunların vebali
Zarardasın, zarardasın.

Faiz yerdin, haram yerdin,
Cehennem var mı ki derdin;
Şimdi gözün ile gördün,
Zarardasın, zarardasın.

Komşuyu komşu bilmedin,
Dürüst bir namaz kılmadın;
Öğüde, söze gelmedin,
Zarardasın, zarardasın.

Desinlere kıldın namaz,
İşler işledin yaramaz;
Böyle doğruluk olamaz,
Zarardasın, zarardasın.

Demedi mi alim sana?
Tanımadın baba, ana,
Nasıl geldin bu divana,
Zarardasın, zarardasın.

Fehmi, sözün bir tanedir,
Gam çekersin çok senedir;
Gönlündeki derdin nedir?
Zarardasın, zarardasın.

İki şahıs için bir destan yazdım,
Edepsiz geline düşen ağlasın;
Birinden usandım, birinden bezdim,
Kötü kaynanaya düşen ağlasın.

Kaynana der, bana hasım mı geldin?
Çürük elma gibi taşlara çaldın;
Bir oğlum var idi elimden aldın,
Edepsiz geline düşen ağlasın

Gelin der ki, sen ne dersin bunamış?
Sual et komşular seni kınamış;
Artık aklın gitmiş, beynin sulanmış,
Kötü kaynanaya düşen ağlasın.

Kaynana der, benim aklım başımda,
Düşman gibi ne gezersin peşimde?
Lezzet yoktur ekmeğimde, aşımda,
Edepsiz geline düşen ağlasın.

Gelin der ki, fazla söyletme beni,
Kalkarsam ayağa çiğnerim seni;
Söyleye söyleye bozdun dümeni,
Kötü kaynanaya düşen ağlasın.

Kaynana der, sonra olursun berbat,
Hayasız, eyleme bu kadar inat;
Amma lakin oğlumdadır kabahat,
Edepsiz geline düşen ağlasın.

Gelin der ki, el uzatma gülüme,
Meftun olmuş benim tatlı dilime;
Ezelden sarılmış ince belime,
Kötü kaynanaya düşen ağlasın.

Kaynana der, onu anne büyüttü,
İki kolu arasında uyuttu;
Sana verdim oğlum beni unuttu,
Edepsiz geline düşen ağlasın.

Gelin der ki, kıymetin yok çul kadar,
Sözün tesir etmez geçmez pul kadar;
Artık sana ekmek vermem el kadar,
Kötü kaynanaya düşen ağlasın.

Kaynana der, ben doğurdum oğlanı,
Aldın üzerimden eski yorganı;
Yemeye vermezsin acı soğanı;
Edepsiz geline düşen ağlasın

Gelin der ki, hor görünme gözüme,
Kulak ver de dikkat eyle sözüme;
Bakar körler gibi bakma yüzüme,
Kötü kaynanaya düşen ağlasın.

Kaynana der, edebin yok, hayan yok,
Kim komşuda hatırını soran yok;
Var git yavrum, var git, sana uyan yok;
Edepsiz geline düşen ağlasın

Gelin der ki kafan, gözün ezerim,
Sallanırım yamacında gezerim;
Buruşuk ağzını çeker büzerim,
Kötü kaynanaya düşen ağlasın.

Kaynana der, gelin dilin çürüsün,
Ne yapayım utanmazın birisin;
Daha bir şey demem kökün kurusun,
Edepsiz geline düşen ağlasın

Gelin kaynanaya çeker maşayı,
Kaynana dolanır on dört köşeyi;
Kırarlar bardağı, tası, şişeyi;
Kötü kaynanaya düşen ağlasın.

Kaynanada sopa, gelinde maşa,
Kaynana der oğlum gel bunu boşa;
Günden güne girelim mi savaşa?
Edepsiz geline düşen ağlasın

Fehmi der ki iyisine yetilmez,
Balık olsa bile gölde tutulmaz,
İyi, kötü ola, namus atılmaz,
İki dert içinde kalan ağlasın.

-389-

Eser böyle yaslı yaslı,
Yeller ağlasın, ağlasın.
Sular akar sesli sesli,
Güller ağlasın, ağlasın.

Dağa yağan dolu yaslı,
Sağı yaslı, solu yaslı;
Derelerin bolu yaslı,
Seller ağlasın, ağlasın.

Deniz dalga saçar yaslı,
Dertli derdin açar yaslı;
Bülbül daldan uçar yaslı,
Güller ağlasın, ağlasın.

Ferhat dağı yarar yaslı,
Şirin saçın tarar yaslı,
Mecnun Leyla arar yaslı,
Çöller ağlasın, ağlasın.

Konmuşum bu yurda yaslı,
Ben düşmüşüm derde yaslı,
Sazım yaslı, perde yaslı,
Teller ağlasın, ağlasın.

Güneş yaslı, Kamer yaslı,
Vücudumda damar yaslı,
Kaftan yaslı, kemer yaslı,
Beller ağlasın, ağlasın.

Kimse tutmaz elim yaslı,
Söyleyemem dilim yaslı,
Soran olmaz halim yaslı,
Eller ağlasın, ağlasın.

Kalem yazı yazar yaslı,
Yazdığını bozar yaslı,
Fehmi böyle gezer yaslı,
Yollar ağlasın, ağlasın.

Senin yaşın geçmiş ben daha gencim,
Ya ben ağlamayam, kimler ağlasın?
Lokman kar eylemez yürekte sancım,
Ya ben ağlamayam, kimler ağlasın?

Adet olmuş bana, gözyaşı süzmek,
Böyle melul, mahzun meydanda gezmek;
Şanına düşer mi bağrımı ezmek?
Ya ben ağlamayam, kimler ağlasın?

Bir gül idim kopardılar dalımdan,
Cahil idim ayırdılar yarimden;
Dağlar yanar gider ah-u zarımdan,
Ya ben ağlamayam, kimler ağlasın?

Derdim derin olmuş, yürek yaralı,
Kaderim böyledir, balıtım karalı;
Yarimden ayrıldım, ciğer pareli,
Ya ben ağlamayam, kimler ağlasın?

Güz gülleri gibi yaprağım soldu,
Söyleme karşımda gözlerim doldu;
Elimden yarimi yad eller aldı,
Ya ben ağlamayam, kimler ağlasın?

Aklım başta yoktur kendimi bilmem,
İlkinden gülmedim, sonunda gülmem;
Fırsat geçti gitti, dengimi bulmam,
Ya ben ağlamayam, kimler ağlasın?

Fehmi, senin derdin benden çok mudur?
Elindeki süngü müdür, ok mudur?
Seyreyle cihanı dertli yok mudur?
Ya ben ağlamayam, kimler ağlasın?

Gece gündüz ateşine düşmüşüm,
Beni Mecnun ettin, kız Leyla mısın?
Aşkınla bir kadeh şarap içmişim,
Beni Mecnun ettin, kız Leyla mısın?

Açmış yanağında karanfil gülü,
Dökülür gerdana ibrişim teli;
Gönlümün içinde oldun sevgili,
Beni Mecnun ettin, kız Leyla mısın?

Aslın melek midir, kendin hurişan?
Allah için koyma beni perişan;
İflah olmaz güzel ile konuşan,
Beni Mecnun ettin, kız Leyla mısın?

Alemi yandırır hüsn-i cemalin,
Dibine varmazlar gölgesiz dalın;
Çık da karşımızda bir dahi salın,
Beni Mecnun ettin, kız Leyla mısın?

Aklımı başımdan saldın yabana,
Razı olmaz, ne göndercm babana?
Seni çok görürler korkarım bana,
Beni Mecnun ettin, kız Leyla mısın?

Gezerim sahrada hayli bir zaman,
Dayanır göklere yükselir aman;
Bilmem el mi yaman, beyler mi yaman,
Beni Mecnun ettin, kız Leyla mısın?

Mecnun neler çekti, Leyla yüzünden,
Ah çektikçe kan gelirdi gözünden;
Ayrılamam ahuların izinden,
Beni Mecnun ettin, kız Leyla mısın?

Fehmi der ki, kaptan kaba koyuldum,
Bazan sarhoş gezdim, bazan ayıldım;
Derdine düşeli deli sayıldım,
Beni Mecnun ettin, kız Leyla mısın?

Karalar giymiş de yaslar bağlarsın,
Benim gibi kadere mi dargınsın?
Elleri koynunda durmaz ağlarsın,
Benim gibi kadere mi dargınsın?

Dökülmüş saçların, tel tane tane,
Dokunup dağıtmaz yel tane tane;
Solmuş bağındaki gül, tane tane,
Benim gibi kadere mi dargınsın?

Alev alev göğe çıkar tütünün,
Alnına gün doğmaz öksüz yetimin;
Derdini çekmesi zordur kötünün,
Benim gibi kadere mi dargınsın?

Esirgeme benden, söyle derdini,
Çok aradım, bulamadım merdini;
Ben de çektim bu yaranın dördünü,
Benim gibi kadere mi dargınsın?

Gitmez gönlümüzün kederi, gamı,
Çekeriz boyuna bu serencamı;
Dökmüş meyvelerin olgunu, hamı,
Benim gibi kadere mi dargınsın?

Giden yıllarımız geri döner mi?
Ateş düşmüş can evine söner mi?
Dert derdin üstüne bunca biner mi?
Benim gibi kadere mi dargınsın?

Ateş yanmayınca çıkmaz dumanı,
Yazan katip böyle yazmış fermanı;
Artık gün görmenin geçti zamanı,
Benim gibi kadere mi dargınsın?

Fehmi der ki, yaman oldu işimiz,
Bu sene bahara döndü kışımız;
Her daim sevdalı gezer başımız,
Benim gibi kadere mi dargınsın?

Ne güzel fidansın boyun uzanmış,
Alemi kocadır, sen kocamazsın;
Seni seven kimse nam mı kazanmış?
Alemi kocadır, sen kocamazsın.

Kiminin yoluna kuyu kazdırdın,
Kimini ağlatıp candan bezdirdin;
Kiminin hakkında ferman yazdırdın,
Alemi kocadır, sen kocamazsın.

Nicesinin beşiğini salladın,
Nicesini şekerledin, balladın;
Nicesini gelmez yola yolladın,
Alemi kocadır, sen kocamazsın.

Nice beyler aldandılar sözüne,
Son deminde kum doldurdun gözüne;
Daha dayanılmaz senin nazına,
Alemi kocadır, sen kocamazsın.

Nicesini katil ettin, kandırdın,
Seyreyleyip ateşlere yandırdın;
Çekip aldın, ocağını söndürdün,
Alemi kocadır, sen kocamazsın.

Dağları deviren pehlivanları,
Haber ver, haniya, nettin onları?
Su yerine nuş edersin kanları,
Alemi kocadır, sen kocamazsın.

İki cihan serverini neyledin?
Musa'ya al diye beni söyledin;
Cümlesini yere yeksan eyledin,
Alemi kocadır, sen kocamazsın.

Dünya, senin merhametin yok mudur?
Elindeki kılıç mıdır, ok mudur?
Fehmi der ki, ömrüm daha çok mudur?
Alemi kocadır, sen kocamazsın.

Köprüsü var kıldan ince,
Kazan da gel, geçemezsin,
Şaşarsın onu görünce,
Kanat verip uçamazsın.

Yedi yerde suali var,
Ne kanadı, ne kolu var;
Ne el tutacak dalı var,
Yol bulup da kaçamazsın.

Dibinde kaynar kazanlar,
İmansız yolda kalanlar,
İçine dökülür onlar,
Kimseye dert açamazsın.

Dağlar gibi yanar ateş,
Fayda vermez baba, kardeş;
Mızrak boyu kalır güneş,
Bir su bulup içemezsin.

Dereler dolusu yılan,
Var mı bunda hile, yalan?
Dinsizlerdir orda kalan,
İyi, kötü seçemezsin.

Dereler akar sel yerine,
Zakkum gelir bal yerine;
Duman basar yel yerine,
Hiç bir semte göçemezsin.

Yükselir orada figan,
Zebanilere vermez aman;
Çıplak yanar bu ceset, can,
Bir don gömlek biçemezsin.

Her vızlayan arı değil,
Yar, yarsızın yarı değil;
Fehmi, sözün darı değil,
Her bir yere saçamazsın.

Dünyada gün görmek istersen eğer,
Dirliksiz kadına yakın olmayın,
Alana sözümüz bin altın değer,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Kazancından hayır bereket olmaz,
Dünyayı kazansan ambarın dolmaz,
İy' kadın seversen yuvan bozulmaz,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

El içinde bahtı kara gidersin,
Zevki kayıp edip nara gidersin,
Kadir kıymet bilmez yara gidersin,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Öldürür erkeği dirliksiz kadın,
Yedi kat göklere çıkar feryadın,
Elden gider iki dünya muradın,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Söyler, söyler sözlerinden usanmaz,
Atmış edebini elden utanmaz,
Bin nasihat versen, birine kanmaz,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Uyınuş gider kör şeytanın sözüne,
Alev, alev od bırakır özüne,
Sanki düşman gibi bakar yüzüne,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Bir kimseye diyemezsin sırrını,
Akıtırsın gözlerinin nurunu,
Nesimi cileyin soyar derini,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Dolar içerine gam ile keder,
Öyle, kadın sevip olma derbeder,
Ne Allah'tan korkar, ne hicap eder,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Ağarır sakalın otuz yaşında,
Kar savurur yeller eser başında,
Tat bulmazsın ekmeğinde, aşında,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Cihanı bendedip eve çevirscn,
Varını yoğunu bu yoldan versen,
Bilinmez kıymetin dağı devirsen,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Yüzü güzel diye sakın aldanma,
O güzellik değil ona bağlanma,
Dünyadan göçmeden ateşe yanma,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Güzel odur her emrinde buluna,
Ata kendisini hakkın yoluna,
Öyle bir kadının yapış koluna,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Fehmi der ki sözlerimden ibret al,
İstersen başını taştan taşa çal,
Bizi dinlemezsen çekersin zeval,
Dirliksiz kadına yakın olmayın.

Yerleri gökleri yoktan var eden,
Yarattın bu halkı, cihan eyledin,
Ey, yüce dağları beyaz kar eden;
İşimi feryad ü figan eyledin...

Kiminin, soldurdun gonca gülünü,
Kiminin, savurdun göğe külünü,
Kiminin, uçurdun şen bülbülünü;
Kimini, bağlara bağban eyledin...

Kiminin, elinden gitti muradı,
Kiminin, semaya çıkar feryadı;
Kiminin, bir müddet söylenir adı;
Kiminin, yurdunu bostan eyledin...

Kimi, Hak ismini kesmez dilinden,
Kimi, ayrılmıştır gonca gülünden,
Kiminin, varlığı gitti elinden;
Kimine, gör neler ihsan eyledin...

Kiminin, ateşi candan gitmemiş,
Kiminin, bağında bülbül ötmemiş,
Kiminin, yüzünde tüyü bitmemiş;
Kiminin, kaşını keman eyledin...

Kimi, zalim olmuş cihanı yakar,
Kimi, melul melul geriden bakar,
Kiminin, çeşminden al kanlar akar;
Kiminin, göz yaşın umman eyledin...

Kiminin, dilinde yoktur dermanı,
Kiminin, zevk ile geçer zamanı,
Kimine, giydirdin kürkü, kaftanı;
Kimini, yalnayak çoban eyledin...

Kiminin, elinden aldın varını,
Kiminin, artırdın ah-u zarını,
Kimi, bilmez kazancını, karını;
Kimine, dünyayı zindan eyledin...

Fehmi der ki; günahım çok defterde,
Senden derman ola, belki bu derde,
Kimi, azap çeker karanlık yerde;
Kiminin, yerini ruşen eyledin...

Cömerdin, nekesin vasfın söyleyim,
Açılır Cennette gülü cömerdin;
Birer birer size beyan eyleyim,
Açıktır her daim eli cömerdin.

Gittikçe çoğalır nekesin malı,
Ne kadar yeşerse kurudur dalı;
Ne sarpa düşecek bilmez ki yolu,
Hakikata gider yolu cömerdin.

Cennet kapısını cömertler açar,
İster zengin olsun, isterce naçar;
Nekesler bir yudum kahveden kaçar,
Ezilir taslarda balı cömerdin.

Nekesin boyuna avcu yumuktur,
Babasına bile hayırı yoktur;
İpek döşekleri demir taraktır,
Ottan hasırları halı cömerdin.

Nekesin bağında öter mi bülbül?
Çakır dikeninde biter mi sümbül?
Sağında, solunda açar gonca gül,
Bozulmaz yeşili, alı cömerdin.

Çok olur nekesin bağı, bostanı,
Bir günde dillerde gezer destanı,
Yoktur damarında bir damla kanı,
Eksilmez parası, pulu cömerdin.

Nekesin parası kalır nekese,
Hele bakın ibret olur herkese;
Nekesin altını olsa bin kese,
Göğsünde imanı dolu cömerdin.

Fehmi, nekesliği içeri koyma,
Sakın bir kimsenin yüzünü soyma;
Gittiğin çığırdan bir yana kayma,
Uzanır dostuna kolu cömerdin.

Kısmetler dağılıp taksim olunca,
Hepsinden noksanı bana mı verdin?
El kalkıp dünyayı aydın bulunca,
Karanlık zindanı, bana mı verdin?

Hasretim cihanda aya güneşe,
Ne orman gösterdi, ne dağ, ne meşe,
Akıl ermez senin yaptığın işe,
Feryadı, figanı bana mı verdin?

Yarasa kuşuyum yolunmuş tüyüm,
Ne pınara varsam, kurudu suyum,
Ulu deryalardan yok mudur payım?
Susuz bu yabanı bana mı verdin?

Çekildi önüme kara bir perde,
Uğradı başımız bin türlü derde,
Bir emlik kuzuyu, kaptırdı kurda,
Hayırsız çobanı, bana mı verdin?

Eşim, dostum olsa yanıma gelir,
Senden başka halimizi kim bilir,
Ne atlar oynaşır, ne toz yükselir,
Issız bu meydanı bana mı verdin?

Du çeşmim kapalı, dünyayı görmez,
Kimse yakın olup, derdimi sormaz,
Gönül bahçesinin, suyunu vermez,
İş bilmez bağbanı bana mı verdin?

Yine gam leşkeri sardı dört yanı,
Beraber getirmiş gürzü kalkanı,
Yıllardan beridir gelmez kervanı,
Müşterisiz hanı, bana mı verdin?

Halkeyliyen sensin cümle alemi,
İnsi, cinsi dahi levh-i kalemi,
Fehmi der, çekerim derdi, elemi,
Bu karalı günü bana mı verdin?

Beni yaratmadan bin sene önce,
Feryat ile zarı bana mı verdin?
Herkesin elinde gülleri gonca,
Kırda biten harı bana mı verdin?

Çektirdin dünyada gam ile keder,
Karalı yazılmış, bozuktur kader,
Bir çanta sırtımda oldum derbeder,
Faydasız bu karı bana mı verdin?

Söylerim, ağlarım içim ateşli,
Kurumaz her daim gözlerim yaşlı,
Gezdiğim sahalar kayalı, taşlı,
Yabanı, dağları bana mı verdin?

Çaldırdın sinemde üç telli sazı,
Yükseldi göklere giryan avazı,
Ömrümde görmedim baharı, yazı,
Duman duman karı bana mı verdin?

Kalmadı başıma gelmeyen haller,
Derdi derin olan yürekten inler,
Manevi sahada dem sürer eller,
Vefa bilmez yarı bana mı verdin?

Bal bal dedim ama, yemedim baldan,
Mihnet noksan olmaz kederli kuldan,
Ziyan çektirirsin sattığım maldan,
Boyuna zararı bana mı verdin?

Eşim dostum benden uzağa kaçar,
Çare yok girdaba düşmüşüm naçar,
Ne bülbül ötüşür, ne güller açar,
Virane bağları bana mı verdin?

Beni halkeyledin Hallak-ı alem,
Vermedin elime bir kağıt kalem,
Fehmi der ki, cahil kaldım ne bilmem,
Bitip sönmez narı bana mı verdin.

Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ

1960 yılında Malatya'da doğdu. Yüksek öğrenimini Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde 1981'de tamamladı. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans (1988-1990) ve Doktora (1990-1993) öğrenimi gördü.

1981-1990 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli liselerde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği görevinde bulundu. 1990'dan beri İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde akademik hayatını sürdürmektedir.

Bazıları uluslararası olmak üzere 10'dan fazla sempozyum ve kongreye katıldı. Çeşitli kültür, sanat ve edebiyat dergilerinde 50'den fazla araştırma ve incelemesi yayınlanmıştır.

Yaşar Kemal, Yazar-Eser-Üslup (1997), **Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür** (1997), **Malatya Şiirleri Antolojisi**, (Ortak çalışma, 1997) gibi yayınlanmış eserlerinin yanısıra basıma hazır çalışmaları bulunmaktadır.

Evli ve iki çocuk babasıdır.

"Doğu Anadolu ile Orta Anadolu'yu birleştiren bir konuma sahip olan Malatya, bu geleneğin yaşatıldığı önemli illerimizden biridir. Özellikle "Aşıklar yatağı" olarak anılan ve sevgili dostum Doğan Kaya'nın tesbitiyle 500'ün üzerinde âşık yetiştirmiş bulunan Sivas'la komşu bir il oluşu geleneğin olgunlaşmasında önemli bir faktördür.

Tarih boyunca Arguvan, Arapgir, Darende, Hekimhan ve Yazıhan halk şiirinin en zengin olduğu ilçelerdir. Niyazi Mısri, Sadık Baba, Pervane, Esiri, Derviş Muhammed, Âşıki, Şah Sultan, Bektaş Kaymaz, Fakiri, Mecruhi, Kusuri, Remzi vb. önemli şairlerin yaşadığı Malatya'da XX. Yüzyılda yetişmiş en büyük halk şairi Arapgirli Fehmi Gür'dür. Dil ve edebiyatımıza bine yakın şiir kazandıran Fehmi Gür'ün yaşadığı dönemde sesini geniş kitlelere duyurması mümkün olamamıştır. 'Şiirlerim bir kitapta toplanmazsa perdeli gözlerime bir perde daha inmiş olacak' diyen şairin bu sözünü bir vasiyet olarak kabul ettik ve muhterem Ahmet Şentürk'ün teşvik ve yardımlarıyla konuyla ilgili çalışmalara başladık.

Önce Ahmet Şentürk tarafından Görüş'te tefrika edilen 650'ye yakın şiir derlenip incelenerek tasnif edilmiş ve sıralanmıştır. Bu şiirler kitabımızın birinci bölümünde yer almaktadır. Daha sonra 1957'den itibaren haftalık olarak yayınlanan Arapgir Postası gazetesinin arşivinde bulunan koleksiyonlar taranarak Fehmi Gür'e ait şiirler tesbit edilmiştir. Görüş'te yayınlanmış olanlar ayrılarak kalanlar aynı sistemde sıralanmış ve çalışmamızın ikinci bölümüne alınmıştır. Böylece her iki bölümde Fehmi Gür'ün 900'e yakın şiiri verilmektedir. Aranan şiirin kolayca bulunmasını sağlamak amacıyla iki ayrı şiir dizini eklenmiştir. Başta şairle ilgili araştırma ve şiirlerin önemli bir bölümü sonda ise; faydalanılan kaynaklar verilmiştir."

TC KB